

PEŠČANIK

Za izdavača: Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

Urednica: Ksenija Đorđević

Korice: Slaviša Savić

Lektura: Jelena Gall

Korektura: Lana Budimlić

Prelom: Ivan Miladinović

Čigoja štampa, 2010.

Tiraž: 1000

ISBN 978-86-86391-20-9

Ovo izdanje je delom pomogla Norveška narodna pomoć.

Norwegian People's Aid

CIP - Каталогizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821.163.41-92

323(497.11)

271.222(497.11)

ЂОРЂЕВИЋ, Мирко, 1938-

Kišobran patrijarha Pavla : kritika
palanačkog uma / Mirko Đorđević ; [urednica
Ksenija Đorđević]. - Beograd : Pešcanik, 2010
(Beograd : Čigoja). - 238 str. ; 20 cm

Deo teksta na engl. jeziku. - Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-86391-20-9

a) Српска православна црква b) Србија -

Политичке прилике

COBISS.SR-ID 175271692

www.pescanik.net

Mirko Đorđević

**KIŠOBRAN
PATRIJARHA PAVLA**

Kritika palanačkog uma

PEŠČANIK

**Unuci Maši,
pisac**

SADRŽAJ

RUŽENJE ISUSA (2008-2009)	11
Beogradska žrtva paljenica.....	13
Pesnička rugalica za patrijarha Pavla.....	14
Uskršnji esej o licemerju.....	16
Kosovo jok.....	18
Kosovske trube jerihonske.....	21
Judin pečat.....	23
Moleban za evropsku Srbiju.....	26
Tehnički sinod i tehnička vlada.....	29
Đavo na vrhu igle.....	31
Politička siročad velike Srbije.....	34
Pomirenje u podne.....	38
Oklevetani antifašizam.....	40
Duhovnik u ludoj kući.....	42
Krivokletnici.....	44
Tihovanje s predumišljajem.....	47
Beda klerikalizacije.....	48
Puč u SPC - nije ga bilo, jer nije uspeo.....	51
Crveno slovo za J. B. Tita.....	53

Pismo vladike Grigorija.....	55
Komunisti i bogumili.....	58
Plač Kasandre srpske.....	61
Kovači lažnih reči.....	63
Nova srpska palanačka misao.....	65
Hitlerovi pravoslavci.....	68
Eppur si muove.....	72
Dimna zavesa episkopa Irineja.....	74
Njegoš u Hagu, a Irinej u Novome Sadu.....	77
Molitva protiv kulture.....	80
Demantuju se samo tačne vesti.....	82
U Trebinju - proleće srednjeg veka.....	84
Na putu za Emaus.....	87
Legenda o kukavičijem jajetu.....	94
Tužna legenda o lađi francuskoj.....	97
Neobično pomirenje na Čegru.....	100
Domanović po drugi put među Srbima.....	102
Napokon izlaz na more.....	104
De Golu spomenik od novinskog papira.....	106
Legalizacija političke divlje gradnje.....	108
Srblji svi i svuda čekaju Ruse.....	109
U Kini žive Kinezi.....	110
Prilika je ćelava.....	112
Sumporna kiša nad Beogradom.....	114
Ruženje Isusa.....	116
Sumnjivo cveće u vencu Kosovke devojke.....	120
Sila boga moli.....	121
Nevine žrtve ne daju mira.....	122
POKRŠTAVANJE PINGVINA (2009-2010).....	125
Kišobran patrijarha Pavla.....	127
Luda kuća u palanci.....	130

Ljoticu je crkveni vrh bio levičarski.....	133
Tužna radost mitropolita Amfilohija.....	135
Apeli i vapaji naši.....	136
Prvi gaf patrijarha Irineja.....	138
Bahate vladike i Ćorava Anđelija.....	140
Dugovi patrijarha Irineja.....	142
Pokrštavanje pingvina u Beogradu.....	154
Ateizam nije bauk.....	156
Neobične pustolovine građanina NJKV.....	158
Rehabilitacija đavola.....	159
Anđeli iz Đavolje varoši.....	162
Srbija između krsta i žirafe.....	164
Pod blagim krilom ideološkog erosa.....	167
Srbija od neba do pakla.....	170
Mala glosa o hlebu i vinu.....	173
ZAPISI O VARVARIMA (1996-2007).....	177
Unutrašnja strana rata.....	179
Kosovski božuri venu.....	181
Srbija na daći.....	182
Senke minulih vremena.....	184
Junak našeg doba.....	186
Proroci i pesnici u predizbornoj kampanji.....	188
Veronauka kao politika.....	189
Nespokojne mošti Lazareve.....	192
Strah od države božje.....	193
Epilog i novi zaplet.....	196
Opelo i poruke.....	198
Muke sa simfonijom.....	199
Odlučno „ne” svojoj državi.....	201
Izazovi bez odaziva.....	205
Ideološke mantre vladike Atanasija.....	208

Mrakobesije.....	210
Sitno kaluđerski.....	211
Slavlje s povodom i ćutanje s razlogom.....	212
Zapis o palanačkom Zoilu.....	214
Jasan pečat duha palanke.....	215
Sveci i osvetnici.....	216
Uhvatiti mesta duši i preči put za to.....	218
Nevolje sa granicama.....	220
Zapisi o varvarima.....	222
SAYING AMEN.....	225
Patriarch Pavle's Umbrella.....	227
Nikolay the Saint.....	230
Saying Amen.....	233
Bosnia Is Far Away.....	237
BIBLIOGRAFIJA.....	243

RUŽENJE ISUSA (2008-2009)

BEOGRADSKA ŽRTVA PALJENICA

Četrdeset je dana od kako je mladić Z. Vujović izgoreo u plamenu američke ambasade.

Ljudi smo i dugujemo mu sveću, taj simbol žrtve koji živi prinose mrtvima. I neka u ovom zapisu izostane neka učena rasprava o žrtvi u krugu religijskih sistema – osim nekoliko napomena: postojale su u istoriji razne vrste žrtava. Najpoznatije su žrtve paljenice – na žrtveniku je životinja, žrtve zahvalnice i pokajnice. I danas se čoveku leđi krv u venama kada čita kazivanje u knjizi Mojsijevoj, 22.1-23, kada Avram prinosi dugo čekanoga sina Isaka kao žrtvu – ime Isak znači „milo dete koje se smeje“ – ali ga viša sila sprečava i umesto deteta na žrtveniku je ovan. Ostavimo to Niče u i Kjerkegoru, koji su debele knjige napisali o tome. Novi zavet je „natkrilio“ sve te varvarske običaje, kojih su se Jevreji polako odricali. Sa Hristom – koji se dobrovoljno žrtvuje za sve – smisao žrtve je prebačen u simboličku ravan. Imaju smisla samo simboličke, duhovne žrtve. A to su molitve, deljenje milostinje i sveća koja gori. Hrišćanska crkva priznaje samo „beskrvnu žrtvu“, a to uči i naša SPC u svojim službama.

Nije tako bilo onog februarskog dana kada je vatra progutala nesrećnog mladića.

Pravo je ljudi da protestuju i niko razuman to sporiti ne može. No, politički prvaci su harangom raspaljivali masu do izbezumljenosti. Sve to su podsticali gospoda Koštunica i T. Nikolić. Gorela su zdanja stranih država, opljačkane su stotine radnji nedužnih srpskih građana. Bila je to noć pijana u svakom pogledu – grad je goreo, i plamen je progutao nedužnog mladića, opili su ga nerazumnim rečima slepog gneva i prkosa. Mladić je izgoreo – izgoreo je tako da ga nije bilo lako identifikovati – jer ga je bezumlje prinelo na žrtvenik jedne

loše politike. Ništa se uspaljenim vođama dogodilo nije – otišli su na moleban u hramu Sv. Save. A služba molebana je slična jutrenju, služi se „u vreme tuđinske navale, međusobnog rata, pomora, suše i gladi“. Služio je arhijerej, čteci su i đakoni sasluživali, a dične glave narodnih voždova Koštunice i Nikolića, pognuto su pratile službu.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

A samo nekoliko stotina metara od hrama goreo je mladić kao žrtva raspaljenog nacionalističkog bezumlja. Ni traga od normalnog građanskog protesta tu nije bilo. Ničeg hrišćanskog, ni među državnim ni među crkvenim glavarima – dimio se paganski žrtvenik. Trajala je jedna pijana beogradska noć, koja nikome – a Kosovu najmanje – dobra donela nije. Posledice su svima vidljive, noć bezumlja je bila vrhunac promašene politike V. Koštunice i njegovih zvaničnika. Ostala je slika u sećanju, koja je otišla i u svet.

Zapis je ovaj mala voštanica na grobu mladića, koji je žrtva paljenica ostrašćenih, politički i paganski „nadahnutih“ moćnika.

Peščanik.net, 02. 04. 2008.

PESNIČKA RUGALICA ZA PATRIJARHA PAVLA

Od Aristotela do Rolana Barta, svi se teoretičari književnosti u jednome slažu – svako umetničko delo sadrži u sebi elemente dovoljne za njegovu analizu. Nema razloga da to ne važi i za pesmu *Majka M. Bečkovića* koju je, kao novinu pesničkih rukopisa, doneo Politikin Dodatak za umetnosti, književnost i kulturu 08. 12. 2007.

Znatiželja čitalačke publike za ono što će doneti srpski bard, glasoviti Orfej na ratištu, M. Bečković, godinama ne opada. Bitno je za analizu

pesme – i tu se slažu teoretičari – naći u pesmi osnovni motiv koji određuje njenu ritmičko-melodijsku shemu, a posebno otkriti stav i glas lirskog subjekta. Jer, lirska pesma traje zvučanjem i značenjem. Čak i iskusnije analitičare upravo tu čekaju iskušenja – Bečkovićeve pesma je nešto mnogo prostije, nego što je sâm to hteo.

Ritmičko-melodijske sheme nema ni u zametku, a lirski subjekt je sasvim jasan – to je bolesni patrijarh srpski Pavle. Pet strofa nejednake dužine, u slobodnom stihu, izgrađeno je na temelju nekakvog razgovora koji je pesnik vodio sa patrijarhom na njegovom bolesničkom odru. Izostala je snaga metafore i pesničke imaginacije – imaginarni dijalog je zaista banalan: lirski subjekat govori nejasno, tonom čoveka koji misli prosto do primitivnosti. On doživljava onaj svet na način čoveka koji nema nikakvu predstavu o carstvu božijem. To svakako nije patrijarh Pavle, već tu progovara pesnik sam, kao loša zamena.

U njegovoj viziji carstvo božije je neka nebeska Srbija, zapravo ova današnja, samo preneti tamo. Sreće se pesnik tamo sa carem Lazarom i sv. Savom. Sasvim posustala imaginacija čini svoje, srpski patrijarh nema pojma – političke konotacije su odnele prevagu – o carstvu božijem, koje je sam Hristos definisao najmanje dvadeset puta: carstvo božije je u nama.

A kod Luke u 17.20-21. Isus kaže: „Carstvo Božije neće doći da se vidi, niti će se kazati: evo ga ovdje ili ondje, jer gle carstvo je Božije unutra u vama.“ U nekim drugim prevodima, Isus precizira da je carstvo božije među nama ljudima, koji treba da u odnosima pokažemo snagu ljubavi i razumevanja. Naravno da patrijarh Pavle to zna bolje i od nas, ali je jasno i to da pesnik Bečković o tome pojma nema, pa je sopstveno neznanje i lošu metaforu pripisao lirskom subjektu, a to je u ovoj pesmi patrijarh srpski Pavle.

Kod Bečkovića, to je prepoznatljiva geopolitička slika današnje Koštuničine, raspolučene Srbije, koja umesto vizije nudi primitivnu mitologiju. Patrijarh srpski Pavle to zna, a Bečković ne zna, i stoga je ova pesma ruganje patrijarhu Pavlu, čoveku iz čijih se knjiga i propovedi vidi nešto sasvim drugo.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Čak i oni koji veruju da kod Bečkovića ima metafora, ovde će biti zatečeni. Banalne istine su oduzele reč lirskom subjektu. Ta pesma je rugalica, ćeranje na koje smo navikli. A ostalo je rekao još V. G. Bjelinski u čuvenom pismu N. V. Gogolju: piscu koji pristane na laž i koji se služi neistinama, neka viša sila oduzima i um i talenat.

Peščanik.net, 06. 03. 2008.

USKRŠNJI ESEJ O LICEMERJU

Suma njegovih ideja je sasvim jednostavna, do neponovljive banalnosti. Ide po Srbiji prvi Tehničar i zasipa je nečim tako dobro poznatim. Izložio je još 2002. svoj program, u vidu jedne poruke upućene učesnicima simpozijuma o liku i delu famoznog vladike Nikolaja. I od tada on to ritualno ponavlja. Nikolaj, poznati, do mržnje i zlobe ostrašćeni ideolog fašističkog vođe D. Ljotića, za Koštunicu je svetlo u istorijskoj tami srpske istorije. „Kao narod i država“, kazao je vrhovni Legalista, „smoći ćemo snage da putovanje srednjim putem nastavimo (a njegov srednji put vodi u Rusiju koje odavno nema). Na to nas u ovoj prilici podseća naš putovođa vladika Nikolaj“. U istoj besedi on pominje „uska biblijska vrata“, kroz koja Srbija treba da uđe u večnost. EU i Evropa, to su za njega pojmovi nedostojni pomena. Uspeli smo da odgonetnemo odakle su ova „tesna vrata“. Kod Luke u 13.23. zaista se pominju ta vrata, ali kao metafora o ličnom spasenju.

Ovo je samo jedan primer licemernog korišćenja jevanđelja. Javnost je zasuta licemerjem, a uoči Uskrsa sve ga je više. Niko ne spori pravo V. Koštunici da govori o Nikolaju i Ljutiću onako kako govori. To je njegov izbor po principu duhovne srodnosti, ali licemerje političkih voždova zaista je uzelo maha. Toga do sada nije bilo u ovako grubom, nakaznom vidu. U licemerju se utrkuju i nadmeću državni pesnici-propovednici. Dodaju po koji citat iz Biblije, pomenu Hrista i nastavljaju svoj maraton licemerja. A u Matejevom jevanđelju, u 23.27, Isus je jasno istakao definiciju licemerja. Grozno zvuče te Isusove reči: „Teško vama književnici i fariseji, licemjeri što ste kao okrečeni grobovi, koji se spolja vide lijepi, a unutra su puni kostiju mrtvačkijeh i svake nečistote“.

Teško je poverovati do koje mere je politički diskurs prezasićen licemerjem. Lažni bogomoljci, bezdarni pesnici-propovednici – a svaki od njih sanja da bude Filip Višnjić srpske Udbe – pune novine, govore na televiziji i ne kriju svoj strah od Evrope. Psovke i rugoba od reči – to im je jezik. Neka radikalna perjanica imenom Krasić upotrebljava toliko psovki da ga je zazorno i citirati. Davno su ozbiljni ljudi ocenili Ljotića kao „političkog fariseja i licemera“, još pre svetskog rata, ali su ovi današnji njegovi sledbenici prevršili svaku meru. Šteta što zakon brani navođenje njihovih „metafora“, makar kao primer. Englezi to zovu – *moral insanity*. A kada čovek čita izjave Koštuničinog ortaka V. Ilića, biva mu jasno da ovde i stroga primena evropskog zakona neće lako proći. Čitaće prvi Tehničar svakodnevno svoje sastave i mnogi će mu verovati, a V. Ilić će psovati.

Junaci prostačke fraze su „voždovi“ narodni – a Evropa čeka. Licemeri su takvi kakvi su, i Molijer i Đura Jakšić su ih poznavali, ali ovi mnogo lažu. Retko kada je u našoj političkoj istoriji bilo toliko laži i licemerja. Oni postavljaju ultimatum Evropi, onoj sili koja je ipak, koliko toliko zaustavila njihovo bezumlje. Vreme je zaista

za dekontaminaciju. Čekanje Uskrsa je, barem nekima, opomena za to. A nade ljudske ima i biće je, posebno tamo gde fariseja i licemera ima manje. Veruju oni u svoj dan današnji, i ne znaju šta je to „nada trećega dana“. I ovaj mali uskršnji esej o licemerju podsećanje je na to.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Peščanik.net, 16. 04. 2008.

KOSOVO JOK

Liči na anegdotu, pomalo bizarnu, sa onim legendarnim zrcem istine – ali nije anegdota. U svim ozbiljnim istorijama diplomatije, kao primer budućim trudbenicima u fraku koji za zelenim stolom kroje i prekrajaju geopolitičku kartu sveta, stoji taj primer i uistinu ga ne bi trebalo smetati s uma.

Naredio je sam Sultan zapovedniku svoje sredozemne flote da vidi kako to ide sa Maltom – da pokuša razgovore, a ako ne ide, da tvrdoglavice kaluđere-vitezove reda sv. Jovana silom savlada. Sledeći naredbu sa najvišeg mesta, zapovednik je po svim pravilima vojne veštine rasporedio bojne galije. Magla je obavijala ostrvo i ratne izvidnice su javljale da su kaluđeri, bogami, odlično opremljeni. S njihovom artiljerijom nije u tom momentu bilo šale. Uplašen i nesposoban da problem reši, zapovednik je odstupio i utekao sa bojišta. Šejtan je odneo šalu i zapovednik je dobio naredbu da se javi na raport na divanu, samom padišahu. Ostalo je zapamćeno da je, zbunjen u pokušaju da objasni svoj poraz i svoju nesposobnost, pred Sultanom samo promucao „Malta jok“.

Nije Kosovo Malta, ali u ponašanju V. Koštunice i njegovih diplomata nešto podseća na malteški neuspeh.

U jeku predizborne kampanje V. Koštunica je u jednom času, nesposoban da obuzda emocije, pominjući EU i komesara Oli Rena, uzviknuo da nema rešenja osim njegovog. Nabrajajući svoje razloge i argumente protiv svakog oblika nekog drugačijeg statusa Kosova, osim onog koji zagovaraju on i njegov legendarni ministar Samardžić i svita vernih savetnika, Koštunica je gnevno poručio: „Ne postoji!“ A šta to ne postoji, ili šta postoji na Kosovu, prvi ministar nijednom rečju nije objasnio. I ne samo to. On i ne dozvoljava da mu neko priđe i pita ga za neko objašnjenje, jer je sada važno ostati ministar prvi i nakon izbora.

A proces oko Kosova ulazi u veoma važnu fazu. Da ratuje Koštunica ne može, da pregovara ne ume, a da bude deo procesa u kojem valja voditi računa o Srbima koji na Kosovu žive – na pamet mu ne pada i stoga je, barem u izbornoj kampanji, rešio da vrti ploču „Kosovo“ kao nekakvu mantru. Ima tu i malo istorije, loše naučene, i mnogo mitologije, ali političkog logosa u tome nema. To su poodavno osetili Srbi na Kosovu i valja čuti glas političara, mislimo sada na gospođu Radu Trajković, kojoj se iskustvo sporiti ne može, slagali se mi u svemu sa njom ili ne.

Prvom ministru tehničke vlade važno je da se njegova kosovska mantra ponavlja, a da se proglasi nekim novim zavetom – kakvog li svetogrđa posle Novog zaveta Hristovog – pomažu mu i neki ljudi iz Crkve.

Kosovo ima svoju istorijsku istinu, svoju mitologiju – a i mitovi su deo kulturne istorije. Ali zavet to nije i politika se iz tako shvaćenoga zaveta izvoditi ne može. Ne zanima prvog Tehničara niz činjenica – na Kosovu je još UMNIK, na snazi je rezolucija SB UN, a Eulex se tek razmešta. Najmanje ga zanimaju Albanci koji – takvi kakvi su – tamo žive, ali ne mari on mnogo ni za Srbe kojima izlaza nema, osim da ostanu tamo gde su zaista svoji na svome i da pokušavaju nekako

da se dogovore sa Albancima u potrazi za „modelom“ zajedničkog života. Srbi bi najgore postupili ako bi dozvolili da se rešenje traži bez njih. Gore od najgoreg bilo bi samo jedno: da slušaju glas koji im Koštunica i njegovi diplomati u ovom trenutku šalju.

U procesima ima cik-cak kretanja, malo napred, malo nazad, ali u njihovoj suštini je napredovanje, jer to je smisao istorije. Dobar deo Srba na Kosovu to shvata, za razliku od V. Koštunice i njegovih diplomata-komesara. Vreme neće čekati na njih i problem će ostati, barem do pojave nekog novog čoveka koji će imati hrabrosti za istorijski iskorak u pravcu pomirenja naroda i regija. A to je sva „filozofija“ EU, koje se palanački političari boje kao đavo krsta.

Već kad smo se uhvatili diplomata i njihovog umeća, nije na odmet navesti još jedan primer koji se tiče upravo Kosova i sličnih problema u svetu. Jedan iskusni evropski diplomata – dobro osedeo u službi Republike – poslužio se jednim paradoksom: „Nema problema koji odsustvo njegovog rešenja ne bi moglo da reši“. To je ipak nešto sasvim drugo od onog „neka bude što biti ne može“, jer svega je bilo, osim onog što ne može biti. Znamo da neće biti ono što ne može biti, ali se Vladika tako izrazio i tako biti ima. A navedeni onaj paradoks se ipak lako čita: neće proći ni koja godina – a možda ni toliko – i u Beogradu i u Prištini će se drugačije govoriti o Kosovu. Mi ćemo shvatiti da ne biva ono što ne može biti, a Albanci da nema suverene države sa stranom vojskom na svojoj teritoriji. Sa suverenitetom se nešto dogodilo nakon srednjeg veka, samo se o tome u Beogradu još čulo nije.

Uostalom, nije važan V. Koštunica – važno je da Srbi na Kosovu to shvate.

Peščanik.net, 24. 04. 2008.

KOSOVSKJE TRUBE JERIHONSKJE

Onaj ko brižljivije prati kako se o Kosovu piše u beogradskoj političkoj publicistici, te u govorima partijskih lidera, mora ostati zbunjen. Svega ima u toj gami konotacija – osim stvarnog Kosova kao regiona pod upravom UN, koji odnedavno poveći broj evropskih zemalja priznaje kao samostalnu državu. Malo ko vodi računa o Srbima na Kosovu, posebno o onima na jugu Kosova, kojima je najteže, jer se još nisu pribrali od šoka nakon one martovske eksplozije šovinističkog nasilja godine 2004. Reč je dobila značenje etikete koju politički lideri lepe jedni drugima kada treba označiti patriote i izdajnike. Opasna igra traje i lideri su se svojski razigrali, posebno u izbornoj kampanji koja započinje. Tu je kockica zvana Kosovo zaista važna. Miting na kojem su Vojislav Koštunica i Tomislav Nikolić harangirali masu završio se – znamo kako, kao „moleban“. Bilo je vatre i pljačke, ali se ništa povodom toga preduzelo nije. Kockica stoji i dobro funkcioniše, a šta će biti sa srpskom zajednicom na Kosovu, to nije u prvom planu. Kosovo je negde daleko, a najvažnije je „ovde“ osvojiti poziciju. I u državi i u Crkvi to je potpuno isto i niko živ ne može precizno da odredi ko tu koga kopira.

Vladika raško-prizrenski – koji je nedavno proširio titulu sintagmom „i kosovsko-metohijski“ – sasvim jasno poručuje da su šef države Boris Tadić, ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić i ministar vojni Šutanovac „izdajnici jer neće vojskom da brane Kosovo“. Preosvećeni je 13. 02. 2008. u Danasu još precizniji: ne treba nam sporazum sa EU, treba se obratiti azijskim zemljama, pozvati ruske dobrovoljce i „kupiti najsavremenije borbene sisteme od Rusije“. Ratna truba je visoko podignuta iako se preosvećeni načas ogradio izjavom da je to „njegov lični stav“ a ne SPC u celini. Već početkom marta – Danas, 5. 03. 2008 – preosvećeni Artemije se javno sukobio sa prvim čovekom Sinoda SPC mitropolitom cetinjskim

Amfilohijem i mnogo šta je tad postalo jasno. Izdao je preosvećeni Artemije posebnu zabranu sveš-tenstvu i monaštvu Kosova da ne opšte ni sa kojom institucijom na Kosovu. Stav crnogorsko-primorskog mitropolita – i on je svoju titulu proširio rečju arhiepiskop – bio je razumniji jer Crkva mora, i uvek je tako činila, da saraduje „sa postojećim vlastima”. Vekovima je tako bilo. Zna se i to da sukob u SPC ima svoju istoriju – crkvena vlada je odbila predlog vladike Artemija da budu tužene sve zemlje koje su priznale Kosovo. Da treba tužiti te zemlje stav je i premijera srpskog Koštunice. Saznalo se još da je Sinod odbio predlog vladike Artemija i da je lično patrijarh Pavle sa kosovskim ministrom kulture potpisao Memorandum o razumevanju, ali je i patrijarhov potpis proglašen nevažećim – ko zna koji put oduzimaju patrijarhu pravo da odlučuje. A radilo se o obnovi porušenih svetinja naših, koju je preuzimala kosovska vlast uz garanciju međunarodnih institucija, sredstva su već bila obezbeđena. Vladika Artemije se nije zaustavio na tome. U Blicu od 11. marta 2008. objavio je da se u izbornoj kampanji koja započinje njegova eparhija svrstava uz DSS i SRS. Cilj je, kaže preosvećeni, da se druge partije „stave daleko od pozicija vlasti“. Jasno da jasnije biti ne može. On poziva birače da se uzdrže od podrške DS ili G 17 plus i drugih koji „neće” da vrate Kosovo.

I tako boj na Kosovu traje, a malo ko veruje da bi se rešenje moglo postići ratom. Sam vođa SRS Nikolić kazao je da njegova partija „nikog ne zove u rat“ i da mi „niti hoćemo niti možemo da ratujemo“. Utoliko je čudnija izjava vladike Artemija. Zna preosvećeni, a ko bi bolje od njega znao, onu divnu Knjigu Isusa Navina, posebno mesta u 6.1-20, pred čijim autorom blede i najbolje stranice iz Tacita ili Herodota. Vojevao je hrabri biblijski junak na predstraži Hanaana, legendarne zemlje obetovane, ali nisu ratničke trube srušile Jerihon – biblijska je arheologija to dokazala – već manevarsko umeće i srčanost vojnika. Politika nije legenda ni mit – u Beogradu i Koštunice

i vladika Artemije od toga prave politiku. I to ići neće, to će plaćati Srbi na Kosovu, koji sigurno očekuju drugačiju poruku. Valjalo bi im se i u Beogradu i na Kosovu suočiti s realnošću i graditi moguće. A to je istorijsko izmirenje Srba i Albanaca. To nije nemoguće i za to sigurno kasno nije. Trube jerihonske neće ništa učiniti, a neće ni zapaljiva retorika na mitinzima i besede na nekom molebanu. Ipak je Kosovo blizu – a Rusija daleko. Tu poruku čekaju i Albanci i Srbi, i iz Beograda i iz Brisela.

Republika, 426-427, 1-30. april 2008.

JUDIN PEČAT

Kada je u uskršnjoj noći – velikoj noći neugasle ljudske nade – posle službe pročitana uskršnja poslanica SPC vernicima i celom narodu, mnogi su ostali zbnunjeni. I to ne samo u laičkoj, već i u crkvenoj javnosti. Videlo se to i po tome što se niko, čak ni oni za koje je crkva spasenjska ustanova, nije usudio da poslanicu komentariše. I kada se beogradski Danas odlučio da to učini, zabuna je ostala. I neka, ne malena, nelagodnost.

Dobro je što se ljudi u poslanici opominju da traže ono dublje, duhovno, jer velika noć „nade trećega dana“ to i podrazumeva. U nekim drugim akcentima leži zabuna – pomešano je sveto i profano. Uzvišeno i dnevno-političko. I sve to u vezi s Kosovom. Postoji naravno, istorijska istina o bici 1389. koju svi znaju – ugasila se srpska država i nije je bilo vekovima. Postoji kosovski mit i predanje, te kosovska legenda. I svi znaju, ili bi trebalo da znaju, svih pet stupnjeva formiranja kosovske legende. Mitovi i legende su uostalom, deo kulture svakog naroda. Nevolja je u tome što se u poslanici operiše pojmom zavet. Sve može

Kosovo biti, ali za hrišćansku Crkvu postoji samo jedan zavet – to je Novi zavet Hristov. I ništa drugo, jer nekog drugog zaveta ni kao metafore nema, a da može imati nekog smisla za hrišćanina.

Nema ni živoga ni mrtvoga Rusa koji je od velike bitke na polju Kulikovom pravio zavet. Nema ni Francuza koji je od bitke kod Poatjea – presudne za čitavu Evropu – načinio neki novi zavet, iako je tu konjica Karla Martela spasla Evropu od saracenske najezde. Ne, toga sigurno nema i bilo nije. Ovo svetogrđe je izum uspaljenih ideologa. U tekstu poslanice stoji: treba ispuniti kosovski zavet i sve će biti rešeno. Tekst je jasan: „Ako držimo taj zavet, niko nam neće oteti Kosovo i Metohiju, ni ovoga ni onoga veka, kao što niko nije mogao jevrejskom narodu oteti njegov sveti Jerusolim“. Nesrećni Srbi s Kosova, između čekića i nakovnja balkanskih ideologa, treba samo da pričekaju oko dve hiljade godina. Lepo i utešno, nema šta, od naših arhijereja. A uz njih je na bdeniju i legendarni Legalista V. Koštunica, sa zvaničnim državnim Guslarem, koji ovako opeva Srbiju:

*„Samo se ovde, carice nebesa,
Na mom jeziku moli bez zastanka.
I ne laže ništa i ne jede mesa,
I osam vekova posti bez prestanka.“*

I tako dalje – a dokle, malo ko zna. A u poslanici stoji i jedna dobra i zaista mudra opomena: „Znanje stečeno iskustvom jeste najveća potvrda vere“. E, kad bi tako bilo, ali nesrećni Srbi s Kosova znaju da je tako kako je, i tužno slušaju šta im crkva poručuje. I sve je to neverovatno, ali je istinito. I tužno istinito, da i Bogorodica zaplače, a njen smo plač slušali u uskršnjoj noći.

Lažu političari i pesnici, i to je ono najgroznije. A vrhovni Legalista ponavlja da je svaka reč vladike Nikolaja dostojna da bude uklesana

u mermer, jer on je nama „putovođa vazda kroz vekove i učitelj“. Isti Nikolaj je 1940. u predgovoru za famozno Kremansko proročanstvo doslovce tvrdio da se zemlja ne okreće, da je ravna ploča. Pravo je V. Koštunice i njegovog Nikolaja da se opredeljuju za geocentričnu ili heliocentričnu teoriju, ali je naše pravo – to su dobre reči iz ovogodišnje poslanice – da „verujemo u znanje stečeno iskustvom“. Sve prorok do proroka, i ne zna se koji je veći od kojeg.

To Kremansko proročanstvo su ideolozi udesili za V. Koštunicu – inače, to je „falšivka“ plaćena svojevremeno iz dvorskog dispozicionog fonda. Evo kako svedoči Blic 03. 03. 2002, gde jedan ideolog iz tabora V. Koštunice kaže: „Seli smo i napisali ceo jedan deo Kremanskog proročanstva“. Poznati pisac Dušan Kovačević objašnjava: „Onda smo dopisali da će se pojaviti takav čovek i onda sam dao opis Koštunice kao foto-robot“. Pisac je detaljno opisao novog junaka V. Koštunicu, a na pitanje odakle mu takva ideja, on mirno odgovara: „Naš narod voli mit.“

I tako, sve dalje i dalje, i niko ne zna dokle, jer mitu kraja nema.

Kada je na treći dan Vaskrsa, kako se izjasnio V. Koštunica, šef države B. Tadić potpisao preliminarni sporazum sa EU, sve je krenulo kako je i moralo krenuti. Kune se šef države da je ministar B. Đelić „potpisao to ćirilicom“, ali mu niko ne veruje. Unezverena pogleda, mučeći muku sa svojim naočarima, čita Koštunica neki „sastav“. I to niko ne razume, a nije sigurno ni da on sam shvata. Panika. Zakreštale su režimske ideološke čavke, traže spas za Srbiju. Od Evrope. Nego šta.

Najdalje je dobacio neki ministar – kažu da se prosvetom narodnom bavi – Lončar, koji je čin šefa države označio kao „Judin pečat“. Toliko smo se trudili da „Judino jevanđelje“, koje je čamilo u pesku

Nag-Hamadija šesnaest vekova, ugleda svetlo dana i na srpskom jeziku (National Geographic, Beograd, 2006). I eto, opet nesrećni Juda Iskariotski nije Hristov verni učenik i sledbenik, već se inkarnirao kao Srbin, u osobi šefa države B. Tadića.

Kišoban patrijarha Pavla Mirko Đorđević

I tužno i smešno, ali to je Srbija u kojoj V. Koštunica tek namerava da vlada.

Grme proroci, lažu pesnici, i zvona zvone. I nikom se ništa ne može reći. Ovde je „poezija“ odavno pobedila istoriju. To zna naravno i pisac ovih zapisa iz palanačkog podzemlja, zna da je ovo uzaludan posao. Jer godinama piše pisma koje niko ne otvara i ne čita.

Peščanik.net, 30. 04. 2008.

MOLEBAN ZA EVROPSKU SRBIJU

Noć je bila majska i izborna, čekali su se rezultati parlamentarnih izbora. Povremeni udari severca s banatske strane i obilna kiša kvarili su noć. Još se nisu „čule“ lipe na palilulskom bregu, ali se u gradu slavilo bučno, kako mi to umemo. Koalicija okupljena oko DS-a i B. Tadića zaista je „oduvala“ radikale, koji su pali neočekivano nisko. Nekoliko časova pre nego što su se oglasila crkvena zvona za jutrenje u spomen na sv. Vasilija Čudotvorca i ratnika, koji se slavi svakog 12. maja, bilo je jasno da je pobjeda proevropske Srbije blistava, jer su snage narodnjačke koalicije potučene za više od deset procenata. Međutim, slavlje se vrlo brzo našlo u senci neverice. Srbija je pokazala Janusovo lice, ili dva revera na istom kaputu. Na jednom su se mogli videti simboli Evrope, dok su nas sa drugog gledala lica triptiha, generala Mladića, psihijatra Karadžića i političara Koštunice.

U završnom delu kampanje lično je novosadski „firer“ Davidović uputio svoj hitlerovski pozdrav narodnjačkoj koaliciji. Koliko im je to pomoglo, analiziraće oni koji znaju da rade taj posao.

Uprkos slavljeničkoj atmosferi čuli su se i glasovi onih koji su pitali kuda zapravo idemo. Malo je nedostajalo da Srbiji postane jasno koji je to pravac, ali je upravo to malo i ovaj put zatajilo. Nedostajalo je svega pola koraka, na koji će, kako se čini, Srbija još pričekati. Mi, koji smo okupljeni oko DS-a i partija slične orijentacije, pobedili smo, i to blistavo, ali oni sastavljaju vladu!

Tu počinje visoka matematika i zaumna igra kombinacija - ko će s kim, ko neće ni sa kim i ko će možda sam ili sa svima. Tu ništa ne pomaže, ni znanje o rasporedu snaga ni umeće komentatora, jer i dobri komentatori povremeno zamuckuju. Mada je V. Koštunica gubitnik, i to veliki, on ipak drži konce u rukama. Kombinatorici nema kraja, baš kao u šahu, gde je broj kombinacija neograničen. Da li će i kako vladu sastavljati neki Ivica s nekom Maricom, ili sa onima koji su bili u maricama, to malo ko može pouzdano da zna.

Na izbore su došli svi - od beogradskih poklonika crnorukaša do ljubitelja pisca romana, inače ubice premijera, koga kritičari hvale, sa značkom na kojoj je stajala psovka, gruba i gnusna, upućena Evropi. Nama ne priliči da tekst citiramo, jer ono što Legija poručuje mnogi u narodnjačkoj koaliciji misle, ali ne govore. Stoga je na potezu B. Tadić kao ustavni šef države i politički lider, mada ni u njegove odluke ne možemo do kraja biti sigurni, jer je više puta do sada povlačio loše poteze. Građani su dali svoj glas, ali će o sudbini zemlje odlučivati neka druga kombinatorika. Sastavljanje vlade će se možda odugovlačiti i do jeseni, jer se kombinatorima ne žuri. Jedino se Srbiji žuri, i to mnogo.

Ostalo znamo. Kombinatori oko V. Koštunice nastaviće svoju priču o Kosovu, a to je nekakvo imaginarno Kosovo koje sa stvarnim Kosovom nema nikakve veze. Svejedno, oni imaju svoju politiku za „najmanje jedan vek“ i biće joj dosledni. To će biti priča o izdajnicima i patriotama, pri čemu će se strogo čuvati istine o tome ko je *de iure* i *de facto* dopustio da Kosovo krene putem nezavisnosti. Jer to njihovo „Kosovo“ može svašta da bude, ali ne mora ništa da znači.

Mi smo imali jednog velikog pisca u XV veku, ali smo ga zaboravili. Zvao se Konstantin Filozof, s pravom, jer je bio enciklopedijski obrazovan i jedan od blistavih umova svoga vremena. Pisao je o despotu Stefanu Lazareviću i Srbiji onog doba, vremenu posle poraza na Kosovu, i to učeno i mudro. Nije bio kaluđer, kažu istoričari, ali je bio retkog dara, pravi vizionar. Na jednom lepom mestu u svom delu on govori o srpskom despotu i Srbiji, koja traži put izlaska iz krize: „I ti hoćeš, i konj ti hoće, ali Bog ne da.“ Te bi reči trebalo da ima na umu B. Tadić, uz napomenu da Bog sve daje hrabrima i poštenima. Naši preci iz XV veka dobro su znali na šta misle, a kako god neko danas poimao pojam Boga, to znači da se čovek mora ravnati prema dobru i vrlini. Stoga, ovo o molebanu nije šala niti nekakva ironija, Srbiji je potrebno mnogo vere i mnogo nade. I strpljenja da načini mali-veliki korak u ovom momentu, kada se kombinatori cenčaju oko ponekog poena, poput onih koji su se na Golgoti, kraj raspeća, otimali o Hristovu odoru. Naravno, ne dao Bog da taj moleban bude nalik onom nedavnom, kada su svojim harangama V. Koštunica i T. Nikolić zapalili Beograd.

Peščanik.net, 14. 05. 2008.

TEHNIČKI SINOD I TEHNIČKA VLADA

Kada su se oci i učitelji naše Crkve okupili na epiklezi – to je mistični čin zazivanja Duha svetoga kojim se otvaraju sabori Srpske pravoslavne crkve – i započeli saborske rasprave, sve je krenulo u nekom čudnom znaku i niko nije mogao da zna kako će se ovo zasedanje okončati. Vesti koje stižu iza dobro zamandaljenih vrata nisu vesele, uglavnom odišu atmosferom stihova „međuse se hoće da pomore, zlaćanima da pobodu noži“. Znamo da je rasprava burna i bučna. Vladika mileševski preosvećeni Filaret je, prema pisanju medija, „toliko podigao i ton i glas da se čulo na ulici!“, mada je pitanje treba li uvek verovati novinama, jer hartija trpi sve. Bilo kako bilo, dnevni red Sabora je obiman, brojne su različite struje i lobiji, iako možda najviše muke izaziva bolest patrijarha Pavla, koji je na bolničkom odru, jer on nikome ne daje blagoslov, niti hoće da se povuče. On to i ne može, jer po Ustavu SPC patrijarh se bira doživotno i tek kad premine – ne dao Bog – može se sazvati izborni sabor, koji će raditi po Ustavu SPC i uz poštovanje kanona koji garantuju normalan red i poredak u samoj Crkvi. No, sve vesti govore da to ne ide baš lako i da su crkveni oci zaista na mukama. Na kraju je Sinod ipak „preuzeo na sebe svu vlast, dužnost i obaveze srpskog patrijarha“.

Dešavalo se već da su patrijarsi, zbog bolesti ili iz drugih razloga, bili sprečeni da obavljaju dužnosti, ali Crkvom nikada do sada nije upravljalo kolektivno telo.

Položaj patrijarha definisan je Ustavom SPC. On je harizmatika glava tela Crkve, koja ostaje na tom mestu doživotno. Nadležnosti Sinoda – a to je crkvena vlada – takođe su jasno definisane i one se ne podudaraju s nadležnostima poglavara Crkve. Za vreme Drugog svetskog rata imali smo situaciju da je poglavara SPC, patrijarha, okupator bacio u tamnicu, potom zatočio u manastir, da bi ga na kraju rata odveo u

logor Dahau. Poslove Crkve vodio je za to vreme mitropolit skopski Josif, ali su odluke postale važeće, s punom kanonskom snagom, tek kada ih je odobrio patrijarh, i to nakon što se iz zarobljeništva vratilo u zemlju. Sada situacija nije takva, mada je patrijarh sprečen da vrši dužnosti. Stoga valja sačekati: prvo, da se Sabor završi i da se objavi zvanično saopštenje, i drugo, da lekarska komisija sa VMA dostavi izveštaj o radnoj sposobnosti patrijarha. Taj izveštaj mora biti u celini publikovan, jer se samo tako može umiriti i laička i crkvena javnost. Bez toga se dešava da jedni viču kako je u SPC izvršen puč, a drugi da se sve radi prema kanonskim propisima.

Nije, naravno, izvršen puč, ali valja imati na umu da svuda, pa i u Crkvi, ima potencijalnih pučista koji čekaju čas da ostvare svoje namere. Stoga je važno držati se reda i poretka, jer je situacija i u Crkvi i u državi vanredna. Za volju starog patrijarha da se ne povlači zna i naš državni poglavar, ustavni predsednik Boris Tadić. Ruska crkva se već oglasila stavom da patrijarh ne može biti obezvlašćen dok je živ. Sinod može da vrši samo tehničku vlast, ali to ne prejudicira izbor budućeg poglavara, niti se to sme dozvoliti. Stoga odluka Sinoda mora biti definisana kao privremena kako bi se izbegli neželjeni efekti. Niko ne bi smeo biti privilegovan time što je član Sinoda, jer Sinod se menja i popunjava, ali tako što je najstariji „po hirotoniji“ u Sinodu ili Saboru. Sabor može biti i vanredni, ali ako se bira patrijarh mora se pretvoriti u izborni, i to se mora saopštiti javnosti.

Stoga je očigledna paralela između stanja u državi i stanja u Crkvi, a to ne treba da čudi, jer državne i crkvene institucije odavno funkcionišu po zakonu spojenih sudova, što se označava kao „simfonija“ ili sabornost, kojom se diče i mnogi prvaci političkih partija. To posebno ističu predstavnici narodnjačke koalicije. Ima, naravno, i drugih pitanja koja dele oce i učitelje, ali najvažnije je da se sada vrati redovno stanje i da se svi pridržavaju principa kanonskog legalizma.

To, naravno, nije legalizam kojim se „proslavio“ Vojislav Koštunica, jer njemu do toga nije ni stalo.

O svemu će se suditi prema potezima koji će uslediti narednih dana, a to nam je i poruka iz jevanđelja – „po delima ćete ih suditi“.

Peščanik.net, 20. 05. 2008.

ĐAVO NA VRHU IGLE

Bilo je to davno – Bože, skoro pre pola veka – bili smo studenti. A ono o čemu je tada bila reč još je starije – negde na prelazu između XII u XIII vek. Na Sorboni, u Parizu, danima su profesori vodili seminare na temu koliko anđela može da stane na vrh igle. Ili, može li se isključivo spekulacijom dokazati da ovan ima džigericu. Citati, tekstovi na latinskom i disput.

Bili smo mladi, hteli smo da svojom mudročću zbunimo profesora: kako su ti ljudi, koji su čitali sv. Tomu i Aristotela, mogli biti tako naivni, a mogli su u mesari na uglu da vide ovanovsku džigericu. Znali su oni to, ali je cilj bio da se to dokaže spekulativno, gimnastikom uma, a ne empirijski. Studente su učili mišljenju i njegovim mogućnostima. Drugi odgovor je bio zanimljiviji – na vrhu igle, na nekom jezičku vage, ne sede samo anđeli već i đavoli. I zaista je tako. Od tog odnosa na vrhu igle – na jezičku vage – sve zavisi. Uistinu se ni profesori ni studenti nisu bavili uzaludnim poslom.

Setili smo se ovoga povodom najnovijeg Tadićevog sholastičko-političkog trika. Formiraće B. Tadić vladu sa SPS-om, koji je jezičak na vagi na kojoj se njiše Srbija posle izbora. Tadić se dosetio političke dogme o nacionalnom pomirenju. Vlada se s nekim praviti mora. Iz

EU kažu – morate imati vladu, jer s kim da potpišemo ono što je za Srbiju najbitnije. Ovi oko Koštunice i Šešelja neće sa Evropom ni po koju cenu. I tako je I. Dačić – dakle, Miloševićeva partija – postao jezičak na vagi. Ali još se ne zna ko sedi na vršku tog jezička, da li plemenite nebeske inteligencije, odnosno anđeli, ili zli dusi, odnosno đavoli iz Miloševićevih eskadrona smrti.

Tu zapinje Tadićeva politička sholastika. Ako u SPS-u ima anđela, neka se oglase, neka podvuku crtu i neka se operu. Nije isključeno da u SPS-u i njih ima, ali opet smo pred onim prostim pitanjem: ubica i žrtva se ne mire lako, ipak su Miloševićeve ubice ubile Đinđića. A ne obrnuto.

Lepa je ona biblijska vizija pomirenja, koja nudi sliku lava i košute kako spavaju zajedno. U istoriji i životu, pa i u Srbiji, nije tako. Činodestvovao je Amfilohije nad odrom Z. Đinđića, a vladika Filaret je duhovne napore činio pod lipom u Požarevcu. Dogma o nacionalnom pomirenju, ako neko hoće da je prihvati, mora počivati na maksimi: pomirenje je moguće na istini i u istini. Ostalo je varljiva igra, prazna sholastika i politička mitologija.

Pred vagom sudbine, dok njen jezičak podrhtava, stoje svi. I socijalisti i Tadić. Neće moći bez onog kopernikanskog obrta. Ali, niti je I. Dačić N. S. Hruščov, niti je neki Amfilohije veliki papa Jovan XXIII, koji je sazvaio Drugi vatikanski koncil. Za razliku od ovih reformatora, koji su obeležili promene u društvu i u Crkvi, koji su rušili staro i gradili novo, balkanski lideri su sitne šičardžije. Oni na tasove vage domeću svoje tegove i trguju. Dan i noć.

Neće I. Dačić razbiti ikonu Miloševićevu, niti po drugi put sahraniti Vožda. N. S. Hruščov je razbio ikonu Staljinovu i bukvalno ga iz groba u mauzoleju iskopao i odneo telo nekuda. Još nije poznato

gde telo Staljinovo stvarno počiva. Nije ni mnogo koji vladika u SPC na visini pape Jovana XXIII, koji je do temelja srušio srednjovekovnu crkvu. I gradio novu.

No, valjalo bi se osvrnuti u gnev u suočiti se s realnošću.

Ako vlada Srbije bude formirana sa Dačićem, i ako ta vlada ratifikuje sporazum sa EU, prvak SPS-a će ipak mesta duši uhvatiti. A to bi za Srbiju bio veliki korak. Za SPS bi to takođe bio veliki korak, ali u ovom momentu niko nije siguran da je SPS sposoban za to. I ako preosvećeni Filaret nekim čudom ipak prestane da celiva grob Miloševićev – kao što mu je za života javno ljubio ruku u Hagu – i on će biti bliže obećanom nam carstvu nebeskom.

Za sada je sve moguće, ili je malo šta nemoguće. Ako iz ove sulude igre ispadne V. Koštunica, sigurno je da ga neće žaliti ni svi u DSS-u, a Srbija najmanje. Jer Koštunica ne samo da treba da ode, već nije trebalo ni da dolazi. Ali, tu smo gde smo.

A anđeli i đavoli nisu prazni simboli, ni metafora. Neko će i od crkvenih velmoža jednoga dana morati da se pokloni senima nevino ubijenih u Srebrenici. Tu je tajna pomirenja, jer Isus stoji i opominje – poznajte istinu i ona će vas osloboditi.

Dok Srbija stoji na vagi, još je jedna napomena nužna: istina žrtve i dželata nema isti predznak. Tadićeva izjava da DS i SPS dele neki zajednički bol jednostavno je besmislica, jer žrtva ostavlja bol kod sledbenika, a ubice zaslužuju samo osudu. Tu tačku razgraničenja Tadić je prevideo u svojim političko-sholastičkim vežbama. Dobrim rezultatima tu se ne možemo nadati.

Peščanik.net, 14. 06. 2008.

POLITIČKA SIROČAD VELIKE SRBIJE

Kisobran patrijarha Pavla *Mirko Dordević*

Nedavno je ruski stručnjak za geopolitičke studije Leonid Ivašov, koji se na međunarodnim simpozijumima pojavljuje u uniformi generala, sa srpom i čekićem kao amblemima uz uniformu, izjavio kako su danas u Evropi katolici učinili da se Rusiji i svim pravoslavnima „otme duhovni pravoslavni centar u Konstantinopolju”. Neki su primetili da je to sintagma iz arsenala političke mitologije slovenofila, koju je nebrojeno puta varirao i F. M. Dostojevski i da tome ne treba pridavati veliki značaj, ali ozbiljni analitičari su ipak upozorili da stari političko-mitološki obrasci nisu samo to i da se oni neprekidno „popunjavaju“. I u Crkvi su davno zaboravili, a to je najčudnije, onu sjajnu metaforu – iz Mateja 9.17. – o starim obrascima koje treba ispuniti uvek novim sadržajem: „Također se ne ljeva vino novo u mjehove stare; inače se prodru mjehovi, vino se prolje i mjehovi se pokvare”.

Bosanski politički lider M. Dodik iz RS govori o „velikoj Srbiji“ kao cilju koji bi trebalo realizovati nekim novim sredstvima, ali se ne vidi na koja to sredstva misli. Ne zna se zbog čega čak i ozbiljni pisci samo Srbima pripisuju taj obrazac, a zna se da i Bugari decenijama sanjaju svoj sanstefanski san koji se poslednji put istorijski inkarnirao tokom Drugog svetskog rata. Od Vuka i njegovog članka „Srbli svi i svuda“ do naših dana traje ta polemika koja je pokazala da svi mali narodi, u balkanskoj sferi posebno, imaju svoj „projekat” velike države: Hrvatske, Albanije ili Mađarske. Odgovarao je A. Starčević Vuku da hrvatski prostor seže ne samo do Drine nego preko Timoka do bugarske granice i dalje. Uvek je taj projekat isti, isti je diskurs kojim se obrazlaže, a ostvarivan je uz pomoć velikih sila i ratovima. Nema u sintagmama te vrste ničeg spornog, ako one podrazumevaju kulturno i versko jedinstvo na jezičko-kulturnoj osnovi jednog naroda. Nevolje počinju kada se ideja kulturnog jedinstva pretvori u državnu

ideju. Tu se suočavamo sa činjenicom da imperijalizmi malih naroda nisu ništa manje pogubni od imperijalizama velikih naroda i država. Balkanski prostor poslednjih decenija je školski primer za to. To se najbolje vidi po političkim idejama koje se bukvalno izvode iz mita i predanja. Za vladiku raško-prizrenskog Artemija nema zapravo ničeg problematičnog u mitovima i legendama. On ih ne vidi u smislu kulturnih činjenica, već kao realije na kojima se može utemeljiti konkretna savremena politika. U jednom objašnjenju u Danasu 02. 07. 2007. on doslovce kaže: „Oni govore o Evropi, o zemaljskom carstvu, o kosovskoj i vidovdanskoj mitologiji”. Po njemu, kosovska legenda je neki apsolutni izvor i putokaz za aktuelnu politiku. To onda za njim ponavljaju politički lideri iz takozvane narodnjačke koalicije. Svakodnevno, u svakoj prilici, bez uvida u naučna saznanja o mitu i predanju.

Arhaični obrasci imaju još neke karakteristike od kojih su najvažnije barem dve. Oni se „popunjavaju“ po potrebi i vrlo slobodno neograničenim brojem opštih mesta. Ta su opšta mesta ideolozima i političarima uvek „pri ruci”. To ne govori o njihovoj vrednosti, ali mnogo govori o njihovoj upotrebljivosti. Politički i ideološki učinak takvih mesta je nesrazmeran onome šta ona zapravo znače, ali njima se više veruje nego proverenoj naučnoj istini.

U ovogodišnjoj uskršnjoj poslanici kojom se stari patrijarh Pavle obratio vernicima i građanima uopšte – Pravoslavlje, 01. 05. 2008. – opet se Kosovo i kosovski problem vide kao „zavet“. U poslanici stoji jedna ideja koja se tiče Hristovog Novog zaveta koji je ugaoni kamen hrišćanstva: „Drugog kamena niko drugi ne postavi, niti može postaviti”. To je sasvim tačno, ali u daljem tekstu se Kosovo vidi kao zavet u punom teološkom smislu reči: „Mi smo živeli i umirali sa kosovskim zavetom”. U Briselu negde sedi Pilat Pontijski i spreman je da opere ruke dok raspinju pravednika, koji jedini zna

gde započinju i gde se završavaju zemaljsko i nebesko carstvo. Tu sledi jedna poduža tužbalica za Kosovom koju valja navesti: „Ako zaboravim tebe, Kosovo, ako zaboravim tebe, Metohijo, neka me zaboravi Desnica Gospodnja! Neka se prilepi jezik moj uz nepca moja ako se tebe ne setim, ako ne istaknem Kosovo i Metohiju kao početak veselja moga.“ Ne treba sumnjati u iskrene želje saborskih otaca, bez obzira na njihov patetični ton, ali tu se vidi i pravi problem sa takvim obrascem: sve je tu, ali nema stvarne veze sa Kosovom i stvarnim prilikama na njemu, pa ni sa nevoljama koje imaju tamošnji Srbi između čekića jedne loše politike koja im se diktira iz Beograda i nakovnja albanske, uglavnom šovinistički nastrojene većine, koja se politički ponaša opet prema nekom svom osveštanom političko-mitološkom obrascu. Ni reči u poslanici nema o tome da su se neki evropski narodi pomirili i našli formulu mogućeg zajedničkog života. Olako korišćeni obrasci ubijaju nadu.

I u državi i u Crkvi siročad velike Srbije je zaista ostala bez reči i osim floskula nema šta da ponude. Privlačne patetične fraze i parafraze – a sve ih je više – ne mogu biti polazište za realnu politiku mogućeg. Dobar deo vladika u episkopatu opsednut je vizijom jednog sveta u kojem nade mnogo nema, jer se stvara „čudovišna globalistička civilizacija po meri izopačenog morala“. Ima neke istine u tome, ali nada mora biti čovekova saputnica ako se zaista hoće svet i red i poredak u njemu koji nisu „bez kvasca večnog smisla ljudskog života“. Sva ova muka ojađene i zbunjene dece mitske velike Srbije izvire iz frustracije i kao rezultat ima upadljivu nelagodnost u dodiru sa evropskom civilizacijom – o tome govore i arhaični obrasci bez novih sadržaja. Evropa hoće – poručuju oci i učitelji SPC – da nas „pretvori u bezobličnu masu“ među narodima. Ako se to ne događa pravoslavnim Grcima i Bugarima koji su u EU, nema potrebe to tako dramatično naglašavati. Ostaće Kosovo u mapi mitske svesti kao neki i zemaljski i nebeski Jerusalim, jer

to je priroda mita i predanja, ali ljudima koji tamo žive to sigurno neće biti dovoljno. Tako se nudi uteha koja zapravo i nije uteha: navodno se treba samo naoružati strpljenjem, kako je u istoriji pokazao jevrejski narod koji je posle dve hiljade godina dočekao da mu Jerusalem bude „vraćen”. Jedva da je potrebno ponavljati istoriju Jerusalama u kojem je Hristos objavio *Novi zavet* – srpski politički prvak V. Koštunica mirno tvrdi da se patnje Srba i Jevreja u istoriji mogu porediti, jer su to „dva stradalnička i pačenička naroda“. Izgleda da pomenuta „deca” ipak znaju da nisu dorasla „velikom cilju“ i odatle frustracija. Vladika Artemije tako kaže da su aktuelni državni poglavar B. Tadić i njegovi ministri „izdajnici“ i da im ne treba dozvoliti da upravljaju Srbijom. Sabornost može da bude pokriće za politiku, ali ona je uglavnom loša.

Mali zapis o patrijarhu Pavlu

Na bolesničkom odru patrijarhu Pavlu ovaj zapis neće mnogo značiti – ali nama je nužan. Sabrani na epiklezi u dvorskoj kapeli, arhijereji SPC pristupili su dnevnom redu majskog Sabora SPC dosta zbunjeni prilikama u kojima se našla zemlja. Sinod je preuzeo na sebe „sva patrijarhova ovlašćenja i svu vlast“. Sam patrijarh nije podneo ostavku, niti je kome dao blagoslov. Ustav SPC je jasan: imamo patrijarha i to je oboleli patrijarh Pavle; to priznaju i državne vlasti koje su po slovu propisa uredno obavestene, to priznaju i pomesne pravoslavne crkve – ruska se već oglasila – ali je učinjeno kako je učinjeno. U panici su se začule i krupne reči. To je puč, kažu neki. Nije baš puč, ali ima pučista u Saboru i oni čekaju svoj trenutak. Nikom nije jasno kako će Sinod kolektivno upravljati Crkvom, jer primera za to nema. Sinod može vršiti tehničke poslove, ali se o svemu mora obavestiti patrijarh.

Dva su ogledala u kojima se Srbija ogleda – jedno pokazuje da imamo tehničku vladu, a drugo da imamo i neki tehnički Sinod. Za sve to

stari i bolesni patrijarh Pavle nije kriv, ali su krivi i u državi i u Crkvi oni koji su mogli učiniti – a učinili nisu da tako ne bude.

Ostalo je pred nama i pred Srbijom koja dugo čeka.

Republika, 430-431, 1-30. juni 2008.

POMIRENJE U PODNE

Ovo nema nikakve veze sa engleskim naslovom Kestlerovog romana – reč je o pomirenju kao političkoj dogmi koja nam se nudi.

U takvoj prilici neka ne bude bez malog teološko-političkog prosova. Navoditi nekom ono iz Mateja – u 18.21-35. – i još nekih desetak mesta, zaista nikakvog smisla nema. Odavno se i vladike ljute, jer im se jevanđelje negde zaturilo. Ono na primer, da treba praštati ne sedam puta već „sedam puta po sedamdeset i sedam“. Te ono, kada te neko udari po levom obrazu, okreni mu i desni. S tim jevanđeljskim etičkim maksimalizmom mučio se i F. M. Dostojevski, a u romanu Braća Karamazovi to je osnovna tema. I to malo kome treba, a najmanje političarima, pa ipak: mladi Aljoša je obukao crninu i okrenuo leđa svetu. Da miri i da prašta. Nema ljupkijeg lika u ansamblu likova kod velikog pisca. I ko se ne seća njegovog brata, filozofskog cinika, koji mu priča „priče“, među kojima ima onih od kojih hvata vrtoglavica.

Skupocenom psu osionog spahije su deca slugu slomila nogu i spahija je naredio da se dete – pred očima majke – svuče i da se na njega puste psi da ga rastrgnu, što je i učinjeno. Treba li mati da oprost tom spahiji, pita brat Ivan, a Aljoša pada i muca: „Da se strelja!“, tiho

odgovori, a na licu mu bled neki i iskrivljen osmeh“. To je za one koji razmišljaju o pomirenju i praštanju „na nekom višem nivou“. Nudi nam se jedna tipično politička dogma, koju treba svi da prihvate, ona nam se bezmalo naređuje i zapoveda. I tu sve i zapinje, jer dijalog o istinskom pomirenju zapravo i ne postoji.

Pomirenje lepo zvuči, ali nešto nedostaje i mnogo se priča-mukâ toj „priči“ može dodati. Mučio je tu muku i veliki svetitelj i prosvetitelj sv. Sava. Mirio je braću koja su bacala zemlju u krvavi građanski rat, i nije išlo lako. I danas u Srbiji imamo mesta koja se zovu Polumir ili Mali mir. Legenda kaže da braća u početku nisu htela ni da se pogledaju, niti da ruku pruže. Neki pak kažu „zarad deset godina unapred ne treba se toliko osvrtni na prošlih deset godina“. Zaista lepo zvuči, ali čak je i intelektualna elita Tucija i Hutua javno izrazila pokajanje i priznala.

Da sve počne u istini i na istini – ni kod Tadića ni kod Dačića ničeg sličnog nema. Ko će od vladika i dičnih ideologa proslavljene SANU otići u Srebrenicu i kleknuti? Niko. Hoće li režimski bard Matija i njegova bratija napisati pesmu o Srebrenici? Nemamo toliko imaginacije da to zamislimo. Ovde su Karadžić i Mladić heroji bez mane i straha na istaknutom mestu u nacionalnom ikonostasu.

Jedno je pomirenje kao ideal, i niko razuman nema ništa protiv toga, a drugo je politička dogma koja se nameće. I dugo će oni trgovati oko interesnih sfera, ali počeci procesa će se prepoznati po delima. Diktator pod lipom u Požarevcu i nevino ubijeni Z. Đinđić ne stoje u istoj ravni i to bi se moralo reći, od toga bi se moralo poći. Oni koji znaju kako zlokobno svetluca bomba na prozoru i kako puca staklo pod udarom „osveštanih kame-nica“ znaju i relativnu vrednost političke dogme. Neka se vlada

formira, jer vlade mora biti – ostalo je očekivanje koje podrazumeva ulog najveće nade.

Ako se pomirenje nudi u podne, neka tako i bude, ali je preporučljivo da ideja makar prenoći. Nas još gledaju kao „majstore“ Srebrenice, a ne kao ljude pruženih ruku.

Peščanik.net, 04. 07. 2008.

OKLEVETANI ANTIFAŠIZAM

Najpre valja pomenuti A. Hitlera i Ditriha Ekarta, čoveka koji je bio njegov učitelj. „On je polarna zvezda moga života“, prizna je vođa Rajha. Nagradio ga je: Ekart je bio glavni urednik partijskog lista nacističke partije Volkischer Beobachter – „Narodni dobošar“. A sam Hitler tu izlaže svoj program koji će realizovati ognjem i mačem u evropskim razmerama. „Pojava hrišćanstva je bila najteži udarac za čovečanstvo, a boljševizam je vanbračno dete hrišćanstva, pri čemu su i jedno i drugo izmislili Jevreji“. To je mali citat, a ima toga u obilju.

I opčinio je Hitler mnoge i svuda – nije ih malo bilo ni među nama Srbima. Pomenimo i Nikolaja Velimirovića i njegovo predavanje iz 1935. na Kolarčevom narodnom univerzitetu. Divio se Nikolaj Hitleru „jer je poduzeo posao koji se priliči jedino svetitelju, geniju i heroju“. Sročio je kasnije žički besednik himnu, tropar D. Ljotiću koji se s oružjem u ruci, punih osam dana nakon zvaničnog završetka poslednjeg svetskog rata, borio na strani Hitlera. Setimo se makar one strofe:

„Dimitrije, mudri dobrovoljče,
 što molitvom nebesa otvaraš,
 i Božiji divni ugodniče -
 što zlotvore duhom pokoravaš.“

Odavno nema A. Hitlera, a nema ni Nikolaja. Hitler je pucao sebi u glavu, a Nikolaj je svetac u diptihu Srba svetitelja, ima svoja dva zapovedna dana u kalendaru SPC. I nema više fašizma, ali zbilja u Srbiji danas nema ni antifašizma. Hoće Srbija u Evropu, a ona se gradi, između ostalog, i na bogatoj antifašističkoj tradiciji. Srbija se stidi svog antifašizma, a antifašisti ćute. Ne stidi se Srbija generala Mladića, ni sumanutog R. Karadžića, ali se stidi svoje antifašističke tradicije. Ne samo da se ta tradicija potiskuje, nego Srbija neće anti-fašizam. Ona kao da hoće da u ikonostasu budu i Mladić i Karadžić. Možda će i oni stići, njih slave kao heroje bez mane i straha. I u državi i u Crkvi svi se zalažu za rehabilitaciju generala Nedića, kolaboracioniste i Hitlerovog slugu koji je pobio desetine hiljada Srba. Banjica i Jajinci malo kome nešto znače. Iz dana u dan hvalio se Nedić na prvim stranama svojih novina imenima i prezimenima stotine Srba koje je streljao jer nisu priznavali okupaciju države.

Nema smisla citirati - citirali smo to stotinu puta i nikakve vajde. I nikom živom se ne sme reći da je i SPC imala bogatu antifašističku tradiciju. O tome se ni u SPC ne sme govoriti, jer se tamo služe pomeni i Nediću i Ljotiću. Stotine sveštenika i monaha su položili živote u borbi protiv fašizma. O tome postoji impozantna „Spomenica“. Njih nema u ikonostasu - ne, tamo su svi, sveci i osvetnici, ali njih nema. Nije vreme antifašizma. Na velikoj paradi u Moskvi povodom šezdeset godina pobede nad fašizmom ruski predsednik V. V. Putin dodelio je medalje svima - dostojanstveno i mirno medalju je primio i hrvatski predsednik S. Mesić. Nas tamo nije bilo. Nas to nije zanimalo. Negde u to vreme V. Koštunica se bavio pisanjem pisma Ravnogorcima. A

to je, između ostalih, jedan od najružnijih dokumenata naše novije istorije.

U Srbiji antifašizam nikoga ne zanima, pa je stoga i ovaj mali zapis deo uzaludnog posla kojim se njegov pisac poodavno bavi.

Beton, Danas, 22. 07. 2008.

DUHOVNIK U LUDOJ KUĆI

Napokon je dični ratovođa R. Karadžić na putu za Hag i krenuo je pravi medijski „cunami“, ono što nam se, avaj, ne događa prvi put. Večni zakon palanke balkanske: večno ponavljanje istog. Ne, ovo sigurno nije neki „vestern“, nije poznato ime nekog slavnog režisera u tom žanru koji bi ovo mogao da smisli – ne, još jednom listamo nezaboravljene izveštaje Pere Todorovića, iz knjige Hajdučija, koje su nadahnule Krležu da napiše najlepša poglavlja u romanu Zastave. Knjiga je o sprezi, krajem XIX veka, srpske radikalije i „gorskih careva“. Mučno i tužno, do suza i do gađenja: ispovesti jataka, priče samih hajduka pred pušćanim cevima, i tužne ispovesti njihovih „devojaka“. Sve to je ne samo banalno, bljutavo, nego tu nema ni traga od heroja i hrišćanskog viteza. Tako i današnja pisanija o Karadžiću: kafana u kojoj je najčešće boravio zove se „Luda kuća“, tu su gusle i krivo gudalo koje nam je veru sačuvalo, tu su novine Zdrav život br. 48-49/2008. sa tekstovima doktora Dabića. Brinuo je doktor o zdravlju nacije, on je „duhovni istražitelj“. Tu su naklapanja o tihovanju i meditaciji, o isihastičkom iskustvu koje će nas spasti. Ni traga od duhovnosti, sve same polupismene banalnosti.

Tu se ništa ne može, ulicama se ne može proći od duhovnika. Sve duhovnik do duhovnika, Nikolajeve legije hodaju ulicama, oko crkava. A tek novine, i crkvene i laičke! Pišu se „žitija“, prodaju se medaljoni, sa krstom i bez krsta, za svačiji džep. Svi su se pomamili za duhovnošću, a niko da se zapita kako su sklepali tu reč; u drugim jezicima je nema, nije je bilo ni u našem, ali znalo se šta je duhovno a šta je materijalno. A sada duhovnosti ima za dve žute banke.

O doktoru Karadžiću, međutim, koga ucveljena nacija ispraća u Hag ima i važnijih podataka.

O njegovoj sprezi sa SPC ima na pretek. Govorio je on još 1994. da se „glas Crkve sluša kao glas najvišeg autoriteta“. Godine 1997. za njega se zauzeo i Sinod SPC tražeći „obustavljanje postupka Haškog tribunala protiv doktora R. Karadžića“. A tužne 1994-95. SPC je u Parizu izgubio spor sa listovima Liberation i Le Monde i to prvi put u svojoj istoriji. Ime srpskog patrijarha ozbiljno je kompromitovano. Oko Foče i nemilih događaja u tom gradu uznemirio se čitav svet. To su nama, kao hrišćanskom narodu, doneli ovi duhovnici. Duhovnici i hajduci, sa kojima se palanka politička sada u suzama rastaje. To su oni plodovi koje je blagoslovio u NIN-u još 1990. Amfilohije u himni, pohvalnom slovu, S. Miloševiću. Politička palanka u Srbiji već trinaest godina zaista je luda kuća. Puna duhovnika. Znamo sada i to da se doktor Karadžić predstavljao i kao S. Župljanin i V. Đorđević, služio se dokumentima mrtvih ili ubijenih ljudi. I od toga se pobeći ne može, krvnici i žrtve ostaju nerazdvojni i u životu i u smrti. Ostaju tragično zagrljeni i kada prekorače crtu i nađu se s one strane dobra i zla. To je ono što „duhovnici“ i ne slute. Uzalud je bilo sve, pa i ono nadgrobno slovo koje je nad odrom majke Karadžićeve nadahnuto slovio Amfilohije: „Ona je rodila heroja“. A podaviše Karadžićeve ratovođe, uz blagoslov duhovnika, bezmalo pola Bosne.

Oni su metanisali, postili, ali – hajdučka posla: meso ne jedu, ali krv piju. Sve o tome znamo, i kao da ništa ne znamo.

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Možda se ovoj „priči“ primiče kraj, ali za pravi epilog još nismo sigurni. Još o njemu pišu, to preovlađuje, kao o heroju. Hajducima na Balkanu sleduje slava. Uz gusle. Male skupine momaka demonstiraju, viču protiv „partijaša“ – kako verno čuvaju tu glupu reč Nikolajevu. A u zadimljenim kafićima ječi legendarna srpska harmonika:

*„Romanijo, je l' ti žao,
Radovan je noćas pao.“*

Ima, međutim, znakova da se oči otvaraju. Oglasio se profesor sa beogradske bogoslovije „Sveti Sava“ i to jasno: „Karadžić je skrnativo ideale pravoslavnih monaha“. E, da je samo to, oskrnavila je ta bratija sve što je i srpsko i ljudsko. Ostalo je stvar Suda i poštenog suđenja.

Peščanik.net, 24. 07. 2008.

KRIVOKLETNICI

Kolone dične radikalije srpske sa znamenjima i partijskim ripidama hodaju ulicama Beograda i kunu i preteni manje ni više nego prvom ustavnom faktoru u državi, B.Tadiću. Prete mu smrću i kunu ga do devetog kolena. Neka gospođa Vjerica mu predviđa sudbinu poslednjih Obrenovića i Z. Đinđića. Kune i preti kao zadušna baba, i sve upućuje na to da se ne šali, jer radikali su uvek držali reč. Baca čini radikalske i poziva SPC da – valjda zajedno sa njom – sastavi spisak svetaca i prokletih izdajnika.

Mučno i grozno je to i jasno je zbog čega mnogi ćute. Mučnina i strah su svojstveni ljudima u sluđenim vremenima. A mi u senci Apisovoj ne živimo od juče, jer ko ga sve nije zazivao ovih godina - njega krivokletnika bez trunke ljudske i oficirske časti. I u toj mučnini i takvom mučenju nastaje i ovaj uzaludni zapis koji je - mi to znamo sigurno - malo kome potreban.

I dok se istinoljubiva glasila beogradska raspamećuju pričama o slavnome doktoru Dabiću, on već putuje u Hag kao izvesni R. Karadžić, i to glavom i legendarnom bradom.

Zbunila se i SPC. I u njoj ima onih koji znaju u šta ih gospođa Vjerica uvlači, ali nije malo ni onih koji bi doktora Dabića pravo u ikonostas. A on je odavno „prebukiran” sličnim likovima svetaca i osvetnika. Ima u SPC mnogo ljudi koji znaju da je kletva greh i bezumlje, ali ima i onih koji bi ovim arhajskim i primitivnim činom u svako doba prizvali zlo svome bližnjem. I učinili ga - a to nam ni u Crkvi ne bi bilo prvi put. Ima u njoj mnogo krivokletnika.

Ako Boga znate, nije doktor Dabić nikakav tihovatelj ili isihasta, već hajduk balkanski. U svojoj poruci jataku i sinovcu on kaže: „Ne treba da se brineš, jer ti si to hajdučki odradio“. Valja li kome reći da niko ne može biti ni zločinac ni svetac ako se to ne dokaže razumnim i dovoljnim dokazima koje većina ljudi prihvata. Kakav isihazam i monaško tihovanje? Sačekajmo Sud, jer samo oko Srebrenice „fali“ nekih desetak hiljada ljudi.

A ako smo kod poslednjih Obrenovića, Evropa Srbiji decenijama nije oprostila majski prevrat. Tadašnji prvi čovek naše Crkve, Inokentije, u doba venčanja Aleksandra i Drage, bio je naredio jektenije u crkvama u slavu kralja i nove kraljice. Nju je nazivao „golubicom i gugutkom na srpskome prestolu“.

Posle njihovog ubistva, kada su ubice izvikale kneza Petra Karađorđevića za kralja Srbije, na blagodarenju u Sabornoj crkvi isti taj Inokentije je odao priznanje ubicama kao „hristoljubivom vojinstvu što je uklonilo tiranina s lica zemlje“. Krivokletnik je naredio građanima Beograda da okite kuće u čast Apisovih crnorukaca, a sam je okitio crkve.

Ali SPC tada ipak nije ćutala – oglasio se prota D. Ruvarac u zvaničnom glasilu Srpske patrijaršije, Srpski Sion, i jasno poručio – broj od 10-31.maja 1903 – da je to „nova ljaga na srpskom obrazu“. On je osudio krivokletnike i među njima i mitropolita Inokentija i obeležio ga kao učesnika „srpske bruke i sramote“.

Ne bi bilo loše da požutele stranice ovih listova prelista i mnogi današnji jerarh u SPC i da ne žuri – ima mesta i vremena za prave svece i heroje. Dobro bi bilo mnogima da pogledaju koga je blagoslovio patrijarh Gavriilo u noći 27.marta 1941, jer je bio pravi čovek Crkve i patriota – Nemci su ga odmah lišili slobode i utamničili.

Toliko o kletvama i zakletvama krivokletnika – ostalo je stvar državnog tužioca. Sve je rečeno u jevanđeljima o kletvi i o krivokletnicima i nema potrebe – a nema se ni kome – to sve navoditi. Ipak teško je zaobići ono divno mesto iz Mateja, 26. 74, a tiče se iskustva samog apostola Petra u paraboli o zaklinjanju: „I tada se poče kleti i proklinjati da ne zna tog čovjeka. I odmah zapjeva pijetao. I opomenu se Petar riječi Isusove što mu je rekao: *dok pijetao ne zapjeva, tri puta ćeš me se odreći. I izišavši na polje plaka gorko.*“ I stare knjige i novine o nečem govore – vreme je da i SPC pripazi na svoj simbol crvenog petla i da ne hita. Sud će dokazivati da li je doktor Karadžić zločinac, a za svece i svetitelje nikada nije kasno.

Peščanik.net, 30. 07. 2008.

TIHOVANJE S PREDUMIŠLJAJEM

Stoji doktor Karadžić pred sudijama u Hagu, bled kao krpa i vidno uplašen. Više nema sumnje, sam je priznao, nije u pitanju nikakav vidar i travar doktor Dabić – on je to. Glavom i s rupicom na bradi, doktor, psihijatar i pesnik Karadžić.

Sudija mirno naređuje da se u zapisnik uredno unese i to da će se okrivljeni oslanjati na „nevidljive savetnike“ u toku procesa. Sudija nema ništa protiv nebeskih inteligencija, anđela arhanđela. Sud se neće baviti književnim delima legendarnog tihovatelja-ratnika – sud će se baviti pretpostavljenim nedelima.

Recimo, nekom tamo Srebrenicom, o čemu su već izvedeni sudski dokazi. Upravo je iz srpske Patrijaršije saopšteno da je Karadžić isihasta-tihovatelj, koji godinama sledi „umnu molitvu“. Usudio se profesor G. Radenković s beogradske bogoslovije Sveti Sava da kaže za novosadski Dnevnik (25. 08. 08) da je to što Karadžić čini godinama „skrnavljenje pravoslavne tradicije“ i da nema nikakve veze s isihazmom.

Nikom ništa, već su novine javile da je i patrijarh srpski Pavle poslao Karadžiću ikonu blagoslovenu s ličnim potpisom. A u novinama – sam Bog zna čega nema. Slike ljubavnica, kazivanja svih koji su znali da je to on, a posebno onih koji pojma nisu imali da je to on. Hajdučki posao nam je u krvi, a mašte nam ne nedostaje. Ima tugaljivih vesti, političkih naročito. Ali ne samo Karadžić, svi su počeli da tihuju. Istina, malo preglasno.

Neke zgode se tek raspravljaju, a ima ih uistinu dirljivih. Godine 2000. državni poglavar SRJ doktor V. Koštunica – snimci postoje jer su to bile svečanosti J. Dučića u Trebinju – ljubi ruku nekom kaluđeru za koga vele da je R. Karadžić. Navodno nije znao da panagiju nose

samo uredno hirotonisani episkopi – a onaj je bio običan kaluđer. Još se ne zna kako će se to rešiti – a postoji opširan filmski izveštaj – jer svi sada tihuju: i oni koji znaju sve i oni koji ne znaju ništa. Oni koji su znali, oni su ga i uhapsili i u Hag poslali. Ostali tihuju, s predumišljajem.

Buknuo je rat na Kavkazu i počela je da tihuje i srpska diplomatija. Nije lako naljutiti majčicu Rusiju koju srpski radikali javno pozivaju da dođe u Srbiju. Jeste, hoće ti Osetini da se otcepe od Gruzije i da srećno požive u nedru majke Rusije – a vekovima za Rusijom nisu baš čeznuli. U diplomatskom Beogradu je ministar Jeremić izabrao tihovanje. Ratuju dva pravoslavna naroda, ali i u SPC tihuju. Nikad se ne zna.

Dokle će trajati to tihovanje u državi i u crkvi ni to se ne zna. Nema dokaza da je ćutanje zlato, barem ne u diplomatiji.

Peščanik.net, 19. 08. 2008.

BEDA KLERIKALIZACIJE

Ponavljanje nekih elementarnih istina je, naravno, dosadno, pa i više od toga: to je sugurno uzaludan posao. Ipak, nema druge, te istine se moraju ponavljati, a rizik preuzima na sebe onaj koji se time bavi. Na vrednost te borbe i tih rizika ukazivao je sam Hegel. Zna se već vekovima da klerikalizacija nanosi ogromnu štetu društvu, ali se manje zna, ili se to neće reći, da klerikalizacija nanosi još veću štetu Crkvi.

Zna se to svuda, ali kod nas ne. I tek kada stvar „pukne“, mi se načisto zbunimo. Zna se i to šta je poštovanje zakona, a šta je lažna dogma

političkog legalizma. Mogao bi ovo biti mali traktat o političkoj filozofiji palanačkog doktora Koštunice – ali ne, ovo će biti esej ili zapis o onome što nam se događa u Crkvi.

Istini za volju, pomenuti doktor će biti zapamćen po tome što je svojim političkim forsiranjem klerikalizacije samu SPC uvalio u grdne nevolje. Jer on je bio „vlastan“ – sam Bog zna odakle mu ova reč. Puklo je, a on negde tihuje, ko zna gde i ko zna s kim. A to što smo za vreme njegove vladavine stalno govorili vezano je nečijem mačku za rep.

Vesti, tužne i ružne, iz Visokih Dečana, pokazuju da ubiremo gorke plodove klerikalizacije. Pod kupolama Dečana, čiji mir čuvaju svete seni kralja-mučenika Stevana Dečanskog, koga je oslepeo otac u borbi za vlast, potukla se bratija među sobom. Mediji javljaju i o težim telesnim povredama. Nije šala, jer Nečastivi je tu zabavu davno uveo. Ako ćemo pravo, nije to prvi put u istoriji Crkve – ono o sv. Nikoli svi znaju. A godine 431. i 449. sazvan je vaseljenski sabor u gradu paganske boginje Artemide da utvrdi dogmu o Mariji koja je „teotokos“ – Boga je rodila, a ostala i nakon toga devica. Podelili su se oci i sačuvana su dokumenta koja govore da je otac Dioskur tukao oca Flavijana, koji je bio protivnik te dogme, pesnicama i nogom u stomak i da je sabesednik sa plenuma podlegao ranama.

Smenio je vladika Artemije svoga vikara vladiku sa temelja drevne Ulpijane, i još i oca Savu Janjića – oni se pak ne predaju i došlo je do pobune. Kanonski legalisti, ortaci V. Koštunice, muče muku kako da to objasne. Sastao se i Sinod u Beogradu, stao je na stranu smenjenih. Uz ostalo, iz Beograda, iz SPC padaju teške optužbe. Biznis i profit, buka i bes u SPC, sve u stilu „čije su naše pare“. Izbilo je na površinu ono što se očekivalo. Sprega moćnika iz bivše Vlade i delova episkopata bila je ozbiljna, pominju se enormne cifre.

Kako će Sinod to rešiti, nikom živom jasno nije: u sadašnjem Sinodu, na čijem čelu stoji mitropolit Amfilohije, dvojici članova crkvene vlade istekao je mandat, a Sabor nije izabrao druge. Burno je bilo i na Saboru i znalo se da će nam se ovo dogoditi. Svi govore ili sa strahom ili tako da ništa ne kažu – loše prođe onaj ko se usudi da šiči na sveca.

Problem zapravo uopšte nije crkveni, već bukvalno politički. Podelio je preosvećeni Artemije medijima svoje saopštenje u martu 2008. u kojem zahteva da se SPC u celini svrsta uz DSS i SRS i da B. Tadić i njegova opcija „budu stavljeni daleko od pozicija vlasti”. Oni su, iz dana u dan poručuje Artemije, izdajnici.

Pozvao je preosvećeni još u februaru 2008. ruske dobrovoljce na Kosovo. Toj se politici javno usprotivio episkop Teodosije sa jasnim naglaskom: naša SPC nije tako moćna da određuje status Kosova, niti će ona biti strana u sporu. To je posao države, a SPC treba da ostane na Kosovu i da „sarađuje sa postojećim vlastima“, jer tako je vekovima bilo.

To je prava pozadina ovog sukoba, koja nije kanonska, već se svodi na pitanje o tome kako sačuvati svetinje na Kosovu i kako pomoći Srbima koji tamo žive. Videćemo kako će se sukob razrešiti, ali ono što smo videli govori da je bačena ljaga na SPC i na državu, kojoj na svetskom medijskom nebu ne cvetaju same ruže. Ostalo je ružna i tužna priča o našim palanačkim naravima.

Peščanik.net, 27. 08. 2008.

Puč u SPC – NIJE GA BILO, JER NIJE USPEO

Negde početkom oktobra patrijarh Pavle je, pod bremenom starosti i bolesti, navodno podneo „molbu“ za penziju. Oko bolničkog odra umornog i bolesnog čoveka započele su crkveno-političke igre bez granica, surova borba za vlast. Patrijarh je izbačen iz jektenije, a patrijarsi se vekovima pominju pod svojim imenom u liturgiji. A nikome smetalo nije kada je doktor Koštunica 2000. pomenut na tom mestu.

Famozne molbe nigde nema i, pritisnuti nevoljom, saborski su oci smislili još jednu: molbu patrijarhu da ostane na čelu SPC. To liči na nas. I napokon smo saznali, iskazao je to D. Kalezić iz Crkve, da „ni tekst ni potpis nisu autentični“. Onda je neko izgovorio strašne reči – puč u SPC. Tu se ova „igra“ zaplela tužno i ružno.

Onaj ko je čitao poznato delo K. Malapartea Tehnika državnog udara, zna važna pravila: pučevi se izvode samo kada imaju maksimalne izgleda na uspeh. Grešku koja se zove neuspeh ozbiljni pučisti ne prave, jer ako puč uspe, oni su revolucionari i reformatori, a ako ne uspe, oni su pobunjenici protiv ustavnog ili kanonskog poretka i tu je njihova sudbina zapečaćena. No, u Srbiji to ne mora da bude tako. Ovde ni pučisti nisu ono što su nekada bili. Kada je sabor okončan, ispalo je da puča nije ni bilo – jer nije uspeo. Puča odjednom nema, a pučisti nastavljaju svoje „igre“. Stari patrijarh „umoljen“ je da ostane na čelu SPC, gde se on sve vreme i nalazi po Ustavu SPC. U ovim rečima ima paradoksa samo za one koji ne žive u zemlji Srbiji. To pokazuju analize kojima su zbivanja među saborskim ocima propratili strani stručnjaci. No mi za to ovde mnogo ne dajemo. U žestokim sukobima – koji su srećom prošli samo uz manje intervencije hitne pomoći – oci su se podelili na „novotarce“ i „zilote“, odnosno reformatore i ekstremiste-fanatike.

Tu se već nije lako snaći. Godinama gledamo ratnički ostrašćenog mitropolita Amfilohija, a sada se i njemu dogodio narod u obliku demonstiranata „zilota“. Pa se ljudi pitaju: ako je on reformator, kakvi li su tek konzervativci?

Neko je hteo da od SPC načini privezak svojoj političkoj partiji i to mu je uspelo. Munje i gromovi ove borbe za vlast remete starački san patrijarha na VMA. Niko se ne usuđuje da kaže koliko su državne strukture moći – posebno tajne službe – kumovale svemu ovome. Pred dvorom srpske patrijaršije gomilaju se automobili i specijalni džipovi crkvenih kneževa (na voznom parku bi im pozavideo i Veliki vojvoda od Lihtenštajna).

K. Malaparte nije predvideo srpske državne i crkvene pučeve, koji su tako planirani da se mogu svrstati u tip „odgođenih“. Evo, sada puča nema, ali su pučisti ostali tu, uvek spremni da ponovo prionu na posao. Iskrena namera starog patrijarha da pomogne razgoropađenoj sabračii arhijerejima nije sporna – nevolja je u tome što on to neće moći dugo.

Dolazi vreme da se SPC suoči sa sopstvenom „igrom“. Tu je pala još jedna reč – lustracija, koja je u SPC nužna i koja je obavljena u većini crkava na pravoslavnom istoku. Munje i gromovi su dočekali pisca ovih redaka kada je pre nekoliko godina to javno kazao. Ali sada ima nade: o lustraciji govore i neki episkopi SPC. Možda će taj proces i uspeti, ako se u sve opet ne upletu tajne službe i moćnici ministarstva vera, koje kod nas spada u ministarstva sile. Probleme neće rešiti ulica i demonstranti. Niko nema hrabrosti da podseti oce kako nam je rečeno: „činite tako svijetu da vam povjeruje“.

Do majskog sabora ni jedna strana neće sedeti skrštenih ruku. Niko neće „tonuti u postu i naslađivati se lišavanjima“, kako stoji kod

jednog od crkvenih otaca. A peščanik crkveni melje sitno i pesak teče. Svi znamo odakle je ono da „ne zidamo na pesku svoju zidanicu“. Pitanje je samo znaju li to naši pučisti i antipučisti.

Peščanik.net, 19. 11. 2008.

CRVENO SLOVO ZA J. B. TITA

Ni svecima nije lako, jer novi su se zakitili sumnjivim oreolima koji ne blistaju, a mnogim starim je numbus konačno potamneo. Crkveni kalendar je odavno „prebukiran“, a tek kod nas Srba imamo pravi kaos u kalendaru. U njemu je odavno zastupljen, i to sa dva „zapovedna dana“, i poznati ljotićeovski ideolog, Nikolaj. Crnogorci su bogami otišli i dalje: imaju dva sveca od kojih je jedan, sudski je to dokazano, zaklao mnogo ljudi, a među njima i majku istaknutog beogradskog umetnika, M. Janketića. Tako to ide, prema svecu je i tropar, a najslavniji, onaj posvećen D. Ljotiću sročio je pomenuti „sveti“ Nikolaj. O takvim svecima se sve zna, ali se u poslednje vreme u novinama „vrte“ i novije zgođe. Građanin Dragan Kamaljević iz sela Dragolja podno Rudnika ostavio je svoju krsnu slavu sv. Nikolu i uveo Titovdan 29. novembra, u znak kultne uspomene na prvaka KPJ, J. B. Tita, koji je obnovio Jugoslaviju. Deluje bizaro, ali ono što je on izjavio agenciji BETA deluje sasvim ozbiljno i nikako se ne bi smelo potceniti. Naravno, političari imaju tipično političko objašnjenje: to je navodno neki jugonostalgičar. Ali, tradicija se ne napušta lako, niti se lako gradi. Recimo, pola Beograda slavi sv. Nikolu, a druga polovina im ide na slavu. Građanin ovaj ima pravo da slavi i da menja slavu, to mu niko ne može osporiti. I njegovu ikonu novu valja poštovati, ali se upravo tu ima mnogo toga napomenuti – nedavno je KP Rusije G. Zjuganova predložila

Ruskoj crkvi da Staljina kanonizuje kao sveca, a Crkva je to odbacila. Ipak je to politička ličnost zloglasne reputacije, a nema ni dokaza o njegovoj svetosti. Građanin Kamaljević je pošao drugim putem. On kultno prihvata J. B. Tita, SPC ne dira, jer izgleda dobro zna da ni za Nikolaja dokaza o svetosti nema, a ipak je u kalendaru počašćen crvenim slovom. Ovaj građanin je izgleda iz nekih razloga posumnjao u sv. Nikolu. I nije jedini.

Sve to oko sv. Nikole nije jednostavno, a dirati u tradiciju nije zgodno – u Srbiji je čak opasno. Toga se nije plašio i ušao je u suštinu problema rimski prvosveštenik blažene uspomene, papa Pavle VI. On je svojim potpisom i snagom učiteljskog autoriteta koji mu dogmatski pripada, izbrisao dvesta svetaca, među njima i sv. Nikolu. Sudeći po objašnjenju, imao je za to jake razloge. Nikolaj je bio vladika u gradu Mira, u Likiji, i otuda ga i danas u liturgiji pominju kao „miriklijskog“. Na saboru crkvenih otaca u Nikeji godine 325. on je u plenumskoj dvorani, tokom rasprave, svog oponenta Arija udario tako da je ovaj izdahnuo. Oci su ga zbog toga strogo kaznili – udaljen je iz dvorane, ali je do danas ostao svetac pod oreolom. Danas se to u Crkvi objašnjava tako što se kaže da je on to učinio „iz velike revnosti prema istini“. Ovaj argument ne vredi ni lule duvana, jer je zločin očevidan i nema opravdanja. To je papa Pavle VI dobro znao. Arije je u Nikeji formulisao svoje učenje kojim je osvojio bezmalo polovinu Evrope. To je učenje poznato kao „jeres arijanizma“: čovek ne treba da veruje slepo, već mora razumski da prosuđuje o Bogu i sebi u svetu. Ne mogu se prihvatiti sv. Trojica, jer je to vraćanje na politeizam, a osim toga i Sin Božji nije mogao postojati pre nego što je bio rođen. To je ono da li je Bog Sin „istobitan“ sa Bogom Ocem, i tu je ona grčka reč „homouzios“, zbog koje je tokom vekova proliveno toliko mastila i krvi. Na Nikejskom saboru je pobedio „Simvol vere“, Arije je mrtav, a sv. Nikola je i dalje svetac – onima koji to hoće. I danas ga oglašavaju u liturgiji. Svako ima pravo na svog sveca, ali se istina ne može skrivati u nedogled. Najmanje ima razloga da se ovaj problem

tretira senzacionalno, jer i komunisti imaju bogat kalendar svojih svetaca i mučenika koji su za ideale život položili. Tu nas čeka jedan paradoks koji nije jednostavan. Naime, u nečem se slažu rimski papa blažene uspomene, Pavle VI, i J. B. Tito. Papa je znao da nisu svi sveti koji su u crkvenom kalendaru pod crvenim slovom, a i J. B. Tito je imao veoma zanimljiv sud o problemu svetosti. U partijskom „vjeruju“ – to je za komuniste bio Program SKJ iz 1958. – stoji da „ništa nije toliko sveto da ne bi moglo biti zamenjeno nečim svetijim i mnogo vrednijim“. Dobro su poznati kriterijumi po kojima se određuje da li je neko svetac, a na prvom mestu je princip vrednosti i istine koju je neko svedočio, i životom potvrdio žrtvujući se „za družu svoja“ kako doslovce stoji. Nije lako svetiteljima i svecima, ali nije lako ni sa njima. Ona švalja sa Čukarice, koja se svesno žrtvovala – neka je bila i „skojevka“ – boreći se u okupiranom Beogradu pod Nemcima, ispunjava sve uslove za sveticu. A sv. Nikola te uslove ne ispunjava. Ali, tu smo gde smo. O dobrano prebukiranom kalendaru naše Crkve tek bi trebalo govoriti, ali za sada to niko ne radi.

Peščanik.net, 03. 12. 2008.

PISMO VLADIKE GRIGORIJA

Vladika zahumsko-hercegovački Grigorije je najmlađi vladika u episkopatu SPC, učenik čuvenog Atanasija Jevtića, kojeg je nasledio kada se Atanasije povukao iz službe. Vladika Grigorije se do sada nije eksponirao zbog principa poslušanja koji vlada u episkopatu, strogog pravila da mlađi slušaju starije.

Ovim pismom Grigorije izbija u prvi plan, pri čemu treba podsetiti da je na Saboru SPC 11. novembra upravo on bio pretendent na mesto

patrijarha i zagovornik ideje da se zbog bolesti patrijarha Pavla i njegove nemoći da vodi Crkvu izabere novi patrijarh. Vladika Grigorije je tokom Sabora imao podršku vancrkvenih struktura, kao što je ministarstvo vera, ali je ostao bez podrške većine unutar Crkve, što je na kraju dovelo do molbe da patrijarh Pavle doživotno ostane na svojoj funkciji.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

Pismo vladike Grigorija ne doživljam kao neki veliki skandal ili senzaciju, već kao dokumenat koji nam potvrđuje ono što smo već znali – da se u crkvi šapuće i ćuti. Izgleda da je došlo vreme da se i u Crkvi jasno i glasno progovori o vrlo neprijatnim stvarima.

Bitno u ovom pismu je to što Grigorije iznosi desetak tačaka o kojima ranije nije bilo dopušteno govoriti. Slučaj Pahomije, slučaj Filaret, lustracija u Crkvi, gradnja Hrama Sv. Save... Jedino je Peščanik imao hrabrosti da govori o lustraciji u Crkvi, pa se godinama zbog toga dizala buka na nas, govorili su kako je Crkva sveta ustanova i da je nedopušteno tako govoriti. Pri tome je lustracija proces koji je obavljen u Rumuniji, u Rusiji i u Bugarskoj i sada je, izgleda, došlo vreme da se obavi i kod nas. Grigorije nam u svom pismu otkriva i upliv tajnih policijskih struktura u borbu za vlast unutar SPC.

Iz pisma se jasno vidi da je borba u episkopatu postala ljuta i bespoštedna, a samo pismo istovremeno predstavlja nastavak blamaže za koji je naša crkva dobrim delom sama kriva, zato što nije uspevala da odgovori na mnoga otvorena pitanja i jer je dozvoljavala da se njome godinama manipuliše. Prvo je Milošević SPC koristio u političke svrhe, posle njega Koštunica u dva svoja mandata tokom kojih je vođena politika forsirane klerikalizacije, pri čemu se nije vodilo računa o tome da će klerikalizacija naneti velike štete srpskom društvu, ali i Crkvi.

Pismo nagoveštava nastavak borbe koja će, na ljutit i dramatičan način, dugo trajati i u čemu ne vidim ništa loše, jer će Crkva možda

konačno podvući crtu ispod svoje, ako ne daleke ono bliske, ratne prošlosti i svoje saradnje sa strukturama moći. Do sada je crkvena moć u episkopatu bila vezana za moć u državi; one su delovale po principu spojenih sudova, ali sada ta veza puca.

Iako koterije unutar SPC možemo razvrstati u dve grupe, konzervativnu i liberalnu, ne smemo izgubiti iz vida da je to promenljiva stvar. U prilog tome ide i činjenica da je mitropolit Amfilofije decenijama bio oličenje najkonzervativnije struje, a sada u sukobu sa vladikom Artemijem pokazuje da je odabrao liberalniju stranu. Dakle, taj se odnos stalno menja.

Konzervativna struja u Crkvi je u prednosti i zato što je naša crkva pod velikim uticajem Ruske pravoslavne crkve moskovkoga patrijarhata, čiji je poglavar nedavno preminuo i juče je sahranjen u Moskvi.

Crkva deli sudbinu države, pa kako se Jugoslavija raspadala, tako se i crkvena struktura raspadala i pucala po šavovima podela. Zato smo danas svedoci vrlo dramatičnih okolnosti, a poslednja je pismo vladike Grigorija. Možda je dobro što baš pretendent na mesto patrijarha govori javno o problemima unutar SPC. Međutim, procenjivati koja će struja prevladati još je rano, jer će na kraju sve zavisiti od državnih, vojnih i policijskih struktura, što nekome može delovati začudno, ali to ovo pismo potvrđuje.

U ovom momentu Crkva nam je jako slaba i to u hrišćanskom smislu reći - podeljena je i nesložna. Ovo je poraz sabornosti SPC, poraz principa na kojem naša crkva treba da stoji i kojim bi probleme trebalo rešavati usaglašenim dogovorom. Trijumfovao je palanački duh političkih i politikantskih podela i svrstavanja koje ne donose ništa dobro - ni društvu, ni Crkvi.

Peščanik.net, 10. 12. 2008.

KOMUNISTI I BOGUMILI

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Od priče o komunistima u Beogradu odavno ne može da se živi: kada čovek čita lepo uređene sveske časopisa Dveri srpske, te debele tomove knjiga u izdanju SPC, ima utisak da nikada komunisti, ni 1920. ni 1941, nisu bili jači. To nisu tek mišljenja nekih publicista – svako ima pravo da govori – već debeli tomovi knjiga. I sve o njima, o komunistima. Smešno je ono čime neki dokoni kaluđer zabavlja hiljade svojih slušalaca u amfiteatru Mašinskog fakulteta BU. Zbori kaluđer o tome kako treba „svaku Jugoslaviju u mutnu Maricu“. Dvorana se trese, a on veliča – koga sve ne.

On je u predgovoru i komentarima za čuveni zbornik drevne jevrejske književnosti na našem jeziku Karadžića i Mladića proglasio za „braću Makaveje“ ovog našeg nesrećnog veka. Na svim evropskim jezicima postoje prevodi ovih čuvenih spisa, a predgovore i komentare pisali su najveći znalci i stručnjaci. I ni kod jednog od njih ovakve ludosti nema, kakvu ovde čitamo. Znamo da nam niko neće verovati nijednu reč, pa zato predlažemo čitaocu da pažljivo pročita ove atanasijevsko-amfilohijevske pohvale Karadžiću i Mladiću. Onaj ko ne veruje, razuveriće se kada bude pročitao hiljade stranica kojima ove pristalice hiromantije i crne magije zasipaju knjižare beogradske. I njihov je zaključak jasan: za sve su krivi komunisti. A bilo ih je – po njima – i pre naše ere.

Akademici pod sedim kosama govore kako Beograd nije oslobođen oktobra 1944, jer je tada započela prava komunistička okupacija i ona, evo, još traje. Niko nije uradio neku pristojniju tipologiju anti-komunizma kod nas – i sve je moguće. Pa i ovaj bedasti, palanački beogradski antikomunizam. A u tom poslu su, uglavnom, pored kaluđera, nekadašnji istaknuti članovi davno nestale KPJ. Čute o tome komunisti, koliko ih još živih ima, a čute i antikomunisti iz

filozofskog ubeđenja, jer su izgleda shvatili da se nema kome govoriti. Možda i jedni i drugi i treba da čute – etablirana je ideologija koja je groznija i od jednog i od drugog, o kakvoj ni jedni ni drugi, izgleda, pojma imali nisu. U drugim je zemljama – a posebno uspešno u Rusiji – ovaj fenomen valjano izučen. Kod nas se o tome progovori kada se nađu ljudi koji u Smederevu hoće da podignu spomenik D. Ljotiću, ili negde drugde nekom sličnom „patrioti i heroju“. To u novinama potraje dan-dva i idemo dalje.

Ipak, mora se nešto, u duhu naslova, reći i o nesrećnim bogumilima. Stari autokrata Nemanja je ognjem i mačem uništio bogumile – a to je bio ogroman deo stanovnika njegove države. „Jedne popali i poseče, a načelniku njihovome ureza jezik u grlu“, beleže naši stari pisci. Sveti Sava je, naravno, prisustvovao tome, ali se iz istorije zna da se držao boljeg načina od očevog: „Treba uništavati jeres, ali nikako jeretike“. Kada se danas u Beogradu o tom Nemanjinom inkvizitorskom činu piše, on u krugovima „elite“ i danas nailazi na odobravanje. Nemanja i danas ubire aplauze zbog toga nasilja, a ako je za utehu, tako su sa ljudima koji drugačije misle postupali i na hrišćanskom Zapadu. Od Provanse do Bugarske. To je ono – to odobravanje – što predstavlja problem. A kome sve nije bio uzor „srpski župan koji je ognjem i mačem uništio neprijatelje“. Kada bi kaluđeri i vladike znali koji su se sve diktatori pozivali na Nemanju, brade bi im se dobro nakostrešile. No, oni nisu ni dužni da znaju, njima je dovoljno da propovedaju.

To o komunistima i bogumilima smislio je stari diplomata kraljevine Srbije Miroslav Spaljković. Kada je Hitler na Uskrs 1941. bombardovao Beograd i našao kvislinge srpske da mu posluže u tom varvarskom delu, M. Spaljković je bio toliko opčinjen likom i delom vođe Rajha, da se ni u Berlinu nije mogao naći čovek toliko oduševljen idejom Hitlerovog fašizma. Spaljković je 1943. objavio

paškvilu protiv SPC, denuncirao ju je kod okupatora, a naslov je bio „Crvene vladike“. Tu je on jasno kazao: „U svakom narodu i u svim vremenima ima kukolja, to jest pobornika zla. Oni uvek okreću leđa Bogu. U doba Nemanjino oni su se zvali bogumili, a danas se zovu komunisti. To su uvek isti ljudi. Njihova neumoljiva strast je stalno ratovanje protiv Boga“.

Ova „misao“ je toliko oduševila okupatore da je Spaljčkovićeva paškvila objavljena u listu Srpski narod oktobra 1943, zatim u listu Novo vreme, iste godine i istog meseca, a Nemci su se postarali da bude objavljena i na nemačkom i na srpskom jeziku u Dunavskim novinama. Za tužnu slavu ovog kvislinga danas niko neće da čuje, a svesno ili podsvesno, svi ga slede. Protestovao je protiv ove denuncijacije mitropolit Josif – prvi čovek SPC, jer je patrijarh bio u zatvoru – govorio je da je to „prljava rabota“, da je to „nož u leđa našoj crkvi“, ali bilo je uzalud. Još ranije – dok ga okupator nije bacio u tamnicu – protestovao je protiv Spaljčkovića i njegovog okretanja Hitleru i patrijarh Gavriilo Dožić. To je sramno delo čoveka – govori patrijarh u svojim zapisima o 27. martu – koji pljuje na svoju prošlost, koji služi i služiće okupatoru.

Tako je i bilo. Ima nečeg – kako god ga shvatili – u toj sintagmi o komunistima i bogumilima. Zaslepljeni kaluđeri i pisci desničarskih glasila su, ipak, jasni: ognjem i mačem treba poći na one koji se usuđe da misle svojom glavom. U vreme Nemanjino to su bili, zaista, bogumili, a u vreme Hitlera komunisti – jer nema dokaza da i oni nisu ljudi i Srbi – koji su ustali protiv okupatora.

Peščanik.net, 12. 12. 2008.

PLAČ KASANDRE SRPSKE

U razgovoru o sudbini Srba i Srbije (Večernje novosti, 31. 12. 08. i 1-2. 01. 09) poznatom piscu D. Čosiću je nešto sigurno pošlo za rukom. Uspješno je rezimirao svoja razmišljanja kakva pratimo godinama, koja je on nekada zvao „razistorijom“. Sada je ipak odustao od te sintagme, jer je pojmió da je ona semantički prazna i da se neologizmi ne grade ovako u srpskom jeziku. Ovaj se barem nije uzdigao do nivoa istoriosofskog pojma.

Ova beseda iz Novosti je žanrovski istoriosofska refleksija, a ne konvencionalni razgovor za novine. Nije to najveća nevolja, jer to se događalo i mnogo talentovanim piscima, kakav je bio F. M. Dostojevski. Ali, jedno je Dostojevski koji gradi likove i situacije za svoju teološko-antropološku teoremu, a drugo je Dostojevski koji bira ulogu ideologa ruske samodržavne hegemonije. Za istoriografske refleksije je potrebno više znanja nego što podrazumeva časno zanimanje seoskoga agronoma.

Ne, nije D. Čosić ni O. Špengler ni N. Danilevski i sigurno je bliži svom kolegi, vrhovnom Staljinovom agronomu koji je sahranjivao genetiku i Mendela i uradio ništa nije. No još nešto je poznatom piscu pošlo za rukom – prikazao je ogromna stradanja našeg naroda i milionske žrtve njegove koje su dovele do demografske katastrofe. Nerazumno bi bilo sporiti Čosiću plemenitu želju „da nijedan Srbin više ne gine u uzaludnim ratovima“. Da je sve to umetnički uobličio po zovu stvaralačke intuicije, sve bi bilo u redu, jer u tome je ranije uspevao. Umesto toga, pisac je izabrao ulogu legendarne i poslovične kćeri Prijamove Kasandre, čijim proročanstvima niko u Grčkoj verovao nije. Ko je kod Čosića čitao iskrenu i ljudski bolnu Simkinu ispovest u manastiru, iz romana Koreni, ili ko zna ono umetnički uspelo prelamanje planova ljudske i nacionalne sudbine iz romana Deobe – dobro zna da Čosić za to dara ima.

D. Ćosić koristi i biblijske metafore. Bilo bi mu bolje da se prisetio drevne Rahile iz Prve knjige Mojsijeve (29.27-3) koje se seća i jevanđelista Matej u 2.18, čije reči i danas u umetničkom smislu iskreno zvuče i ječe: „Glas u Rami ču se, plač i ridanje, i jaukanje mnogo: Rahila plače za svojom djecom, i neće se utješiti, jer njih nema“. Ovo što D. Ćosić čini je nešto drugo, u stilu – kako bi bilo da je bilo kako bilo nije. Za pisca to pitanje nije, niti sme biti, banalno retorsko pitanje. Niko neće povratiti milione mrtvih Srba i o tome se ne bi smelo ovako naivno razmišljati. Razmišljati i naricati. Uzgred, živio je u srednjem veku jedan veliki mislilac, a zvao se Petar Damiani – to je negde vreme našeg sv. Save – koji se pitao da li bog može da učini da ono što je bilo bude kao da nije bilo. Može li bog da učini da stvaranja Rima nije bilo, pitao se ovaj filozofski paradoksalista, koji se nije bojao da javno obrazloži odgovor: ne, takvog boga nema ni u jednoj religiji, pa nije to ni bog hrišćanski.

Jedno je istoriosofska refleksija, a drugo je plač i ridanje i škrgutanje zubima – no, takav je D. Ćosić, konkretan. Nismo se nikada borili za neku veliku Srbiju, kaže on, „ni u velikim svetskim ni u jugoslovenskim građanskim ratovima“. Ali, jesmo, izgleda, i stoga sada naričemo kao ucveljena siročad te velike Srbije. Njegov odgovor na pitanje da li smo mogli izbeći ono što je bilo je jasan: „Mogli smo da smo 1915. prihvatili Londonski pakt u kome su nam saveznici za ustupanje Bugarskoj teritorija od leve obale Vardara garantovali prisjedinjavanje Srbiji Bosne i Hercegovine, delova Slavonije i jadransku obalu sa Splitom do rta Planke“. Ali nije tako bilo i tu se ništa ne može. Uostalom, tačno je da na tom prostoru žive Srbi ali oni taj prostor i danas dele sa drugima koji imaju slične aspiracije. Jedno je jedinstvo kulturnog prostora na osnovi jezika i pisma i etničke pripadnosti, a drugo su države. A one se menjaju, i to dramatično. Ono danas oko Vardara nisu Bugari, ali nisu ni Srbi i tu ne možemo ništa.

Lako se vidi koja nevolja zadaje brigu D. Ćosiću – propao je jedan „projekat“, a niko ne priznaje krivicu za to. Muči D. Ćosića i Vojvodina – ne, neće Vojvodina biti nikakva posebna država, ali da nije bilo njene autonomije u Austrougarskoj monarhiji, ne bi bilo Dositeja i Vuka, ni srpskog pravoslavnog baroka, ni doba prosvetljenosti. Sva je prilika da pisac plače nad sobom i nema snage da ponudi ništa bolje od onoga što nudi dični vojvoda V. Šešelj. Mi smo do nedavno, a bogami i drugi oko nas, vodili ratove „bez neophodne racionalnosti i realnih procena u ishodima“. To je tačno. Ali o sebi poznati pisac ni reči ne kaže, osim što plače i nariče. On je godine 1992. u knjizi Promene dao neka objašnjenja, a jedno ga predstavlja kao neuspelog mislioca: „Buduća revolucija u ovoj zemlji u kojoj vladaju komunisti, staljinisti, titovci, treba da bude: paljenje papira! Paljenje svih knjiga, svih tekstova i novina napisanih od komunista i pod njihovom vlašću. Paljenje svih revolucionarnih štampanih tekstova od Prvog svetskog rata pa nadalje. Našu pismenost treba početi od Miroslavljevog jevanđelja i XII veka, početi od azbuke i Vuka i ne trovati decu nacionalnom istorijom“.

Komentar na ovu desno-proletkultovsku misao nije potreban.

Peščanik.net, 06. 01. 2009.

KOVAČI LAŽNIH REČI

Godinama to traje – falsifikatori su esnaf – i bilo je reagovanja, ali vajde nema. Ti se ljudi zovu nekako, Medić ili Arsić, i oni uporno falsifikuju kulturnu baštinu. I u srednjem veku se znalo šta je plagium u odnosu na original rukopisa: kazna je bila – pomenulo se, ne povratilo se – odsecanje ruke, posebno za falsifikatore novca. Ovde

se radi o nečem lukavijem i podlijem – falsifikat je „upalio“ i objavljuje se godinama. Neko je pripisao velikom županu Stefanu Nemanji nekakvo razmišljanje o jeziku. Ispada da je surovi autokrata bio i lingvista, a u svemu što je sačuvano u istoriji i istoriji književnosti, uključujući i žitija i hagiografije, ničeg sličnog nema. Jednom su to objavili i vezali za lepu Dolinu jorgovana i princezu Anu Anžujsku koja je negde oko 1250. bila kraljica. Falsifikat je ponuđen upravo tako – s mirisom jorgovana. „Nije isključeno da će i drugih pakovanja biti“, zapisali smo. Ali to se štampa i Srpčad uči naizust.

Falsifikatori znaju – dovoljno je da to bude duže u optičaju i uspeh je zagaranтовan. Lepo uređena revija Matica, poslednji broj iz 2009, koju izdaju iseljenici u Kraljevu i koja se prilaže uz mnoge beogradske novine, donosi Nemanjino navodno „Zavetovanje o jeziku i pismu“. Dobrom imitacijom slova naše stare azbuke i stilizacijom teksta postignut je utisak da je pred nama tekst velikog i slavnog župana srpskog. Falsifikator je osetio da je politički trenutak pogodan i već u drugom pasusu patetično kaže: „Čuvajte se, čedo moje, inojezičnika. Oni koji govore drugim jezikom su zlo, a u Crkvi se kod nas i danas u tom smislu koristi izraz inoslavni – svi hrišćani koji nisu pravoslavci. Oni su zlo koje pretili Srbiji i koje bi je moglo uništiti.“ Veliki lingvista, neki lažni Nemanja, upozorava sasvim precizno i politički nedvosmisleno: „Tamo gde odzvanja naša reč, gde se još glagolja i gde se još, kao stari zlatnik obrće naša reč, znaj čedo moje, da je to još naša država, bez obzira ko u njoj vlada.“ Taj program je politička poruka, svejedno što u tekstu nema ničeg što podseća na Stefana Nemanju – ono što imamo i o čemu govori sv. Sava ni jednom rečju ne podsećaju na ovo.

Nesrećne izbeglice i iseljenici se ovakvim stvarima kljukaju i ko zna kakvih će još pakovanja biti, ali je izvesno da se u dičnoj SANU niko neće uzbuditi zbog toga.

U jednom terazijskom prolazu odavno stoji grafit koji je sročio neki duhoviti građanin, kombinujući jednu našu i jednu svima znanu italijansku reč: Avanti prevaranti. Nije loše kao naslov – bolji od ovoga koji smo mi uzeli.

Peščanik.net, 20. 01. 2009.

NOVA SRPSKA PALANAČKA MISAO

U seriji malih uzaludnih eseja, ovaj neka bude poruka jednom palanačkom misliocu – odveć dosadnom.

O pismu je zapravo reč, koje je prvi čovek u Sinodu SPC uputio državnom vrhu laičke Republike, o predlogu statuta Vojvodine. Najpre su nam nametnuli lažno i neuko retorsko pitanje o tome ima li pravo SPC da se oglašava o društvenim i državnim problemima. Naravno da ima i to je dosadno ponavljati. Nevolja je u tome što se Crkva o tome godinama oglašava i to egzemplarno loše. Barem u poslednjih dve stotine godina ni u jednoj državi Evrope Crkva nije rešavala ustrojstvo države. Ne, sigurno nije, barem posle 1905. kada je odvojena od države Brijanovim zakonom. Gospodin-drug S. Antonić, koji sjaji u plejadi nove „srpske“ misli, to i ne zna – on prodaje po palanci banalni organicizam koji je kao mišljenje davno zaboravljen svuda osim u Srbiji. Muči se ovaj „mislilac“ da pročita „Filozofiju palanke“ R. Konstantinovića i ne ide mu – ne može, pa ne može. Kod nas u Srbiji postoji malo gruba, ali dobra reč – za mače je goveđa glava mnogo. On međutim, proziva i poziva da valjda kod njega studiramo socio-religijske probleme. Avaj, on i ne zna kod koga smo i kada to obavili.

Ovaj mali zapis i nije o njemu i njemu bliskima, koji su obična epizoda u važnom poglavlju o agoniji palanačkog uma. Stoga najpre jedno sećanje na davne dane – minulo je od onda punih trideset godina – kada se ulicama Beograda kretala neobična povorka od stotinak sveštenih lica. Dostojanstveno i u mantijama, što je onda bilo uistinu neobično. Crkva je do tada bila svedena na „prostor“ između porte i oltara i nije je bilo na javnoj sceni – na političkoj nikako. Ljudi iz ove impozantne povorke odneli su jedan dokument u Predsedništvo SFRJ i u Predsedništvo SR Srbije koji je potom publikovan u Pravoslavlju (15. maj 1983.) i preveden na mnogo jezika. Bilo je to i legalno i legitimno, jer su na nemirnom Kosovu tada prilike bile grozne. Od tada do danas naša Crkva je objavila sedam puta po sedamdeset takvih apela i memoranduma – i u svakom isto. Čak i isti tekst. Kada bi se sabrali, bilo bi to nekoliko debelih knjiga u kojima se nudi „rešenje“ famoznog problema kosovskog bez Albanaca. Uzalud. Albanci su brzo shvatili lekciju, pa su ponudili rešenje bez Srba, i tu smo gde smo. Ništa Crkva rešila nije, čak ni svoj status na Kosovu, gde joj danas, kao i ranije, ne cvetaju ruže.

U vezi sa ovim Amfilohijevim pismom čoveka muči jedna druga misao: ako smo onda bili slepi na jedno oko, zar sada nismo slepi na oba? Dao bi Bog da nam se oči otvore, ali teško ide. Ovo Amfilohijevo pismo je pokušaj političke reanimacije partijica kakve su SRS, NS i DSS, koje su upravo potonule na izborima. Mogli bismo podsetiti da je naša Crkva u autonomiji pod Habsburškom monarhijom doživela svoje zlatno doba; imali smo reforme i doba prosvetljenosti sa Dositejem i Vukom, no nema potrebe. Pisac ovih uzaludnih eseja seje so i čeka da nikne seme.

Muče se organicisti i nikako da shvate da ljudsko društvo nije biološki organizam. Nije muka u tome kako oni „misle“, već u tome

šta čine. A čine da svet palanke ostane sebi dovoljan. Palanka misli samo sebe i to palanački skučeno i neuko. Uostalom, mi se svi na neki način „hvalimo“ da je palanka specifično naš, srpski pojam, da se čak ni reč ne može lako prevesti na neki evropski jezik. Nije tačno – to palanačko iskustvo imaju i drugi, ali je ono valorizovano i revalorizovano upravo u procesu koji se označava kao mišljenje, a to je svojstvo i funkcija visokoorganizovane materije koja se zove ljudski mozak. U evropskim jezicima postoje reči za našu reč palanka, u francuskom se to kaže *l'esprit de clocher*, da se označi sve ono od De Mestra do Bonala i Morasa kao izraz palanačke fašističke misli: ljude šćućurene ispod svog seoskog tornja i zvonika koji dalje od toga ne vide. Ali najbolju reč za pojam palanke imaju Rusi u svom jeziku. Oni u složenici i kombinaciji „točka – kočka zrenjia“ označavaju pod prvim delom tačku gledišta nekog mislioca, a pod drugim delom bednu blatnu humčicu na kojoj stoji neki stvor i s nje iznosi svoje „misli“. Nekad smo, avaj, napisali i knjigu o tome. Odosmo daleko, počinismo greh protiv jevanđelja u kojem nam je data zapovest: Non jacere margaritas ante porcos. Kako objasniti nekom palanačkom stvoru šta je sociolog, a šta je – mi se izvinjavamo – pak, ginekolog.

Neka palanačkih mislilaca na njihovoj blatnoj humčici, a pesak teče u večnom nam svima suđenom peščaniku. A gde je Kosovo posle njihovog višedecenijskog „rešavanja“, to imaju u svim jutrošnjim novinama.

Peščanik.net, 14. 02. 2009.

HITLEROVI PRAVOSLAVCI

Kršobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Nedavno je istoričar Nikola Samardžić u dnevniku Danas upotrebio izraz kleroboljševici, i tako smo se – ako smo se nekako snašli s izrazom klerofašisti – našli pred novim nevoljama. Istini za volju, on nije obrazložio u čemu vidi poreklo tako nečega, ali je sigurno da toga ima, i da je toga bilo, samo se kod nas ne želi o tom znati.

U svetu nije tako – najveći živi istoričar Ruske crkve D. V. Pospelovski objavio je 1995. knjigu dokumenata o tome, koja je prevedena na veći broj evropskih jezika. Još je čudnije da ta knjiga nije primećena kod nas, iako je o SPC i nama pravoslavcima u njoj mnogo i važnog i novog. Posebno onog o čemu se kod nas čuti, ili o čemu tek stručnjaci znaju.

Ne zna se da li je veća zbrka oko toga u izdanjima SPC ili u laičkim publikacijama. Uzalud će neko tražiti nešto o tome i u „Pravoslavnoj enciklopediji“ koju imamo. Čak ništa naći neće ni o patrijarsima kakvi su Varnava ili Gavriilo Dožić.

Ovo nije rasprava o Crkvi pod Hitlerom i potrebe za tim i nema, jer je to elaborirano u značajnim knjigama u svetu. Hitler je imao svoju tevtonsko-pagansku religiju, rasističku naravno, ali sa Crkvom nije lako izlazio na kraj kako se obično misli. Katolike je bio toliko preplašio da je papa Pije XII ćutao sve vreme rata, a sve je znao o uništavanju Jevreja. Zvanični Vatikan i danas stoji iza teze da je papa imao „razloge“ jer bi, da nije ćutao, navodno, bilo gore i za Jevreje i za njega. To nije tačno i tek danas savesni istoričari među katolicima – i kod nas ne samo u svetu – jasno govore o tom neodgovornom „ćutanju“ rimskog prvosveštenika.

Netačna je i teza da su pravoslavci bili odlučno protiv hitlerizma, ali tu je potrebno istaći najvažniju tezu D. V. Pospelovskog: vođa Rajha

se lakše snašao čak i sa Ruskom pravoslavnom crkvom i njenim određenim strukturama nego sa SPC. Ozbiljno je radio na tome da slomi SPC, ali nije uspeo – patrijarha i prvojerarha SPC Gavriila Dožića držao je u zatvoru sve do kraja rata. Ipak, u nečem je imao uspeha i to rano, još 1937, kada je Hitlerova propaganda shvatila da se sa Crkvom mora drugačije postupiti. Nema potrebe navoditi Nikolajeve pohvale Hitleru – to je poznato – ali se moraju navesti neki momenti iz života i rada patrijarha Varnave, čije je zabune hrabro razrešio patrijarh. Dožić, s kojim Hitler nije uspeo u svojim namerama, bio je ubeđeni antifašista.

Nećemo navoditi ni memoare ni razna mišljenja, već ćemo navesti najbitnije iz službenog Glasnika SPC koji je to i danas.

Odustaćemo ne samo od tumačenja, već i interpretacija i poslužićemo se službenim prevodom kako ga donosi zvanični organ SPC u dvobroju 1-2. za 1937. godinu. DNB – to je zvanična agencija Hitlerova – prenosi razgovor dopisnika lista Volkischer Beobachter – to je zvanično glasilo Hitlerove partije – sa patrijarhom Varnavom. Mnogo je tu laskavih reči o patrijarhu, jer ga Nemci tada vide kao čoveka čije poslanice Vlada Kraljevine čak i zabranjuje. Naravno, patrijarh Varnava vidi glavnu opasnost u komunizmu, ali kaže: „Firer velikog nemačkog naroda vodi borbu koja služi na korist celom čovečanstvu. Ta borba – nastavlja patrijarh – potiče iz idealnih motiva i nema nikakve veze sa imperijalističkim ciljevima“.

U istom broju dopisnik iz Beograda za Münchens Neueste Nachrichten javlja – i to je službeni prevod iz zvaničnog glasila SPC – da patrijarh govori o „dalekovidom Fireru“ koga je „Bog poslao nemačkom narodu“ koji se bori „protiv komunizma i internacionalnih Jevreja“ koji ugrožavaju Evropu. Upravo je to zabranjivala Vlada Kraljevine i o tome su pisali Politika i Ošišani jež. To je razrešio novi patrijarh

Gavrilo Dožić, koji je okrenuo politiku SPC u smeru suprotnom od onog koji je sledio Varnava.

No, to je već poznatije, ali da je patrijarh Varnava bio u vrzinom kolu okružen ruskom monarhističkom emigracijom, o tome se čuti.

Tačna je i važna još jedna teza D. V. Pospelovskog: Hitler je naglo promenio kurs i počeo da traži svoje pravoslavce kada je J. V. Staljin 1943. dozvolio rad Ruskoj pravoslavnoj crkvi. U tom smislu se vođa Rajha oslonio na Rusku pravoslavnu „zagraničnu“ crkvu koja je nastala u Sremskim Karlovcima 1922. godine. Ta Crkva postoji i danas, pre dva meseca je u njoj došlo do novog „raskola“, i to ozbiljnog. Ta „zagranična“ Crkva je dala episkopa Germogena Anti Paveliću za takozvanu Hrvatsku pravoslavnu crkvu. Nesrećnog episkopa su ubili Tuđmanovi partizani. Episkopi te „karlovačke crkve“, i njenog Sinoda, pisali su poslanice Hitleru, u kome su videli izbavitelja od Jevreja i komunista.

Ruski crkveni istoričar nudi obilje dokumenata koji pokazuju koliko se patrijarh Varnava trudio oko te crkve čija će i sam žrtva biti – nakon njega je Gavrilo Dožić poveo, i to uspešno, drugu politiku u SPC. Hitler i nacisti su priznavali samo tu „zagraničnu crkvu“ i njen „karlovački Sinod“. Tu je ukaz Adolfa Hitlera o imovini RPC u Nemačkoj koja se daje „Karlovcanima“ i tu su i razgovori – službena beleška – između Hitlerovog izaslanika Hauga i „Karlovcana“. Haug je jasan: „Nemačku državu zanima samo jedno – pravoslavna crkva može biti samo jedna, a to je crkva karlovačkoga Sinoda“.

Inače, ondašnji ruski patrijarh je ne samo osudio tu crkvu već ju je i službenim ukazom zabranio. Za tu crkvu bio je zadužen sam Rozenberg, koji je poznao problem i znao i ruski jezik – ta je Hitlerova crkvena politika doživela krah nakon kraja poslednjeg svetskog rata. Ruska crkva se obnovila sa pobedom saveznika i zadobila je

pravo služenja pod Staljinom koji je to činio, naravno, vođen političkim motivima. Ranije je bila gonjena kao pod Dioklecijanom, ali je polako zadobijala pozicije za bolje vršenje svoje misije.

Zanimljivo je i hvale vredno da se pomenuti ruski crkveni istoričar u svom delu koristi arhivskom građom iz ruskih i srpskih arhiva – posebno izdanjima iz 1939. godine koja sadrže zbornike saborskih akata „karlovačkog Sinoda“. On tu građu bolje poznaje nego mnogi od nas. Moskovski patrijarh Tihon, koji je imao teške probleme pod Lenjinom, još je maja meseca 1922. izdao specijalni dekret kojim karlovačku crkvenu upravu i svu imovinu – onu u Evropi i poratnoj Nemačkoj – predaje mitropolitu Jevlogiju koji je stolovao u Parizu. Dokumentacija je impresivna, posebno deo koji govori kako se patrijarh SPC Varnava nije snašao u tim vremenima kada je Hitler već otvoreno pretio Evropi i svetu. U dokumentima se nalaze, između ostalog, grozni antisemitiski „referati“ jerarhije ove neslavne „zagranične“ ruske crkve. Tako se u vreme najstravičnijih progona Jevreja od strane „karlovčana“ krivica za sve bacala „na Katoličku crkvu Nemačke koja se borila za zaštitu Jevreja od Hitlera i koja je uglavnom istupala protiv nacističkog antisemitizma“. Karlovački Sinod je video opasnost u masonima i Jevrejima i posebno u komunizmu. Tu se i naš patrijarh Varnava nije snašao. „Karlovčani“ su proglašavali za jeretike i takve mislioce kakvi su bili Nikolaj Berđajev ili O. Sergej Bulgakov, koji se smatra osnivačem škole „pravoslavnog moderniteta“. Na Zapadu, pak, posebno u Francuskoj, oni koji su se distancirali od „zagranične“ crkve bili su legendarni heroji pokreta Otpora pod vođstvom De Gola i komunista.

To je ta „belina“ kojom se manipuliše danas u desničarskim krugovima u Beogradu.

Ni sintagma „kleroboljševici“ nije bez osnova – D. V. Pospelovski u knjizi objavljenj u Moskvi i o tome pruža dosta dokumenata.

Bilo je pod Lenjinom još više raskola u Ruskoj pravoslavnoj crkvi i to i zdesna i sleva, kako se istoričar izražava. Ako su „obnovljenici“ poznatija epizoda – i neuspeo pokušaj obnove Crkve – zahvaljujući D. V. Pospelovskom, znamo i za crkvene strukture koje su stvarane da se u potpunosti prihvati program Komunističke partije uz slobodno delovanje Crkve. Konsekventni ateista V. I. Lenjin, naravno, ni na to nije pristao iako su mu organizovali i liturgijsku službu – no, i ova crkva postoji sve do danas i tu smo pred nečim što tek čeka istraživača. Posebno kod nas. Oni su – ovi levičari raskolnici – saradivali sa organima ČEKA-GPU-NKVD i to čine i danas. Danas ruskim fašistima oko Limonova ne smetaju ni Hitler ni Staljin – oni su za totalitarni sistem ma koje boje on bio. Danas se oni prepoznaju i kod nas kao takozvani ekstremisti kakvih ima čak i među vladikama.

Ništa u istoriji – posebno u istoriji Crkve – ne prolazi bez ostavljenog traga.

Danas, 20. 02. 2009

EPPUR SI MUOVE

Ustala su dobra i naoštrena pera na veselog dss-sociologa S. Antonića, koji ne uspeva da razume smisao Filosofije palanke R. Konstantinovića. Neka reč u odbranu ovog dss-sociologa treba da bude iskazana: elementarna pravila logičkog i filozofskog umovanja nalažu da se kaže da u ovom slučaju subjekat ne poima da je objekat. Jer, pomenuto delo je i o njemu. Koje će tek muke imati pomenuti mislilac i „patriota“ ako ga Nečastivi bude sablaznio da čita Konstantinovićevo delo Biće i jezik u osam debelih tomova! Palanka misli sebe samu i to jedino i može – ali ako bi to bilo mišljenje, palanka ne bi bila palanka.

Palanka je obrazac sebi i za sebe, bez obzira kako operiše pojmovima kakvi su tradicija i mišljenje kao takvo. Misao u palanci nije ipak njena, već pozajmljena i varirana toliko puta da je neprepoznatljiva kao misao, odnosno prepoznatljiva kao ne-misao. A primera ima toliko da bi ovaj u nizu naših uzaludnih zapisa mogao da bude traktat o toj agoniji.

Napisao je osioni ruski spahija K. Leontjev u XIX veku da je zaostalost slovenskog istoka najbolja odbrana od „trulog zapada“. Navodio je to kao svoju „misao“ jeromonah Justin Popović u XX veku, a poznati pisac D. Ćosić je to uobličio u formulaciju da je „zaostalost naš početni kapital“. I tako u beskraj teče palanačka misao – sve do danas. Jer danas je pomenuti ruski spahija najprevođeniji pisac u Beogradu. Svi se raspamećuju dubinom njegove misli. Mnogo se spahija bavio nama Srbima, a bio je i diplomata na Kritu. Jednom je u audijenciji bičem išibao kolegu iz diplomatskog kora, francuskog veleposlanika Deršea, koji se nepovoljno izrazio o politici ruske imperije. Tako to ide – u palanci frak i bič idu zajedno.

Daleke 1922. Isidora Sekulić je napisala „da je zapad ne samo truo, već i mrtav, i da budućnost pripada ruskoj misli. Zapad je rastao i uspeo se na piramidu evolucije i revolucije, a onda mu je došla dekadencija. Ruska osnovna misao, misao o Bogu, nema dekadence. Ta misao obuhvata nas danas sve. Iz te misli, okom i dušom, obuhvatamo i mi sve“. Jednim potezom pera otpisani su i Spinoza i Dekart i vekovi do danas. U Beogradu to ponavljaju iz dana u dan u desetercu, ne sluteći da je R. Konstantinović već opisao „nejunačku smrt deseterca“.

Palanka i dalje veruje sasvim ozbiljno da se Zemlja ne kreće. Napisao je njen Sveti Nikolaj da se „Zemlja zaista ne kreće“ i to godine 1940. u predgovoru za famozno Kremansko proročanstvo, ali to je

misao o kojoj se ne sme govoriti, jer u kalendaru SPC taj „svetac“ ima dva zapovedna dana crvenim slovom obeležena. U tom eseju je „svetac“ sa zemljom sraunio i Darvina, iako u hrišćanskoj crkvi jasno stoji da je Darwin u pravu – papa je rimski tu odluku svoje akademije potpisao manu proprio. U palanci je i crkva palanačka, i akademija dobrim delom, i sva „elita“. I tu se mnogo ne može, jer palanka ima svoje mere i merila i u njenom numeričkom sistemu ništa ne znači ljudska misao, pa ni religija koja, ako je prava, nikada nije ni nudila primitivni kreacionizam kakav na palanačkom vašaru prodaju đakoni-komesari i paškvilanti-sociolozi kakvih sve više ima. Jedino što se može, to je ponoviti onu reč poluslepoga starca Galileja koga su prineli na žrtvu i bacili u vatru – ipak se okreće. Presude su tada pisane legalistički precizno, pa tako u završnom pasusu presude Đ. Brunu stoji jasno: „Kazniti dakle brata Đordana blago i bez prolijanja krvi“. To je značilo – na lomaču. Slava Bogu da palanački moćnici to više ne mogu.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

Peščanik.net, 26. 02. 2009

DIMNA ZAVESA EPISKOPA IRINEJA

Sve to oko Zakona o zabrani diskriminacije i sva buka i bes u javnosti, mora se priznati, lukavo su smišljeni. I još lukavije podmetnuti i laičkoj i dobrom delu crkvene javnosti. Ne bojimo se reći da u tome ima ingenioznosti – zbunili su se čak i oprezniji crkveni komentatori: danima se podmeću autentično lažna pitanja o tome imaju li pravo crkve i verske zajednice da se izjašnjavaju o problemima u društvu i državi – imaju naravno. To je prva probna dimna zavesa, kako u borbi za vlast inače biva. Smislili su lukavo u nekom Zakonu o crkvama i verskim zajednicama da postoje nekakve „tradicionalne crkve“, a da

su stotine drugih negde skrajnute ili su drugog reda. Iz njih se sada žale da su diskriminisani. Ali ove tradicionalne to vezuju mačku o rep, jer su obezbedile svoje mesto na državnim jaslama. Tu nije kraj, jer je navučena i druga dimna zavesa: sve crkve i verske organizacije su javno pristale da u ovoj državi jedna od njih – a to je SPC – bude najtradicionalnija. Baš tako. I sada zbog ovog zakona SPC trpi udarce dobrog dela javnosti, a posebno od strane nevladinih organizacija.

To, da su neke crkve tradicionalne, a neke nisu, ne postoji nigde u svetu, niti je u nauci poznato. To ne poznaje ni Ustav Srbije. I to ratoborni episkopi stavljaju na rep onom mačku iz uzrečice srpske. Vlada se prepala, a sa njom i država, kada im je telefonirao Episkop bački preosvećeni Irinej. Stoje zbunjeni, jer ne znaju šta će sa svojim Ustavom, nad kojim su se zakleli državni velikodostojnici na čelu sa ustavnim poglavarem sekularne Republike B. Tadićem. Vlada se prepala, a crkve demonstriraju svoju političku moć. Nije to od juče. Ali tu sledi prava i najgušća dimna zavesa, jer bitka nije okončana. Isti je mobilni zazvonio i zbog statuta Vojvodine i čega sve ne. Vlada je saginjala glavu, a načelnik žandarmerije je u tren oka bio pod opasčem. Iza dimne zavesne mitronosne glave viču da spasavaju javni moral, jer se ne sme dozvoliti da Srbin promeni veru, a iz SPC se hvale kako grupe poznatih Nemaca, pa i Japanaca, prelaze na pravoslavlje i slobodno biraju da veruju po liturgijskom obrascu SPC. Kada je to postalo providno, potegli su homoseksualce kao marginalnu grupu koja postoji od pamtiveka u ljudskoj vrsti. To je već trik. I to politički i lukav – u pomenutom zakonu niko nikome ne dozvoljava da stupa u vezu sa osobom istoga pola – to se ovde uopšte ne tretira. Niti je Crkva obavezna da takvu vezu blagosilja. A da homoseksualnosti ima i u crkvama, o tome svi dosta znamo – stotine sveštenih lica se raščinja u toku godine diljem sveta. Uopšte se o tome i ne radi. Iza zaves se krije volja za moć u politici. Neki prvak DSS to i ne krije – zove se S. Samardžić – i jasno kaže: „Crkva mora biti deo sistema

odlučivanja“. Doslovce tako. Iza dimne zavese skriva se protivljenje samom duhu zakona koji sankcioniše diskriminaciju i nasilje na bilo kojoj osnovi, pa i na verskoj. A nasilja ima. U Kragujevcu su krajem marta pravoslavci tukli pravoslavce koji se bore za drugačiji način služenja – da nije bilo policije, svega bi bilo.

Kršoban patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Zakon samo reguliše da se ni prema kome, kako god bio verski ili „seksualno“ orijentisan, ne sme primenjivati nasilje. A u programima – recimo Srpskih rasonalista i drugih – bukvalno stoji da Cigane, te Jevreje i „pedere“ treba iskoreniti i uništiti – i ne samo da piše, već to gledamo na ulicama.

Neće moćnici crkveni i partijski oligarsi sam duh evropskog zakona – oni hoće političku moć i novac.

Ali pustimo Evropu – svuda u svetu postoje zakoni protiv diskriminacije i nama je u Srbiji takav zakon zaista nasušno potreban u momentu kada se diskriminacija obilno „izliva“ na ulice. Zakon u vezi s kojim se Vlada Srbije sprema da kapitulira samo ne dozvoljava diskriminaciju. Ostalo se i ne pominje. I kada se ova dimna zavesa nekako razgrne, sve je jasno – partijski velikodostojnici su Crkvi dali toliku vlast da sada i sami ne znaju šta će. U Ustavu se ne pominje ni jedna crkva, niti bilo koja verska organizacija. No, i onaj ko nije čitao Clausewitza zna čemu služe dimne zavese, odnosno da je njihova funkcija dvostruka: ili se iza njih skrivamo kako bismo odstupili i povukli se, ili se, pak, skrivamo spremajući se za još žešći napad. Sve nam se čini da je u vezi sa ovim zakonom sada reč o drugom. Pravićemo se da ne znamo šta je domen kanonskog prava – a to piše u Ustavu SPC – a šta, pak, domen javnog državnog prava, u vezi s čim je Ustav Srbije sasvim jasan i primerno dobar i moderan.

Ove političke „igrice“ nisu nimalo bezazlene i sada je važno da država ne odstupi.

Ostalo se čak i iza guste dimne zaveses preosvećenog episkopa bačkog sasvim jasno vidi: radi se o tome čija će biti imovina prekrasne Fruške gore – čija duhovna latifundija – i u čijim će rukama biti moć donošenja zakona, njihove primene ili abrogacije. To je svuda u svetu u ingerenciji zakonodavnog tela države. Što se Crkve tiče, i po njenom Ustavu je tako – samo se to skriva iza ovakvih dimnih zavesas.

Toliko u još jednom uzaludnom eseju u ovim Zapisima iz palanke.

Peščanik.net, 14. 03. 2009.

NJEGOŠ U HAGU, A IRINEJ U NOVOME SADU

Besedio je episkop bački preosvećeni Irinej u Novom Sadu – u Matici srpskoj – na naučnom skupu o Njegošu. I još jednom je uspeo da šokira javnost – da li i naučnu, to ne znamo. U stvari, sve je to sasvim očekivano od poznatog egzorciste: čistio je grad od zlih duhova, danima, posle predstave pozorišta iz Modene. Video je tu zle duhove, a onaj ko je predstavu gledao, video je da u njoj dobro pobeđuje zlo. Nije to sve – telefonom je zvao policiju, i načelnik je u tren oka bio pod opasacem. Tužno i ružno, naravno, ali tu smo gde smo, zbunjeni na palanačkom raskršću, i skoro nećemo na svetlo dana. Besedio je i o Statutu Vojvodine – A SPC je u vojvođanskoj autonomiji imala crkvenu, školsku i delom političku autonomiju. Imala je barok i zlatno doba svoje reforme. I raspisali se sada brzopisci: to su „rane od klinaca“ na telu nekakvog pravoslavljaja.

Njihovog, drugog nema i ne može biti. I sve je to tako prazno da čovek nema o šta glavu da razbije.

Sada, pak, priča o Njegošu i to u vezi sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Bio bi, kaže episkop Irinej, i Njegoš osuđen za netoleranciju, možda bi ga i u Hag. Baš neukusno i dozlaboga loše. Grmeo je pustinjač cetinjski protiv Dositeja, tražio je zabranu njegovih dela. I da ne beše kneza Miloša, prva sabrana dela tog pisca bila bi zabranjena. A bio je Njegoš valjda oličenje tolerancije i za pravo drugog i drugačijeg. Neka mu bude, ali nije tako bilo: njegoševska pesnička retorika je naglašavala kako „hodža riče na ravno Cetinje“ i kako ćemo ići do kraja u istrebljivanju drugih. Romantičarska retorika nije disala duhom tolerancije, ni sa koje strane – muslimani su u tom nadgornjavanju odgovarali istom merom:

*„Više vredi dan klanjanja jedan
No krštenja četiri godine.“*

Bolje školovan svet zna odavno da razlikuje stav pisca od iskaza njegovih junaka. Preosvećeni za to ne daje ni pet para. No, nije sva nevolja u tome. On ne zna još nešto, ono najvažnije: ne bi ni Njegoš danas govorio tako, snaga talenta i širina opservacije mu to ne bi dozvolile. A i jedno i drugo je imao. Ovako kako preosvećeni čita Njegoša postupali su i oni raspomamljeni mitingaši, koji su na transparentima nosili stihove Njegoševe, hodajući za moštima koje su precizno obeležile maršrutu kojom će se kretati delovi dične JNA. Mi to znamo, ali episkop bački to neće da zna. On je opsednut tekstem Zakona o zabrani diskriminacije, koja je – po rečima jednog šaljivdžije – mila, koje god vere bila. Zna vladika Irinej tekst, i Njegošev i ovog zakona, ali pojma nema o kontekstu: to je onaj dublji smisao koji treba iščitavati iz duha vremena, posebno vremena netrpeljivosti i mržnje. Nije vrednost dela Njegoševog u onim

„sloganima“, jer su i drugi uzvraćali isto, samo s promjenjenim predznakom. A taj predznak nije stvar „stila“ već izvire iz dubine vremena zla. Onaj ko ovako „čita“, lošu knjigu čita: ne može se iz Njegoša, i njegovih verskih oponenta, izvući samo to. No, episkopu bačkom nije do Njegoša, on se muči sa duhom tolerancije koji je jedina odbrana od besmisla iz kojeg diše govor mržnje. Jedan junak iz Njegoševog dela – nećemo mu pominjati veroispovest, koji je projahao sa oružjem i Kuranom u rukama od Bagdada i Beograda i od Beograda do Cetinja, kaže verskim „intelektualcima“ i bogoslovima svih vera, jer se nagledao zla islamskoga i hrišćanskoga, ove dirljive i zaista divne ljudske reči:

*„Musafa mi rad bih bio znati
za vas te ste naši književnici,
je l' na srcu ka na jezik vama;
vjerujete l' tome što zborite.“*

To bi valjalo u ovom slučaju, i još tolikim drugim, utvrditi.

U slučaju episkopa bačkog nećemo žuriti s odgovorom, a razlog je prost: on tera prepoznatljivu partijsku politiku, i to čini egzemplarno loše. Današnjem srpskom društvu i državi potreban je Drugi i Drugačiji, kao ogledalo u kojem proveravamo svoju toleranciju. A političko je za danas, sutra će biti drugačije. Uostalom, negde u jevanđelju imamo ovu opomenu: dosta je danu svakome zla svojega. Barem bi vladike trebalo da gledaju preko ruba vremena – trebalo bi, ali mi imamo malo takvih.

Peščanik.net, 23. 03. 2009.

MOLITVA PROTIV KULTURE

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Napokon smo se snašli – odgonetnuli smo dično ime srpske publicistike: potpisuje se S. Antić i oglašava se u novinama. On se prihvatio posla utvrđivanja kulturnog obrasca u našoj kulturi i politici, a to je uistinu važan posao i vredan rasprave. Mi koji u vezi s tim verujemo Slobodanu Jovanoviću – a pisac ovih zapisa S. Jovanoviću jedino to veruje – znamo da je to nedovršen posao. Otkriće nam se pretvorilo u muku. Bože jedini, čega tu nema, i deluje neverovatno i niko živ nam verovati neće, ako knjige ove ne pročita. Tuguje on nad likom i delom zlosrećnog armijskog generala M. Đ. Nedića, koji je bio „predsednik srpske vlade“ tokom poslednjeg svetskog rata u Beogradu. I deca u osnovnoj školi znaju da Srbija nije imala tada ni državu, ni teritoriju, ni Vladu: ona je bila u izbeglištvu i međunarodno priznata. Ta vlada je pomenutog generala oglasila izdajnikom na redovnoj sednici – predsednik je bio S. Jovanović. Još ranije mu je izrečena mera razalovanja – nesrećni general je bio jednostavno kvisling u Srbiji koja je bila nemačka okupaciona zona. I sve tako redom – ali u knjižarama je nekoliko stotina knjiga o delima kvislinga koji su sada heroji.

Arhiv objavljuje sve o sabranim delima i nedelima, samo to nikoga ne zanima. No, i to je deo pomenutog kulturnog obrasca i kulture naše. I sve to ne ide bez „svetog“ Nikolaja, koji u zvaničnom kalendaru SPC ima dva zapovedna dana crvenim slovom. Sveti Sava se „ugurao“ nekako u taj kalendar tek s jednim danom i to tek u vreme balkanskih ratova. Do tada je čamio van kalendara SPC. Nikolaj je klasik novog kulturnog obrasca: on u šestom tomu svojih spisa jasno kaže da je „grob naš program“. Onim dubokim njegovim mislima o Jevrejima nećemo se više baviti i ne treba – to je primer zoološkog antisemitizma. To je ludost, a ne misao. Tako govori „sveti“ Nikolaj koga poredi s Jovanom Zlatoustim: otelo im se i nije loše, jer je slavni

crkveni otac bio ostrašćeni antisemita. Šta je otac i učitelj Crkve pisao o Jevrejima, nije zgodno citirati. Deluje sumanuto i neverovatno. Naš se Nikolaj međutim proslavio svojim mislima o kulturi i istakao je primer kulturnog obrasca koji će se mnogima učiniti neverovatnim. No, dočekao je evo svoje vreme. „I neće biti nikakvo čudo – kaže ovaj ljotičevski svetac – ako Crkva propiše molitvu protiv kulture kao zbira svih zala. Jer kad imamo molitvu protiv gordosti, i protiv mržnje i divljaštva i bezboštva i krivoverstva i nasilja i grabeži i svakoga bogohulstva i svakoga nečoveštva, zašto ne bi imali molitvu protiv kulture kao zbira svih zala? Ne samo da bi takva molitva bila potrebna i opravdana, nego mislimo da bi trebalo odrediti jedan državni molitveni dan u godini kada će sav narod sa svojim starešinama moliti se Bogu i Gospodu da ga spase od kulture.“ Tako, doslovno tako, i to je program koji se obavezno završava grobom – nadajmo se da smo daleko od groba srpske kulture.

Srećom, nije cela SPC ovo prihvatila, jer se znalo da u tome nema misli i da je to ludost i budalaština. Nije da nemamo spremnih pravoslavnih talibana koji to hoće, ali ima u Crkvi ljudi kojima je jasno da sveca i svetosti u tom misliocu nema ni za zdelu leća koja se u jevanđeljima pominje. Ima ih mnogo koji bi sutra proklamovali Nedelju borbe protiv kulture koja bi se svetkovala radno: ima publicista koji javno kažu da će voditi rogovsku borbu protiv slobodnog mišljenja i osećaju se za sada sigurno u tom gvozdenom antikulturnom rovu. Mogao bi se sastaviti čitav „cvetnik“ – kao neka antologija – takvih misli iz spisa takvih pisaca i mislilaca.

A ako budu oglasili Dan borbe protiv kulture, u svetkovinama neće moći učestvovati, ali ćemo knjige njihove kupiti. Palanačka misao ima samo jedan, svoj palanački aršin, i palanka ne misli sebe već živi sebe i tako traje. A traje, jer je ona stanje duha koji se hrani publicističkom ovakve vrste i petparačkom teologijom za narod i za sujeverne.

Ucveljena politička siročad „velike“ Srbije osuđena je na palanački mentalitet i ne vidi kako „ide vreme i već je nestalo“ – tako stoji u jevanđeljima – da se pogleda i napred. Da se odvežemo od Justina i Nikolaja. I od „svetosavlja“, koje je kao reč skovao i lansirao jedan očajni Rus koji se zvao Fjodor Titov, i to u Beogradu uoči poslednjeg svetskog rata.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Peščanik.net, 04. 04. 2009.

DEMANTUJU SE SAMO TAČNE VESTI

Priču o moćnom ministru francuskom iz vremena revolucije, pa sve do Napoleona I, možda smo i zaboravili, ali bi je trebalo još jednom pročitati i čuti. Beskrupulozni kardinal i ministar, legendarni Taljeran, dobro je poznao umeće vladanja. Koga sve nije služio i koga sve nije izdao! On je kao svešteno lice predložio narodnoj skupštini sekularizaciju crkvenih imanja i njihovo pretvaranje u javna dobra – izdao je sve, ali sebe nikada. Što se tiče vlasti, tu je bio jasan. Držao je moćni kardinal i ministar u rukama sve konce i spoljne i unutrašnje politike.

U državi su sve znali samo on i njegov lični sekretar. Sastanci su održavani svakog jutra i trajali su ukupno 15 minuta, u prostoriji bez stola i stolice – sekretar je imao tri poverljiva i kratka pitanja, a kardinalovi odgovori bili su još kraći, ali obavezujući. „Lajava francuska štampa piše“, rekao je jednom sekretar, „da ste vi, eminentcijo, doveli sedmu ljubavnicu. Ja sam“, nastavio je odani sekretar, „napisao demanti i sve sam to demantovao u ime vlade, u celini i u detaljima.“ „Bacite to“, povikao je Taljeran, „to su gluposti, to se ne demantuje. U mojim godinama ne znam šta ću ni sa ovom jednom ljubavnicom.“ Zapelo je kod trećeg izveštaja. „Opet lajava francuska

i evropska štampa tvrdi da se iz ovog kabineta, eminencijo, iz naših službi i od narodnih para forsira obaranje režima u Evropi.“ „Moj Marselju“, tako se nesrećnik zvao, „to odmah demantujte, u celini i detaljima, i to zvanično.“ „Ali, eminencijo“, mucao je sekretar, „pa i vi i ja znamo da je to tačno, mi to radimo iz ove prostorije.“ „Shvatite mladiću“, podigao je kardinal sada ton, „pametna vlada demantuje samo tačne vesti, a ne gluposti.“

Pustimo Taljerana – vlada u Beogradu nas mesecima raspamećuje onim siledžijom Kovačevićem. Šta sve vlada do sada nije saopštila i demantovala, pa opet malo znamo šta se dešava i šta će biti. Ukinuli su oznaku državne tajne, a ono – iza te nalepnice još je veća nepoznanica. Naš siledžija Kovačević umalo nije lišio života nekog američkog građanina, pri tom i Jevrejina, i postao je nacionalni heroj. Dovedi su ga pod kupole parlamenta da se srpstvo diči njime. Vlada i ministar Jeremić počeli su da mucaju kao onaj nesrećni Taljeranov sekretar, ali ništa građanima nije bivalo jasno: da li se demantuje laž ili čitav niz istina o kojima se govori i o kojima narod sve zna? Vrhunac je bio pre dva dana, kada je Vlada zvanično saopštila da će kriminalci svih srpskih zemalja i tajkuni plaćati svojom imovinom ovog bojadžiju i siledžiju. Lepa parada: sada je laknulo i Kovačeviću i državi, jer kriminalci će se udružiti i solidarno raditi. Poruka je još lepša: svim Srblijima koji počine neko siledžijsko delo, kada nekoga oleše do smrti, ima ko da pritekne u pomoć. Navodno, to neće biti država – gde će ona jedna u ovoj krizi da nađe milion dolara – nego će to uraditi kriminalci i tajkuni, odvojiće od svojih usta i dati heroju. Nacionalni interes je na prvom mestu. Budimo, braćo Srbi i sestre Srpkinje, tajkuni i siledžije. Svi znaju da je to glupost, jer država će sve ovo iz budžeta morati da plaća. I tako Cvetkovićeva vlada ne zna šta da potvrdi, a šta da demantuje. Zna samo da treba dosta toga da sakrije – ko je to kršio američki i naš zakon, i ko ne treba da robija ni ovde ni u Americi za ono za šta se svuda u svetu robija. Ostalo

nije teško predvideti – mi ćemo, građani, to platiti. Deluje lukavo, šašavo i glupo istovremeno, ali tu krije se još mnogo toga – nečija se fotelja mora sačuvati i to Vlada po svemu sudeći dobro zna. Pamet se Cvetkovićevoj vladi priznati ne može, ali lukavstvo i glupost je neponovljivo krase. Vlada u Beogradu hoće da demantuje ono što svi znaju, ali i da sakrije to isto.

Kišobran patnjahta Pavla Mirko Dordević

To je već mnogo – tu se ne bi snašao čak ni moćni ministar i kardinal Taljeran.

Peščanik.net, 06. 04. 2009.

U TREBINJU – PROLEĆE SREDNJEG VEKA

Nije se to dogodilo u gradiću Bezieru 1372. godine uoči prolećnog svetkovanja Blagovesti – ne, to se događa u Trebinju uoči Blagovesti 6. aprila 2009. godine. Tako stoji na papiru presude koju je Eparhija zahumsko-hercegovačka izrekla dvojici građana BiH u RS koji su se ogrešili o kanone i delovali protiv učenja Crkve. Presudu je potpisao preosvećeni Grigorije koji je na crkvenom sudu bio i tužilac i sudija. Tok suđenja nije poznat do detalja, ali presuda je tu i nad njom nije lako reći neku razumnu reč: odustali su komentatori – a u inostranstvu niko i ne veruje da je to moguće – i uistinu nikom lako nije. Sve što imamo je zvanični tekst presude, a ostalo je za one koji se još mnogo čemu čude – pisac ovih zapisa se odavno ničemu ne čudi, ali to ne znači da mu je sve ovo sasvim jasno.

Građani BiH Nikola Sekulović i Blažo Stevović su izopšteni iz Crkve i drastično kažnjeni.

Oni su – čitamo presudu – povredili „časť i dostojanstvo služitelja olta-
ra Gospodnjeg“. Oni su u svojim izjavama „negirali Bogom dano epis-
kopsko dostojanstvo Episkopu Eparhije zahumsko – hercegovačke“.
(Reč je o episkopu Grigoriju, koji je jesenas osvojio simpatije i crkvene
i laičke javnosti svojom savesno pisanom promemorijom o otvorenim
i bolnim pitanjima u SPC.) Dalje ne znamo o čemu se radi, kao da je
neko učutkao mladog episkopa. Građani o kojima je reč kažnjeni su
isključenjem, i to rečima: „Odlučuju se od svih Svetih Tajni, i isti ne
mogu koristiti druge darove koji pripadaju članu pravoslavne Crkve,
niti uopšte ulaziti u svete hramove, prisustvovati Svetoj Liturgiji niti
bilo kojoj sveštenoradnji: bogoslužjenju, hrišćanskom krštenju, vjen-
čanju, sahrani i tako dalje, a članovima Crkve je zabranjeno moliti se
sa izopštenima.“

To je sve – i oni koji očekuju komentar od pisca ovih redaka ovog
puta će biti razočarani.

Nekoliko, naravno, uzaludnih i nikom potrebnih pitanja ćemo posta-
viti: ako su ovi ljudi to učinili, oni mogu promeniti veru i pristupiti
drugoj crkvi, jer to se događa svakodnevno u svetu. Tako se crkve i
dele i to vekovima – i onda se čovek pita čemu ovaj sud i ova suda-
nija. Oni su laici i građani i imaju pravo da priznaju vladiku ili da ga
ne priznaju, pa i da ga kritikuju, što se takođe svakodnevno svuda u
svetu događa. U tom slučaju suda ovog besmislenog i ne bi moralo
biti, ali papir je tu i ljudi su obeleženi i prokaženi i to groznim žigom.
Crkva ima svoje autonomno i od države odvojeno zakonodavstvo –
avaj! Ako su, pak, nesrećni građani države BiH nešto govorili o tome
kako se vode „poslovi“ u Eparhiji, za to su morali ponuditi dokaze,
ali pred sudom na građansko-pravnom području. Sem toga, oni su
građani BiH, a presuda crkvenog suda važi na celom kanonskom
području SPC. I tako dalje, do besmisla i beskraj.

I u srednjem veku se poštovalo neko načelo – crkva osuđuje, ali izopštenika predaje državnim vlastima. Presuda je oročena do pokajanja, a ako se ne pokaju – kuda smo to pošli i gde smo već stigli? Ko odlučuje šta je jeres i ko su jeretici, kada i vladike SPC jedan drugom govore to isto? Ako se neko usudi da progovori o liku i delu nekog episkopa – sa dokazima – rizikuje da bude proklet i izopšten. Nosiće žig srama na čelu. U srednjem veku je to bilo regulisano naopako i grozno. Onaj ko je imao u rukama latinski tekst presude izrečene Đordanu Brunu, koji je bio monah, morao bi zapamtiti makar onaj pasus u korektnom srpskom prevodu, a on glasi: „Kazniti, dakle, brata Đordana blago i bez prolivanja krvi“.

Ne, sigurno, u Trebinju niko nikoga neće spaljivati, ali sve ovo miriše na srednji vek. I ne na njegovu jesen, već na neko novo srpsko srednjevekovlje, na njegovu nenadano proleće. Uskršnja poruka ova presude je grozna: svaki čovek mora paziti ne samo šta će reći o vlastima, već i o episkopima. Nedavno je potvrđena presuda „stoglavog sinoda“ Ruske crkve L. N. Tolstoju. Jeza poduzima čoveka kada čita kakvim rečima Crkva kune „navek prokletog i prezrenog ruskog Judu“. Groznije od onoga što su rabini izrekli B. de Spinozi. Nije lako biti žigosan i ovako obeležen, a osim toga, ekskomunikacije nisu u tradiciji SPC. Ili su ljudska prava šala koja se početkom aprila čuje i ljude zabavlja. Ovo neće biti to – ovde je Nečastivi odavno, i to lično, odneo svaku šalu.

Druge komentare ovoga puta prepuštamo vičnijima i dostojnijima.

Peščanik.net, 12. 04. 2009.

NA PUTU ZA EMAUS

U vreme uskršnjih praznika, ono što se govori, što se u crkvama čuje u propovedima lišeno je smisla do te mere i toliko je ispolitizovano da smeta normalnom ljudskom uhu. U javnim glasilima i medijima uskršnji dodaci su vapijuće nepismeno uređeni. To je još jedan razlog da se o Uskrsu ipak progovori, da se vidi gde taj sakralni scenario sa svojim protivrečnostima i napetostima stoji u ramu onoga vremena od pre 2000 godina.

Ako se elementarno razdvoje legende, predanja, pa i falsifikati kojima se brojne crkve vekovima bave, priča o Uskrsu i vaskrsenju je neobična sama po sebi. Fabularno gledano, ona se svodi na jedan običan pasus u jednoj knjizi, a čak ni taj pasus nije nastao na licu mesta, nego vek i po nakon događaja, pa se u njemu prelamaju nade, ali i ljudske zablude. Ta sakralna priča ima još jednu neobičnu dimenziju – nju već 2000 godina ispisuju i dopisuju imena kakva su Tomas Man, Miroslav Krleža, najveći umovi u slikarstvu, najveći sineasti. Priča o Isusu i onome što se dogodilo nikada nije suvišna, niti je do kraja ispričana. Mi u toj ličnosti ne vidimo ono o čemu govore freske i nekakva prikazanja, nego zaista nadu za ljudsko iskupljenje.

Reč iskupljenje muči ljude, a teolozi je svesno komplikuju; ona je, međutim, ljudska dimenzija u Hristovoj propovedi, jer kada padnemo u nemoći, kada nas priključe na aparate, čeznemo za tim da neko podeli našu muku, da nas uzme za ruku i preuzme deo naše patnje na sebe. U tome je jedna dimenzija ove velike priče, a sam sakralni scenario je, rekosmo, prost. Iz vremena kada se dogodilo raspeće, pogubljenje Isusovo, nemamo nikakvih dokumenata. Najverodostojniji dokumenti su jevanđelja, nastala kasnije, pa u njima ne treba očekivati nikakvu realističnu sliku i reportažu. Postoje legende, ali nauka nije ništa od toga potvrdila – da je legendarni

izaslanik rimskog cara Imperija Pilat Pontijski slao izveštaje Senatu, pa i imperatoru lično, o tome šta se događa. Izveštaji su svakako postojali, ali mi danas njima ne raspoložemo, pa ipak, zahvaljujući jevanđelistima i gnostičkim jevanđeljima, otkivamo jedan lik koji u žiži sabire čovekovu dramu na zemlji od rođenja do smrti.

Podsetiću na jedan detalj koji u crkvi nećete čuti: kada je Isus počeo svoju propoved ljubavi prema drugom i drugačijem, za njim je hodala gomila, hiljade i hiljade, naravno Jevreja, on je i sam bio Jevrejin. Rimske vlasti, pa i nomenklatura političke vlasti u Judeji, uzbudili su se zbog te mitingaške atmosfere i zato je on u vrtu uhapšen i osuđen na pogubljenje, kao i stotine i stotine drugih pre njega. Ali ne zaboravite, gomila je vikala, narod se bio dogodio, „Isus, kralj judejski“.

To je izazvalo paniku – neko hoće vlast. Na saslušanju kod rimskog pravnika Pontija Pilata, Pilat mu kaže – mladiću, hoćeš da budeš kralj judejski? Setite se, Isus odgovara – ni na pamet mi ne pada, moje kraljevstvo nije od ovoga sveta, ja širim jedno drugo učenje, a to što masa viče, to nije glas naroda. Isus u lice kaže Pilatu – to radi vaša tajna služba kojom rukovodi Levi Matej, skupljač poreza koji baca takve klevete. Rimski pravnik je legalistički dosledno odustao i u izveštaju je rekao – ja na ovom mladiću ne vidim de facto krivice, on ponavlja besmislice koje mi Rimljani u robovlasničkom sistemu ne možemo da pojmimo, da su svi ljudi jednaki, da je svaka vlast nasilje nad čovekom, da svaka vlast korumpira, a da centralna autokratska vlast totalno korumpira.

Njega su osudili u važnom političkom trenutku, jer u susednoj Siriji je bila stacionirana legija, zvali su se Kobre, kojima je iz Rima izdato naređenje da, ako neredi zahvate šire mase, upadnu u Jerusalim. Pilat se uplašio i sam uhapsio Isusa, pa Kobre, srećom, nisu upale u grad, jer gde oni prođu tu trava ne niče.

1945. godine u pesku Nag Hamadija u egipatskoj pustinji pronađena su takozvana gnostička jevanđelja, pisana pedesetak do stotina godina nakon događaja, iz kojih se nudi jedna potpuno nova slika o Isusu, otkriće koje se smatra najvećim otkrićem poslednjih vekova. Mojim skromnim trudom dobili smo na srpskom jeziku Judino i Marijino jevanđelje. Marijino, jer ona je njegova saputnica, jer je hrišćanstvo rođeno iz moći ljubavi jednoga čoveka propovednika koji nije bio Bog, nego propovednik. On je za ljude tvrdio – svi smo mi deca Božija, nikad on za sebe nije rekao – ja sam Bog, to mu je kasnije pridodato na plenarnoj sednici sabora. S druge strane, hrišćanstvo je svojevremeno rođeno i iz imaginacije jedne žene koja mu je bila odana od početka do kraja, pa i posle smrti, siromašne, bosonoge devojke koja je nekim čudom bila vrlo pismena, koja ga je pratila, koja je kasnije stigla do Rima noseći jaje. Nju u istoriji znamo pod imenom Marija Magdalena. Isusova nauka je humana, on čoveka i ženu ne razdvaja.

Najteže u ovoj priči je vaskrsenje, jer čučete da je Isus pogubljen, pa je onda ustao iz groba, prošetao, obukao se i vratio se kući. To su čiste besmislice o kojima ni u istoriji, ni u jevanđeljima, sinoptičkim ni kanonskim nema pomena. Vaskrsenje ima jedan drugi smisao, to je veličanstvena metafora čoveka koji živi snagom volje, koji ima prirodno pravo da neće da umre, koji hoće da živi. U jevanđeljima o vaskrsenju nema ni desetak reči, najduže što ima to je desetak redaka kod Luke, koji je to pisao tek kasnije, vek i po je prošao od toga, ali je zabeležio jedan momenat, jedini koji se danas falsifikuje.

U tih desetak stavaka imate ovu priču – pogubljen je Isus, a apostoli, njegovi verni sledbenici, su se razbežali od straha, za njima je krenula potera rimske policije. Njih nekoliko putuju izgubljeni, jednom od njih znamo i ime, zvao se Kleopa, a putuju u neko mestašće koje se nalazi 12 kilometara od Jerusalima, Emaus. I odjednom su osetili da

se u njima budi nada, a bili su izgubili svaku nadu, i čini im se da je neko sa njima. Ne tvrde izričito da su bilo koga videli, ali ne možete to pripisati ni halucinaciji umornih ljudi koji danima nisu ni vode pili. Postoji pred kraj jedno mudro objašnjenje, oni kažu - to što se u ovoj smrti dogodilo, što i nas može stići dok noć padne, jeste da neko mora da postoji da ljudima ulije nadu da žive. Zar ne osećate, dok smo mislili ko je ovo, šta je ovo, gorela su nam srca.

Oni nude empirijski, fiziološki, medicinski dokaz da se u njima probudila nada. To je vaskrsenje, ostalo su legende dostojne freski. Danas ne možete vaskrsenje posmatrati tako, nego ga morate gledati u dimenziji ljudske nade. Isus propoveda civilizaciju ljubavi, to je ono što je s tačke gledišta rimskog pravnika u robovlasničkom sistemu bilo ludost, ali u isto vreme on ljude poziva da budu budni, da se odupru, da misle, da svedoče. Tako ćete postati ljudi, to on kaže, a ne - bićete bogovi.

Najbolja definicija Hrista koju ja poznajem potiče iz pera čoveka koji je sebe deklarativno smatrao ateistom, a imao je imaginaciju nadljudskih razmera. Pisac se zvao Miroslav Krleža i napisao je - Isus je kao pojava astralni, zvezdani ljljan u mučionici velikog inkvizitora, i tako će on stajati pred nama i to će biti opomena. To govori ateista Krleža.

Isus je ponudio prostu formulu - ljudi moraju da stvore zajednicu u kojoj mora da postoji duh koji će ih držati u ljudskoj iskrenosti i veličini. Zato ga zovu utopistom, dok je za desetak istoričara komunizma on komunista. Bio sam dete kada su nas postrojavali da pevamo „Petokraka sa pet roga, ja se borim protiv Boga, ne borim se protiv Hrista, on je bio komunista“. Ta energija nade nije potrošena, a crkve su sa Isusom i njegovim učenjem, što bi Želimir Žilnik rekao, postupile po principu podeljenog boga: svaka je uzela za sebe deo i

on je ostao potpuno u tami, ali njegovo svedočanstvo u svim svojim dimenzijama je i danas aktuelno i precizno jasno.

Najveći greh je kada nacionalna i intelektualna elita odluči da laže. On ih je nazivao farisejima, koristeći onovremeni izraz za pripadnike sekte koji su jedno govorili, a drugo radili. U tom smislu Isus je naš savremenik i u Uskrsu ne treba videti naivnu priču, treba videti lik koji je stvarniji od stvarnog.

Čovek, kaže Isus, vaskrsava svakoga dana ako je budan za duh istine, u reči vaskrsava koju tvori, u delu kojem svedoči i vaskrsava ako ne živi samo svoj život, nego živi makar malo i za drugoga, u tome je smisao.

On je čudovišna pojava – Hegelov izraz – jer zbunjuje um. 1901. godine Lav Tolstoj, pisac Rata i mira, Ane Karenjine i romana koji se zove Vaskrsenje, isključen je iz crkvene zajednice i proklet. Prokletstvo je oglosio stoglavi Sinod Ruske pravoslavne crkve, i to prokletstvo važi i danas, a deluje groznije od onog koje su rabini uputili Spinozi. Tolstoj je otvoreno rekao da su liturgijske priče vraćanja i laži, da je Trojstvo nerazumljivo i da je Isusova veličina u ljudskosti njegovoj i ni u čemu drugom.

Vekovima se ponavlja priča o apostolu Judi, međutim, otkrića su pokazala da je to čista legenda, da je u pitanju bio jedan od najvernijih učenika koji su Isusa do kraja sledili i jedini razumeli u čemu je smisao njegove poruke: zašto se on odlučuje da strada, da ljudima dà primer postradanja za druge. Zanimljivo je da su veliki pisci vekovima to u Judi naslućivali i znali – trebalo je da se 1945. otkriju gnostička jevanđelja, pa da se vidi da je živa istina poruka Isusova; ide vreme i već je nestalo. Nećemo se mi moliti ni na gori ovoj, ni na Fruškoj, ni u Jerusalimu, nego ćemo se moliti u duhu i istini. Sledeći momenat

te poruke je još zanimljiviji. Nebrojano puta on učenicima govori „poznajte istinu“. Ne govori moju istinu, ni sadukejsku, ni farisejsku, ni izraelsku, ni rimsku, istinu govorite i ona će vas osloboditi.

Obično se misli da je Konvent za vreme Francuske revolucije odvojio državu i crkvu, a da je tek 1905. Brijanovim zakonom crkva odvojena od države. Ne, precizno u knjizi piše – učenici prilaze Isusu i pokazuju mu monetu, na jednoj strani je lik imperatora, a na drugoj je vrednost, i pitaju ga šta da rade. On im jasno kaže „kako niste razumeli, podajte Bogu Božije, a caru carevo, to su odvojene stvari“. Crkva se, međutim, vremenom pretvorila u društvenu moć. Sticanjem moći i materijalnog blagostanja crkva ništi poruku Hristove misli, jer ona počiva na tome – ima mesta za sve na zemlji i za svakog od nas, za sve koji će se roditi, ima mesta za svačiji grob, ne brinite o tome.

Današnji čovek, koji je zbunjen obiljem i potrošačkom groznicom civilizacije, više oseća čežnju za tim preporodom nego možda ljudi Isusovog doba. Po tome On na aktuelnosti apsolutno ne gubi.

Javio se mladić koji je rešio da svoju smelu misao javno kaže, da je saopšti bez alternative i koji je pokazao vrhunac ljudskosti da za tu istinu i strada. To je bio Isus i taj Isus i danas hoda na čelu gladnih, bolesnih i iznemoglih. I danas taj Isus, po mom dubokom, strogo intimnom doživljaju, kuca na vrata čoveka da ga opomene da će mera njegove slobode biti sloboda drugog, da će mera njegove ljudskosti biti žrtvovanje za drugog i da će mera njegovog uma biti da su svi ljudi jednaki.

Da li je Isus monarhista, car, kralj i imperator kako ga prikazuje tekst iz današnje liturgije koji je korišćen još u vizantijskom političkom ritualu? Ne, sve to nema nikakve veze sa Isusom. Ja bih rekao da je on u pravom smislu reči, koliko god to drsko zvučalo, republikanac,

čovjek koji gradi zajedništvo ljubavi. Na kraju krajeva, on je to *expressis verbis* i rekao svojim učenicima. Kada su nakon vaskrsenja hteli dokaza ko je on – dešava se to u neverovatnoj sceni kod Luke – on nema filozofeme, on ne pravi retorske uvode, već uzima hleb, lomi ga i deli sa njima. To lomljenje hleba je simbol hrišćanstva – žrtvovati se za druge. Jedite, kaže on – nema tu filozofije, nije to neki ezoterični apstraktni sistem – jedite, to je telo moje i vaše koje se za vas daje, pijte, to je krv naša koju prolivamo i otići ćemo kao ljudi. I uvek to činite meni u spomen. To ih je u početku bilo dosta raspametilo, ali to je Isus.

Naš vek je ponudio užase, Drugi svetski rat, gasne komore i logore, pa Bosnu – užase koji su zadali muke i teolozima, jer gde je bio Bog, ako ga ima? Sva svedočanstva koja imamo o njemu, od apokrifnih, jevandeoskih, rimskih istoričara, pokazuju ga kao čoveka lepog, mladog, hrabrog. Jede i pije sa ljudima, nije se libio ni da se sa grešnicima i grešnicama druži, ali niko nije ostavio traga da se on ikada nasmejao. Taj momenat je čudo, to nije nimalo slučajno. Ovaj svet je toliko u zlu da on za osmeh nije imao razloga, a i božansko i ljudsko nosi u sebi. Na kraju, on je ljudski na krstu zavapio: „Eli, Eli, lama sabachthani – Bože, Bože, zašto si me ostavio.“

Isus je Jevrejin, svi njegovi učenici su Jevreji, njegov jezik je hebrejski i aramejski. Danas ćete u Beogradu pročitati bar 37 knjiga u kojima se tvrdi da su Jevreji narod ubica, da su Jevreji ubili Boga. To je najogljelijni zoološki antisemitizam koji šire Nikolaj i njegove pristalice. Isus je disident iz judaizma, on je pokušao veličanstvenu reformu – nisu samo Jevreji izabrani narod, svi su ljudi izabrani, na svima je vama sveštentički znak poznanja da ste ljudi. Antisemitizam je sramota hrišćanske civilizacije, jer svega ćete naći u jevanđelju, ali ni govora o nekom nacionalnom, rasnom ili etničkom određenju. Reforma koju je on pokušao da izvrši tipična je reforma disidenta, on kaže

jevrejskim rabinima, moramo sklopiti novi savez koji se ni po čemu neće razlikovati od onog prvog, ali će u njemu biti korigovano to da ima osvete - ne činite drugima ono što ne želite da drugi vama čine.

Kršobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Nisu Jevreji izdali Boga, Isusa, on sebe nije smatrao Bogom, izdalo ga je ljudsko zlo, vlast koja se dogovarala sa rimskim vlastima za održanje privilegija i moći. Isusa, na kraju, nisu pogubili Jevreji, baš ako hoćete tekstualno, nego rimska legija. Antisemitizam danas cveta na neznanju i cveta kod onih koji Hrista nisu ni prepoznali ni naslutili, ma kako ukrašene mitre i kamilavke nosili.

Iz emisije Peščanik, 17. 04. 2009.

LEGENDA O KUKAVIČJEM JAJETU

To da s proleća, negde oko Blagovesti, odjekne neobični glas te inače lepe ptice učinilo je svoje: legende se vezuju za njenu pojavu, iako ozbiljni ornitolozi sumnjaju da ta ptica drugim pticama podmeće svoje jaje u gnezdo. U ravni metafore o kukavici, stvari stoje mnogo jednostavnije. Kada dođe njihovo vreme, a u Srbiji je danas vreme kukavica, one hoće mesto heroja, iako su u svoje vreme bile sve drugo nego heroji. U novijoj istoriji Srbije, kao i u brojnim zemljama Evrope, u istoriografiji su upravo kukavice dočekale svoje vreme i bave se poslom istorijskog revizionizma. Izgleda da je na nešto slično mislio i ruski ambasador u Beogradu A. Konuzin, koji se 9. maja oglasio u našoj javnosti: „Digli su glavu oni koji su nam pucali u leđa“, kaže ambasador, a citirane reči su stavljene u naslov.

Za sve ovo njegova ekselencija A. Konuzin zaslužuje pohvalu, ali u celoj „priči“ ima i onoga što mu otvoreno prigovaramo. Tačno je to

da svuda u Evropi, a u Srbiji i Rusiji posebno, dižu glavu oni koji traže „istinu“ o borbi protiv fašizma. To je nekakva nova, do sada nečuvena istina, a zapravo to kukavica opet podmeće svoje jaje i čeka da se iz njega izlegne ptičica. Od toga – to naglašavamo – nema ništa: izleći će se ptice izdaje, koje su zaista u vreme poslednjeg svetskog rata pucale u leđa antifašistima. Dobro je ambasador A. Konuzin pobrojao saveznike i posvedočio o manjku pamćenja koje antifašistima dugujemo. Neke je zaboravio – recimo jugoslovenske partizane, čiji doprinos nije bio mali u slamanju Hitlerove politike kontinentalne hegemonije i totalitarne dominacije. I tu započinje drugi deo „priče“, o čemu govori i ovoj zapis.

Ako je jasno zbog čega u zemljama s manjom antifašističkom tradicijom kukavice dižu glavu – i gde postoje fašisti – nije nikako jasno zbog čega u takvim zemljama kakve su Rusija i Jugoslavija bujaju pronon-sirane fašističke grupe i organizacije, koje ne samo da „dižu glavu“ nakon više od pola veka od sloma fašizma, već otvoreno dominiraju u javnom životu, javno izlažu svoja programska fašistička načela i bukvalno prelaze s reči na dela. To je ambasador A. Konuzin zaboravio da objasni. U Rusiji danas javno deluju fašističke partije i udruženja u okviru Ruske crkve i van nje, koje svoje namere ne kriju. Oni bukvalno programski koriste Hitlerove slogane o Rusiji koja pripada samo Rusima, koja mora dominirati Evropom. Oživeli su i takozvani ideolozi „ruske ideje“, koji su za vreme poslednjeg svetskog rata s Hitlerom pokušavali da istorijski inkarniraju dominaciju takve vrste. Trezveni ruski naučnici davno su objasnili da u tim neoslovenofilskim „idejama“ nema ničeg vrednog, jer je to buncanje i papagajsko ponavljanje imperijalnih ideja kojima je F. M. Dostojevski dobro „začinio“ svoje, inače, umetnički vredno delo. O tome ambasador nije govorio, a još manje je govorio o nečem sasvim konkretnom: ako su ruski „naši“ – tako se zvanično zovu – neka vrsta Putinove partijske milicije koja provocira nered, odakle to da i kod nas deluju

nekakvi „naši“? Imamo dakle ruske i naše „naše“ i rezultati se vide od Arandjelovca do Pančeva, svugde u Srbiji. Tako je nekako vekovima i bilo – iz zemlje „nedozrelih ideja“, kako je govorio poznati srpski književni kritičar Lj. Nedić, dolaze nam fašističke, a ne antifašističke ideje. U tome prednjače crkveni velikodostojnici u SPC i u krugovima oko nje. Onaj ko poznaje ideologiju „Dveri“ i sličnih grupacija zna o čemu se radi, jer D. Ljotić nije sigurno neki veliki mislilac, a danas ga plaćena partijska pera komitetskih ideologa oglašavaju za čoveka koji je bio na pravom putu.

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Djordjević

Mogao je – a nije to učinio – ambasador Rusije i o tome nešto da kaže.

Istoga dana kada je on objavio ovaj apel i položio venac na grobove ruskih i naših boraca palih u borbi protiv fašizma, u sabornoj crkvi u Beogradu odslužen je parastos M. Nediću i D. Ljotiću. Pravo na pomen ima svako, ali ovo je bio javni politički čin. Rekao je ambasador koju o deficitu pamćenja i pijeteta prema palima, ali je i sam mnogo toga zaboravio. Možda se ambasador može pozivati na to da mu nije bio cilj da izlaže istoriju svetskog rata, ali ostaje gorak ukus u ustima od ovakvih zaborava. Kažu da u Srbiji nema fašizma i da je besmisleno o tome govoriti – i zakon donositi.

Dobro bi bilo da je tako, ali tako nije, sasvim je drugačije na ulicama i u publicistici.

Peščanik.net, 20. 05. 2009.

TUŽNA LEGENDA O LAĐI FRANCUSKOJ

Sve je bilo groteskno i tužno u isti mah u toj poseti ustavnog poglavara Republike Srbije Francuskoj – priča je to o B. Tadiću na Jelisejskim poljima. Došao je B. Tadić sa Balkana, i iz kojih sve ne magli, posebno onih koje sve više zastiru beogradsku političku scenu – i nema mnogo izgleda da će se one podići. Ne, neće, one su u mnogim glavama, pa i u glavi ustavnog nam šefa sekularne Republike Srbije. Salutirao je mladi pukovnik Republikanske garde, sa sabljom u ruci, i pod onom trorogom kacigom napoleonovskom. Sviraju se himne i sevaju blicevi dok B. Tadić žurno hita do N. Sarkozija da se rukuju. Nadalje je sve glupo, otužno: govorio je B. Tadić o legendarnom prijateljstvu – sve u stilu one lađe francuske koja se kretala jednom da vrati i kralja i vojsku i vladu iz Grčke, kuda ih je odvela jedna suluda, nerazumna politika, posle onog hica u Sarajevu – na Vidovdan naravno, godine 1914. Ne ironišimo nad nadom i stradanjem jedne generacije, jer iskreno su naši dedovi pevali to o lađi francuskoj i nadali se da će preživeti. Ima u tome patetike, ali ona nije neiskrena. Deo je našeg pamćenja. Predsednik Sarkozy to zna, ali je svog milog gosta poštedeo istorije: mnogo je vode od onda proteklo ispod mosta Mirabo – pod kojim „protiče Sena i naše ljubavi“ – i vremena su se menjala. To N. Sarkozy zna, ali B. Tadiću to ne dolazi do svesti. To sa lađom francuskom malo je drugačije i tragičnije: kada je Milošević svojim nasiljem započeo da zavija Balkan u crno, specijalnom naredbom šefa francuske Republike, iz Tulona je isplovila krstarica „Georges Clemenceau“. S njenih paluba uzleću avioni, ona je moćno vojno oružje, kakvo malo koja zemlja ima. Bila je to još jedna lađa francuska. Njena destinacija su bile vode Jadrana. I onda, a to znamo: i Amerika i evropske zemlje – i Francuska – ovde su nas bombardovale. Lađa ova pucala je po Srbima, jer se nasilje nije moglo zaustaviti. I tako, ili tako nekako, za one koji pamte, za one koji vide da u većnom

peščaniku istorije curi vreme-pesak. O tome Tadić ništa ne zna – a mi, ipak, znamo. I kao uzgred: na poljima Jelisejskim u Parizu bio je vedar i lep dan, a kod nas kišovito i maglovito.

Nije veseo ni drugi deo ovog zapisa, koji se tiče SPC i svega u njoj i oko nje.

I tu je sve u magli, posebno u glavama ministara i vladika, a tek u glavi dičnog ministra vera u kabinetu B. Tadića. Stigli su do šire javnosti filmski snimci – dokumenti o crnoj magiji u još crnjoj Crnoj Reci. Pod ornatom pravoslavnim, sveštenici batinaši rade svoj posao. Osveštana lopata seva u rukama, po nesrećnim bolesnicima – zavisnicima od droge. Oni imaju – vidi se na filmu – i posebnu prostoriju za mučenje, sa svim alatima. Bilo je tako u srednjem veku, i na ulazu u tu prostoriju bilo je napisano: Locum torturae. Poslenici Tome Torkvemade su to radili – užasne scene batinanja zaprepastile su javnost. I laičku i crkvenu. U Evropi neverica – koje je ovo doba u toj Srbijici koja hoće u Evropu? Hoće sa mantijama i osveštanim lopatama i ašovima. Dobar deo javnosti to bezmalo odobrava – uključujući i roditelje ovih bolesnih ljudi. Samo smo mi Srbi, među krštenim narodima, tako razumeli ono iz knjige Postanja i skovali ono – batina je iz raja izašla, i batina u raj vraća. I tu smo gde smo, i tako kako smo. Zbunio se i sveti Sinod, vlada crkvena. Kao, nisu znali do sada da toga ima – a svi smo znali i govorili smo. I onda malo iznenađenje, nije se očekivalo: oštrim rečima Sinod je to osudio, i još – zatražio je od pravosudnih organa države da pokrenu postupak. Neće, pa neće episkop Artemije, opire se Sinodu, ali je ipak načinio „radikalan“ korak – smenio je upravnika i postavio novog. Tako je osvećena lopata zamenjena osvećenim ašovom. Neće država smeti ništa da preduzme – ko bi se usudio da šiče na sveca, prošao bi kao ćuran iz one ljupke Vukove priče. Pisac ovih zapisa uporno stoji pred pragom nade – nešto se, jednom, mora promeniti u SPC. Mora, jer

u protivnom crkva će nam ostati muzej starina. Ko će te promene započeti, niko živ sada ne zna. Jednom se mora naći neki episkop, spreman i hrabar da izgovori one reči „non possumus“ iz Djela apostolskih 4.20. koje znače: činite s nama što hoćete, udarajte nas na muke, „ali mi ne možemo da ćutimo o onome što vidismo i čusmo“. Neće to biti episkop zahumsko-hercegovački Grigorije, ali se jednom mora naći neko sličan. Jer ovaj Grigorije jesenas jeste hrabro rekao sve, ali su ga učutkali, i on sada pravoslavnu „fatvu“ baca na one koji drugačije misle. I zbog toga, ovde, pred pragom nade, nećemo da budemo pesimisti, jer u protivnom ne preostaje nam ništa drugo nego da hirotonišemo dičnog ministra vera B. Šijakovića, i slične koji bi mu sasluživali. Ili da onom ranijem ministru vera M. Raduloviću stavimo na glavu kamilavku. Verovali ili ne, ministar Šijaković ima publikovan predlog za izmene Kaznenog zakonika Srbije – sa zaprećenim kaznama za „jeres“, a šta je to prava vera, a šta jeres, to je ministar obrazložio. Taj sve zna.

Iz vremenske prognoze, za kraj: nije u Srbiji uvek kišovito i maglovito. Ima i vedrijih dana, a jedan takav će jednom svanuti.

Kada - kada njih ne bude ovde gde su sada.

Peščanik.net, 30. 05. 2009.

NEOBIČNO POMIRENJE NA ČEGRU

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Godinama, i to neukusno, patetično i uvek prigodno, nameće nam se istorija i stoga je tako loše znamo i doživljavamo. To nisu jubilarne godišnjice, to je neka „satnica“ koja je potrebna političkim prvcima. Svaka im je godina bezmalo jubilarna i obeležava se pobedama – čak i kada se radi o porazima, a to je posebna priča. I što je manje Srbije, sve su veće i pompeznije njene pobjede.

Napokon stiže neki drugačiji glas s istorijskog Čegra, ali i on se teško raspoznaje u buci koja se diže. Sve o bregu ponad Niša i slavnom činu Stevana Sinđelića znamo: daleke 1809. srpski su ustanici čekali Ruse – proneo se glas da su već u Bugarskoj – i čovek se i ovom prigodom pita koji put ih mi to čekamo, a oni nikako da stignu... U rovovima izmešani i Srbi i Turci, našli su smrt groznu i ostale su lobanje u najčudnijoj građevini u Evropi, Čele kuli. Bezumlje hrabrih je rešilo bitku: Sinđelić je pucao u barutanu i izginulo je oko 3000 Srba i blizu 6000 Turaka. I ostale su lobanje, ali – to je najtužnije – niko nije siguran koliko ih je turskih, a koliko srpskih. To još nisu prebrojali ni „istoričari“ iz okruženja V. Koštunice. Svejedno, slavni francuski pesnik A. de Lamartin je prolazio tuda i ostavio zapis o ljudima koji imaju ovakav spomenik, o Srbima koji su junački izginuli. Uzgred, niko ne zna zbog čega se samo deo ovog zapisa nalazi na zidu Čele kule.

Istoričari-savremenici događaja, poput L. Arsenijevića Batalake, ostavili su nam bitna objašnjenja. To su bila mutna i krvava vremena, kada su tlačili i grabili ne samo Turci, no i slavni junaci koji su „činili narodu, u svakom usmotreniju mlogobrojna zla“. U tome je učestvovao i slavni Sinđelić, ali sve je nestalo u eksploziji baruta, a Čele kula je i danas deo pamćenja našega.

I sada s Čegra čujemo ipak neki novi glas – nije bilo neodmjerne patetike, niti proglašenja pobjeda, jer su tu svi bili poraženi. Nedavno, prilikom jednog drugog takvog jubileja, srpski ministar Velja Ilić koji puca od patriotizma, nije dozvolio kolegi R. Ljajiću da ide u Orašac i da stoji negde u senci Voždovoj. On je „turčin“ i valjda se to ne može dozvoliti u Srbiji. Sada je na Čegru uz srpskog premijera sa članovima diplomatskog kora venac položio i ambasador Republike Turske – naravno, i svojim i Srbima. I to je neki znak. Makar znak koji opominje da istoriju treba ostaviti istoričarima, a da savremenima treba poslati poruku mira i poruku o novim vremenima. Nije turski ambasador tu položio venac samo „stradalnim Srbima“, već i svojim precima. Vreme je i za mir i za pomirenje, jer na jubilarnim predstavama odavno gine mnogo više nego što je stvarno poginulo – uglavnom Batalakinu procenu još niko osporio nije. No, ovo pomirenje na Čegru imalo je i neke druge prateće znake: bilo je državnih simbola Srbije, zastava SFRJ sa petokrakom, zastava četničkih i podosta šajkača sa kokardama – uistinu neobično pomirenje, ali ipak ohrabrujuće. Ovom proslavom ipak nije dominirao ratničko-patrijarhalni folklor u kojem glavnu ulogu „igra“ neslavni general R. Mladić. Među prisutnima upadljiva je bila pojava devetogodišnjeg Stevana Sinđelića, direktnog potomka slavnog resavskog vojvode.

I mali su znaci dovoljni da potpale žišku nade u bolje razumevanje među državama i generacijama.

I to je sve – eto zapisa koji nije sumoran na palanačkom uvek sumornom horizontu.

Peščanik.net, 03. 06. 2009.

DOMANOVIĆ PO DRUGI PUT MEĐU SRBIMA – NA JELISEJSKIM POLJIMA

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Usud neke groteske nas prati svuda – pa i u Parizu – čak i kada se radi o kulturnom događaju prvoga reda. Sreće R. Domanović nije imao za života: jedino dete, njegova ćerka Danica, negde je u svetu i niko o njoj ništa ne zna. Umro je mlad – Niče bi rekao „kome ne uspe život uspe mu smrt“; mnogo je kazao o nama Srbima koji i danas, u političkom smislu, nosimo na čelu onaj žig: dangu. I, čudne li reči, nema je ni kod Vuka, a to je turcizam koji označava onu čudnu spravu kojom se vrelim gvožđem žigoše stoka. Učinilo se da se velikom piscu sreća nasmešila sto godina posle smrti – prevedene su na francuski jezik njegove satire i promocija je obavljena u Srpskom kulturnom centru u Parizu na Jelisejskim poljima.

Avaj, nije tako bilo – i „priča“ liči na davno preminulog pisca, a kako bi drugačije i bilo.

Sto godina posle smrti stigao je R. Domanović u Pariz trudom talentovanog prevodioca, gospođe Kristin Salub. „Au fer rouge“, tako je sjajno prevedena Domanovićeva „Danga“ uz druge satire i Francuzi su otkrili ono što i sami vole – darovitog umetnika satiričara, čije delo nije izgubilo ni sjaj umetničke metafore, ni ošticu o ljudima među kojima još ima mnogo onoga o čemu je veliki pisac pisao. Imali su pravo ljudi iz ministarstva kulture Srbije: pomogli su objavljivanje ove knjige. Govorili su na promociji znani slavisti francuski kakav je Pol-Luj Toma sa Sorbone, oni kojima se veruje, jer znaju ne samo srpski jezik već i kulturu srpsku – posebno politički mentalitet – i istoričari poznati u svetu. A knjigu je objavila izdavačka kuća „Non lieu“, koja objavljuje vrhunska dela svetske umetničke baštine. Reči iz imena kuće znače: „nema mesta daljem sudskom gonjenju“. Dakle, oslobađajuća presuda za R. Domanovića, uz pohvale prevodiocu i komentatoru. Neobičan

znak! Sada Francuzi čitaju onu ljupku zgodu o Marku Kraljeviću po drugi put među Srbima i o tužnom Kosovu na kojem stoji „baruština od srpskih suza“. Tako je govorio Domanović, uz kazivanje o slepom Vođi slepoga naroda u kojem se – sasvim lako – prepoznaje legendarni Baja Pašić sa njegovom ljutom radikalijom. Inače, nepunih sto godina nakon Pašićeve smrti Srbi su podigli spomenik Baji Pašiću, i to na nekadašnjem Trgu Marksa i Engelsa. Usred grada Beograda. Ne treba se čuditi, mnogi su Domanovića čitali, ali nisu svi – mnogo je bilo Vođa i voždova i posle legendarnog Baje i bezmalo svi su bili slepi.

I kada je u dvorani za promocije počelo čitanje odlomaka pobunili su se Srbi u Parizu i sve se pretvorilo u mali politički miting. Intervenisao je direktor, ali uzaman – gnevne patriote su osule paljbu na izdavača i prevodioca i gospođa Kristin Salub je – izložena uvredama – silazila među slušaocce da objasni, no ništa nije pomagalo. Kako se može prevoditi neki Domanović koji „ruži Srbe“, koji stvara lošu sliku o jednom junačkom narodu, koji ima D. Čosića i tako dalje: rodoljupci su pomamljeno optuživali NATO i Zapad, koji su prava Stradija, a ne civilizovane zemlje. Inače, Stradija je prevedena kao Servilia, a to je posebno razgnevalo „patriote“. Uzaludni su bili pokušaji da se kaže da je slavni pisac mislio na Srbiju iz vremena poslednjih Obrenovića i, gle čuda, tu su bili pomalo u pravu, jer i današnja Srbija stoji zbunjena među državama i mnogo liči na onu koju je Domanović naslikao u svojim satirama – neki nas je usud obeležio da se u istoriji ne snalazimo. Kažu da se N. Pašić sretao sa Domanovićem čak i posle objavljivanja satire „Vođa“, kada su svi znali ko je njen junak. Lukavi Pašić je dobro znao o čemu se radi i kažu da je kazao piscu „za ono kako ste me prikazali, moj Rade, trebalo bi da vas strpam u aps, ali kako ste o tome umetnički rekli, popićemo i kavu u nekoj prilici“. Da li je anegdota tačno sačuvala ovaj dijalog ne znamo, ali znamo da današnje uspaljene „patriote“ ne znaju ni šta je književnost, ni šta je satira – oni znaju za buku i tako su se i poneli prema Francuzima koji su došli na promociju prevoda Domanovićeve knjige u Parizu.

I još jedna vest je potvrđena: ista kuća od istog prevodioca najavljuje i prevod knjige M. Popovića „Vidovdan i časni krst“.

Neće biti čudno ako u Parizu posle ove promocije dođe i do ozbiljnih nereda na Jelisejskim poljima.

Peščanik.net, 06. 06. 2009.

NAPOKON IZLAZ NA MORE

Sve balkanske „priče“ traju dugo, a treba da prođe najmanje sto godina da ih razumemo.

Mnogo puta je legendarni vođa radikala i dugogodišnji predsednik srpske vlade, N. Pašić, to ponavljao. Pred poslanicima Narodne skupštine, i predstavnicima velikih sila, svečano i patetično: „Za nas je pitanje Drača pitanje izlaska na more, a to je pitanje života ili smrti“. Daleke 1913, istina nakratko, naša je vojska ušla u Drač – no ni sudbina ni velike sile nam nisu bile naklonjene; završilo se kako se završilo, kao i mnogo toga iz kazivanja moga dede, koji je s vojskom bio u Draču, i istorija je pošla drumom, a mi šumom. Ili, možda, obrnuto. Ako je za utehu, nismo mi Srbi jedina žrtva lukavstva istorijskog uma. I tako, nakon sto godina, sve je krenulo prozaičnije. Brzo, i sve brže – završava se moderna saobraćajnica Drač – Priština, i za nepuna dva sata i Srbi i Albanci će stizati na obale Mediterana. Kada se taj put bude vezao za „koridore“ na tlu Srbije, put od Niša do mora biće šala – nekih šest sati. Srbija je, napokon, izašla na more – ne, nije figura, tako je: jer, po rezoluciji 1244 SB UN Kosovo je u Srbiji. Sve zavisi od toga ko kako tu rezoluciju čita – Ahtisari ju je pročitao na neki drugi način. No, kako god nadalje bilo, i Srbi i Albanci izlaze

na more, ako budu imali pameti. A opet, pamet na Balkanu nema neku veću specifičnu težinu – ni kod Srba ni kod Albanaca. Sada su na probi ne samo Albanci i Srbi, već i Evropa. Šta će dalje biti, to ne znaju ni Koštuničini mudraci iz Drvengrada, koji danonoćno zure u knjige starostavne Tarabićeve. Bolje je ipak gledati napred nego ratovati još sto godina – činjenice su legendarno tvrdoglave.

Nevolja je naša u nečem drugom – mi radije ostajemo vezani za prošlost, za legendu. Mi imamo silne ustanove – pa i jedno ministarstvo – koje se bave Kosovom, i stojimo u mestu. Mi se još nismo oteli čarima i sjaju srednjega veka, a narodna pesma je prepoznatljiva u diskursu naših političara.

Taj drugi deo priče ispričao je R. Domanović, a ko bi drugi, takođe pre sto punih godina. Ko se ne seća „Stradije“, bila je ta priča i u školskoj lektiri, i onog čudnog stranca koji je došao iz sveta u zemlju slavnih predaka – u Srbiju. Kao i svaki stranac hteo je da upozna sve ključne institucije u Srbiji, posetio je sve ministre, Akademiju nauka i Mitropolita lično. Najljupkija je scena kada radoznali stranac dolazi na sednicu Narodne skupštine. Poslanici u visokom domu su upravo usvajali zakon o uređenju ratne flote neobične zemlje Stradije. Radoznali stranac je pitao poslanike i ministre – dobrano začuđen – zbog čega donose zakon o uređenju ratne flote, jer Stradija „ne izlazi na more“. Dobio je zaista čudan odgovor – jeste, zemlja ne izlazi na more, ali: „Naša je se zemlja, gospodine, graničila nekad sa dva mora, a naši su narodni ideali da Stradija bude ono što je nekada bila. Mi na tome, vidite, radimo“. Po sebi se razume da radoznali stranac nije bio zadovoljan: ne gradi se budućnost gledanjem u prošlost, ali u Srbiji-Stradiji tako je bilo i pre sto godina kada je Domanović objavio znamenitu satiru o čudnoj zemlji. Od onda do danas, lično je Đavo mnogo puta odnosio šalu, a istorija je išla napred.

Peščanik.net, 14. 06. 2009.

DE GOLU SPOMENIK OD NOVINSKOG PAPIRA

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Raspisale se novine beogradske o De Golu i to se pretvara u tender za srpskog De Gola.

A *story* o balkanskom De Golu nije nova zgodna, ona u novijoj istoriji Srbije ima svoju zaista bizarnu istoriju: svojevremeno su kolumnisti-bombaši i novinari ratni huškaši na to postolje uzdizali i samog S. Miloševića. Pisci i članovi SANU su o tome ostavili traktate – srećom, danas zaboravljene. Potom su se na postolju smenjivali mnogi, od Koštunice do ovih sada.

Sada se na zlatom opervaženom postolju za srpskog De Gola nazire silueta Tome Nikolića, prvaka SNS. No, da bi priča o De Golu bila jasnija, valjalo bi umesto uvoda kazati koju reč o pravom, istorijskom Šarlu De Golu: u danima katastrofe svetske, kada se vođa Rajha A. Hitler smešio novinarima pod arkadama Trijumfalne kapije u Parizu, čovek neugasle nade u budućnost Evrope iz Londona je poručivao da je „izgubljena jedna bitka ali ne i rat“. I kada je uspeo 1944, ovaj čovek sudbine je poručivao Francuzima – glasajte kako hoćete, ali ja sam vam „sačuvao državu, imanje i kuće i nešto pokušstva“. Potom su Francuzi glasali i rekli mu „ne“, ali je država opstala i Evropa se gradi. Istina je, spore se politikolozi još o tome je li De Gol bio više nacionalista ili rojalista. Ni jedno, ni drugo, jer njegova je deviza jasna, u brazdi je republikanske tradicije – bio je samo patriota.

Šef republike – ponavljao je De Gol – „mora istovremeno imati manje prava negoli kralj, a više prava negoli današnji kraljevi koji vladaju“.

Izvesna gospođa Lj. Smajlović ovako kaže: „Evropljani priželjkuju srpskog De Gola koji bi, sa autoritetom i reputacijom srpskog nacionaliste, građanima saopštio grubu istinu da je Kosovo zaista otišlo“.

Tako je to, zaista, De Gol i učinio: kazao je Francuzima da Alžir nije francuska zemlja, da je kolonijama odzvonilo.

Davno je to bilo, bili smo studenti, pamtimo hice na Malom Klamaru, pobunu generala i OAS i ostalo – De Gol je izvukao živu glavu. Sve to znamo, i opet – muka je sa ovim srpskim kandidatima za De Gola. Muka je u razlici između patriota i pigmeja-epigona na Balkanu.

Najpre, ovi nisu izgubili jednu bitku već seriju ratova, a još sanjaju rat. Njima je rat, zaista, bio bolji. Mogu konzervativni političari da načine obrt – politička istorija zna mnogo takvih primera – ali T. Nikolić je izašao iz Šešeljevog šinjela. Stoga je teško verovati u srpskog De Gola. Ovi ovde još ne razlikuju šta je važnije – da li kakva, ili kolika država.

A da neko kaže istinu o Kosovu i udesu Srba na Kosovu – toga junaka u vojničkim čizmama, među političarima ovde, još majka rodila nije. Možda neko u Evropi i veruje da će biti srpskog De Gola – lično verujemo da će ga jednom morati biti – ali za sada je ovo samo maketa za spomenik. I to od roto-papira. Ovde se niko ne kaje i ne suočava sa zlom devedesetih godina, i da nije suda u Hagu, sve bi se prosto zaboravilo.

A Šarl De Gol je odmah iza rata nekolicinu pesnika i akademika osudio na smrt – srećom, pomilovao je neke, skončali su u doživotnom zatvoru. On je „duhovnog oca nacije” Šarla Morasa osudio na smrt pa ga pomilovao, ali su se drugi našli pred streljačkim strojem vojske Republike. Čak je i jednog kardinala Francuske oterao. Maršal F. Peten – to je francuski Nedić – umro je u zatvoru i danas mu niko ne polaže venac slave i mučeništva. Bar ne u ime Republike.

Peščanik.net, 23. 07. 2009.

LEGALIZACIJA POLITIKE DIVLJE GRADNJE

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Nije samo SPC u politici. I polumesec je nad Srbijom zašao u gustu senku dnevne politike, pa ipak ima nečeg novog u onome što najavljuje efendija M. Zukorlić iz Sandžaka: osnivanje Političkog saveta IZ na čijem je čelu. Skinute su maske i rukavice. Efendija je ponudio javnosti i jedno objašnjenje – ja činim samo „ono što čine Mitropolit Amfilohije i kosovski vladika Artemije“. Tako kaže efendija Zukorlić i to i podvlači. Ova legalizacija divlje politike gradnje otvara još neka neugodna pitanja.

Imamo ne jednu, već dve IZ iz Srbije, i one su ljuto zavađene, do te mere da se i oružje poteže. IZ iz Beograda nije najavila osnivanje ovakvog političkog tela, ali da je i ona u politici, to ni za koga odavno tajna nije. Sve crkve i verske organizacije imaju kodekse vere i svoje statute – i ni u jednom ne piše da su političke organizacije. Nije problem u tome što se ljudi iz crkava izjašnjavaju i o političkim pitanjima; nevolja je u tome što oni to rade egzemplarno loše. Ono što muslimanima predlaže efendija Zukorlić za muslimane vernike dobro nije, kao što je za Srbe na Kosovu veoma loša politika koju im nameće vladika Artemije.

Još jedna je nevolja tu – govori se da su ugrožena verska prava muslimana u Srbiji. Jesu, ali su ugrožena upravo političkim svrstavanjima verskih vođa. Ko je sve kumovao podeli IZ iz Beograda, nije baš nepoznato. Jer i ministarstvo vera vodi lošu politiku – njegov Zakon o crkvama i verskim organizacijama je ključ koji ne otvara ni jednu bravu. A verske vođe se politički rvu. A zna se – ni onaj najveći i najlepši ćilim u džamiji nije dovoljan za dvojicu imama. Politika postaje zla sudbina vernika.

Peščanik, 09. 08. 2009.

Republika, 460-461, 1-30. septembar 2009.

SRBLJI SVI I SVUDA ČEKAJU RUSE

Stiže krajem oktobra šef ruske države D. A. Medvedev – to nije baš šala – a u palanačkim novinama u Beogradu vavilonska pometnja. Za neke stvari treba imati razumevanja. Već dvesta godina Rusi dolaze, ali i Karađorđe i Tito su znali da oni lako dođu, a teško odlaze. A ono što donesu liči na darove Danajaca. Pometnja je i u Rusiji, jer tamo nisu sigurni da li je D. A. Medvedev prvi čovek Rusije. Ni sam D. A. Medvedev nije siguran da li je šef države, ili prvi posle V. V. Putina. Ali nije uljudno mešati se u unutrašnje ruske probleme – naša muka nam je dovoljna. Kao što piše u jevanđelju: „Dosta je danu svakome zla svojega.“

Kod komentatora suza suzu stiže. Jedni plaču od radosti, eto nam zlatnog kozačkog kopita, koje vekovima čekamo. Drugi su u panici, ulazimo, vele, u rusku zonu uticaja i kuku nama. I. Dačić kaže da je to dobro, jer „setili smo se svoje antifašističke tradicije“, a njemu uzvraća gnevno jedan – nije S. Antičić – da je to nastavak okupacije od 20. oktobra 1944, kada je Srbija u crno zavijena, jer je tada „porazena srpska vojska“. Koja i kakva, to niko živ ne zna, jer je tada postojala jedna Jugoslovenska armija i ona je bila na strani saveznika – zapadnih demokratija i velike Rusije. Tom pričom o ruskoj okupaciji godinama nam već lobanju buše akademici iz SANU. No, pustimo to, veliki Gost se ozbiljno sprema, a ni domaćinima lako nije. Već se glancaju uniforme generala i admirala – još mi toga imamo – a vladike spremaju epitrahilje i mesta u Trebniku koja valja pročitati. Doći će gost, „migovi“ počasni presretači će parati nebo, oriće se i „Bože pravde“ i „Mnogaja leta“.

Tako i priliči. Srblji, pak, sva tri verska zakona nikako da se dogovore je li to dobro ili nije. O Medvedevu ne znaju mnogo, kao ni Rusi, ali o V. V. Putinu znaju dosta toga. Znaju da je ojačao Rusiju, da je ona pod njim „stala na noge“ i da je sa njim jasno da su granice

Rusije „tamo gde mi to jutros hoćemo“, i da V. V. Putin javno, redovno, nedeljom i praznikom celiva svetu Desnicu patrijarha vascele Rusije, u Kremlju, pod ikonom „državne Trojeruĉice“ kako se ikona zove. Nevolja je u tome što ima i Srbalja koji o V. V. Putinu znaju i drugo – desetine novinara je dobilo metak u grudi, a da niko osuĉen nije, progone se voĉe opozicije, njih divljaĉki tuku. Nad svima bdiju „Naši“, neka vrsta partijske milicije, kakve je bilo i u vreme cara Ivana Groznog – taj nam je roĉak, žena mu je bila Srpkinja. A ti „Naši“ Putinovi imaju i srpske „Naše“ – dirljiv je bio susret Peščanika sa njima u Arandĉelovcu.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordjević

Iako je poštovani D. A. Medvedev baš onizak ĉovek, on je ipak visoki Gost. Pred gostom se moramo pokazati, ali siroti komentatori ne znaju šta da nam poruĉe: hoće li to biti dan pobede nad fašizmom ili dan okupacije? Valjda ćemo se do njegovog dolaska dogovoriti o svrsi i smislu ove posete – jednom će i Srblija naći svoju dušu.

Peščanik.net, 11. 08. 2009.

U KINI ŽIVE KINEZI

Uskoro ćemo, ako je verovati državnom nam poglavaru B. Tadiću, imati više mostova i Beogradu će zavideti, nije isključeno, i Budimpešta i Pariz. Sa sremske strane, preko bedema beogradskih – ispod kojih još stoje romske ĉatrlje – do banatske ravnice stižaće se za nekih desetak minuta. Reklo bi se, budućnost je već počela – diĉni gradonaĉelnik Beograda bezmalo dva puta dnevno nas uverava u to. Svi zvaniĉnici hitaju da nas uvere u još nešto: biće Kina najvaŹniji stub naše spoljne politike. Tu sa tim stubovima i mostovima „kineskim“ nešto zapinje.

Imali smo mnogo tih stubova i mostova u spoljnoj politici i išlo je – barem poslednjih dvadeset godina – trajavo. Ko nas nije sve oslobađao, naročito braća naša jednoverna Rusi, i uz koga se sve godinama ne navaskrsavamo, i isto je – tu smo gde smo, i sa Kosovom i bez Kosova. Sada će, kažu, Kinezi da zalegnu za Kosovo, kao što su to činili godinama za svoj Tajvan, i blago nama. Mi koji smo dugo živeli pamtimo kako je Kina decenijama redovno slala „dvesta tri-deset i drugo i poslednje upozorenje secesionistima Tajvana da se uzmu u pamet.“

I Tajvan je danas tamo gde je i bio – zvali smo ga Formoza – i ništa se ne menja. Istorija se može zamišljati svakojako, ali se teško menja. Realnost je među svim činjenicama sigurno najtvrdoglavija.

A sada jedno podsećanje. Primao je predsednik Republike general De Gol u Jelisejskoj palati upravo imenovanog ambasadora Francuske u Peking. Rutinska ceremonija, ambasador prima iz ruku šefa države akreditivna pisma – to se u našem starom jeziku zvalo „verodajnice“. Tom prilikom – to ambasador sam kazuje – diplomata se pred De Golom baš raspričao šta će sve uraditi. Izvući će svaku vajdu za Francusku, nametnuće Kinezima model francuskog načina života i interesi će mu biti da u Peking u krene baš kako Francuzi to hoće. Dirnut sam, ekselencijo, i vašim znanjem i vašim patriotizmom – to ambasador opisuje – ali vas molim da na polasku imate na umu i nešto što niste znali: „Ne smećite s uma da u Kini žive Kinezi“. Dugo se ambasador mučio da odgonetne sibi smisao ove proste fraze. Ipak mu je postalo jasno: neće biti, i ne može biti da u Kini bude baš kako mi to hoćemo, oni imaju svoje interese, svoje račune i nisu manje patriote od nas Francuza.

Umesto naravoučenija samo nekoliko napomena za političare u Srbiji. Ne, neće se Kina baš pretrgnuti oko Kosova, a nisu se pretrgla

ni braća Rusi. Tajvan je tamo gde je bio i pre više od pola veka. Godinama smo pokušavali da kažemo nekome da na Kosovu žive Albanci. Niko živ to nije hteo da čuje, ne, „tako govore izdajnici i neki rasrbljeni Srbi“. Ne i ne, Kosovo je samo srpsko i navek će biti srpsko. A kada su to Albanci „preveli“ i rekli da je Kosovo samo albansko, niko ne zna ni šta da kaže ni šta da čini.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Peščanik.net, 24. 08. 2009.

PRILIKA JE ČELAVA

Doputovali smo na kraj leta, zbunjeni. Prestale su učene rasprave o krahu Jugoslavije – i istoričare je to zamorilo – i ostala nam je neka država-nedonošče. Kao da smo svi nedovršeni i kao da je sve nedovršeno. To je pravo stanje. Malo kome pada na pamet da se stvari mogu i urediti, jer prilika svaka nije bez nade. I u državi i u crkvi je isto. Iz dana u dan sve je više stubova i mostova spoljne politike, a nju nemamo pa nemamo. I nesvrstani smo – ne zna se u odnosu na koga – i svrstani, naravno uz Rusiju. I eto, kada visoki gost Medvedev – nije baš visok, ali ga tako moramo titulirati – bude sleteo u Beograd, mnogo toga neće biti jasno. Ne samo nama, nego ni Medvedevu. Deca bi rekla – baš je frka u Beogradu. Neće biti, stoga, uljudno da B. Tadić opterećuje Gosta tim Kosovom. Ima ruski veliki Brat nekoliko kosova u kući i podosta oko kuće. Niko ne zna šta nosi dan, a šta noć – kako je krenulo iz majčice Rusije, može se desiti da izvanredni opunomoćeni ambasador Rusije ponudi „verodajnice“ nekom tamo u toj državi kosovskoj – ne dao Bog, grozno je i pomisliti! Prilike se menjaju, i svaka je ćudljiva i obavezno ćelava. I u crkvi je isto. Dala Republika 120 miliona – nije greška – ove godine za SPC na Kosovu, i ne ide pa ne ide. Odredio je episkop raško-prizrenski Artemije sebi

platu od 144.000 dinara. Njegovi sveštenici nisu otišli baš daleko - idu i do 30.000. Uz naplatu za obrede, dobijaju još po 200-300 evra od države Srbije lično. Ne ide posao, rešenje za sada nudi jedino prvak DSS-a V. Koštunica. Vlada belim šengenom priznaje nezavisnost Kosova - grmi dr Koštunica - i pere ruke od Srba sa Kosova. Našao je on rešenje i za one muke sa strujom: isključiti struju celoj pokrajini. Šta da se kaže - od popa i beseda. A za Srbe na Kosovu ne mare ni Srbi ni Albanci. Igumanija Visokih Dečana kaže: „O nama ionako niko ne vodi računa.“

Leto je na izmaku, na obroncima ima i prvih pramenova jesenje magle. Iako su mnoge prilike propuštene, svako je vreme prilika da se nađe rešenje za ovu muku našu. I nema vremena bez prilike koja se pruža, samo malo ko to hoće. I tu se vraćamo na reči u naslovu, na davnašnju muku prevodilačku. Od davnih dečakih dana to me prati, i nije lako. Ima kod Stendala jedna čudna reč u pripovetkama i romanima, koja me je opsedala. Kaže veliki pisac, kao uzgred, „prilika je ćelava“. Je li to neka ljudska silueta? Nije. I koliko god puta se vraćali Stendalu, nije sigurno kako to prevesti. Muče se Rusi, Italijani, i ko sve ne. Ne pomaže tu ni Roberov rečnik. Tek smo kasnije razabrali da tako nešto postoji kod starog Rablea. No, ne ide ni to. I gle čuda, imamo odlično, sasvim tačno objašnjenje kod generala De Gola. On je svoje ministre u kabinetu baš voleo da muštra citatima iz klasika. Na mukama oko francuskog „kosova“, u vreme dramatičnih zbivanja oko nezavisnosti Alžira, general je to sjajno pročitao kod svog omiljenog pisca Stendala. A smisao je ovaj: prilika koja se u ključnim istorijskim momentima pruža političarima ćudljiva je baš kao boginja Klio. Prilika je uvek ćelava i pravi političar se poznaje po tome što ume da je shvati i da je zgrabi, makar za ono malo kose na temenu. Veliki starac iz jelisejskog dvorca ne samo da je dobro poznavao Stendala, nego je zgrabio ćelavu priliku i doneo mir i napredak Francuskoj. Mi baš nemamo takvog političara, a

prilika je bilo mnogo. Lepa metafora Stendalova je poučna, jer on je kao Napoleonov štabni oficir gledao kako se Carstvo smanjuje, kako je ratna sreća ćudljiva i uvek ćelava.

Kisobran patuljanha Pavla Mirko Djordjević

Kod nas je to malo drugačije. Nama se prilike lako pružaju, a još lakše nam izmiču iz ruku. Umesto da ih zgrabimo, mi gradimo stubove i mostove, ali nezavršene. Ko zna, možda će dolazak ruskog gosta biti prilika da se bolje odredimo, jer on je iskoristio priliku i ono što se otepecilo od Gruzije uz njegovu vojnu pomoć priznao je kao državu.

Leto je na izmaku, a nama prilika za prilikom klizi iz ruku. Ministri i vladike su to rešili svojim platama, a pred zdanjem vlade radnici traže minimum zarađenog. Još je više onih koji će se spaliti da bi dobili i nezarađeno. Svako čeka neku priliku da zgrabi nešto od države koja je sve manja i sve nemoćnija, a iz Srbije, sudeći po zvaničnim vestima, vesti nema. Jer, Srbija je zemlja bez novih vesti.

Peščanik.net, 15. 09. 2009.

SUMPORNA KIŠA NAD BEOGRADOM

Ima nečeg sumornog u beogradskoj političkoj palanci – i ovako podjesen, dok još sunca ima. Došli Srbi sa Kosova na crkvenonarodni sabor, i to usred Beograda, u dvoranu KNU. I usvojili su Rezoluciju, od reči do reči sročenu iz sabranih dela dr V. Koštunice. Ozbiljan je to dokumenat, barem se njima tako čini: za sve je kriv B. Tadić, jer nije delovao po svim strateško-taktičkim pravcima u odbrani Kosova. Da čovek požali tog Tadića, nemoćnog i slabašnog – prosto Boris Nežaki u Novom dvoru nasred Beograda. Morao bi neko i nad njim da se sažali – no, događaj nije u tome. Objavili su u toj rezoluciji

da sveštenstvo i monaštvo na čelu sa episkopom Artemijem „nisu prisustvovali skupu zbog zabrane mitropolita Amfilohija“. Kada je ta zabrana publikovana, to niko ne zna – ali biće da je tako kada Srbi kažu. Nema toga što u ovoj sumornoj palanci nije moguće. Sukob između episkopa kosovsko-metohijskog i Sinoda SPC nije nov, iako još nikoga nismo ubedili da se i na toj relaciji nešto menja. Ili da se može promeniti. Nešto drugo u ovoj rezoluciji je ipak važnije: odlučili su Srbi, svi i svuda, i saborno, da te svoje zahteve uruče Dmitriju Medvedevu, kada uoči 20. oktobra bude prispeo u Beograd. I kada kremaljski velmoža to bude pročitao, biće sve rešeno, veruju oni – ako ne pre, ono u Uskrsu iduće godine eto nas u Prizrenu, na legendarnoj reci Sitnici. Tako piše u rezoluciji, pa neka B.Tadić bere kožu na šiljak. A gospodaru Rusije je dosta svih tih „kosova“, teško da će on tu rezoluciju i pročitati.

Prestravio se ponosni slobodarski Beograd od nečeg drugog – od neke parade ponosa. Čak su i sportske vesti o pobedama našim svedene na prvih dvadesetak minuta na državnom TV dnevniku. Sve se trese oko ove parade i svi su na nogama. Okupiće se nekoliko stotina ljudi i žena, čija su seksualna opredeljenja drugačija, i to će slomiti krila Srbiji. Smešno i tužno. Taj fenomen homoseksualizma prati ljudsku vrstu otkad je ima, sreće se u svim sferama društva. U Crkvi najviše ga ima. I papa rimski bezmalo svakog dana potpisuje silne ukaze o kaštigovanju sveštenika zbog pedofilije, recimo – i tu smo gde smo, ništa se ne menja. U toj priči beogradskoj, ponovo je junak dana – ko bi drugi bio – mitropolit Amfilohije. Zna on o čemu se tu radi, ali je onaj starozavetni mit o Sodomi i Gomori rastegao i nategao tako da i tetiva puca: on ne zove otvoreno na nasilje, ali, kako priča ovu priču, drevnu biblijsku metaforu, sve je moguće. Jer i njegovi su na ulici, čekaju mig. Marginalizovane grupe strepe, niko da ih zaštiti, i one imaju neka prava. Svi znaju o čemu se radi – zna i mitropolit Amfilohije – i svi igraju svoje političke „igrice“. Kako su

se naoštrili oni iz „Obraza“ ili iz „1389“ ni najgore nije isključeno, no, nadajmo se da do nasilja doći neće. Svi se kunu da ga biti neće, ali simpatični neki mladić, skoro dečak, iz „Obraza“ kaže: „Svi znaju šta će biti“. Izgleda da je tako. Zna mitropolit da mu je priča bajata, da ona pripada starozavetnoj biblijskoj tradiciji, iako se i u Novom zavetu pominje sodomija. No on mirno najavljuje kaznu božju, baš onako kako se to pominje u drevnom mitu – Bog će spaliti Beograd i Srbiju zbog nekoliko stotina tih ljudi i žena. Ovo i čekaju oni drugi, s druge strane ulice, da dobiju božje pokriće za svoje nasilje, koje i ne kriju. Oni ga čak najavljuju. Sve je moguće, ali ima nečeg što se sada mora učiniti. Mora se dati pravo svima, pa i obespravljenim marginalizovanim grupama.

Kišoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

I jedna utešna prognoza vremena za nedelju – sve će to proći, a sumporna kiša na Beograd pasti neće.

Peščanik.net, 18. 09. 2009.

RUŽENJE ISUSA

Mnogo nam se toga već dogodilo: pred skiptrom Amfilohijevim uzmakli su i država, i dobar deo javnosti. Pognuo je glavu i ustavni poglavar Republike B. Tadić. A nije ni važno što parade nije bilo, jer su uzmakli, nadajmo se, barem malo i bojovnici desničarskih grupa. No i dalje nam i štampa i radio buše lobanju tom paradom i sličnim zgodama.

A iza toga, i to poodavno, stoji nešto mnogo ozbiljnije, što nas tek čeka. I upravo o tome malo je kome i stalo da ozbiljnije porazgovara. Makar ponešto bi se tu moralo pomenuti: kakvi navijači, kakvi

bakrači, to što oni govore i čine godinama u Beogradu i važno je i ozbiljno. Jer to su deca gubitnika iz poslednjih ratova, ili potomci onih koji se otvoreno i bogami hlabro ne mire sa rezultatima Drugog svetskog rata. U lepo uređenim i skupoceno opremljenim sveskama njihovih glasila, sve to lepo piše: Dveri srpske – broj 30, 2/2006 – posvećuje broj doktoru Marku Markoviću. To je pisac brojnih knjiga koga predstavljaju kao „prvo pero srpske emigracije, koje je i danas bard srpske političke publicistike“. Ovi barokno-raskošni epiteti nisu tek tako dati uz ime ovog mislioca – on je intelektualna ikona. Neobičan je životni put ovog čoveka koji je u Parizu stekao pristojno obrazovanje: on je krajem 1944. godine izabrao svoj put. Neumorno, u podmaklim godinama, stao je kada se Drugi svetski rat već bio završio na čelo Versko-ideološke komisije vojske pokojnog pukovnika Draže Mihajlovića. Stojao je u stroju Artiljerijskog divizionu Srpskog dobrovoljačkog korpusa u Istri, čekajući zajedno sa Ljotićem i Nikolajem da se otvori nekakav novi front za borbu protiv saveznika koji su već bili porazili Hitlera. Čekali su i pomoć ruskog generala Andreja Vlasova, ali sve je odneo vior istorije. I nakon svega, ispio je ovaj čovek gorku čašu emigrantskog života, i sada u Beogradu za njim hoda gomila mladog sveta iz „Obraza“, „Dveri srpskih“ i sličnih družina. Svega se doktor Marković seća precizno i o svemu sudi mirno, i to nudi kao program. Ne, ovo nije osvrt na delo ovog mislioca, no tek napomene i poneki citat. Nije mislilac zaboravio da objasni mladim Beograđanima ni krvavi kragujevački oktobar ni streljane đake i profesore, kao ni lik i delo Ljotićevog komadanta Marisava Petrovića. „To je bila njegova odgovornost – kaže doktor Marković danas – i ja ne znam šta bi svako od nas na njegovom mestu uradio“, a njegova krivica je samo u tome „što je 200 srpskih talaca zamenio sa 200 Cigana“. I to je to. I sve je to mnogo ozbiljnije kada izađe danas i ovde na ulice beogradske.

Ne, nisu to nikakve grupe i grupice, to su pravi programi koje su pisali ljudi sa ogromnim političkim iskustvom koje nije šala. Taj se program danas realizuje na ulicama. Objavljen je, recimo - 14.04.2004 - Program rasonalista Srbije, to je pravi koncizno i precizno dat program. Nema države srpske „izvan naše bele rase“ i u toj državi „svi Jevreji, Cigani, Šiptari, Turci - balije i ostali obojeni stranci, ne mogu se smatrati članovima bele nacije“. Da, to je program i nećemo dalje navoditi sve tačke. Izgleda da to malo koga uopšte zanima. Tu je i eugenika za odbranu rase, a član 59. doslovno definiše ulogu Crkve: „Pošto se Srpska crkva do sada nije ogrešila o Srpski narod, ona mora biti pod posebnom pažnjom - crkva mora biti odvojena od države, ali naša država ne može biti odvojena od crkve: u budućoj rasnoj srpskoj državi, crkva i država će postati jedno.“

I to je sve, ili nije baš sve, jer i od ovoga nas već boli glava. I svi ti mladi bojovnici koji marširaju pod ripidama s ikonom Nikolajevom, i sve ono o čemu grmi neki kaluđer, dokon i zbunjen - još mu na grudima stoji vladličanska panagija - mnogo je ozbiljnije od navijača i nekakvih grupica. Potpisali su ovaj kaluđer, u ime SPC, i doktor Marković nekoliko dokumenata sa sličnim sadržajem i programom, pa čak i nekakvo pismo Haralampiju u kojem se o Dositeju govore besmislice i budalaštine, kakvih u istoriji jezika srpskog bilo nije. Na ulicama beogradskim su aveti prošlosti. To su crne stotine pod barjacima Dveri, Obraza i Nacionalnog stroja, koje sve ovo ushićeno slušaju u dvorani Mašinskog fakulteta BU. Sve se uskomešalo i pomešalo, i u glavama i na ulici. I šta se sve ne nudi na ovoj seansi mrakobesija, to je teško poverovati! Danima nam mediji buše lobanje, i ta se lobotomija sprovodi po planu i programu. Ne kopaju po arhivama istoričari, a ovi što kopaju i otkrivaju grobove, ne čine to zarad istine o žrtvama svih strana u ratu. Cilj je drugi i jasan: treba legitimizovati jednu već etabliranu ideologiju. A mošti su pride. Jer

kada ih svi budu poneli, obeležićemo još jednu maršrutu novog nacionalnog sunovrata – jednog nam je malo bilo. Bog zna jedini o čemu se tu radi, jer novine sipaju otrov, mržnju i strah. A bojovnici premlaćuju nedužne strance, čiji preci nisu bili ni u četnicima ni u partizanima. Te radio je Nikola Kalabić za OZNU, te nije, ali nešto drugo raspamećuje: sada OZNA – a to je sada BIA – radi za Kalabićeve četnike i one poražene, a do istine o žrtvama na svim stranama nikom stalo nije. To se zove pomirenje. I sve se to skriva ispod skuta crkvenog, a SPC stoji zbunjena i kao da nema šta da kaže. Ruži se lik Isusov, baca se u senku njegovog poruka svetu i čoveku, ruži se svetla tradicija antifašizma koje je u SPC bilo, ruže se lik i delo blažene uspomene patrijarha srpskog Gavrila Dožića. Nikog ne zanimaju ljudske sudbine nevino ubijenih na svim stranama u ratu, važno je imati mošti, jer izbori se približavaju. Aveti prošlosti su na ulicama, među nama. Niko da se seti reči Isusove – Jovan 8.32: „I poznajte istinu, i istina će vas izbaviti“. Ta istina je data bez nacionalnog predznaka. Sada je važno ugađati crkvi, i pripremiti dobro mošti, oprati ih i lakom presvući, jer izborna telo je već pripremljeno za to.

I tako dalje – dok ulicama marširaju sveci i osvetnici.

Danas, 23. 09. 2009.

SUMNJIVO CVEĆE U VENCU KOSOVKE DEVOJKE

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

To više nisu politička zbivanja, to je palanački groteskno i ružno: stigla je sa robije Biljana Plavšić i nacija je raspamećena. Ekstaza. Teško je verovati, ali to je neka srpska Jovanka Orleanka. Ne, nisu potrebni citati – pisac ovog uzaludnog zapisa je to godinama nudio – sve znamo. Ili ništa ne znamo.

Niko da se seti – zabranjeno je i sećati se – ničeg iz sabranih nedela ove žene. Sud je rekao svoje *no* – ona je ikona i to više puta osvećena. Bilo je 1990. u NIN-u ono što je mitropolit Amfilohije formulisao ovako: Služi na čast Miloševiću i vodećim ljudima Republike Srbije što su shvatili u jednom momentu vitalne interese srpskog naroda. To što je započeto, ako se produži, urodiće izuzetno bogatim plodovima.

Sve se ovo produžilo i potrajalo je: grobnice i stratišta teško je izbrojati. I sramote za nas sve, za dva veka najmanje. I usudili smo se jednom davno da napišemo, kada je mitropolit Amfilohije proglasio ovu ženu-zločinca Kosovkom đevojkom, i odgovorio je preosvećeni kako on ostaje kod toga. A na venac od tada mnogo je suza palo, i dosta krvi. Sada se Beograd diči njome.

Prazno je u palanci, da čovek nema o šta glavu da razbije.

Sedi sada preosvećeni Amfilohije u Sava centru, a besedu drži D. A. Medvedev. Sedi na antifašističkom skupu i sluša. I lepo i tužno. I mučno. Sve je moguće, ovde i sada. Samo je muka golema sećati se, jer i za sećanje je potrebna hrabrost a mi je definitivno nemamo. Ili i mi koji se prisećamo ne znamo šta s tim da činimo.

Heroina hoda ulicama nasmejana i to je svima u najboljem redu. Toliko - u ovom fragmentu naših uzaludnih zapisa iz palanačkog političkog podzemlja.

Peščanik.net, 30. 10. 2009.

SILA BOGA MOLI

Sila boga ne moli jer bog silu ne voli - to je u običaj uzeta reč - no, u Kikindi nije tako. Možda je spor oko stana crkvenog - u međuvremenu je dobio simbole bogomolje - i banalan, a ako nije, to je nešto o čemu odlučuje sud. Vrhovni sud Srbije je presudio da i čovek koga crkva iseljava ima neko pravo - stečeno stanarsko pravo - i došli su izvršitelji. Episkop banatski Nikanor sa sveštenstvom se usprotivio, neće ni da čuje. Senzacija, pišu novine - Politika 31.10. 2009. na prvoj strani - ali reč je o skandalu. To je klasičan primer sukoba države i crkve, ali kod nas odavno tako ide. Sada se ovaj sukob, a i država i SPC su se hvalile „simfonijom“, preneo na ulice. Miting i kontramiting. Nešto je poznato.

Valjda će se oko stana nagoditi, ali ovde je lično Nečastivi došao po svoje.

Episkop je građanima, izvršiteljima održao slovo. Pet para ne daje preosvećeni Nikanor ni za državu, ni za Vrhovni sud. „Slabiji je“, gnevno se oglasio preosvećeni, „Vrhovni sud nego SPC, a i mlađi je. Zapamtite to dobro! A vašem štićeniku prenesite jednom za sva vremena, neka napravi znak krsta prema svojoj zgradi. Ako dođete i treći put, grad će blokirati učenici, vojska, ako bude potrebno i policija. Mi veću silu imamo nego vi!“

Onaj ko bi hteo da komentariše ove nerazumne reči imaće teškoća.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Ne, ni u srednjem veku tako bilo nije – sigurno nije. To se zna. Da se episkop povinuje vladaru, toga je bilo, ali da episkop ne prizna je sopstvenu državu, toga nikad nije bilo. To je Srbija, umorna od mitinga – uz blagoslov Crkve – koji joj umalo nisu glave došli. U nekoj zemlji, neka bude i afrička, koja ima ustav i vrhovni sud, reagovao bi državni tužilac – ne, ovde sve može. Da li će se oglasiti državni poglavar B. Tadić, koji se javno zakleo na Ustav, ne znamo, jer ni SPC ni država nisu sigurni oko granica – onih koje određuju dokle je nešto carevo, a odakle počinje božje. Tu je granicu odredio Isus lično i ona je zapovest.

U Srbiji sve kasni, kasni i poruka Isusova.

Mučno je u palanci na oba ćoška, i onom državnom i onom crkvenom.

Peščanik.net, 03. 01. 2009.

NEVINE ŽRTVE NE DAJU MIRA

U ovom haosu u Srbiji sve je moguće – za kim sve nisu ronjene suze. U ikonostasu nacionalnih veličina previše je zločinaca i zločinki. Kako su samo oplakivali R. Karadžića i kakve mu vence pesnici nisu pleli i još uvek pletu. A knjige o njima, to su tipične srednjovekovne hagiografije, a pišu ih ne samo sveštena lica, već i laici. Možda bismo i mogli Biljanu Plavšić da ostavimo na miru posle sudske presude, ali njene žrtve to neće. I nismo važni mi, važno je ovo drugo: mora neko da stane na stranu tih nevino ubijenih. Vratila se Biljana Plavšić, pišu novine, u Bosnu, i priča se nastavlja na groteskni način: dva puta je mitropolit

Amfilohije jemčio u javnim izjavama njeno političko devičanstvo, odnosno nevinost i uzdigao ju je na mitski pijedestal Kosovke đevojke. Ne, nije Biljana Plavšić Devica Srpska orlenska, ne, ona je zločinac. Izdala je čak i svog nekakvog „vrhovnog komadanta“ Radovana Karadžića.

Nešto nije u redu sa publicitetom koji joj svi obezbeđujemo. Jer ona taj publicitet ne zaslužuje.

Sud je rekao svoje. Nešto drugo nas muči – i ta je vest užasna: „Bivša predsednica RS osim Banjaluke, treba da poseti i Bijeljinu, a prisustvovalaće i promociji knjige koju je napisao sveštenik s kojim je kontaktirala dok je bila u zatvoru“. U principu, jer to je učenje Crkve, Crkva treba da prašta, ali da li to može Crkva koja je pružala javno duhovnu logistiku ovoj zločinki i njenoj bratiji? Na to pitanje u Crkvi postoji odgovor, ali nema odgovora na ovo drugo pitanje – gde naći tu Crkvu? Nije se ona pokajala, nije ni narod koji ju je uzdigao. I tako Plavšićevka stoji u ikonostasu veličina, a publicitet joj jemči oreol. Sve znamo o njenim zločinima, ali ovo što ona sada radi, to je vođenje one iste politike, koja je jednom propala. Oproštaj se traži od žrtve, odnosno od preživelih i unesrećenih, a ne od saučesnika. Neka publicisti u medijima sami prosude koliko su i ranije bili saučesnici. Tu je problem.

Peščanik.net, 12. 11. 2009.

POKRŠTAVANJE PINGVINA (2009-2010)

KIŠOBRAN PATRIJARHA PAVLA

Sahrana patrijarha Pavla podignuta je na nivo državne sahrane, i ne zna se ko je tu više bio zbunjen. Išlo je to na državnoj strani na trenutke do neukusa koji taj, lično skroman, čovek nije zaslužio. A još će dosta vremena proći dok se svi ne budu sabrali od „šamara“ koji im je pokojnik dao. Svima nama. Nije izabrao kriptu u Sabornoj crkvi za svoj večni dom, ni mermernu grobnicu u hramu sv. Save na Vračaru, ne, otišao je na malo crkveno groblje u Rakovici. Iskoristio je svoje pravo izbora znajući šta i država i crkva od njega očekuju. I to je neka poruka, od mnogih koje već mnogi čitaju različito. Kako god ga istoričari budu ocenjivali, za ovaj „bum“ oko sahrane, barem za to, pokojnik nije kriv.

U novinama, pak, čega sve nema – detalji banalni, ali i oni sa porukom. Znamo da honorar od svojih knjiga ostavlja Crkvi, da je stari budilnik zaveštao unuku, ali ne znamo još kome je zaveštao svoj stari kišobran. Godinama smo ga viđali na ulicama sa tim starinskim kišobranom. Budilnik je njega budio za jutrenje, ali nije uspevao da probudi sabraču arhijereje. I sada na sahrani, ko sve nije bio pod kišobranom njegovim – i ko sve godinama pod njim stajao nije. Naravno, ne pod onim starim, već pod onim koji se podrazumeva za ono vlasti što je imao među sabračom arhijerejima u Sinodu i Saboru. I tu je sva muka njegova, možda i udes njegove misije tokom dvadesetak godina na čelu SPC.

Došla je sada da potraži utehu nad odrom i sama „kosovka devojka“ B. Plavšić, koja je sa ratovođama Karadžićem i Mladićem dobar deo Bosne zasejala grobovima. U mučnim godinama raspada države – sa zločinima koji su užasnuli svet – pokojni patrijarh se nije baš snalazio. Izgovarao je opomene, ne da nije, ali sabrača arhijereji, barem dobar deo među njima, nisu krili svoje ratne ciljeve. Ne, ne Isusu mira i pravde, već

balkanskom bogu Marsu do crne zemlje su se klanjali. I druge su vodili, i sve nas, do ambisa iz kojeg još izašli nismo. I skoro nećemo.

Stotine hiljada nevino ubijenih ne daju mira, i zovu na neka prisećanja. Možda to i treba tako da bude – čeka nas ocena lika i dela ovog pokojnika. Ovi što mu već sada ispisuju hagiografije, neukusno politički intonirane, boje se tog prisećanja. Ovi što već viču *santo subito*, odmah svetac, nisu iskreni. I ne zna se da li ih je više neiskrenih u društvu ili u crkvi. Manipulisali su patrijarhom svi, od Miloševića do Koštunice, a on se nije umeo snaći i mnogo je gorku čašu ispio, a da nije uspevaio da makar neku otkloni.

Ponudili su mu da dà blanko potpis Miloševiću *da može da zastupa sve Srbe ma gde oni bili*. I on je potpisao zelenim mastilom i onda – sabrača su zatražila da potpis javno povuče, i on ga je povukao. Poniženje je to, i treba ga podneti. Nad njegovim odrom zvaničnici se sada boje da se prisete i svoje i njegove uloge. A tajne nema, sve je zabeleženo, sve je objavljeno.

Dosudili su i njemu i crkvi političku ulogu. I on se nije snašao – daleke 1991. potpisao je pismo lordu Karingtonu da svi Srbi *moraju ući pod zajednički krov sa Srbijom i svim srpskim krajinama*. To je bio početak sunovrata. Jeste on blagoslovio i Karadžića i Mladića – ne na zlo – ali su oni pod njegovim kišobranom sejali zlo i smrt. I danas nad odrom ima mnogo onih koji su činili zlo, i ritualnim besedama se neće pokriti ničija krivica, ni njegova ni bilo koga od nas. Ne, nije patrijarh Pavle dao blagoslov o. Gavrilu kod Trnova da činodejstvuje – ne, daleko od toga – a o. Gavrilo je pod epitrahiljem blagoslovio Škorpione koji su streljali one jadne bosanske, bosonoge dečake. Ne, nije o. Gavrila patrijarh blagoslovio, ali ga nije – a trebalo je – izopštio iz vere i odlučio od crkve. Dugačka je hronika i njegovih i naših lutanja i svi je znamo. Da je on imao dobre namere, u to ne sumnjamo, ali da su sabrača u

Sinodu imali svoje namere, ni u to se ne može sumnjati.

Zastanimo tu nad još jednom gorkom čašom: odveli su ga 1995. u spaljenu Foču, nazvali su je tada Srbije, i raspisala se evropska štampa – posebno Le Mond, Figaro i Liberation u Parizu – da SPC u Bosni podržava etničko čišćenje. Navedeno je bilo i ime patrijarhovo, pa je SPC podnela tužbu u Parizu protiv tih listova. Mučno i tužno. Na suđenju u Parizu svedočili su mnogi, među njima istoričar Paul Garde i srpski vizantolog Ivan Đurić. Branio je SPC vladika Atanasije Jevtić i to tako „dobro“ da se suđenje završilo sudskom osudom SPC. Ne, kazao je sudija, fakta su fakta, a *francuska se istina ne može učutkati*. I tu je gorku čašu ispio pokojni patrijarh – a da li smo i svi mi sa njim, o tome je rano suditi. Jeste, stigao je da kaže i da ponovi kako neće *ne veliku, nego ni najmanju Srbiju, po cenu zločina* – i to će mu biti s pravom zapisano – ali ga sabrača arhijereji slušali nisu, još manje pak raspomamljene ratovođe.

Opomenama je otvorio put pokajanja – ali uspeo nije – a taj je put pred nama: pod pepelom onih koji su stradali u Srebrenici stoje i mnogi epitrahilji i mnoge epolete generala. Neko mora da podvuče crtu ispod prošlosti, a kajati se imaju zbog čega i pojedinci i SPC i država Srbija. O pokojnicima se, tako kažu, ne govori loše, ali se najbolje govori kada se govori istina. *Poznajte istinu i istina će vas osloboditi*, reči su iz jevanđelja Isusovog.

Sve ostalo – uz ovu borbu za mesto pod kišobranom *sveca koji hoda među nama* – najvećim delom je obično licemerje.

Peščanik.net, 21. 11. 2009.

LUDA KUĆA U PALANCI

Negde krajem 80-ih godina 19. veka – reklo bi se, koliko juče – i radikali su se bili ljuto okomili na Vladaoca-knjaza i ubrzo kralja Srbije Milana Obrenovića: koja sve zla i opačine nije on počinio u Srbiji, odvojio je zemlju od majčice Rusije, okrenuo se Evropi, uveo je železnicu u Srbiju, zbacio je mitropolita Mihaila sa trona Crkve, pa ga i uhapsio – taj je bio ruski čovek – i trebalo mu je na svaki način doakati. Uspeli su da zakažu sednicu velike Narodne skupštine da se javno rasprave bolna pitanja unutrašnje i spoljne politike. Da narod zna. I da se sednica održi hitno, ne u Beogradu, već u Kragujevcu. I Vladalac obavezno da prisustvuje. I bi tako – kralj je sedeo u fotelji Visokog doma i pratio je rad Skupštine – Ustav tako nalaže. Ne, nije kralj po Ustavu imao pravo da se meša u rad Skupštine. Prolazili su sati, a poslanici su utvrđivali zapisnik sa prošlog zasedanja i nikako, ni posle mnogo sati, da pređu na dnevni red. Jedan radikalski poslanik je bio nezadovoljan time kako su njegove reči unete u zapisnik, odnosno, šta je on na prošloj sednici rekao gospodinu ministru javno u Skupštini. Satima se to proveravalo, čitalo se, a radikalski poslanik je bio sve nezadovoljniji. I kada je on prolazio pored kraljeve fotelje, nesrećni kralj Milan je tiho i krajnje uljudno primetio: Ali gospodine, za Boga miloga, pa uneto je u zapisnik da ste ministru rekli da je lopov i lažov! Ne, vaše veličanstvo, Vi ne govorite istinu, uopšte nisam tako rekao. Zbunjeni kralj Milan pocrveneo je od stida – sam je sebe uvalio u sve to, sedeo je zaprepašćen. Ipak se retko događa da se Vladaocu kaže javno da ne govori istinu. Ne daj Bože da laže. Ali kako, mucao je kralj Milan, svi smo videli i čuli šta ste mu rekli, upisano je. Ne, veličanstvo, vi ne govorite istinu, i hoću da se moje reči tačno unesu u zapisnik: nisam ja rekao da je ministar lažov i lopov, ja sam jasno rekao da je on lažovčina i lopovčina. I tu se izveštaj prekida – izgleda da su morali tačno da kažu šta je radikalski prvak rekao ministru.

U naše doba izumeo je neki doktor Koštunica – barem za Vladu Srbije – telefonske sednice, ali u sv. arh. Sinodu to nikako da usvoje kao metod rada. I došlo je do zbrke i frke, u kojoj se ne zna ko govori istinu, ko laže i kada to čini. I niko živ da se snađe. I skoro neće – jer u toku sednice Narodne skupštine u vezi sa svime u Vojvodini, Sinod se našao baš u sosu, i to baš sada kada valja birati patrijarha. Još 6. februara ove godine oglasio se Sinod in corpore i poslao pismo S. Đukić-Dejanović i B. Tadiću opominjući ih da se sa Vojvodinom Lukavi ne šali: ovo oko Vojvodine je čist separatizam, ovo je komadanje Srbije. I pozvao se na to pismo radikalski neki poslanik, i kazao da ga je potpisao bački vladika Irinej. Nesrećnik nije gledao dobro, nije pismo potpisao vladika Irinej, već Sinod zvanično, u punom sastavu. Hitno se javio Skupštini vladika bački Irinej sa izjavom da je to falsifikat i da on, ne daj Bože, tako nešto nije i ne bi potpisao. A pismo svi imaju u rukama – ali prva dama Visokog doma obaveštava poslanika o demantiju vladike Irineja, pri čemu pismo uopšte ne pominje. Nesrećni radikalski poslanik krši ruke, gleda u nebesa, nikako da shvati šta ga to snađe i šta mu je sve to trebalo. Dan posle toga, oglasio se „bljustitelj trona patrijaršago“ Amfilohije koji kaže – da, ja sam to učinio i potpisao to pismo u ime celog Sinoda koji je bio okupljen na molitvi i raspravi. Sada Irinej bački pere ruke, okreće leđa Amfilohiju, ali nije jedini: ko je ovo pisao, ko je kome to pismo uzeo, i ko govori istinu, neće se lako ni brzo utvrditi. Čini se da Sinod arhijerejski nije tako svet kako mu u naslovu piše. Do sabora prošlog članovi Sinoda su bili bihačko-petrovački Hrizostom i dični Filaret mileševski i radikalski. Prvi se sada „ničeg ne seća“ i okreće leđa Amfilohiju, i to javno jutros u Politici kaže, a onaj drugi, episkop Filaret – mudro ćuti. Ispade da je Amfilohije to sam radio, a on to, istini za volju ponosito i sam tvrdi i kaže da stoji i danas iza svake reči tog pisma. Mnogi sada od njega beže, novine pišu „popreko ga gledaju“, ali on stoji kao klisurina. Približava se izborni Sabor 22. 01. 2010. i

mnogi se ponašaju kao ona divna stvorenja na brodu koji tone, ali niko za sada ne zna ko je sa Amfilohijem. I u crkvi i u državi. To što se svuda mnogo laže nije možda ni bitno – katkad je i „laž na spasenije“. Neki lažu javnost, neki lažu druge, a neki lažu i sebe same. Sve što je tada Sinod saopštio o predlogu statuta Vojvodine, kaže mitropolit Amfilohije, i danas bih potpisao. Dobar deo Srbije to misli, a da li će ga svi podržati na Saboru, to niko ne zna. Ali je jasno da uoči izbornog Sabora podele u episkopatu bivaju sve dublje, a izjave sve tužnije i ružnije. Onaj radikalni poslanik iz 19. veka je isterao svoje: upisano je da je gospodin ministru rekao ne da je lažov i lopov, već da je lažovčina i lopovčina. „Laž se ne može tolerisati“, kaže S. Đukić-Dejanović, a to poručuje i episkop Irinej bački. To je tačno. Laž se zaista ne bi smela tolerisati, ali nikako da se sporazumemo kako to da laž kazana pre podne, već popodne bude istina, i obrnuto. Ne znamo šta će biti sa A. Martinovićem – on argumenata protiv statuta Vojvodine nema, ali ima dobru dikciju kada govori: pogrešio je, nema potpisa vladike Irineja ispod famoznog pisma, ali Martinović ima pismo u rukama i svi ga imamo. Imaju ga i S. Đukić-Dejanović i B. Tadić. Sada treba dokazati nemoguće: da pismo postoji, ili da ne postoji.

Tužno je u palanci, i baš ružno, a tek što smo ispratili na večni počinak patrijarha Pavla.

Peščanik.net, 28. 11. 2009.

LJOTIĆU JE CRKVENI VRH BIO LEVIČARSKI

S vremena na vreme raspišu se novine beogradske – evo i danas to čine – o D. Ljotiću i M. Nediću i zabuna, iz dana u dan, biva sve veća. Nose, navodno, navijači zastave ljotićevske – kakvi navijači, kakvi bakračli: njih svuda ima i razumne vlade to rešavaju primenom pozitivnih zakona. Ovde se radi o nečem ozbiljnijem. Pišu novine da desničara svuda ima, i to je tačno. Kad se nađete nekog februarskog dana u Parizu, u parohiji Sen-Deni, videćete to.

No, tamo su republikanske institucije tako stabilne, a javnost akademska i slobodna štampa tako savesni u dijalogu, da oni zaista ostaju marginalna pojava. Ti nostalgičari prizivaju i kralja Luja i maršala Petena, ali nemaju nekog uticaja.

Drugi je nesporazum još veći – kaže se da državni organi „nemaju dovoljno znanja o njima“. To nije tačno, imaju i dobro znaju, jer imamo tuce ministara i legion državnih sekretara, a osim toga, istoričari su napisali gomilu knjiga o tim idejama, ali nema javnog dijaloga. Piscu ovih redaka ni na kraj pameti ne pada da se bavi onim čime treba da se bave državni organi – on nastavlja svoj uzaludni posao. Uostalom, desničarske organizacije imaju svoje publikovane programe – sam Ljotić svojevremeno nije imao tolike mogućnosti. One izdaju debele sveske svojih glasila, ali malo ko o tome govori – sve se „zavrti“ kada dođe do sudara na javnim mestima. U Beogradu danas ima toliko publikacija i knjiga – sam Ljotić bi bio zadivljen da je živ – da čovek rizikuje da bude dosadan ponavljajući nešto o vođi „zbor“ koji nije posustajao u svojim namerama ni u Sloveniji, deset dana nakon zvaničnog završetka poslednjeg svetskog rata. Ko je sve bio s njim? E, o tome već nije ugodno govoriti: bio je Nikolaj Velimirović, koji je nad odrom Ljotićevim održao nadahnutu besedu. Krajem aprila 1945

– kada je Adolfu Hitleru bilo ostalo još osam dana života – vladika Nikolaj je izgovorio zanosnu himnu Dimitriju Ljotiću, kombinujući patos crkvene himne i narodski deseterac, iz koje navodimo samo jedan deo:

*„Dimitrije, mudri dobrovoljče,
i božiji divni ugodniče,
Što molitvom nebesa otvaraš,
i zlotvore duhom pokoravaš.“*

Neobuzdan u svom pesničkom zanosu, čekajući otvaranje drugog fronta koji bi oslobodio Evropu od boljševika, masona i Jevreja, vladika i prorok slavi dalje D. Jevđevića i P. Đurišića. Sve je to do detalja publikovao prota Milan D. Janković (Beograd 2002), ali to nikog ne zanima. Većeg fariseja SPC nije imala od D. Ljotića, on je SPC udario nož u leđa, otvoreno ju je denuncirao kod okupatora. Govorio je da su vladike naše ni vrući ni hladni, i da su levičari. O tome je svedočanstvo ostavio i prvi čovek SPC pod okupacijom, mitropolit Josip Cvijović. No, ko još u Beogradu danas mari za ozbiljna svedočanstva? Niko. Nekim prvcima političkih stranaka sve ovo treba, a dobar su im posao „odradili“ i navijači koji naravno ne čitaju ništa, pa ni druga – ljotićeveci su se oslovljavali sa „druže“ – D. Ljotića.

Danas, 28. 12. 2009.

TUŽNA RADOST MITROPOLITA AMFILOHIJA

Kada je onog ranog novembarskog popodneva u snu umro patrijarh Pavle, tužnu vest je javnosti objavio prvi čovek Sinoda SPC – sada čuvar upražnjenog trona – mitropolit Amfilohije. To je bilo uistinu dosta neobično, jer mitropolit se zaplakao u mikrofona. Jecao je, i za to treba imati razumevanja – ljudski i hrišćanski je žaliti i tugovati za nekim. „Plaću i ridaju“ stoji u tekstu iskreno dirljive zaupokojene liturgije. Dokoni zajedljivci, kojima smo se opirali, govorili su i pitali da li je ta tuga iskrena. I odjednom, u poslanici za Božić 2010. koju je čitao mitropolit Amfilohije, stoji sintagma koja zbunjuje. Pomenuo je mitropolit nekakvu „radosnu tugu“ koja je obuzela i njega i narod srpski i SPC. Oni koji vole igru reči, sa svim konotacijama, sada se pitaju da li je to bila radosna tuga ili neka tužna žalost, jer semantička igra reči ipak razlikuje elemente koji se isključuju. Ipak, u odbranu mitropolitovu valja nešto precizirati: za hrićanina je smrt prelazak u drugi, bolji svet, ali to ne isključuje plač i tugu, pa čak kod Crnogoraca i grebanje lica i sečenje kose u žalosti za pokojnikom.

S krsta je Isus zavapio Ocu s prekorom zašto ga je napustio, a u vrtu se Getsemanskom molio u krvavom znoju da ga mimoide čaša smrti. Ni pomena nema o tome da je smrt Dan radosti, jer hrišćanstvo je religija živih – negde kod sv. Luke ima ono mesto poruke „da ostavimo mrtvima da sahranjuju mrtve“. Da nevolja bude veća, ovaj običaj je delo laika i dvorskih pesnika i ideologa iz nedavnog vremena. Reč je Prvom slavuju miloševićevskog nacionalizma, Matiji Bečkoviću, koji u jednom zapisu objavljenom u Politici krajem 2007. i u pesmi koja ga prati kaže o patrijarhu Pavlu – Svi plaću, samo se on raduje. Pesma je patetična, bezdana i loša, sazdana od iskaza koji se pripisuju patrijarhu Pavlu s porukom: „Radujmo se smrti, u njoj je spasenje“. U spisima i objavljenim homelijama pokojnog patrijarha Pavla nema

ni traga nekoj apoteozni smrti. Pred nama su danas svima dostupna svedočanstva prisutnih u času smrti patrijarhove – od sestara do lekara – koja kazuju da je patrijarh Pavle smrt dočekao ljudski, mirno i strpljivo. Tako umiru hrišćani – jer hrišćanstvo je za žive i za one koji su izabrali nadu za svoju saputnicu do poslednjeg daha. Sve se može, pa i smrt, banalizovati u palanci duha, jer palanka zna samo za jednu meru – za svoju meru svega, pa i života i smrti.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Peščanik.net, 07. 01. 2010.

APELI I VAPAJI NAŠI

Potpisali su apel neki, njih 200 „intelektualaca“, dao bi Bog da ih toliko imamo. Pariz i njegovi časopisi, među njima i Esprit, nemaju ni polovinu od toga. No, bilo kako bilo, to je cvet elite naše, i nije mu prvi put da se oglašava. Uvek patetično, za spas i slogu našu, u vremenima burnim. Svoje potpise stavili su prvi čovek SPC, „bljustitelj trona patrijaršoga“, mitropolit Amfilohije, pesnik i slavni Orfej sa ratišta srpskih M. Bečković. I sila jedna drugih, još dičnijih: tu su i nezavisni analitičari DSS, sve u nadi da će moći da reanimiraju oronulo telo DSS-a i vođe te partije V. Koštunice, koji se ne miri sa porazom na izborima. Navodno ne treba Srbija da uđe u NATO, a niti se Srbija sprema niti je ko tamo zove, no za svaki slučaj bolje joj je da čežnjivi pogled ne skida sa majčice Rusije. Ljubav je uvek slepa. Ne deluje sve baš ozbiljno, no neće ni tako biti – ipak ovi „intelektualci“ znaju šta rade – oni neće ove na vlasti, neće pa neće, do izbora je još daleko, a na izborima se nikad ne zna čija će majka crnu vunu da prede.

A ti apeli naši – u novijoj istoriji Srbije imali smo ih za čitavu antologiju. I nije nam s tim apelima nikada na dobro bilo. Avgusta meseca

1941. godine naša je država nestala nakon Hitlerovog bombardovanja na Uskrs, a nekakva Vlada generala M. Nedića je uveravala narod – tu su vladu inače izabrali okupatori – da mu spas leži u sluzenju Nemcima, a ne sa onima koji su na strani saveznika krenuli u otpor Hitleru. Potpisali su taj apel svi, cela srpska nacionalna elita, njih na broju 420. Svoje potpise stavila su i trojica vladika SPC i nekoliko protojereja, ali ne i patrijarh Gavlilo Dožić, koji je iz zatvora, jer nije imao pravo da izađe ni na ulicu, poručio: „Ne, sužnji ne potpisuju“. Mitropolit Josip Cvijović, koji je za sve vreme rata bio na čelu SPC, u oči je rekao Milanu Nediću da on neće da potpisuje taj apel, da je to sramni čin, jer i komunisti su Srbi i imaju pravo na otpor. Tako je bilo. A šta je kazao Miloš Đurić, slavni helenista i živa legenda intelektualnog poštenja, odbijajući na licu mesta da stavi svoj potpis? Prevodilac Homera je okrenuvši se poznatim muzičarima koji su potpisivali, kazao: „Lako je vama, vi duvate u diple, a ja predajem etiku na Beogradskom univerzitetu“. On je znao šta Hitler hoće, a znao je i da zapadne demokratije i velika Rusija zovu sve na otpor Hitleru. A ko sve nije potpisao – sva elita naša, do poslednjeg seoskog agronoma. I loše smo prošli, jer uvek su ti apeli najavljivali neko mutno vreme. Ne dao Bog da i sada tako bude. No, i ovo ne sluti na dobro jer je patetično nategnuto i dosta budalasto. S vremena na vreme, mi mnogo volimo te apele i vapaje, koji su sročeni tonom kojim je prorok Jeremija plakao nad opustošenim gradom svojih nada. Sada, kažu, neće sa Zapadom, oni su nas bombardovali. A što nas je i Hitler bombardovao, i to na Uskrs 1941, to se ovde ne pominje, kao što se ne pominju ni Turci koji nam – da ono od ranije ne pominjemo – ubiše i onog dečaka sa testijom u ruci, na Čukur česmi usred Beograda. Sve je ovo sada teranje jedne politike i nastojanje da još jednom počnemo ono sa susedima što ni prvi put nije trebalo da počinjemo.

*Peščanik.net, 14. 01. 2010.
Republika, 470-471, 1-28. 02. 2010.*

PRVI GAF PATRIJARHA IRINEJA

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Mnogo se nade polaže u njega, tek izabranog patrijarha Irineja, i još su veća očekivanja. Najveća među jastrebovima koji mu duvaju za vrat i u Saboru i u Sinodu. Istini za volju, nije on uveo u crkvu građanina A. Karađorđevića – taj se sam uveo i uz koleno mu seo. Valjda je bio ohrabren onim što je kosovski vladika Artemije kazao 15. januara ove godine: „Očekujem onaj dan kada će princ biti krunisan kraljevskom krunom, jer Srbija stoji na dva stuba – kruni i SPC.“ I tako, sve sami stubovi u ovoj Srbiji. Ona stoji na mnogim stubovima i karijatidama, a njihov broj se menja iz dana u dan, kako to političkoj nomenklaturi zatreba. Izašao je tužni princ na balkon Saborne crkve, iako ga patrijarh nije venčao za presto. Ova igra, čisto politička, između trona i oltara odavno traje i već je svima dosadila. Princ i ne pomišlja da svi političari imaju nekog svog pretendenta – V. Koštunica nije jedini kralj bez krune i patrijarh bez kiptra. A ne šali se, kako se nekima i čini, ni sam B. Tadić, iako se najbolje ne snalazi ispod silnih stubova između trona i oltara.

I onda je došla konferencija za štampu srpskog patrijarha Irineja, koji se prvi put našao oči u oči s novinarima.

Trudio se patrijarh mnogo da ostane odmeren i umeren, ali sve mu je bilo uzaman: ni njemu dobri vetrovi ne duvaju, jer mu za vrat duvaju justinovci i nikolajevci. Ipak, on je nešto precizirao i neke znake dobre dao – država je jedno a crkva je drugo, pa ono sa Kosovom neka vidi šta će Tadić i neponovljivi V. Jeremić, a SPC će činiti svoje. „Sadašnji kurs države je dobar“, rekao je patrijarh, „i nema potrebe da zaziremo od Evrope“. Na kraju, patrijarh je kazao i ono najznačajnije što mnogi nisu primetili. Misleći na Kosovo, on je naglasio: „Ne smeta na Kosovu da delimo sudbinu i

suživot sa narodima koji tamo žive“. E, kad bi tako bilo! Patrijarh ipak nije smeo da dirne u sjaj i raskoš vladika, ni da dotakne njihove džipove.

I onda se dogodilo ono što Francuzi zovu *la gaffe* i što se i kod nas upotrebljava kolokvijalno. Ispalo je da su muslimani dobri samo dok su manjina, i to je razgnevalo dve IZ u Srbiji, koje među sebe hoće da se pomore. Srpski patrijarh ih je ujedinio u strahu. Dan iza toga, patrijarh je ponudio jedno izvinjenje, navodno da su mu reči istrgnute iz konteksta. Ako je tako, sve će dobro biti, ali postoji opasnost da ove reči ohrabre bojovnike da pripale još koju džamiju, a na drugoj strani muslimane da oskrnave još jedno hrišćansko groblje. I tako, ne čine dobro oni koji patrijarha Irineja već smatraju nepogrešivim, ali ni oni koji mu sve odriču.

Ipak je nešto krenulo – dao je znak da će se susresti s papom rimskim u Nišu 2013. godine. Pa ako specijalni avion italijanskog ratnog vazduhoplovstva baš i ne bude smeo da sleti u Beograd, u strahu od nekih vladika, sleteće na aerodrom Car Konstantin u Nišu. Priču o caru Konstantinu ćemo ostaviti za drugi put, a za sada vredni se nasmejati onima, čak i u ozbiljnoj štampi, koji govore – on je naš čovek, Nišlija, bezmalo Srbin.

Peščanik.net, 29. 01. 2010.

BAHATE VLADIKE I ĆORAVA ANĐELIJA

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Danima već sa sremske ravnice preko kalemegdanske terase svojim ledenim dahom Ćorava Anđelija zaliva i ledi ulice beogradske. Tako etnolozi zovu jednu vrstu pogane košave (videti kod V. Čajkanovića), koja ledi krv u žilama starica kad se vraćaju s jutrenja i hitaju u sirotinjsku kuhinju. Tanka sindikalna supa sada život znači, a sedamdesetoro napuštene dece sišlo je u šah-tove gradske kanalizacije u potrazi za toplinom. Nema toplote i topline nigde, Ćorava Anđelija ne odustaje, a novine beogradske – da Bog sačuva, pišu o svemu drugom.

Pišu kako svaki ćepenak naših političkih partija ima svoju Rusiju – za SRS je to Pravedna Rusija, a za SNS to je Putinova večna i po svaku cenu Jedinstvena Rusija. Koliko je ta Rusija nepravedna prema onim malim narodima podno Kavkaza, to nikoga ne zanima. Čak ni ozbiljne novine ne zanima činjenica da postoji i jedna slobodna i demokratska Rusija – o tome u Beogradu ništa ne znaju. Još je veselije ono što o crkvi pišu časni arhimandriti i smerni protosinđeli političke publicistike. Patrijarh je uvredio muslimane – jeste, bio je to gaf, ali ostaće upamćeno i da je on prvi srpski patrijarh koji se javno izvinio i priznao svoju grešku. Uostalom, šta je ovaj gaf prema onome što je preosvećeni episkop A. Jeftić izgovorio na Blagovesti 7. aprila 2004. u manastiru Ćelije kod Valjeva? Kazao je: „Muslimani jadni smrde, pošto jedu loj.” Te se prostačke rasištičke izjave malo ko seća i svi su udarili na patrijarha Irineja.

Piše se i o episkopu Kačavendi, mada njega to mnogo ne brine. On uživa ono „parče raja na zemlji” negde kod Bijeljine, kako se njegov dvorac zove. Patrijarh Irinej još ima vremena da progovori i da nešto učini da se od crkve ne pravi „pećina hajdučka”, kako

Isus kaže. Kako ljupko i čudno odjekuju reči one kaluđerice iz 4. veka, iskušeniice koja piše svom episkopu i duhovniku, svetom Grigoriju Nazijanskom: „Tonem u postu, sveti oče, i naslađujem se lišavanjima“. To u Beogradu danas zvuči kao fantastika. Preosvećeni Kačavenda nije baš jedini koji se pretrgao od posta, ali neugodno je sve citirati. Red bi bio da neki od vladika, pa i sam patrijarh, svrati u neko bedno svratište. Tako čine i rimske pape i francuski su kraljevi tako činili i nije tek simbola radi Marija Antoaneta bila dužna tri dana u godini da muze ovce sa siromašnim pastircama u svom kraljevstvu. Vreme je da neko iz crkve pođe i onom radniku koji traži nadnicu, iako on pripada radničkoj klasi. Kažu da je to komunistička izmišljotina, ali rano je radnika i siromaha otpisivati.

Još jednom valja reći - i simboli su signali. I neka dokoni kaluđer A. Jeftić i dalje razvija svoje refleksije držeći se učenja sv. Nikolaja o štetnosti kupanja: svaki stvor zemaljski užasno zaudara ako se povremeno ne okupa. Ne biva to samo sa muslimanima, jer svi smo stvoreni na isti način. Red bi bio da se pređe s reči na delo, a te reči nije izmislio drug Tito, to ponavlja apostol Pavle više puta u svojim poslanicama: „po delima ćete ih poznati“.

Pešcanik.net, 01. 02. 2010.

DUGOVI PATRIJARHA IRINEJA

Razgovor vodila Tamara Nikčević.

Novoizabrani patrijarh Srpske pravoslavne crkve Irinej (Gavrilović), milošću Svetog Duha izvučen iz anonimnosti svoje niške eparhije, javni je život započeo prilično neuobičajeno – uvredama. Najprije na račun braće muslimana, a onda i braće Crnogoraca.

„Filozofija i psihologija islama je da muslimani, kada su u manjem broju, umeju da se ponašaju i da budu korektni, ali kada postanu nadmoćni i superiorni, čine pritisak.“

A o Crnogorcima: „Mi smo jedan isti narod, ma koliko to poricali. Deoba koja se desila između Srbije i Crne Gore je bezumna i nerazumna stvar... Ne mogu da shvatim da Crnogorac ne prizna srpstvo kao svoju maticu, kao svoj narod. I mi se ovde u Srbiji delimo na Šumadince, Bosance, Vojvođane, ali naša matica, naši koreni su u jednom narodu – srpskom.“

A onda je osamdesetogodišnji patrijarh malo i zaprijetio: „Kosovo je naša sveta zemlja i moramo biti spremni na svaku žrtvu da bismo ga sačuvali, makar ona zahtevala stradanja.“ Bolje ne bi ni Biljana Plavšić!

Nakon protesta reis-ul-uleme Islamske zajednice u Srbiji Adema Zilkića i sandžačkog muftije Muamera Zukorlića, patrijarh Irinej je objasnio da je njegova izjava o islamu istrgnuta iz konteksta i da „muslimanima, našim bližnjima i našoj braći“ upućuje iskreno izvinjenje. Crnogorcima se nije izvinjavao, jer, izuzev Crnogorske nacionalne zajednice iz Beograda, niko nije ni protestirao.

Vjerovatno zadovoljni što je, opet voljom Svetog Duha, Srbija formalno ipak spasena *milosrđa* vladike crnogorskog Amfilohija i vladike bosanskog Kačavende, analitičari i javnost četrdeset i petog srpskog patrijarha, uprkos svemu, ocjenjuju kao čovjeka koji „nije ni reformator ni konzervativac, već zagovornik srednjeg puta i dijaloga“.

„Uzimajući u obzir situaciju pre izbora – sukob ‘golubova’ i ‘jastrebova’ – možda bi najpreciznije bilo reći da je ovo što smo dobili *najbolja od najgorih solucija*“ – kaže sociolog religije Mirko Đorđević. „Niti će novi patrijarh biti reformator – jer za tako nešto nema kapaciteta ni duhovne snage – niti će moći da obuzda u Sinodu one kojima mnogo duguje.“

Dani: Kome duguje?

Đorđević: Onima koji su se, radi mira u kući, odrekli svoje kandidature i podržali takozvanu umereniju struju. Nije nepoznato da je Amfilohije dobio najveći broj glasova. Ipak, na kraju je žrebom izabrano „srednje rešenje“ u koje se polažu velike nade.

Dani: Glavni kandidati za mjesto patrijarha bili su vladike Amfilohije, Irinej bački i Kačavenda. Odakle odjednom na tronu Irinej niški, aut-sajder koji se nije spominjao niti u jednoj varijanti?

Đorđević: Kako bi sprečili produbljivanje raskola koji je bio dostigao ozbiljne razmere, saborski oci su došli u situaciju da izaberu čoveka koji će im najmanje smetati, koji će biti neupadljiv. To je potvrđeno odmah nakon izbora. Amfilohije je čak rekao da se raduje i da drugačije ne bi ni valjalo! S tim su se složili Kačavenda i Irinej bački. Što se samog žreba tiče, to je formalnost.

Dani: Zbog čega je novi patrijarh odgovarao svima?

Đorđević: Mislim da je patrijarh plod kompromisa dve do krajnosti zaraćene struje unutar Sinoda – Amfilohijeve i Kačavendine. Pred „ulazak u kovertu“ prvi je mogao da računa na nešto više od dvadeset glasova, dok je drugi za sobom imao sigurna 22 glasa tzv. bosanskog lobija. Koliko sam obavešten, na samom početku zasedanja jedan od vladika je ipak predložio da se izabere neko „oko koga ćemo imati najmanje spora“.

Dani: Koji je to vladika?

Đorđević: Amfilohije. Već u 12 sati i 15 minuta, crnogorski mitropolit je praktično povukao svoju kandidaturu i predložio kompromisno rešenje. Svestan da ga ni laička, a ni crkvena javnost neće prihvatiti, pragmatičan kakav jeste, Amfilohije je ceo svoj govor koncipirao u tom pomirljivom tonu. Posle neviđene medijske hajke u kojoj su ponovo isplivale neke poznate činjenice iz njegovog života, i vladika Kačavenda je shvatio da mu akcije u javnosti nisu baš na zavidnom nivou. Treći pretendent, Irinej bački, s druge strane, važi za *papistu* koga sveštenstvo ne može očima da vidi.

Dani: Zašto?

Đorđević: Na proslavi 25. godišnjice pontifikata pape Jovana Pavla Drugog u Beogradskoj nadbiskupiji, Irinej bački je rekao da će se u budućnosti hrišćani ujediniti i da bi, kada hrišćanstvo bude jedinstveno, po pravdi i po kanonima logično bilo da prvi čovek u Vaseljenskom hrišćanstvu bude prvi episkop grada Rima, a to je rimski papa. Posle te izjave, počela su javna gundanja i optužbe da je Irinej „papista“. Iako je važio za čoveka bliskog svim vlastima – od Miloševića (bio je njegov dvorski teolog, krstio mu je unuka), preko Koštunice do Tadića – ta izjava je Irineju bačkom ozbiljno narušila ugled. U tom odnosu snaga, Irinej niški je uzet kao spasonosno

rešenje. Nije pripadao klanovima, bio je blizak patrijarhu Pavlu... Za razliku od ostalih vladika koji su *justinovci*, novoizabrani patrijarh Irinej je jedini episkop koji nije sledbenik Justina Popovića. Osim toga, nemojte izgubiti iz vida da je i dosta star, a s tim se u crkvi uvek računa.

Dani: Izborom Irineja za novog patrijarha, ko je ipak najveći gubitnik?

Đorđević: Kačavenda i Amfilohije su najveći gubitnici. Kao čuvar prestola i vršilac dužnosti mitropolita beogradsko-karovačkog, istovremeno kao mitropolit crnogorsko-primorski i arhiepiskop cetinjski, pravdajući poraz, Amfilohije kaže da bi, da je kojim slučajem bio izabran za srpskog patrijarha, morao da napusti Crnu Goru.

Dani: Mislite da je mitropolitu Amfilohiju tron Svetog Petra Cetinjskog bio važniji od mjesta patrijarha srpskog?

Đorđević: Ne znam da li je baš važniji, ali sam siguran da mu je to zvanje od velikog, čak izuzetnog značaja.

Dani: Zbog čega? Zbog toga što beogradskim nacionalističkim krugovima na taj način poručuje da je „srpsku Spartu“ bez njega nemoguće vratiti pod okrilje Srbije?

Đorđević: Ima i toga, ali mislim da je pre svega u pitanju strah od Crnogorske pravoslavne crkve, čije je istorijsko pravo da bude autokefalna. Njima očigledno ta crkva smeta više nego što bi to želeli da pokažu. Plašeći se uloge i značaja CPC-a, procenjeno je da je najbolje da Amfilohije drži pod kontrolom situaciju u Crnoj Gori. Drugo, ovde postoji bojazan da bi eventualni Amfilohijev zamenik mogao da zaigra na neku drugu kartu.

Dani: Ali, neki politički krugovi u Crnoj Gori su spekulisali da će upravo Amfilohije, izgubi li bitku za novog srpskog patrijarha, zahvaljujući tituli arhiepiskopa cetinjskog, postati patrijarh autokefalne CPC. Koliko je to moguće?

Đorđević: To nikada ne treba isključiti. Podsetiću vas da je mitropolit Amfilohije, na uporno insistiranje novinara na ovome o čemu razgovaramo, rekao da nema ambicije da postane patrijarh „neke crnogorske crkve“, ali ako to bude narodna volja... Bože moj! Šta može!... Ne, to svakako ne treba isključiti. Amfilohije je vrlo zanimljiva ličnost, trenutno najjača figura u Saboru i Sinodu.

Dani: Kažete da je Amfilohije najjača figura u Saboru i Sinodu; istovremeno, rekli ste da je, uz Kačavendu, najveći gubitnik izbora za novog patrijarha.

Đorđević: Nema tu nikakve protivrečnosti: njih dvojica su formalni gubitnici koji su našli čoveka kome su vezali ruke, kojim komanduju, kome stalno duvaju za vrat. Suštinski, oni vladaju i njihov uticaj i značaj u Saboru i Sinodu, bez obzira na to što nisu izabrani za patrijarha, nije umanjen.

Dani: Šta je suština sukoba Amfilohija i Kačavende – borba za tron ili nešto drugo?

Đorđević: Čista borba za vlast. Obojici je jasno da nisu popularni, da ih država Srbija neće. S druge strane, zna se da je patrijarh Irinej vrlo brzo dobio saglasnost srpskih državnih organa. Znalo se to unapred.

Dani: Odakle vladiki Kačavendi tolika moć?

Dorđević: Zahvaljujući takozvanom *bosanskom lobiju* koji drži pod kontrolom. Unutar crkve taj lobi igra na jaku političku kartu i poručuje: Kosovo je izgubljeno i nemojmo se više zanositi; nasuprot tome, nas dvadeset i dvojica vam jamčimo da će Republika Srpska biti integralni deo Srbije.

Dani: Pa, i Srbija svako malo šalje slične poruke. Ako misle isto, odakle onda tolika odioznost prema Kačavendi?

Dorđević: Episkop Kačavenda je, kako se sada to popularno kaže, kontroverzna ličnost, u javnosti mnogo puta kompromitovana. Svašta se pisalo... Čuli ste priču o „srpskom Versaillesu“, Kačavendinim raskošnim dvorima?! Njegov način života je u neskladu s jevanđeoskim normama. U zemlji u kojoj imate tako puno gladnih i siromašnih, tim načinom razmetanja ne možete daleko dogurati. Osim toga, konačno je svima, pa tako i Tadiću, jasno da od priče o pripajanju RS Srbiji nema ništa. Evropa neće dozvoliti podelu Bosne. Zato Kačavendina obećanja ne piju vodu. Jednostavno – ne veruju mu. Nažalost, to se ne odnosi na crkvu koja dozvoljava da Kačavenda „bosanskim lobijem“ preti kao buzdovanom. Evo, videli ste novog patrijarha! Do sada se nije isticao nekim ekstremnim izjavama; odjednom...

Dani: Ne znamo kakvim se izjavama isticao; riječ je o čovjeku koji je živio u relativnoj anonimnosti...

Dorđević: Tačno. Bio je običan niški episkop, živio mirno, bez reflektora... Onda je dospao u žižu javnosti i pokazao da, nažalost, ni Sveti Duh nije nepogrešiv. Patrijarh Irinej je slab, nesposoban da se odupre pritiscima...

Dani: Patrijarh je marioneta u rukama „jastrebova“, to hoćete da kažete?

Dorđević: Nije to nikakvo moje veliko otkriće. U istoriji crkve se toliko puta događalo.

Dani: Patrijarha Irineja opisujete kao marionetu u rukama moćnih klanova unutar crkve. Međutim, u istoriji je dosta slučajeva da ličnost koja je bila u sjenci, slaba, koja je postavljena kao marionetska, kada dobije moć ili vlast, pokaže neočekivanu snagu, izraste u snažnog lidera. Može li se slična stvar desiti patrijarhu Irineju?

Dorđević: U istoriji se zaista događalo da je „slabi“ patrijarh uspevao da započne velike reforme koje od njega niko nije očekivao. Zato savetujem da novoizabranom patrijarhu damo makar stotinu dana.

Dani: Kakva je razlika između patrijarha Irineja i njegovog prethodnika, patrijarha Pavla?

Dorđević: Do sada patrijarh Irinej nije uspeo da dostigne vrline koje je imao patrijarh Pavle – skromnost, umerenost, uzdržanost – ali pokazuje znake da će dostići mnoge slabosti koje je imao patrijarh Pavle, a o kojim se sada ne govori.

Dani: O kojim slabostima je riječ?

Dorđević: Patrijarh Pavle je takođe bio marioneta: potpisao je pismo lordu Carringtonu, blagosiljao je spaljenu Foču, Mladića, Karadžića... Danas o patrijarhu Pavlu govorimo da je bio lično čestit čovek, ali njegovu političku ulogu će ocenjivati istoričari. Patrijarh Pavle jeste bio skroman...

Dani: Gospodine Đorđeviću, zar Vam ne djeluje licemjerno da se u državi s toliko lopova i tajkuna na slobodi skromnost pokojnog patrijarha Pavla promovira u vrhunsku vrlinu?

Dorđević: Dobro, to je tačno, ali je upravo zbog toga njegova skromnost, njegov asketizam padao u oči. Poznato je da je patrijarh Pavle, videvši džipove svojih episkopa parkirane ispred Patrijaršije, rekao: „A šta bi tek bilo da nisu položili zavet siromaštva?!“ Morate to uzeti u obzir. Međutim, svi smo mi skloni preterivanjima koja su, nakon smrti patrijarha Pavla, često znala da budu neukusna, čak i uvredljiva po Pavla samog. Ali, to je stvar mentaliteta. Patrijarh Pavle, uprkos činjenici da je bio marioneta, imao je i neke osobine kojima se iskupljivao pred svojim vernicima, pred građanima. Hoće li to imati i patrijarh Irinej?!

Dani: Prije vrijeđanja upućenih na račun muslimana i Crnogoraca, prva izjava novoizabranog patrijarha je bila da će pozvati papu u posjetu. Odakle to?

Dorđević: Patrijarh se izleteo. Međutim, odmah je bio opomenut od Irineja bačkog, pa se korigovao rekavši da će o eventualnoj poseti pape Srbiji odlučivati Sabor SPC-a. Međutim, moram reći da je patrijarh Irinej uporan u jednom: ako i ne dođe u zvaničnu posetu Srbiji, papa će 2013. godine u Nišu sigurno prisustvovati proslavi sedamnaest vekova čuvenog Milanskog edikta. I to je dobra ideja.

Dani: Čija je nadležnost posjeta pape – crkve ili države? Ko o tome treba da odlučuje?

Dorđević: Od Miloševića, preko Koštunice do danas, papa ima pet zvaničnih poziva da poseti Srbiju. Prvi poziv je, preko svojih izaslanika, poslao Slobodan Milošević. U Vatikanu su odgovorili da papa neće doći u Beograd bez saglasnosti većinske crkve. A u crkvi kažu – još nisu saziali uslovi.

Dani: Šta to znači?

Dorđević: To je diplomatska fraza koja znači da se naša crkva sa tim ne slaže. A ne slaže se zbog toga što je pod uticajem Ruske pravoslavne crkve, koja se drži iste formulacije. Dolazak u Beograd papa vidi kao važnu tačku i odskočnu dasku za put u Moskvu.

Dani: Kada govorimo o izboru patrijarha, znate staru priču o tome da je država, kolokvijalno – UDB – uvijek birala srpskog patrijarha...

Dorđević: Tačno! Nikada se u istoriji naše crkve nije desilo da je patrijarh izabran bez saglasnosti kralja, cara, vladara, predsednika... Pravoslavna crkva bez države, ma kakva ona bila, ne znači mnogo. Do sada nije zabeležen slučaj da pravoslavna crkva bude u opoziciji državi.

Dani: Da li je katolička crkva tako kooperativna u podršci politike država u kojima je dominantna?

Dorđević: Tu postoji važna razlika: države katoličkog sveta ne mogu da utiču na izbor pape. Ruku na srce, katolicima je mnogo lakše nego nama. Imaju drugačije ustrojstvo – njima je papa poglavar, duhovni centar im je u Rimu, a u 9 sati ujutro istu liturgiju služe u Paragvaju, Rimu ili na Neimaru. U zemljama Zapada crkva je odvojena od države. Kod nas to nije definisano.

Dani: Ustav kaže da su država i crkva odvojene.

Dorđević: Formalno jesu. Suštinski, stvari stoje drugačije. Predsednik Srbije Boris Tadić, odmah nakon imenovanja, sastao se sa novoizabranim patrijarhom Irinejem. I primetili ste šta je Irinej posle toga rekao: „Osnovni kurs državne politike je dobar, kakva je – takva je, to je naša država.“ Patrijarh je podržao Srbiju na putu u EU, ali je dodao – i tu se vidi Amfilohijev uticaj – da je o eventualnom ulasku

u NATO potrebno raspisati referendum. Videli ste i Irinejev stav o Kosovu. Rekao je da je Kosovo naše duhovno sedište, ali i dodao: „Dužni smo da delimo sudbinu, suživot sa narodom, našom braćom koja tamo živi.“ Svestan je da drugačije ne može biti...

Dani: A: „Kosovo je naša sveta zemlja i moramo biti spremni na svaku žrtvu da bismo ga sačuvali, makar ona zahtevala stradanja“? Kakve žrtve, kakva stradanja?!

Dorđević: U pitanju je tradicionalni stav Srpske pravoslavne crkve izražen pre dve godine u Memorandumu SPC-a o Kosovu. Patrijarh, ma šta o tome mislio, mora da se pridržava tog dokumenta. Ne zaboravite njegove reči upućene Albancima na Kosovu. Poručio im je da, kada na proleće bude išao u Peć na ustoličenje, Albanci to ne treba da shvate kao provokaciju. Ne želim da ga branim, ali moram da ponovim: nevolja je u tome što je patrijarh pod pritiskom i što će to stalno biti.

Dani: Da li je patrijarh „pod pritiskom“ uvrijedio muslimane?

Dorđević: U odnosu na rasističke ocene vladike Atansija, ovo nije ništa strašno. Izjava jeste gaf, ali ne zaboravite da je Irinej prvi patrijarh u istoriji Srpske pravoslavne crkve koji je javno priznao grešku i javno se izvinio onima koje je uvredio. Rekao je da je bio nespretna, nesmotren i svoju izjavu nazvao „nesrećnom“. Da se razumemo: u istoriji su sve religije svoju imperijalnu moć širile i osvajanjima – i islam i hinduizam i hrišćanstvo.

Dani: Pod čijim je pritiskom patrijarh uvrijedio Crnogorce? Amfilohijevim?

Dorđević: Mislim da je to dug Amfilohiju. Videli ste da je samo dva

dana posle izbora novog patrijarha u Bijelom Polju prvi put održana proslava Dana svetog Save, koja je više ličila na Amfilohijevo dokazivanje Crnoj Gori da nije izgubio u Beogradu. Vrlo čudno, proslavi je prisustvovao šef srpske diplomatije Vuk Jeremić.

Dani: Šta je na toj proslavi tražio ministar Jeremić? Kakva je to poruka bila Crnoj Gori?

Đorđević: Ta poseta je bila nepotrebna, lišena svakog smisla. To nije posao ministra inostarnih poslova i, pravo da vam kažem, s obzirom na to da je, mimo svih diplomatskih pravila, šef naše diplomatije u Crnu Goru stigao ne udostojivši crnogorsku vlast ni zvanične obavesti o svojoj poseti, strepeo sam da će Crnogorci reagovati kao onomad, u slučaju vladike Filareta – strpati ga u džip i proterati ga. Imali bi pravo.

Dani: A, ne, ne, niste se trebali bojati.

Đorđević: Nije Jeremić građanin kao vi ili ja; on mora poštovati protokol. Iskreno – iznenadilo me je da Crna Gora na tu posetu, kao ni na izjavu patrijarha, nije zvanično reagovala – ni MIP, ni ambasador... Niko! To je državno pitanje i trebalo ih je opomenuti. Videli ste kako reaguju u Srbiji: odmah vas proglase za *persona non grata*.

Dani: Kako razumijete politiku Srbije u odnosu na susjede? Zar nije čudno to što su odnosi između svih zemalja bivše Jugoslavije uglavnom skladni, a da je jedino Srbija u svađi gotovo sa svima?

Đorđević: Nije to ništa čudno. Kada je o Crnoj Gori reč, mislim da se naša elita nikada nije pomirila sa činjenicom da se radi o državi koja je suverena. Poznata je stvar da se u crkvi i dobrom delu nacionalne elite Crnogorci smatraju nacijom koju je izmislila Kominternu...

Dani: Amfilohije kaže – kopilad Milovana Đilasa.

Đorđević: Tako je. Makedonci, makedonski jezik, njihova akademija nauka – ni to ne postoji. To je južna Srbija. Crna Gora, Makedonija, Bosna i Hercegovina, deo Hrvatske – sve se to smatra *privremeno posednutim srpskim teritorijama*. To misli i crkva. Evo, prekjuče je prvi put objavljena originalna Svetosavska himna, inače spevana u Segedinu 1823. godine. Od momenta nastanka, falsifikovana je 25 puta, a posle dvadeset godina – još 27 puta.

Dani: Kako?!

Đorđević: Jedan od falsifikata je bilo ubacivanje stihova: *Bosna i Hercegovina, svetog Save dedovina*. U tom falsifikatu pobrojane su redom sve *srpske zemlje*. U zvaničnom kalendaru SPC-a – evo ga ovde – i dalje stoji falsifikovani tekst himne u kojem se govori o Srbima sa svih strana – od Fruške Gore, Banata, Boke Kotorske, Bosne i Hercegovine... U prvoj verziji iz 1823. godine, o tome nije bilo ni govora. U crkvi se prelamaju mnoga društvena zbivanja. Dosta toga dolazi iz crkve, dosta stvari ona generiše. Crkveni nacionalizam – *filetizam* – i politički nacionalizam sretno su se susreli na Gazimestanu 1989. godine. Zato se po zbivanjima u crkvi najbolje mogu čitati politički tokovi u Srbiji.

Dani: Kako ih čitate?

Đorđević: Crkva pokušava da se prilagodi, da prihvati i blagosilja put Srbije u Evropu. To ide sporo, traljavo... Boris Tadić je neodlučan. Zna da ne sme otvoreno da se sukobi sa crkvom, jer ona pokriva ogroman deo srpskog biračkog tela. A o tome Tadić veoma vodi računa, pa im popušta, pravi ustupke... U Ustavu Srbije piše da su, osim crkve i države, odvojeni školski i državni sistem... A oni su uveli veronauku, što im je propalo. Vladimir Putin tako nešto nije dozvolio.

Dani: Zašto?

Dorđević: Kakva god da je Rusija, politička kultura je na mnogo većem stepenu nego u Srbiji. Trideset akademika, uključujući tri nobelovca, su prošle godine Putinu uputili apel u kojem zahtevaju da ne dozvoli klerikalizaciju države i da ne pravi ustupke crkvi. Putin je njihov zahtev uvažio. Možete li zamisliti naše akademike sa sličnom porukom?! Ovde je situacija kudikamo složenija. U svim sferama. I nije fer da patrijarha odmah okrivimo za sve. Možda bi ga, uprkos svemu, ipak trebalo pustiti, dati mu šansu. Videćemo! Uostalom, u Jevanđelju se kaže: „Po delima ćete ih poznati, ne po rečima.“

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dorđević

BH Dani, 05. 02. 2010.

POKRŠTAVANJE PINGVINA U BEOGRADU

Iako još nije dovoljno protumačena, legendarna je stvaralačka imaginacija Anatola Fransa. Ovaj sjajni erudita vratio je francuski satirični roman u brazdu staroga Rablea. Njegova satira, ironični sistem iskaza i vrcavi stil su uistinu prava vrednost proznog iskaza. Njegov roman Ostrvo pingvina - postoji i srpski prevod - duhovita je parafraza političke istorije njegove zemlje. U osam knjiga, poput naučnih traktata, junaci ove knjige, ljupka stvorenja koja vekovima obitavaju na ledenim santama severa, mirno se, *ironično-dostojanstveno* šetaju, odeveni u svoje diplomatske frakove. Istini za volju, nema dokaza da diplomate frakove nisu pozajmili od njih, ali eto, sveti Majol je rešio da ih pokrsti, i tu počinju zapleti koje je samo ovaj pisac umeo da gradi: sabrali su se oci i učitelji Crkve, negde u rajuu, na sabor, da odluče o ispravnosti njegove misije. Svi su tu, od pape rimskoga do blaženoga Avgustina, i nesrećni misionar je osuđen: ne, ovo krštenje ne može

biti valjano, jer ova čudesno lepa stvorenja nisu počinila greh koji bi se krštenjem imao poništiti. Doveo je sveti Majol svoje pingvine u nekoj lađici u Pariz, u civilizaciju, ali su pingvini morali da se izjasne – jer drugačije oci i učitelji nisu hteli – da li su pingvini ili ljudi. I tako kršteni i nedokršteni, pingvini su u civilizaciji započeli svoju političku istoriju. Ta istorija je ironijski prosleđena od srednjeg veka, preko renesanse do novoga doba. Lako se prate likovi, i prepoznaju.

Nije, istina, jasno imamo li mi Srbi neke veze sa pingvinima, ali da neke sličnosti ima, to je u nekim momentima sasvim očevidno. Svi se sada pitaju, a posebno Prvi pingvin naše diplomatije, kako da se formuliše spoljno-političko stajalište zemlje. Neko krštenje, evo, dolazi iz Rusije, ali sudeći po onome što se piše u versko-političkom glasilu koje se zove Pečat, to neće ići lako, pa makar se mi, ne tri puta, već trideseti i tri puta i još trikratno po ruski prekrstili. Možda bi sve ovo ličilo na šalu, ili pak na nezaboravnoga Anatola Fransa, da se nismo našli pred jednim problemom. Rusi su nam ponudili jednu rusko-balkansku teoremu. I sabrali su se oci, i crkveni i laički državni, uz asistenciju političkih publicista, čija je svaka reč obeležena ruskim pečatom – ali rešenja nema, pa nema.

Kazao je ovih dana general D. Rogozin da će Rusi priznati nezavisnu državu Kosovo, i to onoga časa kada mi Srbi-pingvini budemo odlučili da svoju postojbinu napustimo i pređemo u NATO.

Sabrali su se oci u Saboru i nikako ne znaju šta da čine. Kako god da postupe, Kosovo će biti sve dalje. Priznali su, jadni, da se reči *gasifikacija Srbije* – to je sve ono oko NIS-a – na srpski prevode kao *rusifikacija*, a da se ova pak reč prevodi semantički precizno kao *putinizacija*. No jedno je lingvistika, a drugo je politika. Ova teorema je zapravo ucena – ako nećete sa nama, u ram naše vojne doktrine, ostaćete bez Kosova. Sve počinje da liči na drugi deo traktata romana

pominjanog Anatola Fransa. Ni reči nije general Rogozin rekao da će, ako se mi trikratno po ruski prekrstimo, doći da brani Kosovo, a iz njegovih izjava se vidi da mu to ni na pamet ne pada.

Kršoban patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Ima u ovoj teoremi još jedna nepoznanica: ako se priklonimo i NATO-u – ni njima na pamet ne pada da nam vraćaju Kosovo. Tako smo se mi našli u situaciji da ne znamo kuda će naši sveci i svetitelji u čamcu-ljuspici, poput svetog Majola, da vode Srbe. Kako god da se uzme, niko nam ne nudi Kosovo, a beogradski pingvini nikako da se osvrnu i pogledaju šta su uradili sa tim Kosovom, i to poodavno.

Bilo kako bilo – dok prvi Pingvin naše diplomatije nešto ne smisli – treba čitati u ove ledene dane priču o pingvinima Anatola Fransa.

Peščanik.net, 08. 02. 2010.

ATEIZAM NIJE BAUK

Barem kod nas to tako ide – zbunimo se i uplašimo kada se pojavi nešto novo. A sve to o ateizmu nije novo, bilo ga je oduvek kao i teizma, kao izvesne slike i osećanja sveta i, naravno, nekog znanja o čoveku i Apsolutu.

U 19. veku, recimo u vreme K. Marksa, ateizam je bio glavni problem hrišćanske crkve, ali danas to nije jer se pred Crkvom našao mnogo veći problem: to je problem religijskog i verskog pluralizma. Crkve se koliko ih ima glože oko prava na privilegiju pune i jedine Istine i nijedne nema koja pravo da bude jedinospasavajuća ne zahteva za sebe. Uostalom, religioznost se ne iscrpljuje poimanjem

i praktikovanjem samo u crkveno-dogmatskom smislu, jer je to mnogo širi pojam. S. Frojd koji govori o religiji kao iluziji i sam priznaje, u delu Nelagodnost u kulturi, da postoji neko ljudima svojstveno „okeansko osećanje“, odnosno, osećanje da pripadaju nekoj celini koja ih nadilazi. To je ta metafora o Bogu koja je varirana nebrojeno puta.

Iz istorije ateizma znamo da se i on može manifestovati na tipično – i tu je problem – religijski način. Neretko se ateizam javljao kao zahtev koji podrazumeva posedovanje pune i jedine Istine o svetu i čovekovom paradoksu u svetu. Drugim rečima, i ateizam je često ponavljao grešku svake organizovane religije i religioznosti – bio je ideološki isključiv i sklon totalitarizmu. Samo jedan primer je, držimo, sasvim dovoljan: u Novom Sadu se 2004. pojavio list Bezbožnik, čiji prvi broj je pokazao da je to ponavljanje klišea iz dvadesetih godina 20. veka kada je u sovjetskoj Rusiji organizovano bio forsiran ateizam militantnog tipa, što nije imalo osnova ni u Marksovoj kritici religije, ni u nauci koja širi horizonte čovekovih saznanja. To je bio vid ideološke presije čiju žalosnu istoriju znamo. Ako je „organizovana“ religioznost vekovima bila totalitarna, nema razloga da to bude i ateizam kada se ozbiljno shvati kao čovekovo nastojanje da sebe prepozna u panorami ideja koje neko objašnjenje nude. Sve je to tako daleko od iskustva evropskih demokratija u kojima se neguje – uzmimo samo taj primer – i tradicija jednog E. Renana i tradicija crkava koje stoje na svom „vjeruju“. Uzgred, Renanov Život Isusov je bio lektira generacija i danas to jeste.

Moguće je da nekom upravo obrnuto treba – da i ateizam bude bauk, a ne pravo na poimanje i osećanje sveta.

Danas, 08. 02. 2010.

NEOBIČNE PUSTOLOVINE GRAĐANINA NJKV

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Građanina NJKV vozi ađutant iz Vojske Srbije, a na kolima se leprša zastavica sa monogramom A: diljem Republike njega dočekuju devojke u narodnim nošnjama, hleb i so su obavezni, i niko tačno ne zna šta ovaj građanin zapravo radi, kao što ne zna ni šta radi sa nama, a još manje znamo mi šta ćemo s njim. Na mukama su i velikodostojnici Republike, sa lentom na grudima, koja je simbol republikanskog suvereniteta. On hoće ni manje ni više kralj da nam bude usred dične Republike, koja se i pred njim i pred sobom totalno zbunila. To s kraljevinom nam ne ide, odnosno za sad niko to neće, pa neće ni građanin NJKV. Nema tu – zajedno sa građaninom strane države M. Dodikom i celom svitom – ni tri frtalja kralja, kako govoraše naš prijatelj daroviti Duško Radović. Građanin NJKV zna gde mu je mesto u crkvi, ali ne zna se gde treba da sednu dostojanstvenici Republike, jer tu gde je NJKV građanin seo za njih mesta nema, a gde su oni seli NJKV ipak nađe sebi mesto. On zna da je u ovoj zbunjenoj Srbiji dobro biti kralj.

A što se Ustava Republike tiče, do toga ni vajni republikanci oko Borisa Tadića mnogo ne drže, jer se to može gaziti kao trava u parku na zabranjenom mestu. Njegov visoko preosvećeni mentor mitropolit Amfilohije zaboravio je da ga nauči da svakog 29. maja u godini u cik zore mirno siđe u kriptu crkve svetoga Marka na Tašmajdanu i da položi venac na grob kralja Aleksandra i kraljice Drage koje je njegovu kuća mučki ubila.

U nastojanju da načinimo sasvim kratak zapis o priključenijima građanina NJKV imali smo sreće: pred nama je jedan zaista bizaran autentični dokumenat. Beogradski nedeljnik Vreme ga je publikovao 18. 12. 2003. Taj dokumenat je neka vrsta ričardovski-šekspirovskog paklenog dijaloga između građanina NJKV i mitropolita Amfilohija.

Pitao je vrli jerarh građanina NJKV da li zna kako je Karadorđe postao Vožd Srbije. I zburjeni građanin nije imao odgovor na to pitanje. „Tako što su mu posjekli glavu“, kazao je visoki mentor. Građanin NJKV je zburjen uspeo da proslovi: „Znači li to da i meni treba da odseku glavu?“ Blagi mentor mu je objasnio sledećim rečima: „Ako nisi spreman na to, ne računaj da možeš biti kralj ovakvom narodu“.

Zna gađanin NJKV da su se krune i glave uvek valjale kaldrmom, ali ova ga je jevanđelska poruka mitropolita Amfilohija ipak zaprepastila. Za sada ne znamo najmanje tri stvari. Prva je da li je građanin NJKV smešan, da li su smešni dostojanstvenici Republike ili smo smešni svi zajedno. Ipak se čini, ako ćemo pravo, da je najmanje smešan građanin NJKV, jer mi smo njega i hteli usred republike.

Peščanik.net, 20. 02. 2010.

REHABILITACIJA ĐAVOLA

Onaj ko je čitao ciklus priča o sv. Savi i đavolu, zapazio je da u svim malverzacijama, čak i kada Srbin sklapa ugovor sa đavolom, đavo gubi. Ali novo vreme donelo nam je obrnutu situaciju. Đavo je sve prisutniji i ozbiljni mislioci misle da ga treba rehabilitovati, jer jeste crn, ali nije baš toliko. Nečastivi je u našem pravoslavnom katehizisu dobro definisan kao *laža i otac laži*. Međutim, među spisima naših teologa, nismo uspeli da nađemo neki ozbiljniji teološko-filozofski traktat o đavolu, a neke ideje o. Justina Popovića o *đavodiceji* nisu do danas ozbiljnije razvijene. A nečastivi je tu pa tu, vrzma nam se oko nogu. U vreme blažene uspomene pape Pavla VI, katolički bogoslovi u Vatikanu objavili su dokumentat sa vrlo ozbiljnim tezama, od kojih su najvažnije dve. Prvo, *Boga niko nije*

video – kako i stoji u Bibliji, a što se Nečastivog tiče, on je definisan kao realnost u predmetno-materijalnom smislu. Katolički teolozi su savesno izučili literaturu od sv. Tome do Eriha Froma, te književne varijacije velike teme o Nečastivom i došli su do zaključka da je on realnost i da se javlja u bezmalo ljudskom obliku. Oslonili su se i na naučna dostignuća, posebno na rezultate kliničke eksperimentalne psihologije i potvrdili su da se strašan naboje u ljudskoj ličnosti, kao posledica nekontrolisane neuroze, zapliće u oblik i vid ličnosti koja razara sve, pa i sebe, i večito seje zlo. Iz ovog manijakalno-depresivnog stanja, i ličnosti ljudske i kolektiviteti zapadaju u krize koje se često razrešavaju samouništenjem. A pisci pak poput Mihaila Bulgakova u romanu *Majstor* i Margarita uvode nečastivog i on se pojavljuje u tačno određeno vreme u Moskvi, i to na Patrijaršijskim ribnjacima. Zanimljivo je da ovde, u demonizovanoj atmosferi staljinske Moskve, nečastivi igra bezmalo pozitivnu ulogu. Inače, on voli oko crkava, zaviruje ispod mantija, jer zna da u crkvi i pod mantijama nisu sve sami beszrebrenici. On se mešao i u rad vaseseljenskih sabora, pa je u Nikeji 325. naveo Nikolaja da ubije Arija – to je naš omiljeni sveti Nikola. Čovek je izdahnuo, jer ga je u toku plenumske rasprave sveti Nikola udario u mesto koje se u boljoj prozi ne imenuje svojim pravim imenom.

U Efesu, pak, 431. i 449. godine držana su dva vaseseljenska sabora – to je grad Velike majke Artemide. Oci crkveni imali su da reše krucijalno pitanje za budućnost crkve i vere – da li je ona Aramejka ili Jevrejka Marija bezgrešno začela i da li je nakon porođaja ostala netaknuta i neporočna. I Jovan Zlatousti i blaženi Avgustin izražavali su ozbiljnu sumnju u to večno devičanstvo – ali ostali su u manjini. Vekovima je to pitanje potresalo crkvu i tek je 1854. godine papa Pije IX rešio problem i devičanstvo je dogma u koju se mora verovati. Na saborima pak u Efesu, oci su se do te mere bili sukobili, rasprave u plenumu bile su tako žučne – zavirimo u zapisnike sačuvane u svim ozbiljnijim istorijama

Crkve – da je otac Dioskur, opet usred plenuma, udario oca Flavijana u ono nezgodno mesto i ovaj je u treći dan izdahnuo od udarca.

Ne bi se trebalo čuditi ovome, ali nečastivi je nedavno lično došao u posetu Beogradu, na svom zadatku da seje razdor, zlo i sumnje. Iz bilo je ovo oko zlosrećnog vladike Artemija i vladika Atanasije Jevtić, koji je u Gračanicu stigao kao administrator, izjavio je da je vladika Artemije bio *zaposednut* od nekih nečistih sila koje je personalno oličavao časni arhimandrit Simeon Vilovski. Da li je otac Atanasije bio baš precizan koristeći ovaj pojam iz psihoanalize, nećemo se sad upuštati u to, ali u svakom slučaju, po njegovom uverenju, u pitanju su neke nečiste sile. Odmah je iz ravnog Banata uzvratio otac Nikanor, vladika banatski, da je Atanasije Jevtić ni manje ni više nego *đavolji čovek*. Spor je dobio bogoslovsku dimenziju i, kako su lenji naši bogoslovi, nećemo skoro dobiti valjan teološki odgovor. Ali problem ubrzano razrešavaju i finansijska komisija Sinoda i državni organi kojima je Sinod podneo krivične prijave. Šta će sud rešiti, videćemo, ali da je potrebna terapija koja se zove egzorcizam, u to sumnje nema. Dobar je stručnjak za egzorcizam episkop bački Irinej, jer je on već – posle gostovanja pozišne trupe iz Modene sa predstavom *Due Venti*, u kojoj inače dobro pobeđuje zlo – danima čistio Novi Sad od zlih duhova. Ako on ne bude uspeo sa svojim egzorcističkim vežbama, nije na odmet pozvati u pomoć levičarskog protoprezvitera oca Antonića, koji se oglašava u glasilima kakva su Pečat ili Srpska valjda politička misao.

Bilo kako bilo, potrebni su nam i finansijski inspektori i sudije, jer je nečastivi lično počeo da maše crvenim repom i na Vračaru. Patrijarhu srpskom Irineju na donjem kraju skiptra ne treba ekser, nego gvozdена metla.

Peščanik.net, 25. 02. 2010.

ANĐELI IZ ĐAVOLJE VAROŠI

Kršobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Uvek kada se vraćamo sa sahrane čoveka koga smo poznavali, prati nas ta setna misao – a i kakva bi druga bila na takvom mestu. Pomišljamo da će nam najbolje biti na groblju. Svi će govoriti najlepše o nama i neće nas pitati ni za himnu koju smo komponovali nekom diktatoru, ni za pesmu koju sročismo nekom gradoubici. Kada anđeo prelije grob, i otpeva ono veličanstveno dirljivo *Njinje otpušćajesči*, najlakše će biti nama mrtvima. Mi ne odgovaramo više ni sebi ni drugima, a oni što uznose reči hvale ionako su oslobođeni svake odgovornosti za javnu reč. Tu smo izgleda svi isti i jednaki. Biće nam svima svejedno, ali nevolja je dok smo živi i sa živima: pred savešću odgovaramo. Toga su oslobođeni anđeli kojih ima svakojakih, a većina je tokom ratnih godina za nama dobrano ogaravila svoja anđeoska krilca. I, naravno, napunila džepove. Negde kod svetog Luke ima lepa i divna reč koju često navodimo: „Ostavite mrtvima da sahranjuju mrtve“, a ovaj doktor po profesiji koji je sledio Hrista, dobro je poznao našu ljudsku prirodu.

Ovo da su sveštenici i đakoni anđeli nije neka naša ironija – apostoli kad pišu crkvi laodikijskoj ili sardskoj zovu ih anđelima božijim.

Koliko smo anđeli, ovde se time nećemo baviti, jer ovaj patetični uvod je samo početak jedne veselije priče. Šta sve nismo učinili da Đavolju varoš kod Kuršumlije upišemo u knjigu svetskih čuda i ne pođe nam za rukom. Nije ni šteta. Srbija je ionako zemlja čuda. A o Đavoljoj varoši istraživači, od geologa do etnologa, bog zna šta rekli nisu – najdalje je otišao jedan autor u monografiji o ovom lokalitetu, u knjizi objavljenoj u Kuršumliji 2008, koji je utvrdio da je na tom mestu važna tačka Srbije, jer je tu „pojačano polje gravitacije i tu se šljive same od sebe posebno uvijaju odmah blizu crkve Lazarice“. Legende su legende, ali i u okolini Arla na

pitomim brežuljicima Provanse, sve ukoso do Vogeza, stabla šljiva i trešanja se uvijaju na isti takav način i nismo čuli da je neko ponudio takvo objašnjenje. Uostalom, Feliks Kanic ne pominje ništa slično, a dobro je obišao ovaj kraj. Imao je važnijeg posla i legende ga nisu ni zanimale. Druga legenda – danas u modi u Srbiji – kaže da je oko crkve Lazarice bio ophod i moleban popova i kaluđera koji su pratili ratnike na Kosovo daleke 1389. godine – pa su se stabla šljive za njima tako uvila u to neobično stablo. Kako ko poseče neki panj u Srbiji, ispod testere se javljaju sveci i svetitelji, suze rone i čisto srpski govore. Do te mere je to uzelo maha, da su i neke vladike opominjale protiv tog opakog sujeverja, ali avaj, panjevi i dalje plaču, kao da ih je sve listom posadio Matija Bečković. Sredinom januara ove godine našalio se neko u jednom beogradskom listu – i taj građanin svakako preteruje – da mu čitava Srbija liči na Đavolju varoš. Ako ćemo pravo, sve sami stubovi, mostovi, kule, koridori i nigde mesta za normalnog čoveka. I drugo je istina: u Srbiji se odavno odigrava boj između anđela i đavola, a kako će se taj boj završiti, videćemo valjda po tome na koju će se stranu uvijati stabla šljivova. Nije to mimoišlo ni Crkvu. Patrijarh Irinej se uzda u Boga i u Ruse, a Vrhovni agronom Miloševićevog režima, Dobrica Ćosić, izjavljuje ni manje ni više: „Mi možemo više nego što možemo.“ Ovo je da Trojeručica trikratno zaplače. U ovom postu uvrtnja stabala šljivovih ne posustaje ni Prvi pingvin dične srpske diplomatije Vuk Jeremić. Pohitao je u Sinod, o čemu je s patrijarhom razgovarao ne znamo, ali vratio se i usred Evrope izjavio da bi on između Evrope i Kosova izabrao Kosovo. To mu niko ne spori, ali nevolja će biti sa onima koji neće tako da biraju. Ima ovaj Vuk snagu, moć i novac i može da ne znajući šta da radi bira i ono što nema. Tako je izabrao Kosovo koje nema, a odbacio Evropu od koje bi makar nešto mogao imati. On ne zna da naši preci nisu postupali tako. Kada su ono na Vidovdan 1389. godine u ranim prepodnevničkim satima bili izgubili Kosovo, nikome na

pamet nije palo da bira Kosovo, nego se okretao Evropi, i životu – i nekako se živelo i trajalo. Izgleda da je on izabrao formulu nekih anđela, da bira carstvo nebesko umesto carstva zemaljskoga – i to mu niko ne spori.

Šta će biti sa ovim, još ne znamo pouzdano. Ukazaće nam se valjda znamenje na nekom panju ili stablu šljive.

Peščanik.net, 06. 03. 2010.

SRBIJA IZMEĐU KRSTA I ŽIRAFE

Nema već davno Stevana Sremca – pisca koji je ispisao briljantnu fenomenologiju palanke – i tek s vremena na vreme oživi u nama ona ljupka fraza, negde iz balkansko-aromunske ili cincarske lingvističke baštine, iz dijalekta koji smo za davnih dečačkih dana govorili i znali – *krs i aratos*. Ko se ne seća Sremčevih proznih „traktata“ na temu „može li magare Micko da bude hadžija“. Prozni iskazi su građeni tako uspešno da uistinu idu u sam vrh evropske proze satirično-ironijskog tipa. Sremčevi junaci satima vode čitave sporove o tome da li i u magaretu ima nečeg svetog, ako je već bilo u Jerusalimu sa svojim gazdom (Isusom). Naravno, krst je simbol i svetinja, kao što je i Jerusalim – ali magare ostaje magare i nakon hadžiluka. Aratos je, pak, kada ljude snađe beda i smejurija oko nečega što je svetinja, a što oni izmere palanačkim aršinom. To je samo Sremac umeo da prikaže – palanku i njen dah.

Desilo se to i u ponosnoj Šumadiji usred Kragujevca oko krsta „đurđevdanskog“, a podelilo je i Srbiju vascelu.

Gradski oci su se našli na mukama, jer se narod podelio tako da jedni hoće krst nad gradom a drugi ga neće i gle čuda – koalicija demokratske vlasti je za „krs“, a opozicija ga neće pa neće i niko ne zna, pa ne znaju ni opozicioni prvaci, zbog čega to neće, kao što ni demokratska vlast ne zna zbog čega zapravo to hoće; dah i duh neke klerikalne megalomanije trese Srbiju. A koliko se novaca rasipa to niko i ne pita – i to u vreme kada su Crkvu ojadili mangupi u njenim redovima, odnevši ogromne sume oko kojih se sada preganja po sudovima, e da bi se nešto novca povratilo. Preosvećeni episkop šumadijski Jovan jedini zna zbog čega hoće krst. To će drugi da plate, poreski obveznici. Burna je bila sednica SO grada Kragujevca. Crkva tu redovno daje pomen i Nediću i Ljotiću, čiji je komandant Marisav Petrović izvodio đake na streljanje. Nije to baš tako, kažu tajkuni u mantijama: „Izveo je pred streljački stroj dvesta Cigana umesto Srba.“ Sve to treba da stane pod monumentalni krst. Tako će i biti. Legendarni Lord Mayor Kragujevca Veroljub Stevanović bukvalno je činodejstvovao i održao ne govor nego propoved kakva gradonačelniku ne priliči. Bio je nadahnut i u oratorskom zanosu citirao je oce i učitelje Crkve, pa i samog vladiku Nikolaja koji je spevao himnu-akatist Dimitriju Ljotiću. Pred zbunjenim građanima na galeriji dvorane i u gradu, umesto nekog objašnjenja, dični Lord Mayor očitao je isihastičku molitvu: „Isuse Hriste, sine Božji, pomiluj mene grešnoga“. Molitva nije ganula veliki broj odbornika, pa je jedan većnik grad i Srbiju stavio pred novu dilemu: „Mi ovde jasno treba da kažemo jesmo li za krst ili za žirafu“. To je malo smirilo duhove i odluka je doneta da se „krs“ podigne na kružnom putu, pa neka bude šta bude, jer vlast je vlast. Nije isključeno da će se Srbija držati i krsta i žirafe u cilju istorijskog pomirenja. Malo je kome tu do krsta, svima je do žirafe za koju niko i ne pita koliko košta i šta ćemo sa njom kao simbolom koji nije srpskog porekla.

Nije mnogo veselije ni u Valjevu u kojem je na delu jedna nova politička partija koja se zove Naša Rusija. Zaratila je regija valjevsko-šabačka sa Bajinom Baštom oko Save Savanovića, legendarnog srpskog vampira. Problem je čisto političke prirode, kažu sami većnici, ali su zaboravili da vampir Sava iz Glišićeve priče nije autentični srpski vampir nego neka vrsta rusko-srpskog vampira. Naime, Glišić je koristio Gogoljevu priču „Vij“ u kojoj poltavski vampir čini isto ono što Glišić posle opisuje. Ovaj čovek u opancima i seljačkoj šubari briljantno je preveo Tolstojev Rat i mir na srpski jezik, a njegovo znanje francuskog bilo je zadivljujuće. Nije veliki pisac kriv za ovu podelu u Srbiji. Duh palanke je naše mentalno stanje i mi i od svetinje napravimo lakrdiju – uvek političku i neukusnu. Najgore je to što se sada demokratski čelnici trude da budu bliži Nikolaju nego sama opozicija. Negde u svetu to bi delovalo kao paradoks. Kod nas ni govora o paradoksu, nego nam je potreban što veći i glamurozniji krst da pokrije našu palanačku bedu i političko slepilo.

Ima rešenja i za to – žirafa, to ljupko stvorenje, biće krštena po svim propisima i crkvenih i gradskih otaca. Oko njenog imena nacija već hita sa predlozima. Neće biti problem to što ovo stvorenje nije počinilo praroditeljski greh, pa mu krštenje nije potrebno, jer to će biti lakrdijaško-politički događaj.

Bilo kako bilo, Sremac je rano umro, ali je o nama u palanci stigao bezmalo sve da kaže.

Peščanik.net, 27. 03. 2010.

POD BLAGIM KRILOM IDEOLOŠKOG EROSA

Razgovaraju dve časne starine iz dične SANU – a neka nama bude dozvoljeno da iskoristimo samo svoje pravo na čuđenje.

U dijalogu su akademik, psihijatar i teolog Vladeta Jerotić i spisatelj srpski Dobrica Ćosić. A taj nam dijalog nudi beogradska Politika drugoga dana Vaskrsa godine 2010. Da li je ovo pranje biografije ili je ispiranje sećanja, ne bismo mogli reći. Tu se sigurno ne bi snašao ni znameniti S. Frojd. Govorio je bečki doktor o sećanju i potiskivanju, ali ovo što nam dvojica akademika nude je vaistinu nešto više od toga. Dr Jerotić je u svojim delima razvijao teoriju o potrebi „preumljenja Marksa i Frojda“. Ali u svojim spisima ovaj autor to nije učinio, osim što je iz njegovog pisanja jasno da o doktoru Frojdu nešto zna, a da nemačkog pisca jevrejskog porekla Karla Marksa ni čitao nije. Uostalom, ovim palanačkim gorostasima uma argumenti nisu potrebni, jer su lično dokaz za sve što čoveku padne na pamet. Najzujbudljiviji deo dijaloga je kada Dr Jerotić priča o tome kako je on Ćosiću poklonio jedno svoje delo koje je Ćosića potreslo. Delo ima barokno raskošni naslov: „Kako zamišljam da bih razgovarao sa vladikom Nikolajem Velimirovićem danas“. Delo je tiskano u Šapcu godine 1993. U tom delu Jerotić, pod blagim krilom rusko-ideološkog erosa, zasniva svoju glavnu tezu o Rusiji na, kako kaže, jednoj strofi čuvene pesnikinje Marine Cvetajeve:

*„Rusija se umom ne može pojmiti,
Aršinom se ljudskim ne može meriti,
Ona će se svojom merom meriti,
Jer u Rusiju se samo može verovati.“*

Rusija je ovde viđena ne kao zemlja iz istorijsko-geografske sfere, već kao metafizička kategorija. Neka mu bude, ali nevolje tek

počinju. Ovu znamenitu pesmu napisao je Fjodor Ivanovič Tjutčev, rođen 1803, umro 1873, a Marina Cvetajeva rođena je 1894, a tragično okončala svoj život 1941. Nesretna pesnikinja rodila se 30 godina posle smrti Tjutčeva, a njena inventivna lirika daleko je od svake ideologije. Nije ovde posredi samo neznanje – da je to, ni po jada, već ideološki eros koji zaslepljuje razum.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Razgovor u Politici prenosi se na nezaobilaznog vladiku svetog Nikolaja. Ćosić priznaje da mu je posle Jerotićeve knjige o njemu vladika postao veličanstven, pa kaže: „Direktno sam se uzbudio pred ovim starcem“. Očevidno, obojicu nešto muči i stoga se muče i sa činjenicama i sa propiranjem sopstvenih sećanja. A o ovom starcu nekoliko reči. Naravno, nepotrebnih i Ćosiću i Dr Jerotiću, jer njihov dalji razgovor tiče se lika i dela Dimitrija Ljotića. Dana 23. aprila 1945. u 22 sata poginuo je Dimitrije Ljotić u Sloveniji kod Bistrice, u uniformi dobrovoljca sa nemačkim oružjem u ruci, jer je ratovao na strani Hitlera. Ne zaboravimo, samo sedam dana bilo je Hitleru ostalo od života, jer je 30. aprila izvršio samoubistvo, ali ni Ljotić ni Nikolaj nisu odustajali od vernosti vođi Rajha. Nad odrom Ljotićevim besedio je i plakao Nikolaj Velimirović i izgovorio jednu himnu u slavu Ljotića, kakve se izgovaraju samo Djevi Mariji, jer je Ljotić bio „političar sa krstom u ruci“. On je, svedoči Nikolaj nad odrom njegovim, bio toliko pobožan da je „dodavao kadionicu svešteniku za vreme službe Božije“. Pozvao je Nikolaj Srbe da ga slave dok je sveta i veka, iako je Drugi svet-ski rat bio završen. Mitropolit Josif Cvijović – čiji su memoari objavljeni na Cetinju 2006 – koji je vodio SPC za sve vreme rata, dok je patrijarh bio u zatvoru, o Ljotiću beleži i ovo, što mu je i u oči rekao: „I dodah mu još da njegov prisni saradnik Marisav Petrović“ – to je onaj „junak“ koji je izvodio profesore i čak na streljanje u Kragujevcu – „udara u okolini Mladenovca nevinim ljudima po 25 batina, i još po šest u zdravlje izbeglica, i po tri u

zdravlje našeg predsednika Mite“. Narod je ovog nemačkog slugu zvaao Mita Bogomoljac, a sada se sede glave klanjaju toj neshvaćenoj veličini.

Ne mogu se ove palanačke ludorije objašnjavati neznanjem, jer u pitanju je opsednutost Rusijom.

Ovde i sada, godine 2010, na drugi dan Uskrsa, ne samo da se peru biografije, nego se peru i sećanja. Haos je i u društvu i u glavama, a da li haos dolazi iz glava ili iz društva – to nije lako razaznati. Njima je potrebna nekakva Rusija koja nije realna kao druge zemlje, i nekakav Nikolaj, čiji je svetački oreol davno potamneo. Palanka sve meri svojom merom, ona je naš usud, pa su nam i pisci i sveci palanački, bleđi i neuverljivi. Kada je, na primer, Ćosić bio u pravu – da li 1941, kada je sa puškom u ruci ustao protiv okupatora i njegovih slugu, ili 1946, ili pak danas, kada ga muče sopstvena sećanja? A pisac ovih redova, koji gnjavi nekakvim činjenicama, odavno se bavi uzaludnim poslom – dokazi nisu potrebni. Dokazi su njih dvojica, glavom i bradom. Negde na kraju Kafkinog romana Proces imamo one prekrasne reči u kojima se junak pita „Hoće li nas stid nadživeti?“ Nas neće, jer mi ne umemo da se stidimo.

Peščanik.net, 05. 04. 2010.

SRBIJA OD NEBA DO PAKLA

Kisobran patrijarha Pavla *Mirko Dordević*

Ko je čitao ozbiljne evropske knjige – one na kojima stoji evropska kultura i civilizacija – neće se čuditi pomalo patetičnom naslovu ovoga zapisa. Jednu od tih knjiga napisao je blaženi Augustin i ona se zove *Cofessionum libri XIII*. U tok knjizi (VIII-8) mogu se pročitati reči koje je ovaj veliki Evropljanin napisao gledajući kako milioni ljudi, dok propada Rimski imperija, idu za onim mladim pobunjenim robom Isusom, koga prati njegova bosonoga lepotica Marija iz Magdale – krenuli su ti ljudi da menjaju svet da on bude bez mržnje, da u njemu bude ravnopravnosti, da nema roba ni gospodara. Na njegovoj crvenoj zastavi je pisalo samo jedno: Svaka vlast je nasilje nad čovekom. Sveti Augustin je zapisao: „Ustaju neuki, jurišaju i otimaju nebo, a mi sa svojim ledenim naukama, evo, valjamo se u puti i krvi. Zar nas je možda stid poći za njima, jer su nas pretekli, a nije nas stid što ih uopšte ne sledimo.“ To je najsažetija istorija hrišćanstva i hrišćanske crkve, ali i svih nas ovde i sada. Čitao je tu knjigu i Karl Marks i svoje najblistavije stranice o pariskim komunarima nazvao „Ovo je juriš na nebo“.

Ko sve to nije čitao – našao se tu i jedan Srbin, poznati filozof Mihajlo Marković, čiji se već objavljeni drugi tom memoara zove *Juriš na nebo*.

Ovaj filozof je briljantno varirao humanističko iskustvo Evrope i nalazio tragove i naše kulture i naše misli u toj brazdi – a njegova teorija o otuđenju i razotuđenju zaista je blistav primer kako se i u palanci i uprkos duhu palanačkome može pošteno misliti. Njegov juriš na nebo – a o tome govore ovi memoari – završio se sunovratom koji nas je sve zadesio. Opredelio se filozof za Miloševića kome je napisao program za SPS, i sa najvećim ushićenjem blistavu moć svoga uma stavio u službu Radovana Karadžića i njegove bratije,

koja je opustošila Bosnu, Balkan i konačno nebeski narod dovela do ambisa i kaljuge. Ohrabrio je ovaj filozof svojim stavom odanog Miloševićevog ideologa, i pesnike koji su pisali himne ubicama, i popove koji nisu štedeli tamjana da blagosiljaju gradoubice.

Ono što je filozof Marković napisao o bosanskom ratu i o slomu Jugoslavije, kao neku vrstu himne balkanskom ludilu, jeste juriš bio, ali u obrnutom smeru – od nebeskog naroda do pakla. I nebeski narodi idu u pakao. To je bilo jasno i svetom Augustinu, ali ne mnogim našim „jamopojcima“ – i takvu reč su skovali noseći mošti i otkrivajući jame. Nikako im nije ponestajalo mastila i papira da slave ratovanja koja su nas dovde dovela. Nije lako objasniti lomove u glavama i delima često umnih ljudi. Stoga ovde nećemo navoditi ni Markovićeve ni Čosićeve himne Miloševiću i Karadžiću, a Matija i bratija već su sebe dovoljno objasnili strunama gusala i na stranicama istinoljubivo-rodoljubive štampe. Uspeli smo da nađemo samo jedno objašnjenje za ovakve preokrete kojima ovi ljudi tragično i palanački glupo zatvore svoj krug u tački pogubnoj po njih i po sve nas. Reč je o pruskom caru Fridrihu, koji je bio filozof – mnogi ga zovu Markom Aurelijem novoga doba.

Ostavićemo na trenutak blaženog Augustina i prikazati jednu scenu iz života ovoga cara i ondašnje Nemačke, koja je imala nekoliko stotina državica. One su se naravno, te državice, gložile između sebe, vodile krvave ratove u kojima se pljačkalo i otimalo. Hroničari su zabeležili – to nije anegdota – da je car Fridrih priredio jednoga dana prijem u Palati i na njega pozvao i diplomatski kor, i sve glumce, pesnike, filozofe, mislioce koje je imao u kraljevstvu. Nacionalni krem ushićeno je očekivao šta će car reći, a bio je mudar, govorio je kratko i filozofski koncizno. Car je rekao: „Dame i gospodo, odličnici duha i umeća slavnoga mi kraljevstva koje nosi zastavu germanske rase, odlučio sam ovih dana da povedem

jedan rat protiv susedne kneževine, koja nam o glavi radi. Naravno, gospodo, taj rat će biti krvav, pljačkaški, biće to velika otimačina, rušićemo gradove, nejač će biti silovana, drugi i drugačiji koji neće da se priklone našoj istini, biće zbrisani sa lica zemlje.“ Zapanjene zvanice nisu mogle doći sebi, ali mudri car nije propustio da doda i objašnjenje koje glasi: „Naravno, gospodo, rat će biti prljav i krvav, ali tu ste vi, pesnici kraljevstva mi, da ga opevate kao sveti rat, i vi muzički geniji da ispevate himne i kantate veličini mojih pobeda u mrvljenju drugih, a vi, oci, biskupi i arhibiskupi ste tu da zamahnete kadionicama i da dokažete da sam postupio po volji Božijoj.“

Iz ovog objašnjenja razabiremo šta se dogodilo i sa našom nacionalnom elitom u toku godina razaranja i konačnog uništenja Srbije. Mudrim rečima cara filozofa mogli bismo dodati još nekoliko, koje ovaj umni čovek nije izgovorio. Njegovi su Nemci činili to što su činili, pesnici su pevali himne zanosnije od Matijinih i slagali hvalospeve uzvišenije od onih pokojnoga Mome Kapora, ali su vremenom razumeli da to ne ide tako, da se moraju ujedinjavati i miriti sa susedima. Kod nas Srba postoji jedna falinka: stao je rat, razorili smo i uništili koga smo mogli, urnisali smo i upropastili i sebe, ali naši pesnici ne posustaju u himnama, a popovi nastavljaju da odrađuju svojim trudodanim kadionicama. Beogradske knjižare prepune su knjiga o kosovskim božurima i božurima uveocima, a sam ministar vanjskih dela V. Jeremić na nekoj čajanki kod ruskog ambasadora još ne pokazuje da je razumeo da se pre smrtne i večne ljubavi na prvi pogled sa Rusijom, mora nešto uraditi i na pomirenju sa susedima. I da još jednom pomenemo blaženog Augustina – red bi bio da i Srbi počnu da čitaju ozbiljne knjige, a čuli smo da postoji čak i prevod njegovih Ispovesti na srpski – koji je govorio da zanos jeste prirodno ljudsko stanje, kao i pijanstvo u kojem često tražimo utehu, ali je ovaj svetac i mislilac preporučivao lek koji se zvao *sobria evrietas* – trezveno pijanstvo.

Predugo smo u ekstazi i valja se osvrnuti oko sebe i videti i razlikovati legendarne prekrasne kosovske božure od političkih božura uveoka kojima nas kite političari ideolozi u Beogradu i Srbiji.

Peščanik.net, 17. 04. 2010.

MALA GLOSA O HLEBU I VINU

Danas, na Veliki petak, već u ranim popodnevrim satima započeće živa priča o životu i vaskrsenju. I nije slučajno da je to prolećna priča. I niko se neće usuditi danas, uz obilje citata i navoda, da navede reči apostola Pavla iz poslanice prve Korinćanima 14.19: „Ali u crkvi volim pet riječi umom svojim reći, da se drugi pomognu, negoli hiljadu riječi jezikom“. A danas će Njega zasuti citatima, legendama, pa i lažima.

Bio je Sin Božiji, koliko i svi mi drugi, a za sebe je govorio, i to je jedina titula koju je priznavao, Sin čovečiji. Usred liturgije odjeknuće one reči koje malo ko i razume „Angeljskimi ne vidimo dorinosima činmi“. Malo ko zna da se te reči zapravo ne odnose na ovog mladića iz Nazareta, jer on nije bio ni Rimski imperator, čije legije šire pustoš diljem sveta, ni Pantokrator vizantijski: to je odlomak iz vizantijskog carskog dvorskog rituala kada su vojnici novoizvikanog cara, pošto su prethodnog ubili, novog uzdizali na štitove da osvaja svet. Ne, njega nije rodila leponoga Junona i otac mu nije bio Jupiter – rodila ga je Jevrejka, u nekoj vezi koja sigurno nije bila grešna. I on, ovaj mladić, u pratnji devojke Marije iz Magdale, ide putem nade i vaskrsava. Ne, nije on smrću smrt pobedio – on je životom smrt pobedio, i rimski pravnik Poncije Pilat uzviknuo je „Ecce homo“ – prepoznao je u njemu čoveka. Basonoga Marija

nosi jaje nakon njegovog raspeća i smrti, jer se pred cara Tiberija nije smelo izaći bez poklona, a da li je jaje pocrvenelo od toga što se ona zastidela svog skromnog poklona, o tome ljupka legenda mnogo ne kaže. Ali to jaje, kao simbol početka i kraja – i danas na našem stolu – neće nestati sa groba. A njegova nauka bila je ne neka spekulativna filozofija, ni logička konstrukcija, već hleb i vino koje je delio sa onima koje nije birao, koji su njega izabrali kao nadu: „Ovo činite meni u spomen“. Uzalud ćemo ga zasipati legendama i patetičnim rečima, jer od Josipa Flavija do Tacita i Plinija mlađega niko o njemu ništa nije zapisao što je verodostojno. A Njemu je i bilo stalo da ostane u toj anonimnosti, kako bi se prepoznao u svakome od nas.

A priča o vaskrsenju nigde, ni u jednom jevanđelju, nije ispričana. Tu priču mi treba da pričamo i svedočimo, a jevanđelja su ne neka kve biografije i učeni istorijski traktati, nego doživljaji. Marko je svoje jevanđelje ostavio otvorenim. Cela 16. glava, koja priča događaje nakon raspeća, do detalja nam kazuje samo jedno: Svi su ga napustili, razbežali su se učenici, žene koje su nosile miropomasti zatekle su prazan grob. I nije slučajno Marko zapisao u 16.8: „I našavši se tu, pobjegoše od groba, jer ih zahvati strah i drhtanje“. Marko dodaje jednu još zagonetniju reč: „I učenici ne vjerovaše, ali osetiše da se nešto dogodilo“. Jevanđelista Luka je bio lekar po profesiji. I on je u 24.12-18. ponudio dokaze kao lekar, nikakve druge. Njegovi su dokazi emocije i jedno zapažanje iz oblasti kardiovaskularnih promena. Nikog nisu videli, a noć je padala, trebalo je stići do seoceta Emausa, i ništa im nije bilo jasno – bežali su, jer im je tajna policija bila za petama. Jedini dokaz koji doktor Luka nudi glasi: „I oni govorahu jedan drugom. Ne goraše li srce naše u nama, kad nam govoraše putem i kad nam kazivaše pismom.“ Ovaj put do Emausa, dvanaestak kilometara od Jerusalima, mora svako da pređe sam, ako hoće nešto da razume o vaskrsenju. Sve

ostalo su dosadne propovedi, legende, ali ljudska nada je princip. To je dobro znao Ernst Bloh. Takav, ovaj mladić, vaskrsava na tom putu nade, jer je otkrio da je smisao života život sam, i žrtvovanje za druge. On hoda iz Nazareta kao izbeglica, i hoda i danas na čelu svih nas bolesnih i nemoćnih, obespravljenih. Hoda, sa crvenom zastavom u rukama, jer to je jedina zastava koju je priznavao, u ime poniženih i uvređenih, i u tom hodu vaskrsava. Vaskrsava se samo na jedan način: kada se ne živi u laži, jer i njegov lik su nosili na zastavama, a nose i danas, gradoubice, inženjeri etničkog čišćenja – to mu nije umanjilo sjaj. I kada svi danas citiraju reči Karla Marksa da je „religija opijum za narod“, nije uopšte jasno zašto se ova fraza falsifikuje i ne citira cela, a ona glasi kod Marksa: „Religija je opijum za narod, ali i bolni uzdah poniženih i uvređenih.“ Opijum je anestetik, on umanjuje bolove, a to je ovaj mladić iz Nazareta, kao vrsni terapeut odlično znao. A nije otrov i laž – tu razliku između opijuma anestetika i otrova malo ko zapaža. Nije ovaj mladić iz Nazareta držeći se za ruke sa Marijom iz Magdale činio čuda ni hodao po vodi, ni levitirao u vazduhu – on je ipak učinio jedno najveće čudo koje smo pozvani da ponavljamo iz dana u dan: da drugima budimo nadu, a bez nade kao saputnice život će i za života biti smrt.

Odmaknimo se od svih fraza, jer nas na to poziva čovek, Sin čovečiji koji je uvek sa gladnima i žednima i koji i danas poručuje izbeglicama – Blago prognanima pravde radi, jer će se pravde nasititi. Hleb i vino, kaže italijanski komunist Injacio Silone, a tako mu se i roman zove, Pane e vino, to je sva nauka.

I jutros, treba krenuti za Emaus, a on je tu negde u našem susedstvu, a tamo su i On, i Marija, u čija je usta i ruke bio zaljubljen.

Peščanik.net, 02. 04.2 010.

ZAPISI O VARVARIMA (1996-2007)

UNUTRAŠNJA STRANA RATA

Rat je stao, ali na bosanskoj slici njegovoj još nema bitnijih promena – od izlaska iz Bijeljine, levo i desno sve do Lončara, putnika prati pustoš, vire hladni dimnjaci, na ruševinama slogani bojovnika i Arkanove slike; pod niskim, sumornim zimskim nebom putnik se brani od sumornih utisaka, jer ako je već krenuo u Bosnu ne može se rastati sa nadom. A na ulazu u Brčko – uistinu biblijski prizor – opet ga opsega beznade; spoljašnja strana rata je svima u očima – ostao je ugao zgrade, iz okna viri dečji crtež, neko ko zna kako je okončano detinjstvo kroz ovaj prozor i preko ovog crteža gledalo u svet, na simsu veliki, riđi mačak s tugom u očima. Dugo će još trajati ta spoljašnja strana rata, obnova nije ni na pomolu, pa se čovek i nehotice seća one istočnjačke sintagme o unutrašnjoj strani svega, pa i rata – koju su toliki pisci koristili – koja će još duže trajati u svesti, i na savesti, u istorijskom pamćenju i zlopamćenju generacija; beznade ipak smenjuje nada da se u ovome može pronaći ljudski, humani smisao koji će se obistinuti u zajedničkom životu.

U Tuzli, poslednjeg dana novembra, u blistavoj dvorani Umetničke galerije, pred oko dve stotine prisutnih, započinje promocija knjige Srpska strana rata, u organizaciji Foruma građana Tuzle – ta se nada ponovo vraća; u uvodnom izlaganju g. Vehid Sehić naglasio je vrednost dijaloga na koji ova knjiga poziva, njen poziv i izazov da svaka strana u ovom ratu otkrije na ovakav način svoje učešće. Nakon pozdrava koji je pisac ovih redaka preneo svima od časopisa Republika i njenog urednika, istoričarke Olivera Milosavljević i Dubravka Stojanović govorile su o korenima rata, o dubini traume, o odgovornosti inteligencije, te o čudnom gašenju kritičkoga duha koje se izrazilo kao sumrak ljudske pameti na Balkanu. Najprecizniji je svakako bio Gajo Sekulić sa Sarajevskog univerziteta koji je kazao

da je knjiga Srpska strana rata „hrabra, časna, nepretenciozna, humana i mirotvorna knjiga“ kakvu bi svi trebalo da imaju, jer ona najdublje tumači fatalnu „renesansu nacionalizma“ koja se manifestovala širom Evrope, na Balkanu posebno, gde su traume najdublje i gde srpski slučaj nije jedini, iako su njegove posledice ogromnih razmera. Trauma je duboka, katarza nije još na vidiku, ali put ka njoj je već nešto – početak otrežnjenja i najdublje pokajanja koje svima predstoji.

Među prisutnima je posebno bio zapažen i popularni gradonačelnik Tuzle g. Selim Beslagić – njega neki nacionalistički pamfletisti nazivaju Srboljub, jer je brinuo o ostanku Srba u Tuzli, ali on to prima sa smeškom i čvrsto veruje, zajedno sa nama, da je zajednički život moguć.

Tuzlu zasipa sitan zimski sneg sa planina, grad je ne tako davno obeležio milenijum od prvog pomena njegovog imena, a ljudi govore o soli koja je njegovo bogatstvo, ali i o fatalnom „prokletstvu soli“, jer grad tone u nekakvo podzemno slano jezero, jedan milimetar dnevno, pa je saniran deo gde se nalazi i pravoslavna crkva. O. Nikolaj, posle sluzbe Božje u hladnoj crkvi, oprezno pita kada će se vladika vratiti, u crkvi su samo starci i starice – nema nijednog mladog čoveka. Grad tone u zimsku noć, ali u kafićima, kao i na svim javnim mestima, već klija seme ljudske nade u pobedu života, iako svi priznaju da unutrašnji znaci rata – u svesti i na savesti – neće brzo nestati. I tu nadu, ljudski toplu i potrebnu kao vazduh, uvećala je i ova promocija.

Republika, 153-154, 1-31. decembar 1996.

KOSOVSKI BOŽURI VENU

Uskoro će se navršiti punih deset godina od onoga dana kada je g. Milošević na već nemirnom Kosovu izjavio da „ni oružane bitke nisu isključene“, a vesti koje nam ovih dana pristižu sa tog mesta govore da famozna fraza nije bila prazna floskula aparatčika-demagoga, koji nije birao sredstva da se domogne vlasti; dobro pripremana operacija jedne u svakom pogledu brutalne pacifikacije Kosova, koja se na jeziku režimske štampe naziva rešavanjem kosovskog pitanja, dostigla je razmere koje su zaprepastile svet; nije tačno poznat broj mrtvih i ranjenih, ali sudeći po svemu on nije mali, a i sama operacije nije vremenski ograničena. Reke izbeglica već dotiču do Makedonije i Crne Gore, a mi, kao i do sada, ništa ne znamo iako bismo morali znati – ni šta je OVK, ni kako to da toliki angažovani vojno-polijski efektivni nisu zarobili nekog svedoka kako bi javnost imala uverljiviju sliku o razmerama zajedničke tragedije Srba i Albanaca; urednicima beogradskih listova koji su nešto pokušali u tom smislu, javni tužilac već pretilo Miloševićevim Krivičnim zakonikom. A iz dana u dan se kopaju grobovi i svet se užasava pomisli na novu Bosnu. Što se političkih stranaka u Srbiji tiče, one se bukvalno utrkuju u pružanju podrške režimu, tako da se usamljeni glas GSS jedva i opaža.

Ni terorizam ni separatizam – to valjda već znamo – ništa dobro doneći neće, ni Srbima ni Albancima, a zlo je sigurno zajedničko. Jasne su, istina, još neke stvari. Rešenje se neće moći pronaći sa akterom kakav je g. S. Milošević, jer tokom ovih deset krvavih godina ipak smo nešto naučili iz istorije Balkana. Zlo neće biti samo albansko, već i srpsko, i svih ljudi koji žive na ratom već zahvaćenom Kosovu.

Umesto reči mira i traženja puteva pomirenja, u Prištini se lepe slike Karadžića i generala Mladića sa jasno sročnim porukama

koje deluju zastrašujuće – Uspeli smo, nastavljamo! Deset je godina minulo od kada su pod nogama uspaljenih mitingaša svenuli pogazeni kosovski božuri, iselilo se davno svih devet Jugovića; i konačno će svenuti ti prekrasni simboli jednog vremena ako ih budu čuvali „junaci“ kakvi su Karadžić i Mladić, čije „svetle“ tradicije nastavljaju Arkanovi jurišnici na današnjem Kosovu. O tome se nimalo ne vodi računa. Zaboravlja se da će krv koja se tamo proliva – i albanska i srpska – pasti na glavu nama svima. To bi ljudi u Crkvi morali znati.

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Bez obzira na zlo koje je već počinjeno, treba se okrenuti sutrašnjem danu, mora se gledati preko ruba dana današnjega. Na to nas opominje i jevanđelista Matej u 6.34: „Dosta je danu svakome zla svojega.“ Još nije kasno da se traže načini zajedničkog života, ali sutra može biti dockan, jer i Albanci i Srbi i drugi, kako god bilo, živeće na Kosovu – a gde bi drugde! – zajedno, jedni uz druge. Za mir i pomirenje nikada nije kasno.

Republika, 184-185, 16-31. mart 1998.

SRBIJA NA DAĆI

Ovo je samo – i ništa više – melanholični zapis umornoga putnika koji je, jednim drugim povodom i po drugome poslu, prolazio nedavno obroncima Ravne gore, od sela Ba naviše prema Rajcu.

U suton, preko cvetnih padina, kolonama i zapregama svih vrsta krenula je čitava jedna Srbija da slavi; krenula je na čudan piknik, a da niko zapravo i ne zna šta se slavi; ideologiju četničku porazila je ideologija komunistička, a nju je, pak, na sledećoj istorijskoj

okuci, porazila sama istorija. Svejedno, slavi se, iako ideolozi čak ni nakon pola stoleća nisu načisto o bitnom i u svetu poznatom – ko su pobednici, a ko su, pak, izdajnici. I sve drugo kao da nije važno. Odavno bez harizme, lider SPO skuplja uveoke sa lovorovih venaca i izgovara nesuvisle fraze iz kojih se jasno razaznaje da iz istorije apsolutno ništa ne zna, a sêdi akademik je u novokomponovanoj četničkoj ideologiji otkrio ukus starog pića one komunističke ideologije kojoj je poklonio zlatne godine svoje mladosti. Ječi legendarna, arhaična harmonika dugmetara, toči se rakija i servira obavezna gibanica uz „četnički ćevap“ i na vašaru i terevenci traje slavlje sa lascivnim sloganima-reklamama i porukama koje vređaju seni umrlih; i u nesnosnoj buci truba i turbo-folk muzike gasi se svaki tračak razuma. U toj terevenci zbore proroci kojima više niko ne veruje i oglašavaju se propovednici koje odavno niko ne sluša. Sve je to daća, ona pijana, mnogobožačka, paganski neukusna i protivna duhu Hristovom, na koju je nedavno u skoro dramatičnom apelu ukazivao i stari patrijarh Pavle, podsećajući da duše ne jedu i ne piju, već žive od pijeteta koji im živi duguju.

Na takvim gozbama nema pijeteta ni za žive ni za umrle. Srbija na daći o tome i ne razmišlja, jer su je sludeli ideolozi i mesije. No slavi se, svuda i svako slavi i pominje svoje. I tu, sutradan – opet pred suton – pod obroncima živopisnoga Rajca, svetkuju i komunisti, i njima se crveno slovo u kalendaru – 13. maj – po nedokučivoj volji Božjoj poklopilo tako. Tu su venci poginulima i, naravno, onaj obavezni „velikom Srbinu“, kako oni zovu A. Rankovića. Oni su, istina, tiši, nema u njihovim svetkovinama buke ni muzike, ali su u ideološkom smislu isto tako perfidni. Ipak – i to je novo – oni ćute, i to njihovo ćutanje kao da podseća da je vreme da razmislimo, da iskoračimo iz prošlosti i da pogledamo nekuda dalje, preko rudničkih visova ka horizontima novoga vremena i novoga lica Evrope, novoga doba koje je porazilo sve totalitarne ideologije.

Srbija treba da se klanja senima mrtvih, to živi mrtvima duguju, ona treba da moli za mir i pokoj njihovih duša, ali je vreme da se Srbija vrati sa daće. Ovakve, paganski su neukusne i uvredljive i za mrtve i za žive. Ni „pobednici i oslobodioci“ ni „izdajnici“ to nisu shvatili.

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Republika, 189, 16-31. maj 1998.

SENKE MINULIH VREMENA

Kada su se 13. maja ove godine arhijereji naše Crkve iz zemlje i inostranstva, predvođeni starim patrijarhom Pavlom, počeli okupljati na redovno zasedanje Sv. arhijerejskog sabora, razloga za zabrinutost je bilo na pretek. Na Kosovu je svom žestinom besneo rat, a bombe NATO-a su od zemlje pravile pustoš. U patrijaršijskoj kapeli sv. Simeona na „epiklezi“ – činu molitvenog zazivanja Duha Svetoga kojim se Sabor otvara – u dubokoj, molitvenoj tišini oni su sigurno bili svesni odluka koje se moraju doneti. O tome govori i saopštenje za javnost koje u poslednjem broju, od 1. do 15. juna, objavljuje glasilo naše patrijaršije Pravoslavlje. U njemu, barem na početku, prevlađuju tonovi jednog uravnoteženijeg viđenja prilika, jer stradaju svi, pa i „albanske izbeglice, a one su nastojale da se vrate svojim ognjištima“, iako se za tragediju okrivljuje samo svet oko nas.

U saopštenju, međutim, ima mnogo toga što uistinu izaziva veliko uznemirenje i hrišćanske i šire javnosti. Naime, Sabor je odlučivao o popunjavanju nekih episkopskih katedri, kao i o drugim izmenama koje nisu – odmah bi valjalo reći – najsrećnije povučeni potezi. Ako recimo imenovanje jeromonaha Fotija za episkopa dalmatinskog

i administratora gornjo-karlovačkog i budi neke nade, najava da se na svetosavsku mileševsku katedru dovede jeromonah Filaret, nastojatelj hrama Sv. arhangela Gavrila iz Zemuna, izaziva čuđenje i uznemirenost. Hrišćanska, pa i šira javnost pamti o. Filareta još po onom raspaljivanju brutalnog nacionalizma na božićnim badnjacima u zemunskom parku krajem osamdesetih godina, kao i po fotografiji njegovoj iz 1994, koja je obišla svet i na kojoj se o. Filaret vidi ispred tenka sa kalašnjikovim u rukama. Niko razuman se neće mešati u „kadrovsku politiku“ našeg episkopata, ali razloga za uznemirenost ima i hrišćanska javnost – ako nešto slično imamo! – ne bi trebalo da čuti, jer prema učenju Crkve episkop nije samo čin u hijerarhiji već neko ko predstavlja stub Crkve. „Gde je episkop tu je i Crkva“, glasi kanonsko pravilo – na njemu je „dar prejemstva“, što će reći da je on naslednik Hristovih apostola. To se nije smelo zaboraviti, posebno u ovim vremenima iskušenja kroz koja prolazimo. A javnost u ovom slučaju ne bi trebalo da ostane ravnodušna jer – opet po kanonima – i laici imaju svoje mesto u Crkvi kao neodvojivi deo „verujućeg naroda Božjega“. U tom smislu se nominacija o. Filareta tiče svih nas. Hoće li ruke arhijereja na hirotoniji o. Filareta biti položene zaista na glavu najdostojnijeg, i da li dostojnijeg nije bilo, to se tiče svih nas, ne samo episkopata. Predugo je episkopat u senci jedne prošlosti, previše se zalagao za jednog Karadžića ili Arkana, recimo, a da nam nije ponudio bilo kakav dokaz da su oni najdostojniji među nama – vreme je da se iskorači iz senke jednog već minulog vremena.

Republika, 216-217, 16-31. juli 1999.

JUNAK NAŠEG DOBA

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Hladan januarski dan na beogradskom Novom groblju – mesni paroh je posle čina zaupokojene liturgije prelio grob i spuštenu je teška mermera ploča nad večnim domom Željka Ražnatovića Arkana. Život koji se okončao nije ni započeo na uobičajen način u vrtlogu rata gde je pokojnik imao značajno mesto. Ali je legenda započela istoga dana onako kako započinju mutne, krvave balkanske legende u kojima je divljenje za „gorske careve“, kakav je bio legendarni Babejić, mnogo trajnije od divljenja za one koji su nešto dobro i plemenito ostavili iza sebe. Sa legendama je uvek tako i bilo – mnogo znamo, ali nimalo o onome što se iza njihovog mutnog sjaja krije. O tome govori i neviđeni u svetu publicitet koji je jedan od ozbiljnih komentatora čak nazvao – neobičnog li izraza! – „planetarnim“. Istoričari će tek imati posla, ali su biografi, pa i hagiografi već na delu. I ne samo oni. Na tužnom zboru i u pogrebnoj povorci jedna starica govori o pravedniku koji je pljačkao banke, ali ne naše već strane: „Njih bi i ja pljačkala“. Tu su svi detalji potrebni za legendu. Razbojnik i kriminalac čiji će se krvavi tragovi tek otkrivati, ali i dečak anđeoskog izgleda kome je, baš takvom, mesto u svetačkoj legendi.

Obilje podataka iz novinski stubaca i sa ekrana elektronskih medija kao da neko smišljeno slaže po strogo binarnom principu. Ratovao je vrli pokojnik i patriota – kako neki kažu – ubijao i bežao iz zatvora i štitio nejač i sirotinju i niko sigurno ne zna ili neće da zna šta je tačno. Legende su takve, inače to ne bi ni bile. Niko ne zna kako je pokojnik kovao medalje, a svi vide jednog Obilića koji se sjaji na grudima aktuelnog predsednika Skupštine Srbije g. Tomića. Ima ordenja koje je ukrasilo čak i mantije vladika i mitropolita. I niko ne zna ni to kakvi su bili pokojnikovi odnosi s Bogom, iako svi znaju da ga je crnogorski mitropolit g. Amfilohije puštao da pod oružjem prisustvuje službi Božjoj. Kao da se pokojnik,

kraj tolikih obaveza, i sam potrudio oko vlastite legende. Sebe je smatrao Cezarom koji udara „u klin“ neprijatelja, patrijarha Pavla je proglašavao svojim „vrhovnim komandantom“, a sam je stari patrijarh imao razumevanja za njega: „Taj mladi čovek je verovatno samo mislio da treba da se rukovodi duhovnim, evanđeoskim principima“. Niko ne zna tačno ni kakvi su bili pokojnikovi odnosi s vlastima. „Krenuli smo“, govorio je pokojnik, „da srušimo vlast u Hrvatskoj a ne u Srbiji“.

Legende traju sve dok se ono „zrnce istine“ u njima ne pretvori u normalnu ljudsku istinu. Za sada je sve legenda. Ono šaputanje u gradu, koje su i novine zabeležile, da je sve simulirano, da pod pločom Arkana nema, da će večno živeti, nije tek patetična fraza nad otvorenim grobom. Ona o nečemu govori. Zbog čega jedna majka Tereza nije svojom smrću probudila ni delić emocionalne energije, ni delić divljenja i kolektivnog zanosa koji prate Arkanovu smrt, zbog čega se to zbiva na tajanstvenoj granici između „svetlosti“ i zločina, na to pitanje nisu uspeli da odgovore ni blaženi Avgustin ni F. M. Dostojevski, koji su se naginjali i nad tim ponorom ljudske tajne. Nije lako odgovoriti na još neka pitanja, jednostavnija od večne enigme o dobru i zlu. Odakle izvi-re ovakav i ovoliki stepen masovne identifikacije običnog sveta, naroda, sa negativnim junakom – ni na to pitanje nema lakog odgovora. Pa ipak, nad tim bismo se morali zamisliti. A to se više ne tiče pokojnika. To se tiče nas živih, ovde i sada.

Republika, 230-231, februar 2000.

PROROCI I PESNICI U PREDIZBORNOJ KAMPANJI

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Do izbora koji su zakazani za 24. septembar nije daleko i predizborna kampanja se uistinu zahuktava. Nju prate – to je novo – neke neobične, pa čak i tajanstvene pojave. U kampanju se uključio ni manje ni više nego sam patrijarh moskovski i vascele Rusije, svjatiji g. Aleksije II, koji je na dan Preobraženja Gospodnjeg – to je rođendan g. Miloševića – uputio telegram uzbudljive sadržine u kojem slavljenu želi *Mnogaja ljeta* – to je veoma lepa crkvena himna – na dobro naroda, ne samo Balkana nego i drugih regiona. Novine su se pak setile Tarabića i njegovih proročanstava, te još niza sličnih, u kojima se pominje da će Srbiju iz nedaća izvući čovek poreklom iz sela Koštunića, a odatle je poreklom dr V. Koštunica koji je kandidat DOS-a. Prelistali smo u vezi s tim mnogo toga, pa i delo dr Radovana Kazimirovića Tajanstvene pojave u našem narodu – kremansko proročanstvo, objavljeno u Beogradu 1940. i posvećeno episkopu N. Velimiroviću, i naišli smo na mnogo zanimljivih stvari. Nevolje će biti velike, Srbija će biti na dnu ponora, „i tada će se umešati Rusija“, Srbija će odolevati „i uzeće cijelu Bosnu i Hercegovinu“. Navode se primeri kako su proroci prorekli kraj Obrenovića, i to u krvi, i uspon Karađorđevića – kraja nema svim tim tajanstvenim viđenjima.

Mnogo je značajnije ono što se događa sa pesnicima, o čemu javlja i Danas od 23. avgusta 2000. U Valjevu je poznati pesnik M. Danojlić, koji je punih deset godina slavio g. Miloševića, okrenuo ćurak naopak i javno se svojim potpisom založio za g. Koštunicu. Proroci mogu i da omanu, proročanstva mogu da se ne zbudu, ali kada je reč o pesnicima i akademikima, to su ozbiljne stvari. To više nije iz sfere tajanstvenog već – egzaktnog. Mogu da omanu čak i sondaže uglednih instituta, ali oni – nikako. Iz ovog stava g. Danojlića treba izvesti zaključke koji uistinu ne podležu sumnji, a oni su sledeći:

g. Miloševiću i njegovom režimu sigurno se loše piše, a g. Koštunica ima sigurno ozbiljne izgleda da pobeđi.

Sije budi!

Republika, 245, 16-30. septembar 2000.

VERONAUKA KAO POLITIKA

Napokon se veronauka našla u rasporedu časova osnovnih i srednjih škola Srbije, uz nju i „građansko vaspitanje“, te još i „ništa“, čiju sadržinu učenici mogu da biraju, a dosovski skolastičari još nisu razjasnili. Uredba vlade Srbije od 24.07.2001. je primenjena, ali nesporazumi koji je prate od početka nisu uklonjeni. Sredinom septembra Crkva je ozbiljno posumnjala u namere države i ljutito reagovala – Pravoslavlje 15.09.2001 – u vidu „dužnog odgovora na ružan izazov“. U susretu sa veroučiteljima, ministar Knežević je rekao da će budućnost zavisi „od odnosa koji ćete vi graditi“ i mnogi su znaci govorili da u odnosima države i Crkve postoje određene smetnje na vezama. Ako predmet bude fakultativan to je „ujdurma ministarstva prosvete i prevara“, izjavljivao je jedan arhijerejski namesnik iz Paraćina, ali se ubrzo pokazalo da ima nesporazuma i na višem nivou i to čak i među promovisanim veroučiteljima. Ako se, naime, prihvati „katihetski način“ i svako bude predavao svoju dogmu i učenje, biće komplikacija – one se već osećaju – o čemu se nije dovoljno mislilo. Ako se „srcem vjeruje za pravdu a usnama priznaje za spasenije“ kako apostol Pavle definiše veru – *Rimljanima poslanica* 10.9-11 – nije jasno kako bi se vera osim dogmatskog poimanja drugačije mogla shvatati i tumačiti. Ako veru ne treba poimati i „nametati kao dogmu“ –

a na to pristaju neki veroučitelji – pristaje se na veru koja je pokriće za jednu politiku ili za jednu ideologiju. Još jednostavnije – vera i verska pouka odlaze u drugi plan. Saglasnost u vrhovima državne i crkvene strukture da se smetnje ovako otklone, posledica je prisustva nekog „višeg interesa“. Glasovi iz Crkve koji su opominjali na to nisu saslušani. U jednom opširnom osvrtu na ovaj problem ugledni teolog, vojvođanski franjevac dr Tadej Vojnović – Danas, 15-16.09.2001 – ponudio je nešto o čemu je valjalo porazmisliti. Ovo što se sada čini sa veronaukom je čista politika, kaže on, jer „mesto vere je u zajednici, a ne u školi“. On govori iz iskustva, jer je i pod komunistima vršio katihizaciju – uspešno, naglašava – okupljajući čak i studente u Crkvi i oko Crkve, gde je i pravo mesto normalne verske pouke.

Bilo je kako je bilo, pomenute smetnje su uklonjene i vrhovi države i Crkve izabrali su veronauku kao politički ulog. O tome govori i neobičan apel šezdesetak književnika i akademika koji se obraćaju javnosti – Danas, 27.09.2001 – nudeći otvoreno nešto što je uistinu više od veronauke. Oni se pozivaju na „državni interes“ – što po sebi nije sporno – uz napomenu da je konačno u odnosima između države i Crkve postignut „najviši nivo saradnje“ koji je „jedinstven u svetskim razmerama“. Nisu svi ti ljudi, koliko se zna, bili gonjeni zbog svoje vere, niti su mnogo godina proveli po tamnicama bivšeg režima, i oni se samom veronaukom ovde bave kao ideološkim prioritetom. Treba graditi – to je smisao ovog apela – jednu novu ideologiju, pa makar to bilo od „restlova“ upravo propalih ideologija. To je po njima „početak raskida sa komunizmom“. Što se tiče početka kraja, pa i samoga kraja komunizma kao doktrine i prakse, stvari zaista drugačije stoje, ali u to sada nema svrhe ulaziti. Stvari stoje mnogo jednostavnije – dobar broj potpisnika su ljudi koji su svojevremeno bili podigli na štit Miloševića i, kada ih je on razočarao i kada ga više nema na sceni, oni se iskreno nadaju da će im

g. Koštunica dosanjati istorijski san. Njihovu „duhovnost“ smo naučili da prepoznamo po razornoj snazi raketno-artiljerijskih divizionara i raspamećivanja kao komande na ratištu, pa su vernici i svi kojima je do verske pouke zaista stalo s razlogom obuzeti zebnjom u trenutku kada se nudi i drugi nacionalistički krug, makar nam se on preporučivao sa veronaukom shvaćenom kao ideologijom. Tačno je da ovaj nacionalizam nema zube, za razliku od Miloševićevog naoružanog nacionalizma, ali posledice neće biti nimalo ugodne, jer između te „duhovnosti“ i ljudske vere shvaćene kao lični čin slobode postoje jasne razlike.

U svakom slučaju, verska pouka izvan Crkve nema mnogo smisla, osim u ideološkoj funkciji koja se definiše „državnim razlogom“. Niko ozbiljan odavno ne veruje da su religija i vera opijum za narod, ali da ovako shvaćena „duhovnost“ može da bude otrov, to smo učili tokom minule decenije pod Miloševićem. Ovaj apel ne nudi – to je izvesno – neki početak raskida sa nacionalizmom. No, veronauka je konačno „zavedena“, prvi podaci o odzivu još nisu sređeni, a početne zabune se uvećavaju. Na jednom skupu veroučitelja, roditelja i nastavnika u Novom Sadu istaknut je i nov predlog – da se novi predmet nazove „nacionalno vaspitanje“.

Kako je krenulo, sva je prilika da će se predavanje i tumačenje vere na nešto slično i svesti.

Republika, 270-271, 1-31. oktobar 2001.

NESPOKOJNE MOŠTI LAZAREVE

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Malo je kome nepoznato poštovanje moštiju – ruski se komunisti ni posle osamdeset godina ne rastaju od kultnog poštovanja Lenjinovih zemnih ostataka. U Crkvi, pak, to je posebno važno jer – već prema učenju – delovi tela se stavljaju u temelje hrama koji se podiže, budući da Crkva „stoji na krvi i kostima mučenika“. Odnos prema relikvijama je stvar kulture. Još su daleke 1942. godine čak i ustaške kvislinške vlasti, uz vojne počasti, predale Nedićevim vlastima mošti Lazareve. A vladar naš, despot Đurađ Branković, još 1449. je izdvojio ogromnu sumu novca da kupi mošti sv. jevanđeliste Luke koje su najsvetnije prenete u Smederevo.

Uistinu je imalo šta da uznemiri javnost – Politika, 05. 07. 2002 – kada su mošti raskomadane, kada je ruka kneza Lazara odvojena od tela. Novine pišu da narod po crkvama „pali sveće“, spremaju se barikade, pronose se glasovi o „novom prokletstvu“ koje će nas pratiti, pominje se čak i nekakva odluka Sinoda SPC, ali vladika braničevski g. Ignjatije se ne oglašava. Barem ne onako kako bi to trebalo da čini jedan jerarh. Nekome je i danas – kada se država smanjuje – potrebna manipulacija „duhovnošću“, pa se nije čuditi što u svemu učestvuje i VJ u sprezi s Crkvom. A ono što se nudi kao duhovnost dokaz je pomanjkanja upravo duhovne kulture u ovim nemirnim vremenima. O tome govori i ovakav nemar prema moštima koje su – šta god ko mislio o tome – javno i kulturno dobro i svetinja koja vernicima mnogo znači. A razloga za uznemirenje u široj javnosti zaista ima na pretek. Nisu daleko za nama vremena kada su mošti Lazareve nošene u populističkom zanosu sa dobro znanim političkim namerama. I posle, i to znamo, tim su tragom prošle vojne i paravojne formacije koje su ostavile krvave tragove koji zadugo neće biti izbrisani. Na Crkvi je – i pravo je vreme za to – da se oglašuje, jer procesije sa moštima bude tmurna prisećanja.

I najzad – što nije nevažno – ne oglašava se ni Zavod za zaštitu spomenika. Čitavim nizom posebnih ugovora između države i Crkve uređeno je čuvanje svetinja i javnih dobara, biblioteka i retkih rukopisa. Kako je krenulo, opet se može naći neko ko će istrgnuti list iz Mirosavljevog jevanđelja – što se jednom dogodilo. Hrišćanska javnost u Srbiji je s pravom protestovala, ali je čudno da se u laičkoj javnosti nisu čuli glasovi protesta.

Republika, 290-291, 1-31. avgust 2002.

STRAH OD DRŽAVE BOŽJE

Odavno se ukazuje na neke znake klerikalizacije javnog života, a odnedavno se, na zaista dramatičan način, govori da Srbija navodno samo što nije postala „pravoslavna džamahirija“. Ne može se reći da tih znakova nema, ali se oni ili preuveličavaju ili se ne opažaju i na neku razložniju analizu ćemo, sva je prilika, još pričekati. Bilo kako bilo, strah od „države božje“ je prisutan i javnost je s pravom uznemirena.

Nedavno, na otvaranju izložbe fotografija Rona Haviva Krv i med u Novom Sadu, ne baš male grupe mladih ljudi – uz učešće bivših ratnika iz tek minulog ciklusa ratova – razvile su zastave sa zlokobnim simbolima. Nepunih pola sata nakon otvaranja izložbe, na praznina između panoa postavljena je još jedna „izložba“ – mračni simboli su govorili jasno koga i kako treba ubiti. Sve je bilo morbidno. Grupa „mileticevaca“ koji su delili svoj list Naša reč i pristalice Obraza otačastva bili su agresivni – pod istim zastavama marširaju i „nikolajevci“ sa svojim sloganima o „državi božjoj“. U mračnoj senci smrti nije bilo mesta nikakvom dijalogu. Davno je njihov „sveti vladika“ Nikolaj –

u knjizi Iznad greha i smrti – ispisao reči jednog takvog programa: „Naš program državni i verski i socijalni ispisani su krvlju i kostima mučenika i velikomučenika, na čije grobove mi stajemo, kud god se maknemo po ovoj zemlji. Svaki grob je ceo program.“ Kako god razumeli ove reči, one su dovoljne za program zla, mržnje i nasilja.

I, što je najčudnije, ovi se mladi ljudi pozivaju na Crkvu koja se ne oglašava na način koji bi umirio javnost. Nedavno se Crkva, zahvaljujući smeni ministra G. Kneževića, oglasila tonom koji kao da dolazi iz neke zaboravljene prošlosti – Politika, 01.09.2002: „Došlo je do sklapanja braka između postkomunističkog ateizma i zapadnog kapitalističkog hedonizma.“ Ni reči oci ne kažu o onom i kanonski i građanski-pravno nevaljalom braku između jednog dela jerarhije SPC i Miloševićevog režima koji još nije razveden.

Malo se ko seća famoznog zbornika Jagnje božije i Zvijer iz bezdana, u kojem su vladike izlagale svoje ratne ciljeve sa svim vojno-taktičkim i strateškim detaljima. Same su vladike zaboravile himnu Isajije *Likuj*, koju su pevale na svadbi pokojnog „komandanta“ Ž. R. Arkana.

A bučni „miletićevci“ dele svoju Našu reč – junski broj za 2002 – i pozivaju Srbiju da bude sa istinski slobodnim svetom, „u prvom redu sa istinski suverenim državama poput Iraka, Irana i Libije“. I jednako se pozivaju na Crkvu jer „ako je država zatajila, Crkva nije“. Ti „srbski“ fundamentalisti – prepoznaju se po svom „korijenskom“ pravopisu – seju strah od „države božje“. I nikom jasno nije zbog čega su zajedno s nekim strukturama VJ, osim ako ne zbog onoga što im je obećano: da će u VJ imati „čin i biti potčinjeni vojnim starešinama, a u verskom pogledu lokalnom episkopu“. Ta veza na nivou struktura moći odavno nije tajna, a u Crkvi se niko i ne trudi da objasni da „država božja“ nema nikakve veze sa modernim učenjem hrišćanske Crkve.

Marširaju te družine diljem Srbije i svojim saopštenjima zastrašuju javnost i prete svima koji drugačije misle da će biti kažnjeni. U novosadskim porukama ne nedostaju imena i prezimena onih koji ne pristaju na njihov program i na njihovu viziju „države božje“. Opaki znaci, umesto da postaju ređi, sve se više zgušnjavaju i nakon oktobarskih promena. Ne greše mnogo oni koji ukazuju na novi talas nacionalizma sa elementima kleronacionalizma. Uostalom, sam je predsednik V. Koštunica započeo sa promenama onako kako ih on shvata, u tipičnom gazimestanskom stilu onim političkim mitingom pod svodovima drevne lavre u Hilandaru gde se hrišćansko *amin* izgubilo u buci političkog aminovanja. I od tada imamo niz crkvenopolitičkih skupova koje ni hrišćanska javnost ne razume. Množe se opaki znaci o kojima i Crkva čuti – ili ih neke vladike i podstiču. Još nije zaboravljen takav zbor u Trebinju uz prisustvo nacionalne elite kada je predsednik SRJ pozdravljen biranim rečima – koje on i zaslužuje – kao prvi činovnik Republike, ali i kao „hristoljubivi predsednik Vojislav“. Zbunjeni su bili i laici i vernici jer u našim jektenijama izgovaramo najintimnije „prosbe“, ali se ime vladara može pominjati samo po strogo bogoslužbenom molitvenom obrascu. Nikada se u našoj Crkvi nije tako činilo i malo kome je jasno kome je potrebno ovo poigravanje s Crkvom. O tome je progovorio episkop hvostanski i vikar njegove svetosti patrijarha g. Pavla g. Atanasije i upravo povodom onog čudnog zahteva da se ministar G. Knežević smeni – Blic, 08. 09. 2002 – i to na zahtev Crkve koja je odvojena od države. Preosvećeni je jasno kazao da se tu radi o „pravoslavnim fanaticima“ koji seju strah i progovaraju jezikom mržnje širom Srbije. To da ima fundamentalista i fanatika retko se čuje u našoj Crkvi. „Postoje“, nastavio je g. Atanasije, „u pravom smislu reči manje paracrkvene formacije, ovde u Beogradu naročito, neposlušne patrijarhu“. Reč je, zapravo, o dobro instrumentalizovanim grupama za pritisak od strane vojnih i policijskih krugova koje seju strah i mržnju. I tu su upravo nužne neke napomene –

časopis Republika je prva upotrebila ovaj vojnički termin, paracrkvene formacije, ali je bila grubo napadnuta u glasilu studenata bogoslovske fakulteta Logos, koje je uređivao g. Atanasije. Znalo se, i to dobro, da nije reč tek o grupicama, već o sprezi JNA i paravojnih formacija s delom jerarhije koja je krvavim tragovima obeležila balkanski prostor kojim je protutnjalo nekoliko izgubljenih ratova.

Kada je nedavno starešina Crkve sv. Marka u Beogradu izbacio iz Crkve takve „bojovnike“ probudila se neka nada da ćemo načiniti i onaj toliko očekivani korak prema promenama u samoj Crkvi. Ali i u Crkvi nije malo onih koji i dalje „proizvode“ strah i koji nepromišljeno barataju davno zaboravljenim pojmom „država božja“.

Vreme je da se razmisli o onoj formuli šabačko-valjevskog episkopa g. Lavrentija po kojoj „sve političke partije mogu pod crkvenu kapu, ali Crkva ne može pod kapu nijedne partije“. Ovo drugo bi trebalo da bude pravilo, a ono prvo je izvor straha, jer malo je političkih partija koje i same ne hitaju pod crkvenu kapu.

Republika, 294-295, 1-31. oktobar 2002.

ÉPILOG I NOVI ZAPLET

Burna zbivanja na relaciji SPC-MPC i „afera“ oko mitropolita veleško-povardarskog g. Jovana, uz crkveno-političke kombinacije velikih razmera već krajem leta kao da su se primicala nekom kraju. Vanredni Arhijerejski sabor koji je okončao zasedanje – glavna tema je bila situacija oko MPC – pokazao je da je kraj na početku. Saborski oci su raščinjenog g. Jovana koji je prešao u Srbiju proglasili za egzarha patrijarha srpskog g. Pavla u

Makedoniji, dakle na kanonskoj teritoriji koju MPC – kanonski još nepriznata – smatra svojom. Usledili su novi nemiri – Blic 26. 09. 2002 – i razgnevljeno makedonsko sveštenstvo je ustalo protiv g. Jovana, pa je on „u parku“ obznanio da je egzarh patrijarha srpskog i najavio „nove korake“. Sve se još jednom iskomplikovalo, jer je ministar spoljnih poslova RM g. Slobodan Čašule pozvao ambasadora SRJ u Skoplju i uložio oštar protest. Dugo građeni bolji odnosi među državama sada su ozbiljno ugroženi, jer pitanje nije samo crkveno.

Sam novi egzarh g. Jovan – Danas 28-29. 09. 2002 – kaže da se nalazi u izgnanstvu, da je u teškoj situaciji „jer je Carigrad ostao po strani“ i naglašava nešto što je sigurno važno: „Ljudi na vlasti ne znaju gde je granica između države i Crkve“. On misli na Makedoniju, ali stvari ne stoje bolje ni u Srbiji. Što se tiče vaseljenskog patrijarha svjatiješeg g. Vartolomeja, njegova se duhovna strategija – sa naglašenim ciljevima duhovnog globalizma – malo kome sviđa na Balkanu, čije su crkve još uvek zarobljene etnofiletističkim okovima. Sama drevna titula egzarha, koja označava „vojnog upravnika“ na delu teritorije Imperije, zbunjuje mnoge. Sve je to probudilo sasvim neprijatna prisećanja, iako je patrijarh srpski g. Pavle još u junu davao uverenja da nema ni govora o „teritorijalnim pretenzijama“. U Makedoniji se boje da se u Srbiji ne pojave snage koje neće priznavati Makedoncima ni državu ni jezik ni naciju.

Republika, 296, 1-15. novembar 2002.

PELO I PORUKE

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

I u Hramu sv. Save i na platou ispred njega – na tužnom ispraćaju nevino postradalog srpskog premijera Z. Đinđića 15. marta – sve je bilo ispunjeno tugom i bolom. Tiskala se ogromna masa građana oko odra. Uz palucanje sveća i plač leluja opomena: vesnici nade skupo plaćaju svoj čin, ali nada ne umire ni u srcima najbližih, ni u srcima građana jedne nove Srbije.

Svi su očekivali najavljenog patrijarha srpskog g. Pavla da kaže hrišćanskom nadom ispunjenu reč. Ali, nad odrom pokojnika prozborio je crnogorski mitropolit g. Amfilohije. Od prve reči ljudski smisao činodejstvovanja izgubio se u političkoj retorici. Tišinu tuge smenila je zebnja i zaprepašćenje. Besedio je mitropolit o zlu rata, o rani „posred srca naroda“ i to u času kada je malo kome nepoznato koja je to ruka zadala tu ranu i pokojniku i narodu. I što je više odmicao u svojoj besedi pred tužnim zborom, sve je bivalo čudnije – ni na trenutak se prisetio nije ni vanrednog stanja ni tragičnog trenutka. Odjekivale su loše sročene aluzije iz kojih se čitaju mitropolitove poznate političke iluzije koje smo skupo platili. A retorske figure – neukusne i neprimerene – pretvarale su se u još gore bravure. Pomenuo je mitropolit i „pilatovski mač pravde“ – kao da u Hagu sedi veliki pravедnik. Oni koji znaju ono što je u našoj Pravoslavnoj enciklopediji rečeno o Pilatu, naučno tačno i savesno, bili su zaprepašćeni nabojem antisemitizma kakav odavno nismo imali u našoj sredini.

Ružno je počelo i ružno se i završilo sve to – ako se završilo – nad odrom pokojnog premijera Đinđića. „Nije bilo niti je moglo biti zabrane od strane protokola i porodice“ – oglašava se ružno nekakva pres-služba SPC – a Vlada Srbije odgovara da su „uvređeni i porodica i prijatelji“. Niko ne pominje vernike koji su grubo

uvređeni i povređeni. Ostala je ipak jedna poruka – pokojnik je oko odra okupio građane Srbije i zvaničnike Evrope koji u nadi posustati neće.

Republika, 306-307, 1-30. april 2003.

MUKE SA SIMFONIJOM

Na nedavno okončanom Saboru pravoslavne omladine, koji je održan u Studenici početkom meseca maja (Danas, 08. 05. 2003), usvojen je i obnarodovan jedan neobičan dokument pod karakterističnim naslovom – Đurđevdansko pismo Haralampiju. Obrazac koji se nudi u ovom dokumentu podrazumeva ostvarenu simfoniju u odnosima između države i Crkve. Pomenuti obrazac je precizno definisan i to u duhu srednjovekovne simfonije. „Srbi već dve stotine godina žive u zabludi“, stoji u tom dokumentu, „da imaju dvojicu prosvetitelja, odnosno sv. Savu i Dimitrija Obradovića od kojih je samo jedan pravi – sv. Sava“. Tako jednodimenzionalno određen kulturni model čitavu srpsku kulturu svodi na svetosavlje. Ćirilo-metodijevska tradicija sa kojom smo duboko ukorenjeni u civilizacijske tokove Evrope, mnogo vekova pre sv. Save, se i ne pominje. A Dositej se sasvim odbacuje. Dositejevska tradicija se proklinje kao i sve ono što su kulturi dali Vuk, S. Marković, J. Skerlić i komunisti, a sa njima i – „novodopci“. Obrazac ovakvog tipa uopšte nije kulturni obrazac, ali je ovo novo srpsko pismo Haralampiju dokaz svakojake pometenosti u kojoj živimo. Vizantija kao mrtva paradigma mnogima znači mnogo više nego surova realnost razgrađene države i opustošene zemlje.

U neke izjave samog patrijarha srpskog umeću se navodi Nikolaja koji je ponavljao da „tamo gde su država i Crkva odvojene, tu nije

dobro stanje“. Organizacije oko Crkve u ulozi „paracrkvenih formacija“ pružaju logistiku takvim tendencijama, a posebno se ističe Obraz. „Religija nije“, kaže o. đakon R. Bigović, „privatno emotivno osećanje“. Ako nije sasvim jasno šta mu je to „emotivno osećanje“, jasno je da ovaj „liberalni“ bogoslov religiju shvata kao stvar države i ne pomišljajući na mogućnost čovekovog ličnog „izbora Boga“ i načina ispovedanja vere. Sve se uzima kao odnos struktura moći koje se ponašaju po zakonu spojenih sudova, a to je daleko od duha Hristovog i onog svetlog Jovanovog hrišćanstva.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

Neki su znaci zabrinjavajući. Kada je na godišnjicu bombardovanja zemlje od strane zapadne vojne alijanse u manastiru Soko otkriven spomenik Nikolaju Velimiroviću (Politika, 24. 03. 2000), načelnik Generalštaba N. Pavković odao je najviše vojne počasti nekadašnjem žičkom episkopu koji je svojevremeno imao laskave reči za vođu Rajha A. Hitlera, koji je 1941. na Uskrs bombardovao Beograd.

Sve to nije od juče. Kada je godine 1996. poznati pisac S. Basara pisao kako je famozna španska Inkvizicija spasonosna ustanova i kako ništa neće biti u redu „dok se u Evropi ponovo ne budu zadimile lomače“, činilo se da je to samo jedna od bizarnih izjava kakvih ima na pretek. Danas se u hrišćanskoj Crkvi na Inkviziciju gleda kao na sramotu u istoriji Crkve. Ovdajšnje pristalice nove simfonije, pak, diče se kratkim pamćenjem ili nešto drugo imaju na umu. U jednom dokumentu dr Šijaković predlaže i obrazlaže nekoliko novih krivičnih dela koja treba uneti u KZ, a to su „krivična dela protiv društvenih vrednosti“. Uz to se predlaže i visina zaprečenih kazni za počinioce, ali je najčudnije kako su krivična dela opisana. Kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine ko se nađe u „protivpravnom vršenju verskog obreda“. Ako je vršenje verskog obreda kanonski uređeno u Crkvi – a jeste – nije jasno zbog čega bi se KZ bavio ispravnim ili neispravnim

činodejstvijem i uopšte sveštenim radnjama. Da je tu u pitanju eventualno sankcionisanje *heresi* vidi se iz objašnjenja koje sledi: „Ko vrši verski obred protivno osnovama verskog učenja“. No, ako su država i Crkva odvojene, postavlja se pitanje da li se može na ovakav način gaziti autonomija države, odnosno same Crkve.

Za sada deluje neobično i sasvim neprihvatljivo tvrdnja da će Crkva dobiti istorijsku šansu tek u otvorenom građanskom društvu, što se u savremenom hrišćanskom svetu i veruje – kod nas se tvrdi obrnuto. Nedavno je jedan đakon-ideolog – predstavnik naše Crkve u Beču – tvrdio da nevladine organizacije i otvoreno društvo „žele ukidanje religije“, kao da se religija uvodi i ukida po nečijoj želji i volji.

Republika, 310-311, 1-30. juni 2003.

ODLUČNO „NE” SVOJOJ DRŽAVI

I oni koji brižljivo prate zbivanja na relaciji SPC-MPC bili su zbunjeni onim što se – uz ogromnu medijsku buku – događalo uoči i na dan sv. proroka Ilije, 2. avgusta ove godine, oko manastira sv. Prohora Pčinjskog u drevnoj Ohridskoj arhiepiskopiji. Na samoj granici između SCG i Makedonije, dve države sa svojim najvišim zvaničnicima našle su se pred zaključanim vratima. I još – dve crkve ljuto zavađene, među kojima u ovom momentu nema ni na pomolu nečeg od sestrijskih odnosa. Tu je i veleško-povardarski mitropolit g. Jovan – raščinjen u MPC – koga je majski sabor naše Crkve postavio za egzarha u Makedoniji. Za atmosferu su se pobrinule i državne i paradržavne – i crkvene i paracrkvene – formacije uz asistenciju Vojske i moderno opremljenih policijskih snaga kojima nisu manjkali ni helikopteri. Bučne gomile mladih ljudi,

sa majicama ukrašenim likovima Karadžića i Mladića, potisnule su i ono malo vernika koji su pristigli na proslavu Ilindena.

Ton je bio još ranije zadat. Episkop šabačko-valjevski g. Lavrentije proklamovao je – NIN 10. 04. 2003: „Narod ih, Karadžića i Mladića, smatra nacionalnim herojima i rodoljubima te ih mudro zaklanja“. Ulje na vatru je dolivala i beogradska i skopska štampa – sofijsku je malo ko pominjao. Propala su nastojanja g. Svilanovića i gđe I. Mitreve da to pitanje, ako je crkveno, „reše same crkve“. Videlo se po svemu da to nije crkveno pitanje.

Popularni vranjski vladika g. Pahomije je bio jasan i odlučan: „Niko ne može na naš posed“. Zvaničnici su se našli u nevolji kakva odavno nije zapamćena – dugo je problem potiskivan u stranu i sada je dramatično izbio u prvi plan.

Tako su započeli neobični manevri na granici kojima se odmeravala snaga. Posebno je zanimljivo da je Vojska SCG pomogla da se svečanost ipak održi u karauli, gde su i položeni venci ASNOM-a, odnosno postavljene znaci sećanja na stvaranje makedonske države.

Na sam dan slave, bački episkop g. Irinej, koji se oglašavao kao patrijarhov glasnogovornik – patrijarh srpski g. Pavle bio je u Moskvi – objavio je u Večernjim novostima gnevnu filipiku protiv g. Mićunovića, predsednika skupštine državne zajednice SCG, kakva se u novijoj istoriji Crkve na ovom prostoru ne pamti. Ako je i jasno zbog čega je bački vladika nazvao g. Mićunovića advocatus diaboli – navodno je u sprezi sa najmračnijim silama ovoga sveta – nikom nije jasno, pa verovatno ni samom preosvećenom g. Irineju, zbog čega je gnevno bacio Mićunoviću u lice legendarnu Galilejevu frazu – Eppur si muove. Tako je s najvišeg crkvenog mesta u Beogradu izrečeno odlučno „ne“ državi – i to svojoj. Uz ostalo, bački vladika je uputio

„notu“ vladi RM protestujući zbog sprečavanja srpskih sveštenika da slobodno ulaze u Makedoniju. Zbunjen, pa i vidljivo uplašen, g. D. Mićunović nije prihvatao polemiku, ali je izjavio da je „naneta značajna šteta međudržavnim odnosima“, jer je Crkva na samoj državnoj granici „stvorila zonu ograničene suverenosti države“. Država je ovoga puta uzmakla jer Crkva nije htela da popusti.

Nekoliko dana posle toga objavljeno je pismo – Večernje novosti, 05. 08. 2003 – patrijarha srpskog g. Pavla predsedniku srpske vlade g. Živkoviću, iz kojeg se doznaje mnogo neobičnog iz odnosa države i Crkve. Patrijarh je pomenuo „nasrtaj državnih organa RM na slobodu kretanja i ljudsko dostojanstvo“ i tako odgovornost za razvoj događaja prebacio na vladu Srbije. Sve će zavisi, naglašava patrijarh, „od vašeg držanja i držanja vlade kojoj stojite na čelu“. Ako naša Crkva vrši svoju pastirsku misiju u okviru SCG, koja je njena kanonska teritorija, nije jasno kako bi srpska vlada mogla da prihvati ovakvu obavezu, pa nije jasno ni to zbog čega srpski patrijarh unapred hvali g. Živkovića, budući da se zna kako je u Ustavu definisan smer odnosa između države i Crkve.

Problem koji se otvorio u ovim manevrima postoji na čitavom pravoslavlavnom Istoku i o njemu se različito razmišlja. Nedavno je ruski predsednik, početkom avgusta ove godine, prisustvovao činu kanonizacije svetog Sergija Radonješkog – među zvanicama je bio i srpski patrijarh g. Pavle – koji se poklonio moštima svetitelja i poput ruskih careva darovao veliko zvono za crkvu u slavu novog svetitelja. Sam sveruski patrijarh g. Aleksije II u svojoj propovedi je naglasio da su svečanosti kanonizacije „simbol jedinstva Crkve, naroda i vlasti“. U svom govoru V. Putin je stoga postupio mnogo opreznije i „uljudno se“ – kako piše štampa – „distancirao od sličnih nastojanja“. On ulogu Crkve vidi u stalnom „učvršćivanju sloge među narodima višenacionalne Rusije“.

Toga kod nas nema čak ni posle svega što se oko Ilindena zbilo – politički manevri se ne samo nastavljaju, već dobijaju u zamahu. Država je ustuknula pred Crkvom verovatno radi mira u kući i izbora koji nisu daleko, i nije jasno kako će se odnosi redefinisati, kako bi se znalo dokle važi zapovest Hristova koju svedoči jevanđelista Marko (12.17): „Odgovarajući Isus reče im – podajte ćesarevo ćesaru, a Božije Bogu“.

Kada se učinilo da su zbivanja oko Ilindena otišla u drugi plan, objavljen je – 07. 08. 2003 – Memorandum SPC o stanju na Kosovu i Metohiji. Najpre su bili zbunjeni novinari kojima je rečeno da dokument mogu dobiti ako napišu molbu „ćirilicom, a ne na pismu drugog naroda“, ali to i nije neki problem – ako je po Ustavu ćirilica zvanično pismo onda to i valja poštovati. Ne zna se, međutim, zbog čega do dokumenta ne mogu doći svi, jer je on namenjen ne samo domaćoj već i svetskoj javnosti i publikovan je i na engleskom jeziku. Već u prvim izveštajima jasno je naglašeno da je autor ovog dokumenta g. A. Jevtić, „vladika u ostavci“, koji se poslednjih godina promovise kao ideološki spiker naše Crkve. U tom obimnom spisu imamo čitavo obilje podataka koji su plod uistinu velikog dugogodišnjeg istraživačkog posla o nasilju nad srpskim življem na Kosovu, koje u novije vreme dobija zabrinjavajuće razmere. Dati su detalji o porušenim svetinjama, oskrnavljenim grobljima, uz spiskove žrtava koje su meta albanskih ekstremista, ali nema mnogo podataka o nasilju Miloševićeve soldateske. Kosovo je „pitanje narodnog, duhovnog, kulturnog i ljudskog identiteta“, ističe vladika Jevtić i daje i pregled istorije „srpske srednjovekovne države na Kosovu“, ali se o istoriji drugih skoro i ne govori, iako je i njima Kosovo kuća, dom i domovina. „Niko nema pravo da se odrekne Kosova“, stoji u tom dokumentu uz poznato mesto iz besede crnogorskog mitropolita g. Amfilohija – „Mi smo na Kosovu postali zreo istorijski narod“. Akcenat je još jednom istaknut: „Kosovo je srpski Jerusalim“. To nije samo teritorija već trajni „sadržaj“ kolektivne svesti koji nas kao narod čuva.

Istorijsko pravo postoji, naravno, ali se postavlja pitanje šta činiti kada se narodi „potrude“ da ga nepromišljeno potroše, kako su se na nesrećnom Kosovu potrudili ne samo Srbi već i Albanci. U takvom slučaju ostaje mit i zlatna legenda – zlatni san o Jerusalimu – ali taj mit neće mnogo vredeti, kao što neće mnogo vredeti ni san o albanskom, etnički čistom Kosovu. Ni jedno ni drugo nije na velikoj ceni u modernoj Evropi. Ovako kako su stvari ovde postavljene mogu biti vezane ruke svima, posebno onim pregovaračima koji su svesni da dijalog Beograda i Prištine mora jednom započeti ako se hoće ozbiljno rešavanje problema u ovom delu Evrope, odnosno ako se hoće Kosovo koje ne bi bilo poprište monstruoznog nasilja kakvo je bilo ono ubistvo dece na reci Bistrici.

Biće Kosovo i mit i san, ali i deo Evrope koja se gradi izvan svakog mita i istorijskog sna ili legende.

Republika, 316-317, 1-30. septembar 2003.

IZAZOVI BEZ ODAZIVA

Susret sa naglašenim akcentima ekumenizma održan je u Beogradu sredinom septembra – Politika, 17. 09. 2003 – na inicijativu Evanđelijske crkve Nemačke, a domaćin je bila naša Crkva – patrijarh g. Pavle je uzeo učešća – sa temom koja je zaista dobro određena: Crkva i identitet. Hrišćani Evrope se danas suočavaju sa problemima koje nameće duh vremena i epoha „tranzicije“ i novog ekumenskog – dakle globalnog – načina razmišljanja i delovanja. Ta tema stoji pred jerarhijom, ali i pred laicima čije je učešće u odlučivanju i na ovom skupu naglašeno. Postavljena su važna pitanja, ali odgovori su bili različiti i najčešće nedovoljni. Govornik u ime naše Crkve,

đakon R. Bigović, postavio je nekoliko takvih pitanja koja su ostala bez pravog odgovora. Pominjao je besednik i „simfoniju u odnosima države i Crkve“, ali malo je koga zanimala ta arhaična formula osim što su svi lako prepoznavali zagovaranje sprege između jerarhijskih i državnih struktura moći, vlasti i vladanja što imamo pred očima u Srbiji. Izrazio je govornik strah od „asimilacije i unifikacije“, ali nije bilo mnogo jasno ko je u situaciji da bude asimilovan. Njegova razmišljanja – i ne samo njegova – o Crkvi su neobična. Navodno Crkva nije „nacionalna“, ali to u izlaganju nije dokazano, već je „višenacionalna“, a to se govornik nije ni trudio da obrazloži, jer u Sinodu nema, recimo, albanskog vladike, iako Albanaca pravoslavnih ima. Na Balkanu je etnofiletizam nepreležana bolest i to se oseća širom pravoslavnog Istoka. Veoma je značajno drugo pitanje koje je postavljeno – „Da li je danas u Evropi moguće pomirenje između hrišćana i sekularne države?“ Istini za volju, pitanje se postavilo još 1789. i tokom dva veka Evropa je – i hrišćani u njoj – našla jednu formulu koja je odolela probi vremena. Postignuto je izmirenje između sume sekularnih humanističkih vrednosti i duha jevanđelja na principu zajedničkog ideala. No, o tome se u Beogradu ne govori budući da nove ideje – i nove hrišćanske ideje – moraju biti u karantinu najmanje nekoliko decenija, ako ne i više, pre nego što stignu do nas. To je pitanje o. đakon proširio jednim dodatnim pitanjem i to je ono nad čim se svi moramo zamisliti.

Da li hrišćani treba da prihvate pluralizam „na svim planovima pa i na verskom“ – tako glasi pitanje i ono je zaista važno. U savremenom hrišćanstvu problem više nije ateizam, kao u XVIII ili XIX veku, već pluralizam modernog društva, koje je odavno tako strukturirano i to nepovratno, u Evropi posebno. Ni na zapadu ni na istoku nema više militantnog ateizma i pluralizam sa svojim slobodama je zaista izazov pred kojim Crkva stoji danas. Spasenje i oslobođenje su svojevrstni korelati jer je spasenje lično a ne kolektivno-kolektivističko, a

hrišćanstvo se može misliti samo hrišćansko-personalistički. Ostalo je istorija koja može da opterećuje kao što je kod nas slučaj – ostalo je „treće iskušenje“ a to je iskušenje vlasti i vladanja nad drugim koji više nije „bližnji“ građanin. Ostalo je arhaična „simfonija“ koja se i na ovom skupu ne samo pominjala već i preporučivala. Tu je došlo do jednog iznenađenja i to od strane beogradskog nadbiskupa S. Hočevara. Rekao je preuzvišeni da bi „upravo ovde u Srbiji trebalo održati vaseljski sabor“ u znak obeležavanja 1700. godišnjice sabora koji je car Konstantin sazvaio daleke 337. godine. Ko bi sazvaio sabor s obzirom na zastarelu strukturu kanonskih propisa – to bi morao biti neki vladar – i da li bi se postigla saglasnost svih, o tome se nije raspravljalo, ali je ideja zablislala velikom razbuđenom nadom. Optimisti nisu bili zatečeni – hrišćani su po svom pozvanju i prizvanju optimisti – ali i skeptici imaju jake razloge. Ovde ekumenizam postoji s nekom zadržkom i moguć je samo u političkom smislu i prema političkoj potrebi – ostalo su krupne reči koje nam nikada manjkale nisu.

Glasoviti hrišćanski personalista Emanuel Munije isticao je kako u XX veku imamo nov fenomen, a to je „svetost izvan Crkve“. Evropska štampa upravo naširoko piše o predlogu poljskih katolika – donela ga je i beogradska Politika u subotu 20. septembra – da se otac ujedinjene Evrope, laik i francuski šef diplomatije Šuman proglasi za svetitelja.

A kod nas domaća i međunarodna policija pretresa eparhijske dvorove u potrazi za Karadžićem i Mladićem koje naša Crkva smatra „herojima i rodoljubima“. Od toga da li će naša Crkva biti jatak ili talac pomenutih ljudi koji beže od zakona zavisi mnogo, pa i ugled naše Crkve koja se nalazi u vrtlogu ozbiljnih problema.

U zahumsko-hercegovačkoj eparhiji vladika preosvećeni g. Grigorije ima drugačije „nevolje“ – čitavo Trebinje je u rukama moćnika među kojima ljudi iz Crkve imaju važnu reč, poseduju ogromna imanja –

neka su ostaci imovine muslimanske porodice Resulbegović i spor se još vodi – imaju pivaru, a uskoro će imati i aerodrom. Preosvećeni g. Grigorije ima neobično objašnjenje tog stanja – „Nisam ja kriv što iz Amerike dođe Dragan Kovačević i da nam 50.000 dolara za zdravlje svoje dece i za spasenje svoje duše“.

Republika, 318-319, 1-31. oktobar 2003.

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

IDEOLOŠKE MANTRE VLADIKE ATANASIJA

Nesporazumi oko povratka BF u krilo BU još uvek traju i napokon se oglosio i ministar prosvete G. Knežević koji naglašava da se „uredbom ne može menjati zakon“ i još se nada da će država i Crkva „pronaći zajednički jezik“. To nije nemoguće ako se bude vodilo računa o tome da su crkveno-školski sistem i laički-državni strogo autonomni jer je njihov položaj utvrđen Ustavom. BF i njegovim strukturama zaista „nije u interesu da menjaju dosadašnju poziciju“. Važno je da se ne ponovi ideološki pritisak – a neki i to hoće u Crkvi – iz daleke 1952.

Pravnici će – i u Crkvi i u državi – očigledno imati još mnogo posla dok se ne nađe razumno savremeno rešenje. Mnogo je veći problem u toj ideologiji koja se želi – s promenjenim predznakom – vratiti na BU. Ko zna zbog čega, svi se nekako boje da govore o tome iako svi vide o čemu se radi. Oglasio se u glasilu Dveri – a to Radio Beograd izdašno emituje – vladika bivši zahumsko-hercegovački preosvećeni Atanasije i to rečnikom koji se mogao čuti još dok je na beogradskim ulicama bilo prevoznika sa konjskom zapregom. Udario je na ovog saradnika Republike i na sve koji drugačije misle kao na „evroslinavce“, izdajnike i plaćenike kojima ne bi trebalo da bude mesta među krštenim ni živim ni mrtvim Srbima – njih on ruži i kune rečima

koje se od srpskog kaluđera do sada čule nisu. Nije to jedina nevolja. Nedavno je – od 02. do 05. 05. 2003 – preosvećeni sročio i svojom rukom potpisao glasovitu Studeničku deklaraciju uz koju ide još jedan neobičan dokument – Đurđevdansko pismo Haralampiju. Tu je ovaj neprosvećeni kaluđer udario i na prvog srpskog ministra prosvete i utemeljivača moderne srpske prosvete Dositeja Obradovića najružnijim rečima, kakve se nisu čule u celokupnoj istoriji naše Crkve od nekog kaluđera srpskog – i tu smo gde smo.

Piše vladika Atanasije svom sabratu iz XVIII veka Haralampiju Mamuli, saradniku velikoga Dositeja, i izlaže svoju nekakvu „nauku“ i kulturologiju kakve do danas bilo nije. Dositej je, po njemu, opaki „začetnik vanzavetne kulture u Srba kojoj je zrcalo bila bezbožna prosvetiteljska škola zapadne Evrope“. Svi koji su sledili Dositeja su zlo jer ti „njegovi dijaci su veće zlo naneli srpskom narodu“ od samog Dositeja i vladika ih nabraja – to su „vukovci, i markovićevci, i skerlićevci, i komunistički ideolozi i na kraju novodobci“. Nudi nam neprosvećeni kaluđer jednu primitivnu kulturologiju i piše korijenskim pravopisom kojim Srbi ne pišu, jer pojma nema o fonetičkom zakonu našega jezika koji se zove jednačenje suglasnika po zvučnosti – „srbski“ i „novodobci“. Tu je i Nikolaj i naš nacionalizam koji je „najstariji u Evropi“, koji je „jevandeoski i organski“. Biće zanimljivo kako će Naučno-nastavno veće BU oceniti ovu „nauku“ – to ćemo videti jer su referati javno dostupni po zakonu i moraju biti stavljeni na uvid javnosti. Ove mantre su jednostavno primitivizam i podsećaju na besedu, recimo, nekog docenta hiromantije i crne magije s nekog srednjovekovnog univerziteta. Srpskom kaluđeru ovo ne priliči.

Bilo kako bilo, i ovakvi će opsenari besediti sutra *ex cathedra* na BU.

Republika, 327, 16-29. februar 2004.

MRAKOBESIJE

Kršobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

U osmomekovnoj istoriji naše Crkve nije bilo nečeg sličnog i takvo se mahnitanje sada nudi kao nekakvo „svetosavlje“. Poslednji put se nešto slično čulo kada je pod okupacijom Nedićev ministar M. Olćan u Novom vremenu govorio kako će nam Berlin „doneti novu svetosavsku Srbiju“. Dobro je poznato da se naša Crkva od toga ograđivala i to u više navrata. I samo delo sv. Save se ovim posramljuje i ocrnjuje i to se čini na početku XXI veka i to od strane jednog vladike SPC. Usred Evrope u koju nas je Dositej vodio i uveo. Sa velikim svetiteljem i prosvetiteljem sv. Savom Srbija je u srednjem veku bila Evropa - među velikim Evropljanima XIII veka sv. Sava je znamenita pojava - a danas sa ovim i ovakvim „svetosavcima“ Srbiji preta da bude srednji vek u savremenoj Evropi koja poodavno diše „na oba plućna krila“. I vekovima su razumni Srbi to znali i imali su u svom starom jeziku reč mrakobesije, koja je semantički najmanje dvostruko bogatija od novolatinske reči opskurantizam kojom se uglavnom prevodi. Novolatinska reč „sadrži“ samo mrak, a naša i mrak i bjesove-đavole koji u njemu obitavaju. S vremena na vreme oni se oglašavaju svakojako, pa i naglašeno ideološki. Kako će zakonodavci i BU rešiti pitanje izučavanja teoloških disciplina u okviru Univerziteta to ćemo još videti - srpska Alma mater čuva tradiciju i sv. Save i velikog Dositeja koji nas je uveo u Evropu. Neka se kaluđer goropadi na sve koji se usuđuju da „šiču na sveca“. Naučno-nastavno veće će reći svoje o svemu, pa i o jednoj ovakvoj „kulturologiji“. A neprosvećeni kaluđer će vremenom naučiti da može i bez ružnih reči i da prljava psovka nije nikada bila neka velika nauka.

Trenutno je srpski i psovati - ali neće ni to jednodužno večno trajati.

Republika, 328, 1-15. mart 2004.

SITNO KALUĐERSKI

Beogradski nedeljnik Vreme od 15. 04. 2004. posvećuje pune dve stranice besedi srpskog kaluđera Atanasija Jevtića - bivšeg vladike zahumsko-hercegovačkog - koja uistinu raspamećuje čoveka koji čita. Bože jedini, čega sve tu nema! Pod šatorom slovi kaluđer o dosovskoj vlasti koja je zlo „gde se šljam okupio“, pominje neke Sonje i Nataše - bez saradnika časopisa Republike Mirka Đorđevića nije se moglo - i druge ljude koji sa svojim „nastranostima“ izazivaju zgražavanje građana, jer su valjda homoseksualci koje treba i tući. Igra kaluđer svoju čudnu političku igru i tvrdi da je R. Karadžić „čistih ruku“, ali sve to neka mu bude, kao i ono njegovo otpisivanje punih dvesta godina srpske kulture od Dositeja do danas, i to neka mu bude. Pominje ovaj čudni kaluđer i o. Justina Popovića koji je „fino mirisao“. Imao je, kaže, „onaj fini znoj“ koji se i danas oseća u ćeliji. I to nije čudno - svi koji su poznavali o. Justina sećaju ga se kao veoma uljudnog čoveka i dobrog sagovornika. Raspaljen svojom igrom političkom, u stilu sitno kaluđerski, Atanasije govori o „evroslinavcima“, ali ni to nije mnogo novo niti se na to vredni osvrtni. Nego, on mirno priča kako muslimani smrde gde sednu - „Oni smrde, a ne soba“.

Sluša mladež „srbska“ pod šatorom u Valjevu i šta će - ko sme da šiči na sveca.

Republika, 332-333, 16-31. maj 2004.

SLAVLJE S POVODOM I ĆUTANJE S RAZLOGOM

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Povoda za veličanstveno slavlje na Vračaru – pred hramom sv. Save – uistinu je bilo mnogo. Odvojeno od Vlade, SPC je slavila godišnjicu Ustanka, godišnjicu spaljivanja moštiju velikog svetitelja i prosvetitelja i početak majskog redovnog Sabora. Svečano i uzvišeno delovala je doksologija koju je vodio crnogorski mitropolit Amfilohije na ovom „najvećem pravoslavnom skupu“. Tu je i gradnja patrijaršijskog dvorca sa nizom drugih objekata i nije slučajno jedan laički list pomenuo da se gradi „srpski Vatikan“ na legendarnom bregu u Beogradu. Iako je slavlje crkveno, Vlada je – na čelu s premijerom V. Koštunicom – bila prisutna in corpore.

Mnogo se govorilo tokom svečanosti, ali se o nečem – možda najvažnijem – i ćutalo, a i za jedno i za drugo bilo je razloga.

Slavlje je uveličao i visoki gost svjatjejši Vartolomej I, 270. jerarh iz Carigrada, koji je u kanonsku vizitaciju Beogradu stigao negde sa Kariba. On je jasno poručio da je „svaki rat u ime religije rat protiv religije“. Među gostima nije bilo Alekseja II i jasno je da je ruski prvojerarh izbegao susret sa svjatjejšim Vartolomejem i za to je, mora se priznati, imao jake razloge. Na svečanosti se o tome ćutalo, ali je spor poznat i godinama traje. U pomesnim crkvama – u SPC posebno – optužuju žestoko carigradskog patrijarha da hoće da bude „svepravoslavni arbitar“, da zahteva da mu svi „referišu“ o svemu, odnosno da hoće da bude neki „pravoslavni papa“. Mnogima je lagodnije da u senci svoje autokefalnosti prave saveze i sprege sa svojim državama i njihovim poglavarima – smelim iskorakom u ekumenskom pravcu carigradski prvojerarh se tome opire. Optužbe – samo ćemo neke navesti – idu dotle da se kaže kako se on „klanja idolima zapadne plutokratije“ i izdaje pravoslavlje koje može da očuva sabornost samo u okviru etnofiletističke autokefalnosti. Uporan je carigradski jerarh

da se jednom prekine „sa fragmentacijom po nacionalnim, rasnim i jezičkim odlikama“ i zbog toga je kriv – on je u tome neumoran i pomišlja na veliki Sabor kakvog nije bilo već punih dvanaest vekova. I zbog tog ekumenskog stava je, kažu njegovi kritičari, Vartolomeji zlo – upao je u „svejeri ekumenizma“.

Spor se ne smiruje, a sve je počelo u švajcarskom gradiću Šambeziju 1994. kada je svjatješi zadobio mnogo pristalica širom Evrope, ali se ljuto zamerio RPC i našoj Crkvi. Rusi u njegovim susretima s papom Jovanom-Pavlom II vide trasiranje puta za „širenje NATO-a na Istok“. Istina, dokument iz Šambezija potpisale su vladike iz SPC Irinej bački i Ignjatije braničevski, ali im je Sinod kasnije „oduzeo potpise“. Tako se istorija ponavlja – godine 1926. je „na predlog srpske crkve“ sazivanje velikog Sabora „odloženo do boljih vremena“. Nestali su razlozi koje je o. Justin Popović navodio – nema više zida u Berlinu i pomesne crkve su slobodne posle sloma ruskog modela komunizma – ali Vartolomejeva ideja se i dalje dočekuje na nož. Moskovski patrijarh neće ni da čuje za ekumenizam. To je za njega papizam. Vartolomeju dobacuju klanjanje zapadnoj „plutokratiji“ i nikom ne smeta ta sintagma A. Hitlera.

Evropa se može ujediniti, ali na crkvenom planu samo „ako odbaci novotarije koje je promovisao Rim poslednjih 950 godina“ i ako drugi prihvate „prisajedinjenje jednoj svetoj Crkvi pravoslavnoj“. Tako glase izjave g. Artemija i g. Save Janjića koji nisu usamljeni u toj doslednosti Justinovom zaveštanju. Ovakvi stavovi ukidaju mogućnost bilo kakvih razgovora o nekom jedinstvu crkava u novoj Evropi koja se gradi. I u tom smislu – ćutanje o tome govori – poseta svjatješeg Beogradu nije uspela.

Republika, 334-335, 1-30. juni 2004.

ZAPIS O PALANAČKOM ZOILU

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Poetika pamfleta – posebno političkog – po mišljenju ozbiljnih teoretičara veoma je jednostavna. Osećanje inferiornosti osnaženo srazmernom zavišću motiv je koji pokreće pamfletiste. Kulturni likovi sa korice – komandant Miloševićevih eskadrona smrti M. Ulemek Legija i mučki ubijen reformator i predsednik srpske vlade Z. Đinđić – stoje zajedno kao u ikonostas. Piščeve su teze tako ogoljene da se bez muke čitaju – sve je iz prepoznatljive matrice nacionalističke političke mitologije. Velikog reformatora i pobunjenog intelektualca koji je pokušao da nadraste palanku ubila je mafija „koja nije autohtono srpska jer obavlja prljave poslove za gazde na Zapadu“. Krivac je dakle poznat – prokleti i truli Zapad. Ostalo su neprimerene tirade o narodu koji neće „dolarsku ideologiju“. No, čitanje podrazumeva dva uslova – najpre, ne treba ništa znati o Legiji, a potom o Đinđiću treba znati samo to da je bio u mreži mafije koja mu je došla glave. Da je to bilo političko ubistvo i da je to delo Miloševićevih „crnorkaca“ o tome se uopšte ne govori u ovom pamfletu. U prvom planu je famozni „strani faktor“ koji je u knjizi ostao zagonetan. Sud još nije rekao ništa, ali publicisti sude „kvislinškom režimu“ Z. Đinđića – to je izraz kojim Milošević barata pred sudom u Hagu – i sve teče po nekom planu. Presuda je surova – posmrtno se kažnjava čovek koji je vratio osmeh Srbiji, u kome je jedna mlada Srbija već našla svog junaka i koji je zbacio S. Miloševića. U tom duhu je i recenzija iz pera redovnog člana dične SANU N. Miloševića koja – na zadnjoj korici – sačinjava ovaj pamfletistički diptih. Vrlog pokojnika akademik vidi kao „najboljeg Makijavelijevog učenika među dosovskim političarima za koga je, kao i za njegovog učitelja, politika bila samo veština pomoću koje se osvaja i zadržava vlast“. Obrnuto je – veliki reformator nije mnogo znao o toj veštini i to je neznanje platilo glavom. Da je nešto znao o veštini korišćenja svih sredstava za očuvanje vlasti ne bi ga snašlo ono što ga je snašlo.

Reč je o još nečem – važnom za pamfletiste i njihovo „umeće“ – o jednom sindromu poznatom pod nazivom Zoilov sindrom. Motiv mu je u onom osećanju duhovne inferiornosti – pokojni Đinđić je imao solidno filozofsko obrazovanje i znao je evropske jezike. Priča je stara – ima svoju antičku paradigmu. Davno jednom, u petom veku pre naše ere, živeo je u svojoj palanci u zabačenom Amfipolju pamfletista Zoil koji je prozvan „bič Homerov“. Slušajući kako slava Homerova prelazi granice prostora i vremena – i mučen zavišću jer nije imao mnogo dara za polemiku – Zoil je sročio pamflet u nameri da ospori i pokopa moć Homerove pesničke istine. Nije to uspeo. Nije ponudio nijedan argument ali je – lukavstvo je bilo baš makijavelističko – uspeo u onom najvažnijem. Dok se bude govorilo o Homeru pominjaće se i njegovo ime uz Homera. I tako je do danas. Tako je Zoil stekao tužnu slavu pamfletiste i postao je paradigma. To se dogodilo i u našoj palanci, naravno, na palanački način – olovka je pisala mržnjom i ostaće zapamćeno ono što je napisano o Đinđiću. Nesrećni Zoil je izlećio muku svoje duhovne inferiornosti, ali je stekao i tužnu slavu zavidljivca.

Republika, 336-337, 1-31. juli 2004.

JASAN PEČAT DUHA PALANKE

Gospođa ministarka prosvete u Vladi Srbije Lj. Čolić utisnula je zaista snažan „lični pečat“ prognavši Darvinovu teoriju evolucije iz nastavnog plana. I podnela je ostavku. No, pečat ostaje kao znak vremena večnog duha palanke koji se opire razumu. Još se nije stišala buka oko toga, a gospođa ministarka nastavlja: „Od stupanja na dužnost ministra prosvete svako veče pred spavanje molim se svetom Savi da me prosvetno umudri“. Sva je prilika da svetitelj nije uslišio njenu

molitvu, jer je bila neiskrena – dobro je što slavni svetitelj i prosvetitelj ne prima takve molitve.

Kišobran patrijarha Pavla Mirko Dordević

Oktobra 1996. obratio se papa Jovan Pavle II plenumu Pontifikalne akademije nauka – L'Osservatore romano nb. 44, 22.10.1996 – sa tumačenjem i Darvinovog učenja i poznatih stavaka iz Knjige koja se zove Postanje – 1. 24-29 – i izneo stav Crkve o kojem bi valjalo makar nešto znati. Papa, koji je rehabilitovao Galileja i koji je predsjedavao jubileju Kopernikovom – poznate su njegove pesme o Koperniku – zaista ima šta da kaže. Treba saslušati i njega koji citira i neznabošca Horacija i koji se nauke sigurno ne boji. Najpre, nema suprotnosti između nauke i vere, barem ne onakve kakvu priželjkuju mnogi u Crkvi samoj. Oni stavci iz Postanja nisu – to je njihov dublji teološki smisao – nikakva teorija, već opomena da je Tvorac izuzeo čoveka i da je čovek dužan da se izuzima iz lanca žive materije i živih bića – to je Bloh u debelim tomovima opisao kao *das Prinzip Hoffnung*. Dakle, nije reč ni o kakvoj teoriji već o veri koja budi nadu.

Republika, 342-343, 1-31. oktobar 2004.

SVECI I OSVETNICI

Nisu svi sveti i svetitelji isti po zaslugama i vekovima se čuje dobra formulacija – prema svecu i tropar. U Katoličkoj crkvi to je službeni čin precizno definisan – sa svim detaljima postupka – u *Codex iuris canonici*. Kod nas pravoslavnih nema oficijelne santifikacije ali su kriterijumi jasni i veoma strogi – toga se čovek udostojiti može samo nakon fizičke smrti i nevinog postradanja uz posvedočenu činjenicu da se na njegovom grobu zbivaju čuda.

Svi su vladari iz doba Nemanjića sveti i figuriraju u ikonostasu, iako u njihovom životu – barem većine njih – ničeg svetog i uzvišenog nema. Jedni su drugima „vadili oči“. Rano se ustalilo i jedno shvatanje svetosti koje je u suštini antihrišćansko, ali ono opstaje do dana današnjega i najbolje ga izražava reč koja se često čuje – nju je navodio i poglavnik NDH Pavelić: „Ko se ne osveti taj se ne posveti.“ U novije vreme je u SPC obnovljena praksa koja sledi iz te loše tradicije.

Kanonizovan je službeno episkop Nikolaj Velimirović koji „ne ispunjava uslove“ ni na koji način. Naša mu je Crkva „jednodušno jednoglasnom saborskom odlukom“ dodelila čak dva zapovedna dana – toliko nema ni sveti Sava – i to 18. mart kada se upokojio 1956. i 13. maj 1991. kada su njegove mošti prenete u zemlju. Tada se u rodnom selu Leliću okupio bio „cvet“ srpske inteligencije, koja je i time dala podršku politici rata koji se već rasplamsavao. Čin je prenošen preko nacionalne televizije. Time je otvorena stranica političkih kanonizacija. Odluka ovogodišnjeg majskog Sabora da grupu sveštenika mileševske eparhije proglasi za svece „koji su prosijali na zemlji srpskoj“ samo je dolila ulje na vatru. Ubrzo je postalo jasno da su neki od tih „svetaca“ – Slobodan Šiljak i Milorad Vukojičić Maca – bili borci četničkih odreda koji su počinili zločine. Pitanja koja su se otvorila pokazala su da je ovaj nepromišljeni čin u funkciji namirivanja političkih računa još iz vremena poslednjeg svetskog rata. Neki u svemu vide namerno izazivanje i laičke i crkvene javnosti – oglasio se recimo poznati umetnik M. Janketić – čiju su majku „svetci“ zaklali – i taj je čin nazvao „amoralnim“. Oni pak sveštenici koji su se svojevremeno bili svrstali uz NOP i stradali nisu se našli na spisku Srba svetitelja iako to – mnogi među njima – zaslužuju kao istinski „novomučenici“. Objašnjenje koje je ponuđeno bilo je jasno – kriterijum je bio ideološko-politički.

Republika, 366-367, 1-31. oktobar, 2005.

UHVATITI MESTA DUŠI – I PREČI PUT ZA TO

Kisobran patrijarha Pavla Mirko Đorđević

Orden sv. Save postoji još od obrenovićevskih vremena i dodeljivao se sve do 1945. godine u znak priznanja za „iskazanu ljubav prema Crkvi i narodu“. Istini za volju, nikom nije jasno kako ga – ima li tu propisa – i kome dodeljuje princ A. Karađorđević. Države je sve manje, a ordena, praznika i svetkovina sve više, jer čitava jedna generacija političara oseća potrebu za istorijskom identifikacijom i obrasci se ne traže samo u XIX veku, već se ide sve dublje u srednji vek. Iz Crkve se ponavlja da postoji Pravilnik, ali taj dokument niko video nije i svi upućuju na Sinod i na člana Sabora episkopa zvorničko-tuzlanskog, preosvećenog g. V. Kačavendu, mada je ubrzo postalo jasno da ni on nije pravi sagovornik. Onom ko je imao u rukama raskošnu reviju Glorija, od 04. 01. 2006, makar nešto će biti jasno. Ova ilustrovan revija donosi reportažu pod naslovom „Parče neba na zemlji“, u kojoj njegova smernost vladika V. Kačavenda govori o veličanstvenom „srpskom Versaju“ u kojem stoluje – nedaleko od Bijeljine. Vladika grmi protiv komunista, ali im priznaje da su znali šta se može osloboditi poreza a šta ne, dok mi „moramo da plaćamo porez na obnovu svetinja“.

Orden sv. Save uglavnom su dobili političari i biznismeni i – nijedna siromašna učiteljica, recimo. Ukrasio je svoje grudi ordenom i glasoviti biznismen Miroslav Mišković koji za radničku klasu kaže da je „razmažena“. Njemu odgovaraju mnogi da je njegova nova klasa „gramziva i brutalna“, ali to njega ne brine – on je u svojim firmama zabranio sindikate, a uz njegovo ime Sremske novine pominju dvadesetak hiljada hektara vojvođanske oranice i još mnogo toga. Svi bi mesta duši da uhvate, a to se može najlakše i najprečim putem tako stečenim bogatstvom kakvo su sticali moderni „biznismeni“, vojni liferanti – kako se nekada govorilo – i feudanci u vremenu rasula, koji sve prodaju i sve preprodaju i diče se dobrotvorstvom. Jedan od

njih je – koliko god to delovalo neobično i neverovatno – za Božić ove godine objavio u novinama poslanicu božićnu srpskom narodu kao da je glavom patrijarh. Jagma za bogatstvom je zahvatila sve, pa i samu Crkvu. Sve se kupuje i sve se prodaje i sve se – pa i ono što sveto nije – uredno osvećuje po Trebniku. Onom istom iz kojeg je o. Gavriilo nedaleko od Šida blagosiljao famozne Miloševićeve Škorpione, taj eskadron smrti. Neki su poodavno u sv. Savi ugledali ne velikog svetitelja i prosvetitelja već faraona i sada niko ne zna kako dovršiti hram na Vračaru koji se mora dovršiti – ne pomaže mnogo ni doplatna „markica“ koja je Uredbom Vlade Srbije nametnuta građanima. Niko da podseti da je Isus jednom kazao kako će kamila lakše proći kroz iglene uši nego što će bogataš ući u carstvo nebesko – kome je u ovoj jagmi stalo do jevanđeljskih parabola. To je političkim moćnicima i biznismenima smešno, ali javnosti bode oči sve to oko hrama – skupoceni automobili i još skuplji džipovi kojima se razmeću sveštena lica.

Bogu hvala, nije sve tako crno i o tome beogradski NIN 09. 02. 2006 donosi nešto novo i važno. Reč je o nekom „zapisu“ patrijarha Pavla – izvor nije naveden – koji se oglasio povodom svega toga, makar uopšteno. „Crkva se neće državi Srbiji obraćati ni za kakvu pomoć“, kazao je navodno stari patrijarh. On je dodao da neće ni bankama „koje su umnožile svoje poslovanje sa stranim zemljama i stekle nepojamno bogatstvo u zemlji najveće bede srpskog naroda“. Ovo je dobro rečeno, ali da li je i sam patrijarh srpski g. Pavle dovoljno učinio da se ovom zlu stane na put u ovim teškim vremenima – to je ono o čemu se i laička i crkvena javnost s pravom pitaju. Koliko god to bilo nepopularno, podsetićemo na reči iz jevanđelja kod Marka (12.41-44), koje i kod Luke (21.1-4), isto glase, odnosno Isusove su reči o siromašnoj udovici koja je priložila svoju sirotinjsku „leptu“ uz bogataše koji su se razmetali darežljivošću; i za koju Isus kaže: „Ova sirotica metnu

najviše“. Takve na spisku odlikovanih nema, a u stvarnosti je ima – to svi znamo koji smo priložnici za hram na Vračaru i koji se zadovoljavamo običnom „gramotom“. Nema dana da ne vidamo nj. svetost starog patrijarha Pavla sa V. Koštunicom i svitom famoznih „biznismena“, ali je vreme da vidimo kako srpski patrijarh sa vladikama deli ručak u nekoj narodnoj kuhinji sa beskućnicima i iznemoglina koje prvi mrazevi surovo desetkuju. To jerarsi u drugim crkvama redovno praktikuju, pa čak i prodaju svoje skupocene salone u korist onih koji su nemoćni da steknu za život. Sva je prilika da ćemo na to još dosta čekati. Svejedno, jevanđelje neće zastareti sa svojim „pričama“ o bogatstvu i siromaštvu.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

Republika, 376-377, 1-31. mart 2006.

NEVOLJE SA GRANICAMA

U četvrtak 2. avgusta Uprava policije Crne Gore saopštila je ne baš običnu vest – vraćen je sa graničnog prelaza mileševski vladika Filaret, ne može da uđe u Crnu Goru jer se nalazi na spisku ljudi koje Tribunal u Hagu traži, zbog „pomaganja beguncima od pravde“. Preosvećeni Filaret, istini za volju, ne krije svoju privrženost Miloševiću, Karadžiću i Mladiću. Dva momenta su zaista tu bitna – i izvan priče koja deluje bizarno: prvi je da je to uradila država Crna Gora po međunarodnom pravu – ovim je iz Evrope prozvana cela SPC, jer po učenju Crkve „gde je episkop tu je cela crkva“. O nečem drugom niko se ne pita, posebno u Beogradu: i država Srbija je prihvatila istu obavezu, dužna je da hapsi tražene i njihove jatake. Umesto toga iz Beograda je započela kampanja da se, eto, srpskom episkopu zabranjuje pristup u delu eparhije koja je na teritoriji druge države. Besmislica – SPC ima eparhije i u Evropi i Americi i nigde problema nema.

Preosvećeni je u međuvremenu smislio dodatni scenario: zatražio je državljanstvo Crne Gore. Ujdurma je providna, ali nije ni preosvećeni igrač za potcenjivanje. Da bi neko po crnogorskom Zakonu o državljanstvu iz 1999. dobio državljanstvo mora imati najmanje deset godina boravka u državi – preosvećeni to nema – ili da je u bračnoj zajednici sa državljanicom Crne Gore – preosvećeni je kaluđer – ili da mu država Crna Gora dodeli u znak zahvalnosti takvo pravo. I tu su, dakle, šanse episkopa ravne nuli.

U ovoj zabavi koju vladika nudi svetu nešto drugo je posredi. Oglašio se R. Naumov, ministar vera u kabinetu V. Koštunice, koji uz otvorenu podršku Filaretu objašnjava da se granice crkve i države ne poklapaju. Vekovima je to tako, i bukvalno svaki učenik to zna, ali ministra Naumova muči nešto drugo – i on i kabinet čiji je član hoće da granice kanonskog područja SPC budu i državne granice. Za sada, makar u BiH, Makedoniji i Crnoj Gori. To, međutim, ne ide jedno sa drugim. Naime, ako je R. Naumovu jasno da se granice crkve i države ne podudaraju, onda bi bilo normalno da savetuje SPC i vladiku Filareta da ne čine to što čine.

Granice su u glavama onih koji se još nisu odrekli političke kartografije koja je Balkan zavila u crno.

Republika, 412-413, 1-30. septembar 2007.

ZAPISI O VARVARIMA

Romantičarski setan i bolan do iskrenog ganuća veliki pesnik Đura Jakšić zabadao je svoje satirične bodlje ne štedeći nikog – udario je i na licemerje nekih kaluđera i sada mu to, sa zakašnjenjem, naplaćuje Crkva, a u tome na svoj način učestvuje i vlast državna. Već godinu dana njegovu bistu osioni arhimandrit Sava na legendarnom Liparu baca u smeće odakle je policija donosi. Bio je, kaže arhimandrit, „pijanica i razvratnik“ i umesto da ide u crkvu „razgovarao je sa pticama“. Bista je na smetlištu i varvari rade ono što jedino i znaju. Crkva mu ne prašta onu divnu pesmu:

*„Gledô sam vam metanije,
Kad varate Boga živa;
Gledô sam vas gde se pije,
Gde se jede i uživa.*

*Slušô sam vas kad kunete
Svoje stado, svoje verne,
I kad tajni prizovete,
Licemerni, licemerne!*

*Gledô sam vas - ne da nisam,
Kad razbludom usplamtite,
Gledô sam vas - ne da nisam,
Licemerni, upamtite!“*

Ne prolazi bolje ni J. J. Zmaj koji je izgubio polovinu ulice u gradu, jer su se varvari dosetili da je bio „komunjara“ – izvinjavamo se zbog ove ružne reči. Veliki pesnik je bio od onih Srba koji nisu ćutali na zlo i nepravdu, ma gde se to činilo. Kada su snage mraka godine 1871. u krvi zgazile proklamovanu republiku u Parizu, J. J. Zmaj je

reagovao. Gnevno i prkosno. Žive ljude vojska je vukla ulicama, uz pomoć pruskih okupatora, i odnela ih, neke još žive, u jame pariskog groblja Pere Lachaise. Zmaj je u Žiži 1872. objavio pesmu „Milostivoj Evropi – na grobu streljanih komunista“, i još jednu, „Pariz pade“. Sada mu varvari to naplaćuju.

Na Trgu Nikole Pašića sede u svojim luksuznim kabinetima gospoda ministri prosvete i kulture. Predsoblja kabineta puna su bisti znamenitih Srba – tu su i Draža i Nedić i ko sve ne. Ulice se ukrašavaju tablama Nedića i generala Mladića, a nevino ubijeni Z. Đinđić je predmet sukoba kada se neka ulica njegovim imenom obeleži. Varvari čine svoje i niko im ništa ne može – kada smo poslednji put bili na groblju u Parizu, videli smo pod onim senovitim brestovima i skromni venčić zumbula koji su donele gimnazijalke iz Srbije.

I to je neki znak, neće svi da čute, jer – po reči apostolovoj – ako neću ja govoriti, ko će i ako neću sada, kada ću?

Republika, 416-417, 1-30. novembar 2007.

SAYING AMEN

PATRIARCH PAVLE'S UMBRELLA

The funeral of Patriarch Pavle was elevated to the level of a national event. The state occasionally went to humiliating extremes, which this modest man did not personally deserve. Much time will pass until everything is again finally settled after the slap in the face that the deceased delivered to all of us. For his eternal home he chose neither a crypt in the Cathedral church in Belgrade, nor a marble vault in the St. Sava Temple. No, he chose a small church cemetery in Rakovica. He used his right to choose while knowing what both the state and the church expect from him. And that is a message too – one of his many that has been interpreted differently.

But our newspapers write about every little detail. We know now that he left the revenues from his books to the Church; that he willed his old alarm clock to his grandson; but to whom he had left his umbrella – that we are still uncertain about. We used to see him strolling around town with that ancient umbrella for years. The alarm clock would wake him up for the morning service, but it never managed to wake his brother-archpriests. Many stood under his umbrella at the funeral; and many used to stand under it for years. Of course, not under the old one, but under the one of authority that he held among his brothers, the archpriests in the Synod and in the Council. His torture, and perhaps the final doom, of his twenty-year mission as the head of the Serbian Orthodox Church is contained precisely here.

Consolation was sought on Pavle's grave by the very „Girl of Kosovo”, Biljana Plavsic, who – together with the warlords, Karadzic and Mladic – sowed graves throughout much of Bosnia. In the troublesome years of the country's breakup – and in the midst of atrocities that

appalled the entire world – the late Patriarch did not quite know how to act. He uttered warnings – no one can say that he didn't – but his brother-archpriests, or at least the majority of them, did not hide their war goals. They did not pray to a Jesus of peace and justice. Rather, they bowed to the ground before the Balkan God Mars. And they led others, and us too, all the way into the abyss, from which we have not yet resurfaced. And we will not any time soon.

Hundreds of thousands of innocent victims won't let us rest, they call for remembrance. Perhaps that's the way it should be – we are yet to assess the deceased's character and his deeds. Those who have already begun writing his hagiographies, often excessive in their political overtones, seem to be afraid of such remembrance. Others who are quick to shout out *santo subito* (Immediate Sainthood) are not honest. And it is unclear whether more of the dishonest ones are to be found in the society or in the church. But they all manipulated the Patriarch: from Milosevic to Kostunica. And he, not knowing how to act, swallowed much bitterness and didn't manage to alleviate any.

He was asked to give his blind consent which would allow Milosevic *to represent all Serbs, regardless of where they live*. And he signed it in green ink. But then the brothers asked him to publicly erase his signature, and he did that too. That's humiliation: one must have the stomach to withstand it. Standing around his grave, the officials are now afraid to remember their own role and his. But there are no secrets here: everything has been recorded and published.

Political role was assigned to him and to the church. And he didn't know how to play it. In 1991 he signed a letter to Lord Carrington which stipulated that all Serbs *must reside under the same roof of Serbia and all of Serbia's territories*. This was the beginning of the downfall. He did give a blessing to Karadzic and Mladic – not to do

evil – but they sowed crime and death under his umbrella. Many who stand around his grave today have committed crimes. No one's guilt is to be covered up by ritual speeches – neither his nor ours. No, the Patriarch did not give his blessing to Gavriilo of Trnovo to commit a crime – far from it! – but Gavriilo, dressed in a cowl, blessed the Scorpions who shot those poor, barefoot Bosnian boys in Srebrenica. No, the Patriarch did not bless Gavriilo, but he didn't excommunicate him from faith and from the church either – although he should have done it. The chronicle of his and our wandering and straying is long, and we all know it. That he had good intentions is beyond doubt, but that his brothers in the Synod had their own is also beyond doubt.

Let us pause now before another bitter piecemeal. In 1995 he was taken to the torn down town of Foca, then renamed Srbinje. And the European press – especially *Le Monde*, *Le Figaro* and *Liberation* in Paris – poured out articles on how the Serbian Orthodox Church supports ethnic cleansing. The Patriarch's name was cited. The Serbian Orthodox Church pressed charges against these newspapers. A troublesome and sad case... Many testified during the trial: the historian Paul Garde, as well as Ivan Djuric, an expert in Byzantine history from Serbia. The defense of the Church came from bishop Atanasije Jevtic. And the defense was so strong that the trial ended in a verdict against the Serbian Orthodox Church. No, said the judge – facts are facts, and *the French truth cannot be silenced*. Here the Patriarch had to swallow yet another bitter piecemeal. Did we, too, swallow it – it remains to be seen. Yes, he managed to say and to repeat that he refuses not only the Greater, but even the smallest Serbia, if creating it means committing a crime – and this must be rightly written and remembered – but neither his brothers, the archpriests, nor the hungry warlords listened. So here we are now. He opened the path through warnings – but he failed. And this path is still ahead of us: under the ashes of those who died in Srebrenica there lie many cowls and many military epaulettes. Someone must draw a

line to end the past. Some individuals, the Serbian Orthodox Church, as well as the state of Serbia all are to repent. The deceased are not to be badmouthed. But we speak best of them when we speak the truth. *Know the truth and the truth will liberate you*, says the Gospel. The rest – along with the struggle for a spot under the umbrella of *the saint who walks among us* – is mainly vanity.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Dordević

Peščanik.net, 21. 11. 2009.
Translated by Vesna Bogojevic

NIKOLAY THE SAINT

Those who have studied the person and deeds of Bishop Nikolay Velimirovic know well the peppery price of their undertaking. Ever since his canonisation in 2003, this ideologue of World War II fascist leader Dimitrije Ljotic has left no one indifferent – even within the iconostasis of Serbian saints. Worse than that: he has since become untouchable, so that any attempt at dialogue about him usually ends with stone-throwing and death threats involving a ‘consecrated bomb’. As a saint and ideologue, Nikolaj typifies the provincial politics of which Vojislav Kostunica acts as first minister. It seems that herein lies the everlasting glory of Nikolaj’s halo: it is nothing but politics, and bad politics at that. The bishop was not the only one among Serb clerics who used to praise Hitler. The Serb patriarch Varnava praised the leader of the Third Reich even more exultantly in 1937 – it was all published in the official journal of the Serbian Orthodox Church (SPC). All this may no longer be important. What is important is that contemporary provincial politics has discovered in Nikolaj the full measure of its own spirituality. Vojislav Kostunica thus insists that he is ‘our eternal guide’.

Suddenly and unexpectedly, however, a book has caused a great flurry. P. Ilić's work *Serbian Orthodox Church and the Dachau Secret* can be likened to a stone thrown into a stagnant pool. For many years now SOC bishops, grey-haired members of the proud SASA (Serbian academy of science and art), poets and writers have been insisting that Nikolay, together with Varnava's successor Patriarch Gavriilo, spent 'years in the death camp of Dachau', where he was tortured, beaten and maltreated practically every day. A warlike monk called Anastasiye - he had been a bishop, but gave it up - made devout old women and confused young men weep with his descriptions of Nikolay's tribulations in Dachau, telling them how he carried the slop-bucket, how he was spat on and knocked about. Devout and touching lies, all of them. And now suddenly a strange book appears - strange in that it presents carefully marshalled documents which unequivocally destroy 'the Nikolay myth'. Much of this was already known, of course, but it is now presented in a systematic and clear fashion. The patriarch and Nikolay were in Dachau, but only for a month, which they spent in its 'VIP section'. They were treated with the greatest care by the German authorities, so that nothing untoward happened to them. They were released in late 1944. This was the time when the Red Army had its sights on Belgrade, whence Nedic and the Germans themselves were fleeing. And it is not true that they were liberated from Dachau by the Americans: they were freed, but by the Germans, who took them to Slovenia. It was the end of October 1944 and the war was practically over. Once in Slovenia, our 'martyrs' presided over a review of Ljotic's and other collaborationist formations, declaring that they were proud to find themselves among 'national heroes'. These 'heroes', like Ljotic himself, had in fact spent four years fighting against the Allies. They were now grouping to forge armed resistance against the Partisans. A government was being formed, and General Vlasov too was asked to help. This all took place at

the end of April and the beginning of May 1945, i.e. after the end of World War II.

As I have already said, this is all familiar and often repeated stuff. But there are those in Serbia who reject the truth, who are uninterested in what actually happened in history. Which is why we are where we are. This is why this book is important. The glow of a halo is intoxicating, but it loses its lustre when exposed to the rays of historical truth. Myths are seductive, but are of little value when confronted with documents. Ilić's book demands careful reading, irrespective of the fact that stone-throwing rather than dialogue will follow. It is bound to distress our provincial ideologues, who for some time now have been talking about a *preumljenje* (*metanoia*: here conversion) of Marx and Freud on the basis of 'spirituality'. This stuff is repeated day in and day out: the TV prophets are tireless. They continue to repeat calmly: 'Those who have not read our Saint Nikolay have wasted their lives.' Another good reason why it is necessary to read books like *The SOC and the Dachau Secret*.

*Bosnian Institute, translated from Monitor,
Podgorica, 1 September 2006*

Argument by Stoning

On 15 May 2006 at around midnight, stones were thrown at the windows of Mirko Djordjević's home. He and his wife Mira were not hurt, but the message was clear. Professor Djordjević is best known for his works on religion, which maintain a critical attitude towards the misuse of religion and the Serbian Orthodox Church. On the evening of the stoning of his house, he had taken part in a television programme about Nikolay Velimirović, recently proclaimed a saint of the Church. He had talked about Nikolay's anti-semitism, his praise

of Hitler, and his friendship with Dimitrije Ljotic whose paramilitary formations fought with the Nazis during World War II. For some time now Serbia has been awash with ideas and projects associated with Fascism. This ideological wave helps to protect from punishment the perpetrators of crimes committed in the recent war.

Nebojsa Popov
Bosnian Institute, translated from Republika,
Belgrade, 1 June-31 July 2006

SAYING AMEN

When Vojislav Kostunica arrived at Mount Athos on the Day of Initiation, accompanied by a retinue containing several government ministers including prime minister Zizic, it was immediately obvious that his visit was not of a private nature. There was indeed one moment when, to judge by the TV reports, the ancient monastery gate looked very much like the backdrop for a public rally designed to promote a definite policy. This has set off a heated public debate. Some have argued that the President was leading us away from Europe – as if the holy sites of Athos were not part of Europe’s cultural heritage. Others have contended that this was the only way to a ‘spiritual and national renewal’ that inevitably leads us back to Byzantium.

It is indisputable that religious piety is a virtue. Statesmen, burdened by the heavy responsibility of government, should indeed perhaps opt more often for seclusion and, in the ‘darkness of the chant’, seek certain answers. This occasion, albeit marked by a familiar and distasteful display, did also contain also a strong

sense of pathos – a poignancy that is understandable, since a visit to the crucible of our ancient culture cannot but be a moving experience. So Kostunica’s ‘pilgrimage’ (the papers were full of such hackneyed phrases) is not in itself unusual. Yet one cannot fail to feel concern about the kind of policy his visit was intended to promote. This is because his retinue was shepherded by the Montenegrin metropolitan Amfilohie, a fact that brought back many disturbing memories, given that His Eminence has hailed and celebrated Milosevic, Karadzic, Mladic and their warlords with the disastrous results we all know.

Bishop Amfilohie’s typically mediaeval understanding of the relationship between church and state, as well as his promotion of national-religious ‘assemblies’, have already been dealt with in the pages of *Republika*. He is strongly against any kind of pluralism. In his view decisions must be made exclusively by the ‘head of the whole nation’, since political parties ‘are of recent date and are Western imports’. Given that our President himself believes that the Byzantine model of *symphonia* – long ago rejected in the Christian world – should guide the relationship between church and state, Amfilohie’s presence at Athos should indeed worry us all.

It is not His Eminence Amfilohie alone who has sought to invest the visit to the holy places of our faith and culture with this meaning. The press has reported prominently and at great length (*Politika* and *Danas*, 5 December 2000) strange declarations that have disturbed religious and secular public opinion alike. Prime minister Zizic declared that ‘we must learn from how Patriarch Paul rules the Church, if we wish to create a democratic rather than a dictatorial government’. That our prime minister is unable to differentiate between such entities as state and church is not so surprising, but

no one can be sure at present that the head of state does not hold similar views on what a 'state based on law' should look like. One minister – V. Jankovic whom the press describes as a university professor – talks of tolerance being 'at the core of Orthodoxy', as if the rest of us knew nothing about the levels of tolerance displayed in East and West alike for centuries, where this virtue has not always blazed forth with equal radiance. Mr Zizic, moreover, concluded the exposition of his political credo with neither more nor less than the word *amen*. We Orthodox Christians have adopted this ancient Semitic word in the sense of 'Let it be so!'. But it is used only, for example, at the conclusion of the twelfth article of the Niceno-Constantinopolitan Creed; or we pronounce it during the liturgy, with our hands raised signalling our acceptance of the truth of our faith and church. Zizic's use is not simply blasphemy; the whole affair is more complex than that.

We are dealing here with a problem well expressed by Metropolitan Methodius, eminent bishop of the Russian Orthodox Church, when he spoke of abominations that threaten the Orthodox Church in the 'transitional' countries of the East. The first abomination lies in the fact that the Church is 'again rushing to place itself under the state's mantle' and refusing to separate itself from the state. The other lies in the desire of post-Communist states to turn the Church once again into a 'main pillar of its ideology'. This, then, is the meaning of the event that took place under the roof of the ancient monastery of Holy Mount Athos.

We are talking about two quite different things: the relationship between church and state, and the place and role of the Church in contemporary society. Confusion in regard to the former, i.e. reliance on the model of *symphonia*, has led a good number of our bishops onto the pernicious path of clerical nationalism, from which we

have not yet returned. As for the role of the Church in contemporary society, our Church for some strange reason still does not see this as an important issue. During the past few years we have quite forgotten the *Amen* of our faith's testimony, while proving ready to say *Amen* to all manner of ideological and political beliefs. Our misfortunes do not derive from the former *Amen*, but from a blind readiness to approve what was being done.

Today we need not fear *symphonia*, since its time is gone forever. We are not faced with Orthodox Ayatollahs wishing to turn our country into an Orthodox Iran. There are good reasons to fear, however, that we could fall victim to another cycle of clerical nationalism, of the kind we had under Milosevic. Today *Amen* is being said to an understanding of legitimacy advocated by Mr Kostunica. The notion that legitimacy means defence of the rule of law rather than the defence of bad laws – laws which in a law-abiding state should be changed and removed – is once again being forgotten. Few people seem to be bothered by this, including the high state and church dignitaries who visited Mount Athos.

What is involved here is also crude political demagogy of a kind that has already reappeared only two months after 5 October, when some changes were initiated. Or maybe not.

*Bosnian Institute, translated from Republika,
Belgrade, 16-31 December 2000*

BOSNIA IS FAR AWAY

The journey from Belgrade to Sarajevo takes over twelve hours, and is by no means a simple excursion.

Images of a scorched land. This is a land made wretched by the madness of a Balkan nationalism; these are places lauded by talentless poets as the sites of „great Serb victories“. Everything has been destroyed „scientifically“ and with system – the roads „disabled“, so that the police car escorting us moves with difficulty – just as the seeds of the evil bloom that flowered here so profusely were sown systematically. From Kladanj to Olovo the scenes never change. Vogosca has been burned down, only in Srednja does the occasional house show some sign of life and the *Mrvica* (Crumb) cafe remind us that there are still people alive here. And so, on to the martyred city of Sarajevo, whose ruins now come into sight. The tragedy of this country seen close up is far greater than we have been told by the press. And so, through the already revived streets of the city, to the Holiday Inn hotel where, under strict security, the Serb Civic Council (SCC) is holding its conference.

The SCC is not a political party, but a movement bringing all citizens of Serb nationality together, on the broadest basis, in hope of a „single and united Bosnia-Herzegovina“: a theme present also in the preparatory documents for the conference, and introduced likewise by the national anthem sung by girls from the *Sarajevske pahulje* (Sarajevo Snowflakes) choir. There was no shortage of excitement: you could sense it in the moist eyes of officers in Army of Bosnia-Herzegovina uniforms, or in the eyes of the conference participant who introduced himself as a „Muslim and businessman“. Everyone did indeed pay homage „in his own way“ (as SCC president Mirko Pejanovic requested) to the victims of the war. These sentiments

were expressed in messages to the assembly that included a warmly applauded one in the name of our *Republika*.

The Bosnian Cardinal Puljic asked in his message for a „plenitude of blessings“ upon the conference participants. Mihajlo Mihajlov, writing from the United States, called for the preservation of a free and multicultural Bosnia. All the messages, and the president’s speech in particular, contained the same thought: the country will rise from the ruins as a free federation of its peoples, realizing the French Revolution’s ideal of a nation as a community of citizens who, precisely in their diversity, gain the opportunity to preserve their individuality. The aim of the Serb people is for the war to stop, for the criminals to be punished, and for the process of democratization in Serbia and Croatia to begin - since without this, as Prime Minister Hasan Muratovic rightly emphasized, there is no future for Bosnia either.

Sarajevo, for its part, still looks like a ghost town. Military patrols move by in APCs with machine guns on their turrets; by freshly dug graves in the town centre people stand honouring their dead; in front of the mosque young men prepare for their ritual ablutions, and are not in the least embarrassed by the questions of their Belgrade interlocutors: „We believe in One God, but it seems we did not believe enough; whence this evil, equal for all.“ You can sense the same idea in the words of a policeman, a Serb, who believes that „this will all pass, of course, once we regain our reason“. Hope, it seems, is growing. But there is also the shadow of fear. „What we have done will be remembered against us!“: from the turn of phrase I gather she is a Serb, despite her tranquil expression. This is unfortunately how things are: collective memory is formed in accordance with some such laws, and here in the Balkans and in our lands it can last for centuries. A walk along the streets is marked by

alternation between this kind of anxiety and hope. It is expressed to me best by a man who speaks of „two factors that have saved the city“ – and which, he believes, will save Bosnia as well. First, there was the unprecedented solidarity of all people, both our own and people from throughout the world; in the days of suffering they were all Bosnians – the most influential figures of world art and science, and the Pope in Rome, and people of all nationalities and faiths from Belgrade, who were alive to the voice of conscience and who rebelled against „the destroyers from the hills“. And then the town too resisted, with its living spirit of centuries of established urban existence and multiculturalism, which really did prove to be a barrier: the Serb Orthodox priest – the only one not to leave Sarajevo – likewise speaks very convincingly about this second factor.

One discovers here that hope is not without foundation. Those who planned for partition on the ethnic principle are now confronted with the possibility that any other country – even their own – could be partitioned in accordance with that same principle. Authentic tragedy implies also catharsis, and it was with a discussion of catharsis that Mirko Pejanovic both began and ended his speech. Bosnia is far away, but from this hope to a free Bosnia is not too far.

On the way back everything is the same: the ruins, the burnt-out houses, the wasteland all the way to Dizdarska and the „line of separation“; the same police escort through the land that emerges behind the wasteland of destruction. The *Republika* representative is now invited to go to Tuzla, where numerous meetings between representatives of all confessions have been planned, with the aim of seeking paths of reconciliation and mutual forgiveness.

Bishop Vasilie of Zvornik and Tuzla is not there in the handsome bishop's palace: he has left and is not returning, so that all Church duties are carried out by the hardworking Caslav Jevremovic whom the Serb Patriarch Pavle appointed as sub-deacon (he is now deacon), so that life in and around the Church might continue. According to him, there are only about three thousand Serbs still living in the city, though others say that as many as twelve thousand have remained.

Kisoban patrijarha Pavla Mirko Djordjević

There are plenty of encounters and that is good. They too have been important, because they open up and acknowledge problems. Some of them are painful. One such is certainly the daily commemorative one on the promenade where a shell took away seventy-one lives of young men and women who were sitting enjoying themselves in the old part of the city. This even is recalled by Mak Dizdar's lines - about the land „in which people die so that people can live“ - carved into the memorial wall before which prayer is the only comment a rational human being can or should make. That reminder is heard as a single voice at this place, when a prayer for the dead is said by a Serb Orthodox priest, an imam or a rabbi, by a Catholic prelate or by any other citizen who stops here.

It is only in places like this that meetings and interconfessional dialogues acquire their full meaning. In Tuzla hope did not die with those young people: the warning remained, giving strength to others. Against all evil, both that „from the hills“ and that within us - within all of us.

All around - from Dizdarusa as far as Novo and Staro Brdo, and to the village of Rahici where no sign of life is visible - images of destruction, not a single house left whole... On the facades, pictures of Arkan and slogans about „Serb Yugoslavia“ - a symbolism and

iconography that are not unknown to us. These graffiti remain – they are hard to remove. They remain on the ruins beneath which many human lives lie buried – along with the plans of the great fathers and teachers of hatred who, at the end of our century and our millennium, initiated this great engineering of death...

Bosnian Institute, translated from Republika, 143-4, 1-31 July 1996

BIBLIOGRAFIJA

KNJIGE:

Osmeh boginje Klio. Beograd: Novo delo, 1986.

Znaci vremena. Beograd: NIP In-pres, 1998.

Sloboda i spas: hrišćanski personalizam.

Beograd: Republika, 1999.

La voix d'une autre Serbie - L'anti-journal. Glas jedne druge Srbije - anti-dnevnik, Paris: Parole et Silence, 1999.

Legenda o trulom zapadu. Kulturni centar Dama D, Novi Pazar i Plima, Ulcinj, 2001.

Sjaj i beda utopije. Beograd: Srpska reč, 2006.

Čudljivi bog - književna misao Lava Šestova. neobjavljeno.

PRIREDIO:

Mihajlo Mihajlov: Domovina je sloboda, i pogovor, B92, Bgd, 1994.

Srpska konzervativna misao, i predgovor, Helsinški odbor, Bgd, 2003.

ZBORNICI:

Srpska strana rata, ogled: Književnost populističkog talasa. Beograd: Republika, Novi Beograd: Vikom Grafik, Zrenjanin: Građanska čitaonica, 1996; drugo izdanje: Samizdat B92, 2002. Ogled prvi put objavljen u časopisu Republika, 112, 1995.

Put Srbije k miru i demokratiji, ogled: Ratni krst srpske crkve.

Beograd: Res publica, u saradnji sa fondacijom Hajnrih Bel, neobjavljeno; isti ogled objavljen u knjigama: *Suočavanje sa demokratijom,* Beograd: Helsinški odbor, 2002. i *Sjaj i beda utopije.* Ogled prvi put objavljen u časopisu Republika, 273, 2001.

Tolerancija i religijski principi - uputa nastavnicima. Jedan od četiri autora priručnika o tumačenju judaizma, hrišćanstva i islama, namenjenog srednjim školama opšte usmerenosti u zemljama Jugoistočne Evrope, Sarajevo: Bosna forum, 2004. Knjiga je prevedena na bugarski, albanski i francuski.

STRUČNI REDAKTOR:

Izgubljeno Jevanđelje – potraga za Jevanđeljem po Judi Iskariotskom; Jevanđelje po Judi.

IZBOR PREVODA SA RUSKOG:

Nikolaj Berđajev: Duh Dostojevskog. Beograd: NIRO Književne novine, 1981.

Nikolaj Berđajev: Nova religijska svest i društvena realnost; Pogled na svet F. M. Dostojevskog. Ljubljana: IRO Partizanska knjiga, Beograd: OOUR IPD Beograd, 1982.

Nikolaj Berđajev: Izvori i smisao ruskog komunizma. Beograd: Književne novine i Savremenik, 1989.

Nikolaj Berđajev: Filozofija nejednakosti. Budva: Mediteran, Beograd: Kultura, Titograd: Oktoih, 1990.

Nikolaj Berđajev: Aleksej Homjakov. Beograd: BRIMO, 2001.

Nikolaj Berđajev: Jakov Beme. Čačak: Umetničko društvo Gradac, 2003.

Nikolaj Berđajev: Novo srednjovekovlje, Novo srdenjovekovlje I deo, Kraj renesanse II deo. Za Beograd: Novo delo, neobjavljeno.

Lav Šestov: Dostojevski i Niče. Beograd: IO Slovo Ljubve, 1979.

Lav Šestov: Dobro u učenju grofa Tolstoja i Ničea. Beograd: NIRO Književne novine, 1981.

Lav Šestov: Prevazilaženje samoočiglednosti. Ljubljana: IRO Partizanska knjiga, Beograd: OOUR IPD Beograd, 1982

Lav Šestov: Atina i Jerusalem. Budva: Mediteran, Beograd: Kultura, 1990.

Lav Šestov: Apoteoza iskorenjenosti. Podgorica: CID, 1996

Lav Šestov: Luter i crkva. Za Beograd: BRIMO, neobjavljeno.

F. M. Dostojevski: Dnevnik pisca 1873; Dnevnik pisca 1876; Dnevnik pisca 1877-1881; Članci; Beležnice. Ljubljana: IRO Partizanska knjiga, Beograd: OOUR IPD Beograd, 1981, 1982.

F. M. Dostojevski: Mladić. Za Ljubljana: Partizansku knjigu, i Beograd: OOUR IPD Beograd, neobjavljeno.

Sergej Bulgakov: Pravoslavlje. Budva: Mediteran, Beograd: Kultura, 1991.

Sergej Bulgakov: Pod zidinama Hersona. Za Beograd: SKC, Ideje, neobjavljeno.

Georgij Fedotov: Carmen saeculare. Čačak: ALEF, Gradac, 1995.

Mihajlo Mihajlov: Planetarna svest. Beograd: Beogradski krug, 2001.

Mihajlo Mihajlov: Nenaučne misli. Beograd: BRIMO, 2004.

Vladimir Solovjev: Teokratija. Za Beograd: BRIMO, neobjavljeno.

IZBOR PREVODA SA FRANCUSKOG:

Ivon Kastelan: Parapsihologija. Beograd: Novo delo, 1986

Pol Šoštar: Hipnoza i sugestija. Beograd: Novo delo, 1987.

Rolan Gečel: Kabala. Beograd: Novo delo, 1987.

Klod Elan: Život i smrt kralja Aleksandra. Beograd: Novo delo, 1988.

Eduard Šire: Veliki posvećenici. Beograd: Novo delo, 1989.

Ričard Vurmbrant: Karl Marks i Satana. Valjevo: Glas crkve, 1990.

Kornilios Kastoriadis: Mašta kritika i sloboda. Beograd: Republika, 2001.

Fernan Brodel: Mediteran i mediteranski svijet u doba Filipa II, tom I, Podgorica: CID i Beograd: Geopolitika, 2001.

Žerar Role: Apologija građanskog - pravda i tolerancija u sukobu.

Beograd: Beogradski krug, 2004.

SARADNJA U ČASOPISIMA:

Kultura, Književne novine, Savremenik, 1969-1988; Republika (<http://www.republika.co.rs/>), od 1994. do danas; *Pečat*, dodatak Danasa, izdanje Foruma pisaca, 2000; *Monitor*, Podgorica, 2003-2007; *Naša borba, Vreme, Svetlost, Helsinške sveske, Mladina, Gordogan, Peščanik FM, Beton, Limes plus, Ouest-France, Nuova Europa, Gazada, Esprit, Ruska misao...*

BIOGRAFIJA:

Rođen 29.11.1938. u mahali Belčine, selo Brod, opština Crna Trava, od oca Čedomira i majke Rajinke. Supruga Mirjana, deca: Aleksandar i Ksenija, unuke: Irina Marie Ysabelle Martinez i Maša Đorđević.

Diplomirao na Filološkom fakultetu u Beogradu 1964. jugoslovensku i opštu književnost, magistrirao 1975, radio kao profesor srpskohrvatskog jezika i književnosti u Osnovnoj školi u Šimanovcima i kao profesor srpskohrvatskog jezika i književnosti i predmeta Kultura govora na Pedagoškoj akademiji za obrazovanje vaspitača predškolskih ustanova u Beogradu, gde je i penzionisan.

Član Foruma pisaca od 2000, član PEN kluba od 2004, dobitnik nagrade *Konstantin Obradović* za unapređenje kulture i ljudskih prava 2007. i novinarske nagrade *Dušan Bogavac* za etiku i hrabrost 2008. i *Vukove povelje* za 2008. za vrhunska ostvarenja u istraživanju nacionalne kulture i pedagoške baštine, Loznica-Beograd.

Kritika palančkog una Mirko Đorđević

